

ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น

หนังสือภาพถ่ายลายเส้น จากผลงานภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา
โดย พงศกร ยิ้มสวัสดิ์

ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น

หนังสือภาพถ่ายเส้น จากผลงานภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา
โดย พงศกร ยิ้มสวัสดิ์

คำนิยม

รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา สุวรรณศิริ

ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (สถาปัตยกรรม)

คำนิยม

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ จันทวิลาสวงศ์

หนังสือ “ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์ ถือเป็นความสำเร็จที่น่ายินดียิ่ง เป็นหนังสือที่พิจารณาคุณค่าได้ในหลายมิติ ไม่ว่าจักพินิจจากมิติใด ก็ล้วนฉายแววอันน่าปลื้มปิติได้โดยเสมอกัน

ที่ปรึกษาอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ก่อตั้งศูนย์บูรณาการศึกษาระยะจินดาและหอนิทรรศน์รัตนโกสินทร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- เป็นหนังสือที่มีความเป็นมาที่น่าสนใจยิ่ง นับแต่วันที่หนังสือ “มหาธาตุ” ถูกจุดประกายขึ้น การทำงานก็ได้มีความสืบเนื่องมา โดยตลอด มีผู้คนที่เกี่ยวข้องจำนวนมากในโครงการต่างๆ ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์สูงสุดคือการรักษามรดก ด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม และพุทธศิลป์ ของชาติไว้ให้ยาวนาน ออกไป

- เป็นหนังสือที่เกิดจากความรัก ผ่านใจ ผ่านตา ผ่านมือของความเชี่ยวชาญ แสดงถึงความอุตสาหะมีวินัยของผู้ประพันธ์ อันก่อรูปด้วยสาระความรู้ที่กำกับอยู่กับชิ้นงาน จึงเป็นหนังสือที่เปี่ยมด้วยคุณค่าปรากฏ มิให้เห็นได้ในทุกเส้นสายลายเขียนนั้น

- เป็นหนังสือที่ให้ความมั่นใจได้แก่การนำไปอ้างอิง เป็นตัวอย่างได้ดีทั้งในการวิจัย วิชาการและวิชาชีพ ซึ่งย่อมดำเนินสืบไปสู่นานาคอนันยาวไกล

- เป็นหนังสือซึ่งดูเหมือนดำเนินไปตามขนบเดิมนี้ ในความเป็นจริงมีการเติมเต็มด้วยเทคนิควิธี และตัวช่วยอันได้แก่อุปกรณ์สมัยใหม่ เพื่อความแม่นยำและรวดเร็วอย่างประณีตมีชีวิตชีวา ยิ่งดั่งนั้นและถึงกระนั้น ผลงานกว่าห้าสิบตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้ จึงยังต้องใช้เวลากว่า ๑๐ ปี ที่จะย่างถึงเส้นชัยได้

- เป็นหนังสือที่สร้างบุคลิกภาพของบุคลากรที่นายกอง สมควรได้รับการเชิดชูเป็นแบบอย่าง ไว้ให้มั่นคงในสถาบันการศึกษา

ที่กล่าวมานี้คือบางมิติที่ข้าพเจ้ามีความนิยม ผ่านการร่วมงานมาเป็นเวลานานปี กับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์

ด้วยคาดหวังและมั่นใจว่า จักได้เห็นผลงานอันทรงคุณค่าต่อไปอีกในอนาคต

รศ. ศาสตราจารย์ ดร. สิริณี มินทริลาสิริพร
คณบดี อธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒ กันยายน ๒๕๕๖

คำนิยม

ศาสตราจารย์พิเศษ รงทอง จันทรางศุ

ผู้เขียนหนังสือ มหาธาตุ

ผมเป็นผู้หนึ่งที่รู้จักคุ้นเคยกับชื่อเสียงของรองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดามาตั้งแต่เป็นเด็ก เด็กถึงขนาดก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเลียด้วยซ้ำ เพราะมีรุ่นพี่ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ผมคุ้นเคย ได้เล่าถึงงานการบันทึกภาพโบราณสถานโบราณวัตถุของคุณหมอวิชัยให้ผมได้รับรู้ด้วยความตื่นเต้น และสร้างความฝันเล็กๆ ส่วนตัวว่า วันหนึ่งข้างหน้าจะมีโอกาสได้พบกับคุณหมอวิชัยตัวจริงบ้าง

เวลาผ่านไปอีกเกือบสี่สิบปี จังหวะชีวิตทำให้ผมซึ่งเวลานั้นรับราชการอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสร่วมในโครงการวิจัยเรื่อง “มหาธาตุ” ที่มหาวิทยาลัยรวบรวมสรรพกำลังจัดทำขึ้นเฉลิมพระเกียรติในโอกาสฉลองพระชนมายุครบสามรอบของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) และแน่นอนว่ากำลังสำคัญในระดับต้นแถวจะเป็นใครอื่นไปไม่ได้ นอกจากคุณหมอวิชัยที่ผมเคยได้ยินกิตติศัพท์มาช้านานแล้วนั่นเอง

ตลอดระยะเวลาประมาณสองปี ที่ผมเป็นสมาชิกในโครงการดังกล่าว ผมมีโอกาสได้ติดตามคุณหมอวิชัยไปบันทึกภาพโบราณสถานและโบราณวัตถุในหลายจังหวัด ระหว่างเดินทางไม่ว่าจะเป็นขณะอยู่ในรถที่กำลังวิ่งอยู่บนท้องถนน ขณะรับประทานอาหาร หรือขณะที่เรากำลังง่วนสนทนากันอยู่ที่บ้านของคุณหมอวิชัยที่จังหวัดเชียงใหม่ ผมได้ตระหนักว่าภาพถ่ายที่คุณหมอได้บันทึกไว้หลายสิบปีต่อเนื่องกัน เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าเหลือหลาย และในเวลาต่อมาผมก็มีความดีใจเป็นพิเศษที่ได้ทราบว่า ผลงานภาพถ่ายที่ยอดเยี่ยมของคุณหมอวิชัยชุดนี้ ได้อยู่ในความดูแลของคลังภาพโปษะจินดา ศูนย์รูปธรรมศึกษาโปษะจินดา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้วในขณะนี้

ประเด็นที่น่าพิจารณาคือ ขุมทรัพย์ทางปัญญาที่เกิดจากความทุ่มเทความเสียสละของคุณหมอวิชัย ไม่ควรที่จะถูกวางเฉยอยู่บนหิ้ง หรือนอนนิ่งในตู้เก็บเอกสาร หากแต่ต้องมีการนำมาเผยแพร่ ให้ความขยายความ และนำมาเป็นบทเรียนสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากคนชั้นบรรพบุรุษของเรามาสู่คนรุ่นปัจจุบัน ประกอบด้วยความหวังว่าจะสืบทอดต่อไปในวันข้างหน้าไม่รู้สิ้นสุด แต่ใครเล่าจะเริ่มค้นหาหน้าที่ที่ผมว่ามานี้

วันหนึ่งเมื่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์ อาจารย์ประจำของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งผมรู้จักคุ้นเคยมานานปีพอสมควร มาส่งข่าวว่าอาจารย์อยากจะทำหน้าที่ดังกล่าว และอาจารย์ก็ทำได้จริงเสียด้วย ดังที่สำเร็จผลเป็นหนังสือเรื่อง “ตามรอยภาพถ่ายลายเส้น หนังสือภาพถ่ายลายเส้นจากผลงานภาพถ่ายของรองศาสตราจารย์นายแพทย์วิชัย โปษะจินดา” และปรากฏอยู่ต่อหน้าเราแล้วในบัดนี้

ถึงแม้ผมจะไม่ใช่ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนในเรื่องของสถาปัตยกรรมหรืองานด้านศิลปะมาโดยวิชาชีพ แต่ผมเชื่อว่าตามสายตาของผมที่ได้พบเห็น และชื่นชมกับงานศิลปะนานาชนิดมาตลอดชีวิต ประกอบกับฐานะนักวิชาการคนหนึ่ง ผมรู้ซึ่งดีว่างานของผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศกรชิ้นนี้ ใช้ทั้งสติปัญญา ใช้ทั้งฝีมือ และใช้ทั้งความสามารถในการวิเคราะห์เชื่อมโยงสรรพสิ่งทางวิชาการ ที่อยู่ตรงโน้นตรงนี้เข้ามาอยู่ในที่เดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและต่อยอดงานชิ้นครูจากอดีต ขณะเดียวกันก็ได้สร้างความเบิกบานขึ้นในหัวใจของคนอื่นทั่วไป รวมทั้งผมที่ได้เห็นความงามทั้งจากภาพถ่ายของคุณหมอวิชัย และลายเส้นฝีมือผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศกรในหนังสือเล่มนี้ด้วย

ขอให้หนังสือเล่มนี้ มีหนังสือท่านองเดียวกันอีกหลายเล่มติดตามมาในวันข้างหน้าด้วยเถิด ผมแน่ใจว่าคุณหมอวิชัยจะมีความปรารถนาที่ไม่แตกต่างไปจาก ความปรารถนาของผมเลยอย่างแน่นอน

คำนำ

พงศกร ยิมสวัสดิ์

ผู้เขียนหนังสือ ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น
หนังสือภาพถ่ายลายเส้น จากผลงานภาพถ่ายของ
รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา

ภาพถ่ายชุดโบราณสถาน โบราณวัตถุ ผลงานของรองศาสตราจารย์
นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ซึ่งภายหลังจากท่านได้เสียชีวิตแล้ว
ทางครอบครัวได้นำมามอบให้กับ รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ
ฉันทวิลาสวงศ์ เป็นเหตุผลหลักข้อหนึ่ง ที่ผลักดันให้เกิดการ
ก่อตั้งโครงการศูนย์รูปธรรมศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น และเมื่อผู้เขียนได้มีโอกาสชม
ภาพถ่ายดังกล่าวก่อให้เกิดความประทับใจในหลายลักษณะ
อาทิ ภาพถ่ายและฟิล์มต้นฉบับทั้งหมดมีจำนวนมาก แม้จะผ่าน
กาลเวลามากกว่า ๓๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๑๔ – ๒๕๔๑) แต่ยังคงอยู่ใน
สภาพสมบูรณ์ ทำให้ทราบว่าอุปกรณ์ที่เลือกใช้ กระบวนการใน
การล้าง-อัดภาพ ล้วนเป็นของมีคุณภาพชั้นเยี่ยม อีกทั้งมีการเก็บ
รักษาด้วยความเข้าใจและพิถีพิถัน ภาพถ่ายทั้งหมดจัดเก็บแยก
เป็นอัลบั้มภาพ มีการทำทะเบียนภาพพร้อมทั้งเขียนหมายเลข
กำกับด้วยลายมืออย่างเป็นระเบียบ ช่วยให้สะดวกต่อการ
ตรวจสอบ การค้นหา เพื่อนำภาพถ่ายไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ

ในด้านข้อมูล เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในภาพ เป็นภาพถ่ายของ
โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานช่างศิลปะอันทรงคุณค่าจากสถานที่
สำคัญทั่วประเทศ ล้วนเป็นภาพที่มีความสวยงามในแง่
สุนทรียศาสตร์ด้านการถ่ายภาพ แสดงให้เห็นถึงการที่ผู้ถ่ายภาพ
ให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้า การทำความเข้าใจในด้าน
ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และงานช่างศิลปะจนสามารถเลือก
สรรวัตถุและเนื้อหาที่จะบันทึกภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยัง
แสดงถึงความรักในงานศิลปะไทย การเห็นความสำคัญของการเก็บ
รวบรวมองค์ความรู้ จนอุทิศตนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อ
บันทึกภาพศิลปวัตถุเหล่านั้น แม้จะมีข้อบกพร่องที่หลักของ
การประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์ และนักวิชาการ เป็นต้น

ผลงานภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา
ที่เก็บรวบรวมไว้ ณ คลังภาพ โปษยะจินดา ศูนย์รูปธรรมศึกษา
จึงสร้างความประทับใจ และสามารถบอกเล่าเรื่องราวอันทรง
คุณค่าต่างๆ ได้มากมาย แม้ผู้ถ่ายภาพจะมีได้มาบอกเล่าด้วยตนเอง

งานด้านการสอนในสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย การปฏิบัติวิชาชีพด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยและงานศิลปะไทยในลักษณะต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้า อ้างอิงจากตัวอย่าง “งานครู” ให้มาก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ชิมชั๊ป สุนทรีย์ภาพความงดงามของการสร้างสรรค์ งานศิลปะชั้นครู และฝึกฝนจากแนวทางที่ดีเหล่านั้นจนเกิดความชำนาญ ภาพถ่ายผลงาน รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ที่รวบรวมไว้ในคลังภาพฯ จึงเปรียบเสมือนการเชิญ “ครู” ในอดีตจากสถานที่สำคัญทั่วประเทศมาให้ศิษย์ได้พบปะเรียนรู้ ผู้เขียนจึงถือเอาเหตุนี้เป็นโอกาสพิเศษที่จะได้รับคำชี้แนะจาก “ครู” ผ่านการฝึกฝนการเขียนภาพลายเส้นจากภาพถ่าย “งานครู” เพื่อสะสมประสบการณ์เป็นพื้นฐาน ของการปฏิบัติงานในขั้นต่อไป

ภาพลายเส้นองค์ประกอบสถาปัตยกรรมและลวดลายประดับตกแต่งที่เขียนขึ้นจากภาพถ่าย ซึ่งเลือกมาจากคลังภาพ ผู้เขียนใช้เวลาว่างเขียนสะสมไว้ การฝึกฝนในลักษณะดังกล่าวเกิดประโยชน์ที่ประจักษ์กับตนเองในหลายลักษณะ ตัวอย่างเช่น ได้เห็นว่าลวดลายงานช่างประดับตกแต่งแบบไทยนั้นมีความงดงามหลากหลาย มีความเฉพาะตัวแตกต่างกันไปตามปัจจัยกำหนดต่างๆ ทั้งรูปแบบศิลปะ ยุคสมัย วัสดุและกรรมวิธีในการสร้างงาน การใช้สอย ตำแหน่งติดตั้ง ฐานานุศักดิ์ รูปสัญลักษณ์และการสื่อความหมาย ฯลฯ แม้ว่าปัจจัยจะแตกต่างหลากหลายอย่างไรช่างผู้สร้างผลงานก็ยังสามารถออกแบบและสร้างผลงาน ก็ยังให้เกิดความเหมาะสมและมีความงดงามได้ แสดงถึงภูมิปัญญาความคิดสร้างสรรค์ ความอดสาหัสและมีมือช่างชั้นเลิศของบรรพบุรุษที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง การฝึกเขียนอยู่เสมอจากคำแนะนำและการลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่างของครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดความคุ้นเคย และเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นยังได้ใช้ภาพลายเส้น เป็นตัวอย่างประกอบในการเรียนการสอนตลอดจนการจัดทำต้นฉบับหนังสือตามวาระโอกาสต่างๆ เรื่อยมาจนได้รวบรวมจัดทำเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อเผยแพร่ข้อมูลภาพถ่ายอันทรงคุณค่า ผลงาน รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย

โปษยะจินดา ได้เรียนรู้ถึงแบบอย่างในการลงมือปฏิบัติงานด้วยความรัก การอุทิศตนเพื่อการศึกษาเรียนรู้อย่างอดสาหัส พากเพียร อีกทั้งเป็นการยกตัวอย่างข้อดีของการฝึกฝนทักษะด้านการเขียน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยรูปแบบต่างๆ ผู้เขียนขอขอบพระคุณหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ร่วมสนับสนุนและช่วยเหลือให้การจัดทำหนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้ ประกอบด้วยศูนย์บูรณาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมไทย, ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนุช สุวรรณศิริ, รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฉันทวิลาสวงศ์ และ ศาสตราจารย์ พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ ที่ได้กรุณาเขียนคำนิยมให้กับหนังสือเล่มนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์ และ อาจารย์เผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวที่ให้การสนับสนุนเสมอมา

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากหนังสือเล่มนี้ ขออุทิศแด่ครูบาอาจารย์ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ท่านศาสตราจารย์กิตติคุณ แฉ่งน้อย ศักดิ์ศรี, อาจารย์ ดร.สัจชัย หมายมั่น, พลอากาศตรีอาวุธ เงินชูกลิ่น และคุณครูที่มีได้เอย่นาม ณ ที่นี้

ขออุทิศแด่ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา พร้อมทั้ง “ครูช่าง” ผู้สร้างสรรค์ “งานครู” ทุกท่าน

สารบัญ

บทนำ งานครู แนวทางของครู

การเรียนรู้และฝึกฝนด้านงานช่างศิลป์ไทย
ตามแนวทางของครู

๑๒

บทที่ ๑ จากภาพถ่าย

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา
และภาพถ่ายชุดโบราณสถานโบราณวัตถุทรงคุณค่า
สู่การก่อตั้งศูนย์อนุรักษ์ศิลปศึกษา คลังภาพโปษยะจินดา

๒๘

บทที่ ๒ สู่ภาพลายเส้น

ภาพลายเส้นลวดลาย องค์ประกอบสถาปัตยกรรมและ
งานประณีตศิลป์ จากภาพถ่ายของคลังภาพโปษยะจินดา

๔๒

บทที่ ๓ สร้างสรรค์ประโยชน์

ความรู้และทักษะจากการเขียนภาพลายเส้น
สู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ในแนวทางต่างๆ

๑๙๖

บทส่งท้าย

ศึกษาและฝึกฝน
สืบสานและสร้างสรรค์

๒๑๖

บรรณานุกรม

๒๒๒

ดัชนี

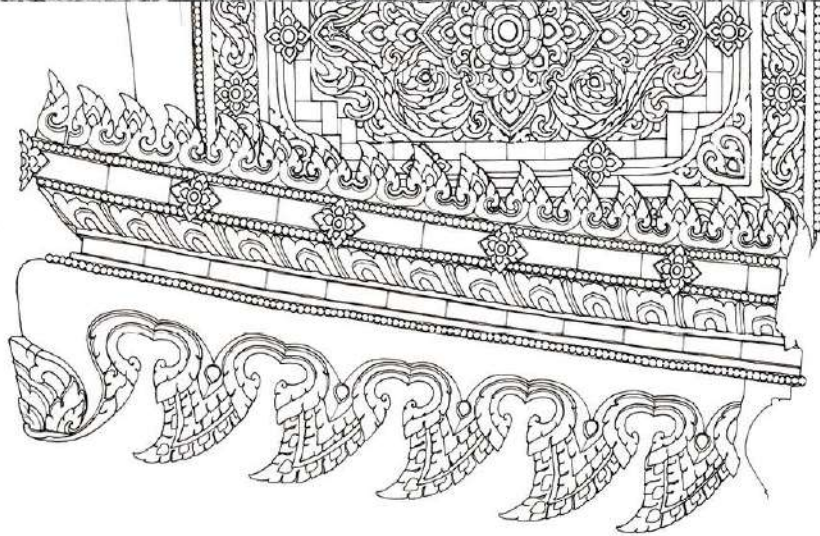
๒๒๔

ประวัติผู้เขียน

๒๒๘

บทนำ งานครุ แนวทางของครุ

บทนำ

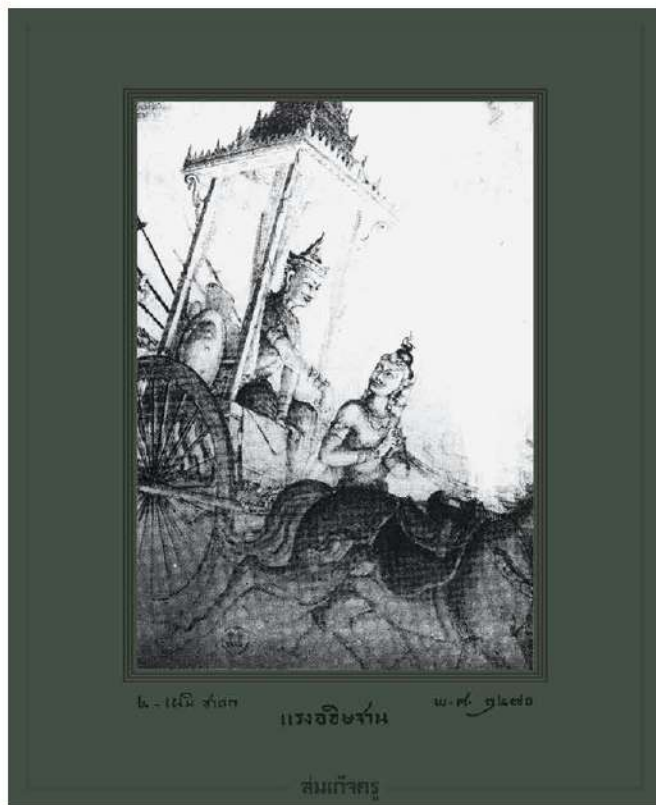
งานครู แนวทางของครู

งานช่างศิลป์ สถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์สืบทอดต่อเนื่องมาจากอดีต ทั้งด้านรูปแบบทั้งงดงาม ประณีต ความลึกซึ้งของเรื่องราว ความหมายที่แทรกอยู่ ประกอบกับความพิถีพิถันในการเลือกสรรวัสดุ และกระบวนการสร้างงานของช่างหลากหลายสาขา ผ่านการทดลอง ปรับแก้ข้อบกพร่องจนเกิดความลงตัว ทำการฝึกหัดปฏิบัติซ้ำๆ จนเชี่ยวชาญ เกิดเป็นผลงานอันทรงคุณค่า ปรากฏเป็นหลักฐานสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน

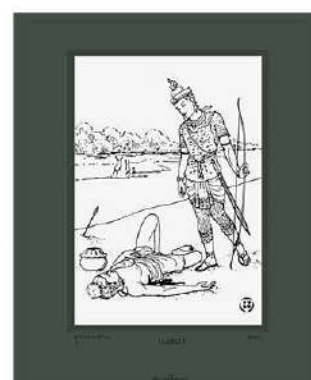
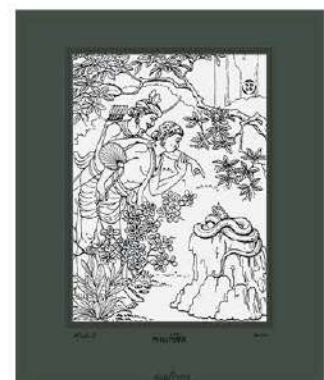
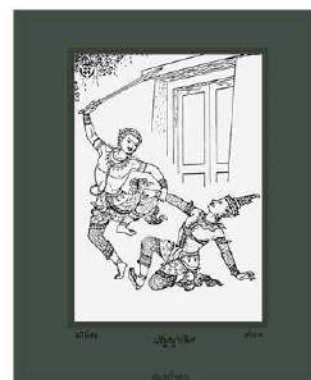
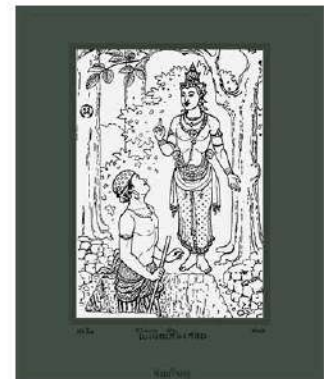
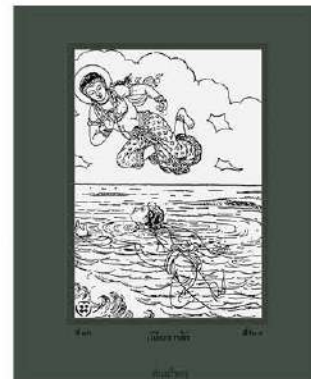

การจะสร้างงานที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านศิลปะไทยประเพณี ให้ได้ดีนั้น ช่างผู้สร้างงานจำเป็นต้องมีความอดสาเหปากเพียร ในการเรียนรู้ ฝึกฝน ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ การคิด วิเคราะห์ ตลอดจนทักษะฝีมือ แนวทางสำคัญประการหนึ่ง ที่ครูบาอาจารย์มักแนะนำให้ผู้เรียนฝึกฝนปฏิบัติ คือ การเรียนรู้จาก “งานครู” อันหมายถึง งานศิลปวัตถุ งานช่างประณีตศิลป์และ งานสถาปัตยกรรมไทยรูปแบบต่างๆ ที่คนรุ่นก่อนได้สร้างขึ้นไว้ในชั้นต้น อาจเป็นผลงานที่ครูบาอาจารย์ผู้มีประสบการณ์ได้ ยกย่องแนะนำว่าเป็นของมีคุณค่า นำศึกษาเรียนรู้เป็นแบบอย่าง ต่อมาเมื่อผู้ฝึกหัดมีความชำนาญมากขึ้นแล้ว จึงจะมีแนวทาง ในการคัดสรรงานครู เพื่อเป็นตัวอย่างในการฝึกฝน เรียนรู้ของตน ต่อไปได้ การเรียนจากงานครูมีหลายลักษณะแตกต่างกันไป ตามแนวทางการฝึกหัด และความมุ่งหมายที่จะนำองค์ความรู้ หรือทักษะเหล่านั้นไปปรับใช้ อาจเริ่มจากการทำความเข้าใจ การดู อย่างวิเคราะห์ ทำความเข้าใจในรูปแบบสุนทรียภาพ ปัจจัยที่มี ผลต่อการสร้างงาน ไปจนถึงทำการคัดลอกตามต้นแบบของงานครู ฝึกปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความคุ้นเคย ชำนาญ เมื่อผู้ฝึกหัดมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่มากขึ้นแล้ว จึงจะสามารถสร้างสรรค์ ผลงานทั้งในแนวทางสืบทอดรูปแบบของงานครู ตลอดจนสามารถ พลิกแพลง ปรับเปลี่ยน สร้างผลงานที่มีความงดงาม แตกต่าง หลากหลาย จนกระทั่งเกิดเป็นแนวทางเฉพาะตัวได้

ตัวอย่างสำคัญของการเรียนรู้ฝึกฝนจากงานครู จนเกิด ความเชี่ยวชาญชำนาญ ในการสร้างสรรค์งานช่างศิลปะไทย คือแนวทางปฏิบัติในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม พระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งบรรดาช่างผู้สร้างงานศิลปะ สถาปัตยกรรมไทย และศิลปินหลากหลายสาขาในแวดวงศิลปะไทย ต่างออกพระนามด้วยความเคารพว่า “สมเด็จครู” กล่าวคือ โดยปกติแล้วสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ทรงสนพระทัยในงาน ศิลปะแขนงต่างๆ ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังทรงเห็นคุณค่าของฝีมือ ช่างผู้สร้างสรรค์ผลงาน ได้ทรงคัดสรรผลงานศิลปวัตถุที่มีคุณค่า

เป็นผลงานของช่างผู้มีฝีมือยอดเยี่ยม แสดงออกถึงคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพทั้งดงาม ทั้งด้านรูปทรงสัดส่วนไปจนถึงรายละเอียดของลวดลายและงานประดับตกแต่ง งานครูที่ทรงรวบรวมไว้นั้นมีหลากหลายลักษณะ ทั้งงานครุภัณฑ์เครื่องไม้ประณีตงานทัวโชนและเครื่องศิราภรณ์ ประติมากรรม รูปเคารพ เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ ล้วนแต่เป็นผลงานศิลปินชั้นเลิศ ได้ทรงศึกษาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการทรงงานต่างๆ มากมาย ด้วยทรงตระหนักถึงคุณค่าของฝีมือช่างผู้สร้างงานครูดังกล่าวจึงทรงให้ความสำคัญโดยจัดพิธีไหว้ครูเป็นประจำทุกปี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ยึดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ จัดให้มีพิธีไหว้ครูสืบเนื่องมา จนถึงปัจจุบัน

- [illegible]

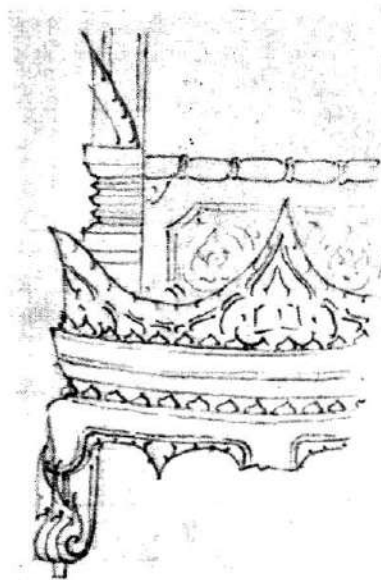
นอกจากนั้น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ยังทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้า เพื่อพูนความรู้ในสาขาต่างๆ ทรงอ่านตำรามากมาย โปรดการสนทนาแลกเปลี่ยนกับนักปราชญ์ผู้มีความรู้ความสามารถ ทั้งยังทรงจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเสด็จไปราชการในที่ต่างๆ เป็นโอกาสให้ทรงได้พบกับเหตุการณ์และสถานที่ต่างๆ มักจะทรงจดบันทึกเรื่องราว พร้อมทั้งเขียนภาพประกอบเพื่ออธิบายถึงสิ่งที่ทรงสนพระทัยไว้อย่างละเอียด บันทึกซึ่งเป็นผลงานพระนิพนธ์ จึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่บอกเล่าเรื่องราวทั้งด้านประวัติศาสตร์ สภาพสังคมวัฒนธรรม รวมทั้งด้านงานช่างศิลปกรรม เป็นเครื่องแสดงถึงพระอัจฉริยภาพอันเป็นเลิศได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างของบันทึกผลงานพระนิพนธ์อันทรงคุณค่าในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ “จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก” ทรงนิพนธ์ขึ้นในช่วงเดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ เสด็จไปเมืองพิษณุโลกเพื่อตรวจงาน ปันทุนพระพุทธรูปราชและคุ้มเรือนแก้ว ที่จะหล่อจำลองแบบเพื่อ อัญเชิญมาประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปประธานที่พระอุโบสถ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม พร้อมกับทรงตรวจสถานที่และ สิ่งปลูกสร้าง ในการเตรียมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงหล่อพระพุทธรูปราชจำลอง ณ เมืองพิษณุโลก ในช่วงเดือนตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ ดังจะขอยกตัวอย่างพระนิพนธ์บางตอน พร้อมทั้งภาพลายเส้น ฝีพระหัตถ์ ซึ่งทรงเขียนประกอบไว้ดังนี้

นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา จิตหมายระยะทางไปพิณูโลก. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการฉลอง
วันประสูติครบ ๑๐๐ ปี วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๖.

“...ออกจากโบสถ์ พระยาเทพาชนไปดูการเปรียญแต่ไปไม่รอด เพราะด้วยธรรมาศน์เก่า ที่ศาลาข้างโบสถ์มันเหนียวเอาไปดูมัน ธรรมาศน์นั้นเก่ามากทีเดียว ที่ก็เป็นขี้มูกเกี้ยวอด มันพังทั้งอยู่ ข้างล่างเหลือชั้นเดียว ฐานก็ไม่แปลกจากที่เคยเห็น คือ สิ่งแขวนขนาดต่อ แต่ข้างล่างจะเป็นอย่างไรอีกไม่ทราบ เพราะสูญเสียหมดแล้ว มาแปลกอยู่ที่ไม่มีกระຈັง บัดดินยาน ให้อ้ายหยักๆ สำหรับหลังขี้มูกประตู่แทน เช่น เขียนตัวอย่างไว้ดูนี้ แลมีกวางทรง เครื่องหักอยู่ตัวหนึ่ง สำหรับเพนบันไตรองท้าวขึ้นบนธรรมาศน์ ทั้งกวางทั้งธรรมาศน์ ลายเก่าเป็นดอกไม้กนกทำนองเดียว รุ่นเดียวกับพนักธรรมาศน์ ที่เก็บมาแต่วัดใน ที่เมืองสมุทรปราการแต่ก่อนนั้น...”

๒๗

อยู่ข้างล่างเหลือชั้นเดียว ฐานก็
ไม่แปลกจากที่เคยเห็น คือสิ่ง
แขวนขนาดต่อ แต่ข้างล่างจะเป็น
อย่างไรอีกไม่ทราบ เพราะสูญเสีย
หมดแล้ว มาแปลกอยู่ที่ไม่มี
กระຈັง บัดดินยาน ให้อ้ายหยักๆ
สำหรับหลังขี้มูกประตู่แทน เช่น
เขียนตัวอย่างไว้ดูนี้ แลมีกวาง
ทรงเครื่องหักอยู่ตัวหนึ่ง สำหรับ
เพนบันไตรองท้าวขึ้นบนธรรมาศน์
ทั้งกวางทั้งธรรมาศน์ ลายเก่าเป็น
ดอกไม้กนกทำนองเดียวกับ
พนักธรรมาศน์ ที่เก็บมาแต่วัดใน

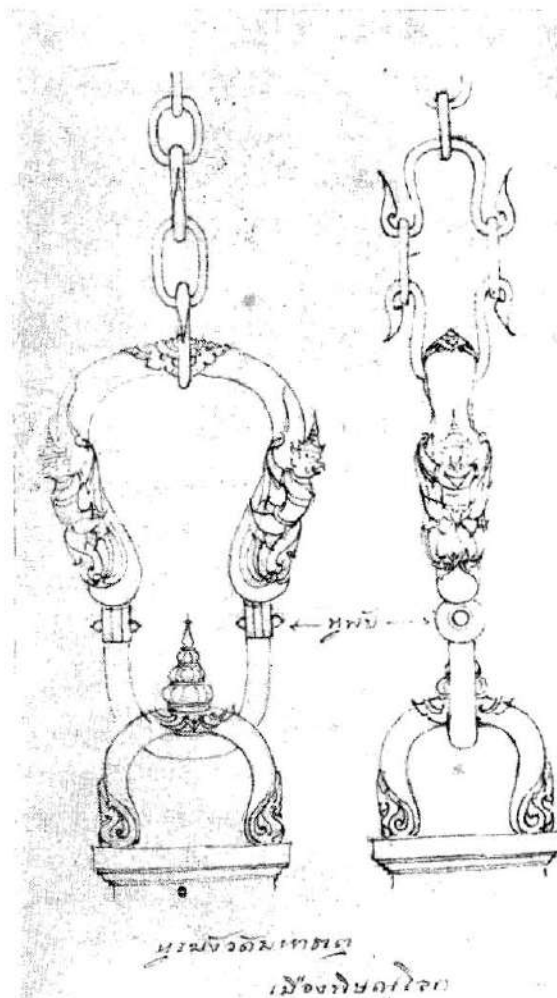
ที่เมืองสมุทรปราการแต่ก่อนนั้น ดูธรรมาศน์แล้ว ไปดูการเปรียญทุกเหมือน
โบสถ์ เครื่องประตู่ฝัอง แต่ฝักอที่หลัง เดิมเป็นเสาไม้ เป็นศาลาโถง
ฝาเขียนประตู่สมโพธิ แต่ไม่เก่าแต่ไม่เก่ง มีพระงามพอใช้องค์หนึ่ง
หน้าตักสัก ๒ คอก ออกจากการเปรียญไปวัดนางพญา^(๑) ดูขี้มูกใหญ่
ปากกว้างประมาณ ๒ คอก เป็นขี้มูกจนทำด้วยเหล็ก แล้วไปดูวิหาร เดิมกว่า
วัดราชนัดดาบวรณะหนึ่ง ออกจากวัดนางพญา ขึ้นมาไปดูประตู่ฝัอง ประตู่ฝัองเป็น
แต่ขี้มูกอยู่เท่านั้น เห็นไม่ได้ว่ารูปประตู่เป็นอย่างไร ออกไปนอกประตูแล้วกลับ
ทางเก่า แวะวัดมหาธาตุ ดูวิหารพระศาสดา ดูวิหารพระเจ้าแผ่นดิน ดูโบสถ์

(๑) วัดนางพญานี้มีพระเครื่องที่เรื่อกันว่าพระนางพญา เป็นที่นิยมนับถือกันอยู่ในปัจจุบัน

* เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ เสด็จเที่ยวชม
บ้านเมือง และวัดวาอารามในเมืองพิษณุโลก ได้เสด็จไปวัดราชบูรณะ
ทรงเขียนบันทึกอธิบายถึงธรรมาสถ์วัดราชบูรณะ ความว่า

“...ที่นี่มีระฆังแขวนอยู่ใบหนึ่ง เป็นระฆังทำคราวเดียวกับที่วัดพระบรมธาตุไชยนาท มีอักษร
จารึกว่า - สุมัคต พุทธศักราช ๒๒๗๐ ปีกับ ๑๑ เดือน กับ ๒๑ วัน ในวัน ๑ ๖ คำ ปิวอก
นักสัตตสำคัญตัก- มีอายุแก่กว่าวัดพระบรมธาตุไชยนาท ๒ เดือน และระฆังที่วัดพระบรมธาตุ
ไชยนาทรดหูนี้มีหูต่อเป็นที่พอใจมาก ด้วยเห็นขัดข้องมานานแล้ว ที่หูเดิมของระฆัง
เป็นนาค ๔ สาย ข้างบนมีจุกที่ร้อยกันมาก็เอาโซ่ร้อยนุ่งนั้งเข้าไปเหลวๆอย่างนั้นไม่งาม
ไม่ควรกันเลย นี่เข้าง่าย ปลดง่ายทุกอย่างจึงต้องเขียนไว้ดู หูต่อที่มีรูปครุฑนั้นทำด้วย
ทองหล่อ ขอรับขอสืบทำด้วยเหล็กเหนียว...”

๒๘

ดูกฎพระภิกษุ
มีระฆังแขวน
อยู่ใบหนึ่ง เป็น
ระฆังทำคราว
เดียวกับที่วัดพระ
บรมธาตุไชย-
นาท มีอักษร
จารึกว่า - สุม-
ัคตพุทธศักราช
๒๒๗๐ ปี กับ ๑๑
เดือน กับ ๒๑ วัน
ในวัน ๑ ๖ คำ
ปิวอก นักสัตต
สำคัญตัก - มี
อายุแก่กว่าวัด
บรมธาตุไชย-
นาท ๒ เดือน แล
ระฆังที่วัดบรม-
ธาตุไชยนาทขาด
หู ทนไม่หูต่อ
เป็นที่พอใจมาก
ด้วยเห็นขัดข้อง

มานานแล้ว ที่หูเดิมของระฆังเป็นนาค ๔ สาย ข้างบนมีจุก ที่ร้อยกันมาก็เอาโซ่ร้อย

เหตุที่ได้ทรงเพิ่มพูนความรู้ วิเคราะห์ และฝึกฝนทักษะการเขียน อยู่เสมอจนเกิดความชำนาญ เมื่อได้ทรงออกแบบหรือสร้างสรรค์ ผลงานต่างๆ ผลงานฝีพระหัตถ์จึงแสดงออกถึงการสืบทอด แบบแผนอันดีงามจากงานรูปแบบประเพณีในอดีต ตลอดจน แสดงถึงแนวทางการสร้างสรรค์เพิ่มเติมคุณค่าแนวคิดและ ประโยชน์ให้กับผลงานได้จนเป็นที่ประจักษ์ ดังที่หม่อมเจ้าหญิง ดวงจิตร์ จิตรพงศ์ ทรงนิพนธ์ไว้ในคำนำของหนังสือ จดหมายเหตุ ยะเย ทางไปพิษณุโลก ความตอนหนึ่งว่า

“...ฉะนั้นในการเสด็จไปพิษณุโลกครั้งนี้ก็ทรงบันทึกเรื่องและรูปภาพไว้ตลอดทางที่เสด็จขึ้นไป โดยทางเรือจนถึงเมืองสุโขทัย ทรงพรรณนาถึงภูมิประเทศ สภาพความเป็นอยู่ของราษฎร ลักษณะของวัดวาอาราม ตลอดจนเขียนถ่ายจำลองภาพศิลปกรรมอันงดงามควรจดจำไว้ เป็นแบบอย่างโดยละเอียด ทั้งยังปรากฏว่าได้ทรงนำแบบอย่างเหล่านั้นมาใช้ประกอบ พระสติปัญญาในงานทางศิลปที่ทรงทำในภายหลังเป็นอันมาก จึงเห็นว่ถ้านำมาพิมพ์ขึ้น ไว้ในโอกาสที่มีงานฉลองพระชันษาครบ ๑๐๐ ปีครั้งนี้ ก็จะเป็นการรักษาศิลปพระหัตถ์และ พระนิพนธ์ไว้มิให้สูญ ทั้งคงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ใฝ่ในศึกษาวิชาทางการช่างและ โบราณคดีไทยอยู่บ้าง...”

• •
คำนำ

[illegible]

၂

กระบวนใหญ่มีความตั้งใจไปปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ที่จะไปไหนตามพระราช-
กฤษฎีกา จึงได้ทรงรับมอบหมายให้ทรงตรวจดูด้านทรงกระป๋องสร้าง
ที่ประทับพลบตามระบะเด็นทางที่จะได้พระราชทานด้วย

โดยปกติเมื่อเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงบันทึกจดหมายเหตุรายวันไว้เป็นต้นๆ หากแต่ก็มิได้ให้เกะกะจนมีเหตุการณ์อันเนื่องมาจากเจ้าโสมก๊วย มากระรวงเช่นเจ้าเมืองลาวปราชญ์บวชอันเป็นที่เคารพซึ่งทรงปลุกเสกธรรมาวุธไว้อย่างถนัดจน ธรรมะในการเสด็จไปขึ้นชน โสจธะนั้นก็ทรงบันทึกไว้เสมอแต่ปรากฏว่าตลอดการเสด็จนั้นมิได้โดยหาเรื่องอันมีมูลอยู่ไหน ทรงทรงพระนามถึงมณฑลที่เสด็จตามนั้นเป็นอยู่ครั้งคราว ปรากฏแต่จดหมายเหตุรายวัน ตลอดจนเรื่องด้วยคำต่อจากคือปรกมธันจนตามควรค่าไว้เป็นแบบอย่างโดยละเอียด ทั้งยังปรากฏว่า ได้ทรงนำมาเป็นอย่างดีจนนำมาใช้ประกอบพระพิธีชุมนุมในงานทางศิลปวิทยา ในภายหลังเป็นอันมาก คงเหลือจากงานตามพระราชนิพนธ์ในโอกาสที่มรณอสถของพระนริศนาคบ ๓๐ ปีครั้ง ก็จะเป็นการรักษาสีพระพักตร์และพระนิพนธ์ไว้ให้ดูอยู่ ทั้งคงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใดก็ตามที่ทรงงานตามแนวโบราณคดีไทยอย่าง

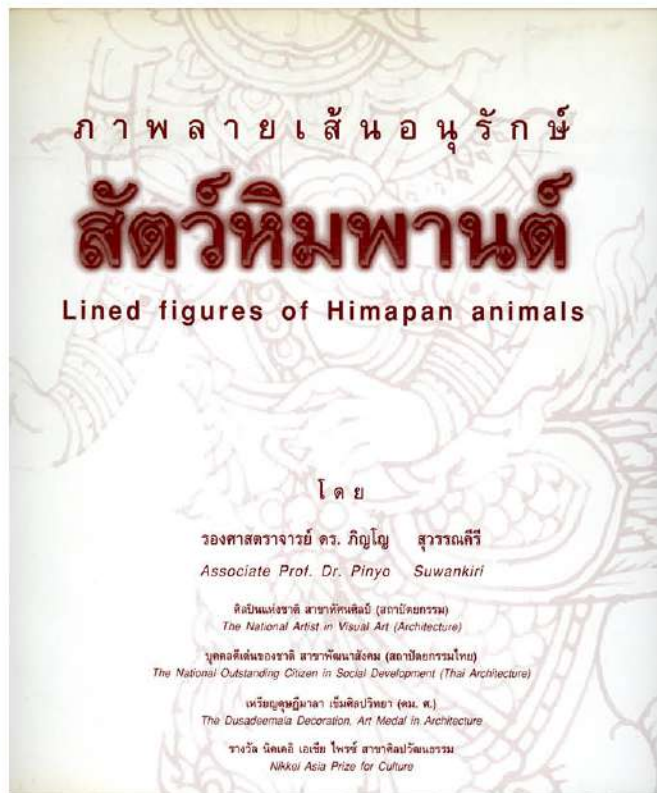
[illegible]

গণপ্রজাতন্ত্রী বাংলাদেশ

ทั้งแนวทางปฏิบัติในการศึกษาค้นคว้า การทรงงานรวมทั้งผลงาน
ฝีมือหัตถ์อันทรงคุณค่า ล้วนเป็น “งานครู” ที่ศิลปิน ช่าง หรือ
ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับงานช่างศิลปะยกย่องให้เป็นแบบอย่าง
ในการเรียนรู้ ฝึกฝนปฏิบัติ และเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการ
สร้างสรรค์ผลงานสืบเนื่องมา

การแสวงหาองค์ความรู้ การสร้างแนวคิด ตลอดจนการฝึกฝนทักษะ
การปฏิบัติงานช่างศิลปะไทย ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ผู้ศึกษา
ในชั้นหลังมีข้อได้เปรียบ ในแง่ที่มีครูบาอาจารย์รุ่นก่อนได้
บุกเบิกค้นหาแนวทางและสร้างสรรค์ผลงานไว้ให้เป็นตัวอย่าง
ด้วยอาศัยมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเป็นพื้นฐาน ประกอบกับ
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความรู้ ความถนัดตามความสนใจ
เฉพาะตัว จึงเกิดเป็นแนวทางในการการฝึกหัด และรูปแบบของ
ผลงานที่แตกต่างหลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า
และการสร้างงานศิลปะไทยให้แก่คนรุ่นต่อไป

รูปแบบการเรียนรู้ฝึกฝนที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ประกอบ
กับองค์ความรู้ที่สั่งสมสืบทอดมา สื่อและอุปกรณ์ที่พัฒนา
ก้าวหน้าไปจากเดิม ส่งผลให้แนวทางในการฝึกฝน เพื่อสร้างความ
ชำนาญในการสร้างงานช่างศิลปะไทยมีทางเลือกที่หลากหลายขึ้น
แต่แนวทางสำคัญที่ครูบาอาจารย์ได้ทดลองปฏิบัติ จนเกิดเป็น
ข้อพิสูจน์ว่า มีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และ
ทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ยังคงเป็นการฝึกฝนด้วยการลงมือ
เขียนภาพ ดังตัวอย่างการเขียนภาพลายเส้น เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้
และฝึกฝนทักษะในการปฏิบัติงานของครูบาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ
ในศาสตร์ด้านศิลปะไทย ตัวอย่างเช่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิญญ์ สุวรรณคีรี ราชบัณฑิต ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ (สถาปัตยกรรม) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนเป็นผู้สอนด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรมไทยมาอย่างยาวนาน ได้เขียนคัดลอกภาพลายเส้นรูปสัตว์หิมพานต์จากสมุดไทยดำฝีมือครูช่างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ซึ่งต้นฉบับมีความละเอียดลออ และรวบรวมจัดพิมพ์เป็นหนังสือขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ชื่อว่า “ลายเส้นอนุรักษ์ สัตว์หิมพานต์” โดยท่านอาจารย์ปิญญ์ ได้กล่าวไว้ในคำนำของหนังสือ ความตอนหนึ่งว่า

“...ผู้เขียนทำการคัดลอกลายเส้นขึ้นใหม่ เพื่อให้มีลวดลายในภาควิชาสถาปัตยกรรมไทย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ในการออกแบบเสริมต่อให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีก ทั้งยังได้เป็นแบบฝึกหัดการเขียนภาพลายเส้นแบบไทย...”

นาคปากษิน

ตัวเป็นหงส์มีเศียรเหมือนพญานาค

Naka Paksin

The body is like that of a Hong (swan) and the head is like a Phaya Nak.

๓๒

หงส์

เป็นพาหนะของพระพรหม

Hongse (swan)

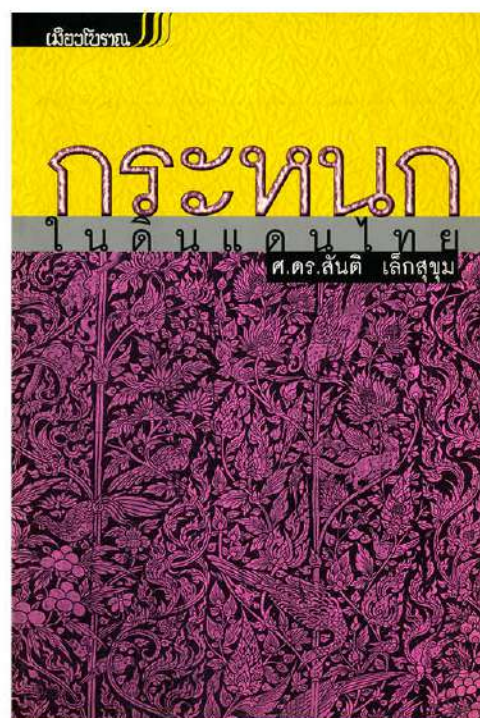
It sit on the back of Hongse and use it as means of communication to different places (Pahana to Phra Prom).

๖๑

พร้อมทั้งกล่าวถึงความจำเป็นในการฝึกหัดเขียนภาพสัตว์หิมพานต์
ตัวอย่างเช่น

๑. เพื่อศึกษาจินตนาการของครูช่างในอดีต อันหมายถึงผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ
โดยมีการออกแบบไม่ซ้ำธรรมชาติ
๒. เพื่อให้เห็นสัดส่วน และเส้นสายที่งดงามของจิตรกรรมไทย อันจะนำไปสู่การออกแบบ
สัดส่วนในองค์ประกอบสถาปัตยกรรม
๓. เป็นบทเรียนวิถีทางออกแบบ อันเป็นเอกลักษณ์ของช่างไทยโดยเฉพาะ ซึ่งไม่มีใน
ชาติอื่นใด
๔. เป็นการอนุรักษ์ศิลปกรรมของชาติไม่ให้สูญหายไป เพื่อจะได้เป็นบทเรียนให้แก่
อนุชนรุ่นหลัง..."

อีกท่านหนึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีศึกษา เป็นผู้ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับโบราณคดีประวัติศาสตร์ ทั้งที่เป็นงานสถาปัตยกรรม โบราณสถาน ไปจนถึงรายละเอียดของงานประดับตกแต่ง องค์ประกอบสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกี่ยวข้องกับลวดลายประดับ ท่านอาจารย์สันติได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นหนังสือ “กระหนกในดินแดนไทย” พิมพ์ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้ทำการเขียนภาพลายเส้นของลวดลายประดับองค์ประกอบสถาปัตยกรรม จากภาพถ่ายของโบราณสถาน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนมากขึ้น ดังปรากฏในคำนำของสำนักพิมพ์ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้ อยู่ที่การใช้ลายเส้นเป็นส่วนสำคัญในการบอกเล่าเรื่องราววิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปของลายไทยในแต่ละสมัย และการใช้ภาพถ่ายเก่าลวดลายที่เคยปรากฏอยู่ตามโบราณสถานต่างๆ มาเปรียบเทียบกับลายเส้นอีกทีหนึ่ง ซึ่งง่ายต่อการนำไปศึกษาต่อไป...”

พร้อมกันนั้น ท่านอาจารย์สันติ ยังได้กล่าวเพิ่มเติมในคำนำผู้เขียนในการพิมพ์ครั้งที่ ๒ ความว่า

“...แต่ระยะเวลาผ่านมานาน เกินกว่าจะหา “ภาพถ่ายเก่า” ได้ครบถ้วน หากกลับไปถ่ายใหม่ ก็คงได้ไม่ครบอยู่ดี เพราะลวดลายเก่าแก่โบราณเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นงานปูนปั้นประดับอาคารโบราณสถาน งานปูนปั้นมีความคงทนในระดับหนึ่ง เมื่อถึงคราวก็ย่อมชำรุด หรือหลุดร่วงไปตามธรรมชาติของวัสดุ ยิ่งอยู่ในสภาพกรำงาขาดการดูแลรักษาด้วยแล้ว ความสูญเสียก็ย่อมมาเร็วกว่าที่ควร...”

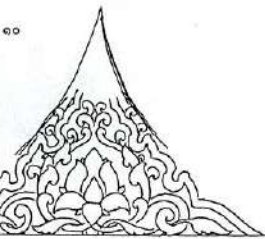
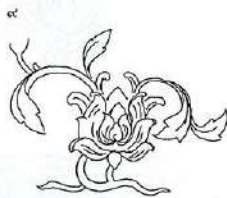
๘ ดอกบัว (๖) แฉกของปูน
ศิลปะอยุธยา เครื่องตกแต่งในกฎ
ปรากฏที่วัดราชบูรณะ พระนครศรี
อยุธยา (พิพิธภัณฑ์เจ้าราชบุตร)
ราว พ.ศ. ๑๙๖๗ รัชกาลสมเด็จพระ
พระบรมราชาธิราชที่ ๒

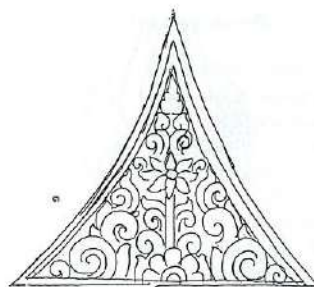
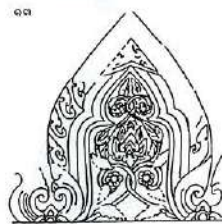
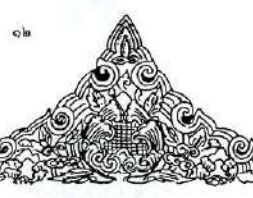
๙ ซอกปูนปั้น ปูนปั้น
ศิลปะล้านนา เจดีย์ขาวเจดีย์ยอด
วัดมหาโพธาราม เชียงใหม่ ต้น
พุทธศตวรรษที่ ๒๑ ราชวงศ์
พระเจ้าติโลกราช

๑๐ ดอกบัว สลักหิน ศิลปะ
อยุธยา-กำแพงเพชร โฉนดในศิลา
หินทราย (พิพิธภัณฑ์ กำแพงเพชร)
ครึ่งแรกพุทธศตวรรษที่ ๒๑

๔๔ กระดาษลายหินอ่อนไทย

๔๖ กระดาษลายหินอ่อนไทย

๑๑ ดอกบัว (๖) สลักไม้
(๖) สลักไม้ ศิลปะอยุธยา นาน
ประสูติพระศรีธรรมโพธิ์ พระนคร
ศรีอยุธยา ครึ่งแรกพุทธศตวรรษ
ที่ ๒๑

๑๒ สลักไม้ สลักไม้
ศิลปะอยุธยา มุขมกรธรรมาสถ
(พิพิธภัณฑ์เจ้า ราชบุตรวัดราชบูรณะ
อยุธยา) (พิพิธภัณฑ์เจ้าราชบุตร
วัดราชบูรณะ) ครึ่งแรกพุทธศตวรรษ
ที่ ๒๑

๑๓ สลักไม้ ปูนปั้น
ศิลปะอยุธยา กรอบหน้าบันข้างค
องค์เจ้าโลกยสุธา พระนคร-
ศรีอยุธยา ราวครึ่งหลังพุทธศตวรรษ
ที่ ๒๑

กระดาษลายหินอ่อนไทย ๔๕

๑๔ ก้านดอก สลักหิน
ศิลปะอยุธยา ประดับส่วนโถงในศิลา
รัตนนครหลวง พระนครศรีอยุธยา
พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐

๑๕ ก้านดอก ปูนปั้น ศิลปะ
อยุธยา ประดับเป็นคันทวยกรอบ
หน้าบันฐานหินทราย (เจดีย์
ประธานพระปรางค์ วัดราชบูรณะ
พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๑๙๖๗
รัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒)

๑๖ ก้านดอก สลักหิน ศิลปะ
อยุธยา-กำแพงเพชร ประดับฐาน
ของพระอิศวร (พิพิธภัณฑ์เจ้า
ราชบุตรวัดราชบูรณะ) พ.ศ. ๒๔๖๓ รัชกาล
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒

กระดาษลายหินอ่อนไทย ๔๖

พุทธศักราช ๒๕๖๗ เตมียชาตก

พุทธศักราช ๒๕๖๘ ชนกราตก

พุทธศักราช ๒๕๖๙ สุวรรณสามชาตก

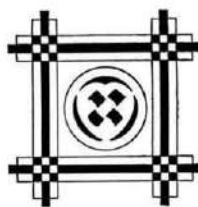

พุทธศักราช ๒๕๗๐ เนมิชาตก

พุทธศักราช ๒๕๗๑
มโหสถชาตก

จตุโรธรรมาวตนา

ธาตุวิธเน สัจจะพล ๗

พุทธศักราช ๒๕๗๒
ภูริทัตตชาตก

พุทธศักราช ๒๕๗๓
จันทกุมารชาตก

สัตว์สงฆ์ ๖ ข่าย
จักรพรรดิ ๖ ข่าย

พุทธศักราช ๒๕๗๔
นารทชาตก

สมเด็จพระ

จากหนังสือผลงานของครูบาอาจารย์ที่ได้ยกมาเป็นตัวอย่าง แม้จะมีเนื้อหาที่แตกต่างกันไปตามความเชี่ยวชาญของผู้เขียน แต่ก็พบลักษณะร่วมบางประการ กล่าวคือ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพ, เอกสารเก่า หรือ จากภาพถ่ายโบราณสถาน ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็น “งานครู” ที่ควรศึกษาและได้ทำการคัดลอกเป็นภาพถ่ายเส้น นับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ฝึกฝน หลากหลายประการ ตัวอย่างเช่น

- นำเสนอข้อมูลในลักษณะภาพถ่ายเส้น เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถจับลักษณะเด่น และเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมหรือความแตกต่างได้ เมื่อประกอบกับคำอธิบายเพิ่มเติมช่วยให้เกิดความเข้าใจ รวมทั้งช่วยให้จดจำข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น

- การเขียนภาพถ่ายเส้นคัดลอก “งานครู” ที่มีคุณค่า เป็นการฝึกฝนให้ผู้เขียนได้วิเคราะห์ สังเกต จับจังหวะ ลักษณะของเส้นสวย สดส่วนรูปแบบทางสุนทรียภาพที่ดี จนเกิดความคุ้นเคย เป็นพื้นฐานติดตัว เมื่อฝึกฝนต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ จะช่วยให้การลงมือปฏิบัติงานออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- “งานครู” และข้อมูลอันทรงคุณค่า ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากฝีมือของครูช่างในอดีต เมื่อกาลเวลาผ่านไปย่อมเสื่อมสลายตามข้อจำกัดของวัสดุ การคัดลอกข้อมูลดังกล่าวเป็นภาพถ่ายเส้นไว้เป็นการช่วยบันทึกข้อมูลให้ยังคงอยู่ และภาพถ่ายเส้นนั่นเองเป็นข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมรวมเข้าไปให้เกิดความสมบูรณ์เป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการศึกษาค้นคว้า การสร้างสรรค์ผลงานให้ยืนยาวต่อไป

ข้อดีของการเรียนรู้ ฝึกฝน การเขียนภาพถ่ายเส้นจาก “งานครู” ดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้น แม้จะเป็นเพียงส่วนหนึ่งแต่ก็มีความสำคัญเพียงพอ ที่จะเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดหนังสือภาพถ่ายเส้นเล่มนี้ขึ้น

บทที่ ๑ จากภาพถ่าย

บทที่ ๑

จากภาพถ่าย

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘ เข้ารับการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนอัสสัมชัญ และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้เริ่มทำงานเป็นแพทย์ประจำแผนกรังสีวิทยา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย มีบทบาทหน้าที่ในสายงานด้านการแพทย์ ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นผู้บุกเบิกงานด้านเวชศาสตร์นิวเคลียร์ในประเทศไทย อุทิศตนในการสอนและการวิจัยด้านยาเสพติดและสาธารณสุข จนมีผลงานวิจัยกว่าร้อยเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ด้วยความรู้ ความชำนาญพิเศษ จึงได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นที่ปรึกษาทั้งในองค์กรระดับประเทศและในระดับนานาชาติหลายองค์กร จนได้ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์วิจัยยาเสพติด และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ ด้วยผลงานอันเป็นที่ประจักษ์ จึงได้รับรางวัลเป็นเกียรติประวัติอย่างมากมาย ตัวอย่างเช่น

- นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขากการแพทย์ ประจำปี ๒๕๔๑
- รางวัลบุคคลดีเด่นผู้อุทิศตนปฏิบัติงานในการป้องกันปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕
- บุคคลดีเด่นระดับยอดเยี่ยม ด้านส่งเสริม/สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๖

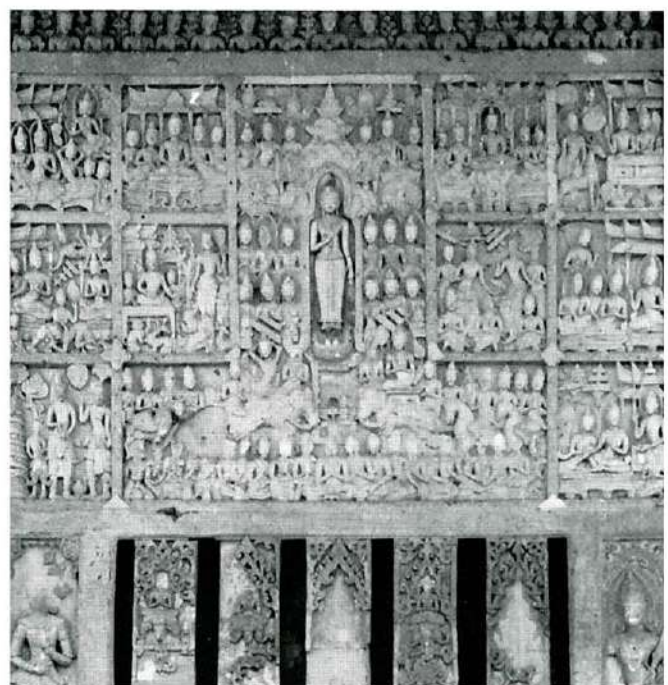

นอกจากความเชี่ยวชาญในบทบาทด้านการแพทย์ และนักวิชาการ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย ยังมีงานอดิเรกมีมากมายหลายด้าน ทั้งการอ่านหนังสือ วรรณกรรม การเขียนภาพ การถ่ายภาพ เล่นดนตรี งานจัดสวน เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความชอบ ความสนใจ ตลอดจนความสามารถทางด้านศิลปะของรองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะความสนใจและมีมือทางด้านการถ่ายภาพ ภาพถ่ายของรองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักได้แก่ ภาพถ่ายวิถีชีวิตชาวเขา ที่ได้รับรางวัลตุ๊กตาทองจากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในงานนิทรรศการภาพถ่ายทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ นอกจากนั้น รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัยยังได้มีความสนใจ หลงใหลในงานศิลปะไทย โดยทำการศึกษาข้อมูล และใช้ความเชี่ยวชาญ ความชื่นชอบในการถ่ายภาพ บันทึกภาพของสถาปัตยกรรมโบราณ ศิลปวัตถุ ตามวัดวาอารามและโบราณสถานต่างๆ ทั่วประเทศ ดังข้อความบางตอนที่รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย ได้เขียนประกอบการบรรยายนำ ในการประชุมวิชาการ สารศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ในหัวข้อ “การสอนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ” กล่าวถึง การเรียน ความรู้ในระบบในการรอบการทำงานเป็นแพทย์ สอนหนังสือ ความว่า

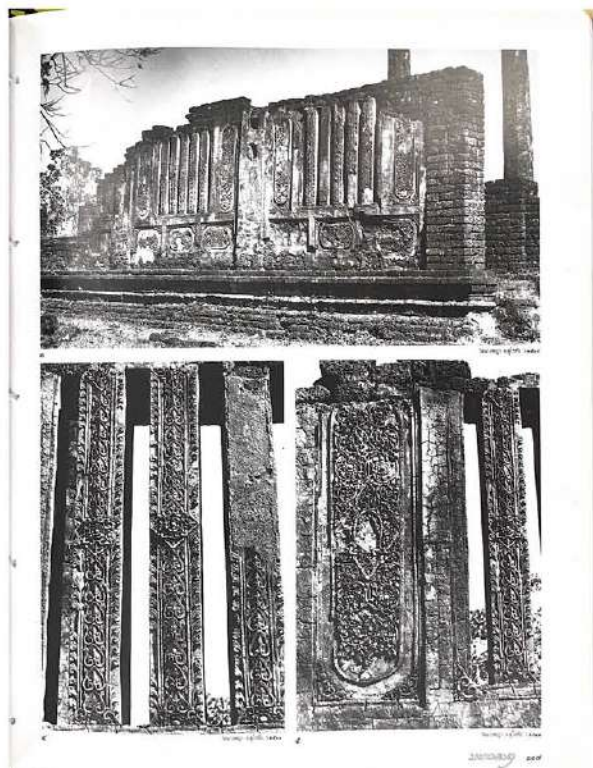
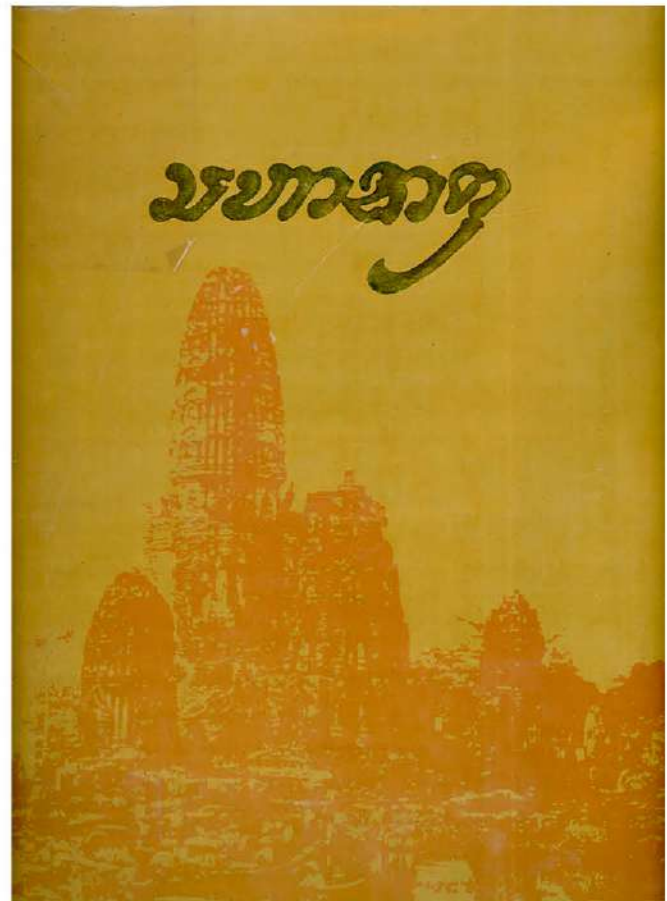

“...เมื่อมีโอกาสติดตามอาจารย์ประยูร อุลุชาฎะ (น. ณ ปากน้ำ) ไปเที่ยวดูของสวยๆ งามๆ ตามวัด ในพระนครหรืออยุธยาเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ก็เกิดแรงบันดาลใจว่า งานศิลปะซึ่งสมัยอยุธยา สร้างขึ้นไม่ช้าก็จะสูญหายไป น่าจะมีการบันทึกไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังบ้าง ขณะนั้นเรียกได้ว่าถ่ายรูปไม่เป็น ได้รับคำสอนจากอวบ สาณะเสน ว่าการถ่ายรูปมีกลไกการตั้งกล้องอย่างไรบ้าง จากนั้นก็ลองถ่ายไปเรื่อยๆ จดและจำ เมื่อรูปที่ปรากฏถ่ายอย่างไร ค่อยๆ แก่ไปเรื่อยๆ จนในที่สุดคิดว่าถ่ายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือบันทึกความงามในอดีตไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง รู้สึกสนุกสนาน และได้เรียนรู้มากมาย จากการอ่านหนังสือโบราณคดีรวมไปกับการถ่ายภาพ ทำให้เข้าใจสาระที่มาของวัดวาอารามต่างๆ มากมาย ด้วยความเป็นจริงแล้วเห็นว่าการถ่ายภาพเรียนเองได้ถึงจุดหนึ่ง แต่ภาพจะงามหรือไม่ก็อยู่ที่ตาและความคิดของเราขณะถ่ายภาพนั่นเอง มิใช่อยู่ที่อุปกรณ์ทั้งหมด อุปกรณ์เป็นเพียงเครื่องมือส่วนหนึ่งเท่านั้น...”

บทความโดย รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย ไปยะจินดา เขียนประกอบการบรรยายนำในการประชุม วิชาการ สารศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔
ศูนย์วิจัยของชีวิต ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย ไปยะจินดา
กรุงเทพฯ : บริษัท แอสทรีนดิง จำกัด, ๒๕๕๐.

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๙ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา พร้อมด้วยกลุ่มมิตรสหายที่มีความสนใจในด้าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปะไทย ได้ร่วมเดินทางไป บันทึกภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุและชิ้นงานศิลปวัตถุต่างๆ ใน วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เกือบทั่วทั้ง ประเทศ ภาพถ่ายเป็นจำนวนมากที่ได้บันทึกนั้นล้วนเกิดจาก ความรัก ความสนใจ จากอุปนิสัยเป็นคนละเอียด พิถีพิถัน และความรักในศิลปะไทย จึงเกิดเป็นผลงานอันทรงคุณค่ายิ่ง ต่อมา ภาพถ่ายชุดนี้ได้เป็นที่มาของการจัดพิมพ์หนังสือ “มหาธาตุ” ซึ่งทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีดำริให้จัดทำขึ้น ประกอบ ด้วยคณะทำงานจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรม ศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ โดยมี รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา เป็นหัวหน้าคณะ ทำงาน และได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อร่วมเฉลิมฉลองในโอกาส ทรงเจริญพระชนมายุ ๓ รอบ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ นับเป็นหนังสือ อันทรงคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดี และศิลปะ วัฒนธรรมไทย

๔

พระที่นั่งสุทไธสวรรย์

กรมศิลปากร ๑๓๒๓

ศูนย์รูปธรรมศึกษา

ภายหลังจากที่รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ได้ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๐ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ แพทย์หญิงมาคัมครอง โปษยะจินดา ผู้เป็นภริยา ได้นำ ภาพถ่ายโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิชัย ได้บันทึกสะสมไว้เป็นคลังภาพ มอบให้กับรองศาสตราจารย์ ดร.สันติ จันทวิลาสวงศ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการก่อตั้ง “โครงการศูนย์รูปธรรมศึกษา” ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่ได้จากภาพถ่ายงานออกแบบ และผลงานศิลปะ เป็นโครงการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อแรกก่อตั้งโครงการมีโครงสร้างการทำงานของศูนย์ฯ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. ศูนย์รูปธรรมศึกษา (Center for Visual Studies)

เป็นศูนย์วิจัยที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับภาพ ทัศนศิลป์ และการออกแบบทุกสาขา เพื่อยกระดับความสำคัญของการศึกษาวิจัย โดยอาศัยภาพเป็นแก่นในการศึกษา และเป็นการต่อยอด และพอกพูนองค์ความรู้ให้ควบคู่ไปกับภาพ

๒. คลังภาพโปษยะจินดา (Poshyajinda Archives)

เป็นศูนย์วิทยบริการที่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำหน้าที่ในการรับบริจาคภาพ ผลิตภาพ บันทึกภาพ ตลอดจนการเก็บรักษาภาพ ทั้งในรูปแบบของฟิล์มต้นฉบับและไฟล์ดิจิทัล

๓. หอนิทรรศน์ รัตตสิกรณ์ (Rattakosikorn Image Gallery)

ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของศูนย์ฯ ออกสู่สายตาสาธารณชนในวงกว้าง

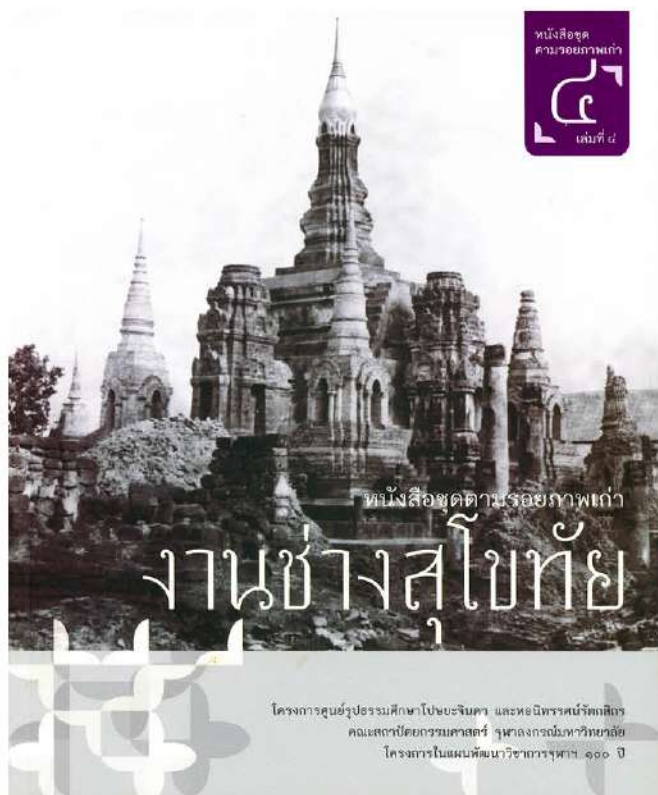
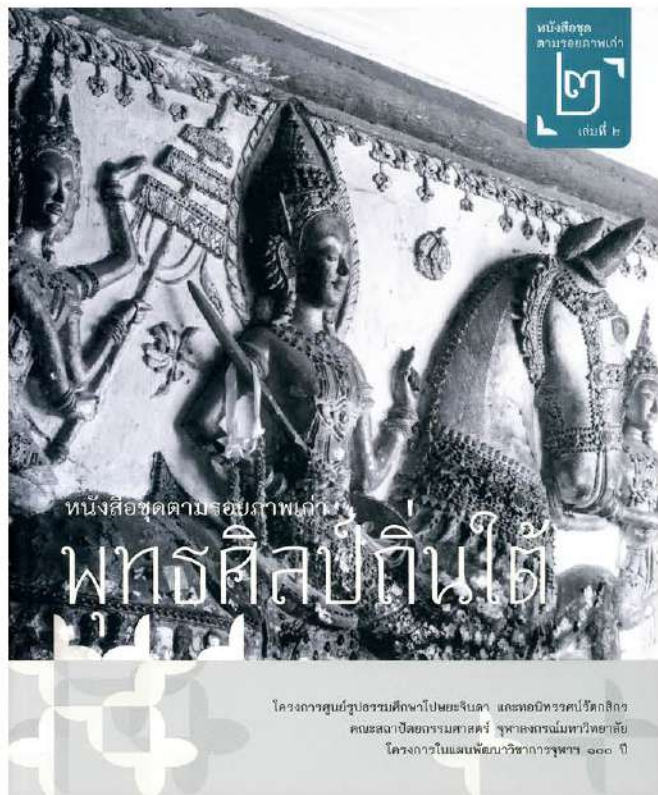
ศูนย์รูปธรรมศึกษา ได้นำทรัพยากรภาพถ่ายและข้อมูลที่ได้รับมอบมาจากแหล่งต่างๆ นำมาต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงการ ในส่วนภาพถ่ายผลงานของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา นั้น นับเป็นข้อมูลอันทรงคุณค่า และได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่งทางโครงการได้นำมาเผยแพร่ และสร้างประโยชน์ในหลากหลายลักษณะ ทั้งการจำแนกหมวดหมู่ การจัดทำระบบจัดเก็บ และสืบค้นภาพทางอิเล็กทรอนิกส์ การจัดนิทรรศการภาพถ่าย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้นำภาพถ่ายมาประกอบในการจัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆ ตัวอย่างเช่น

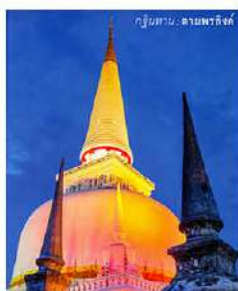

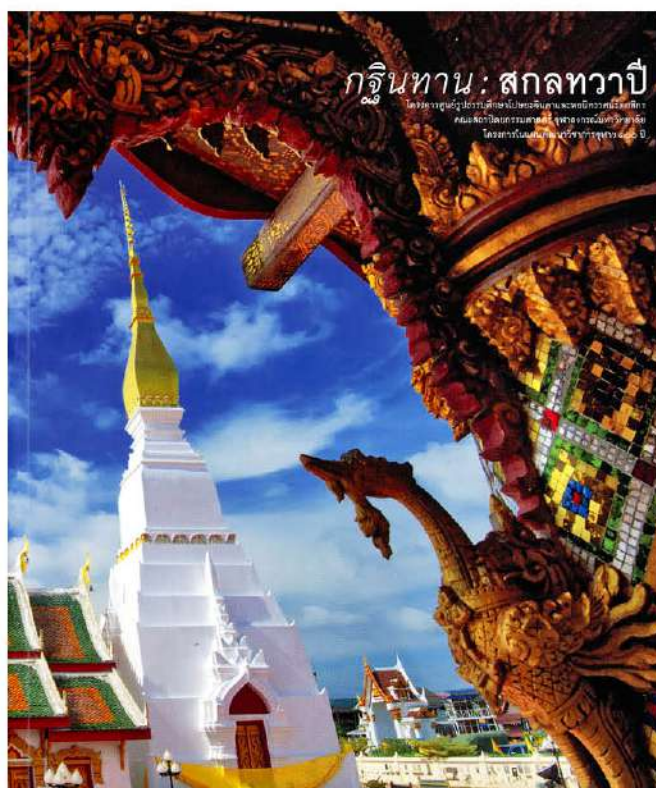
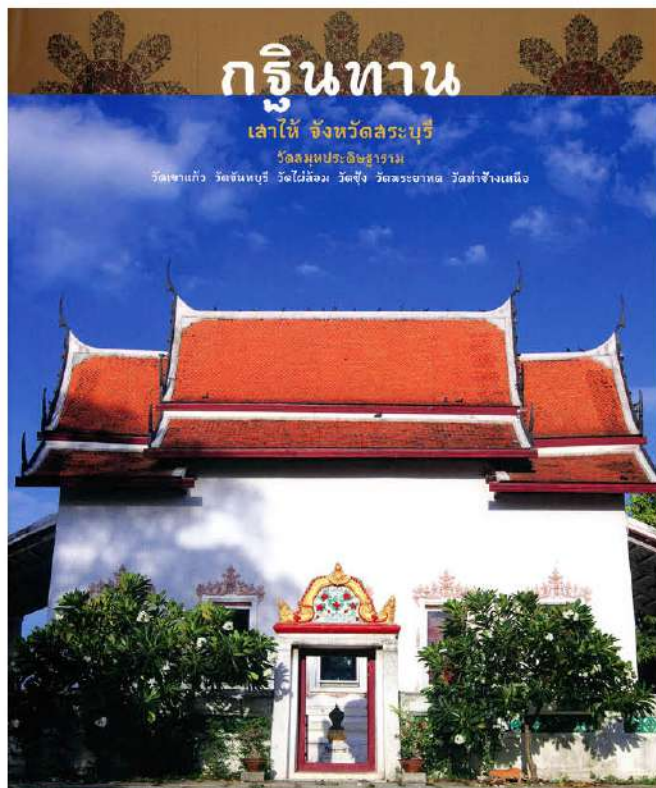
• หนังสือชุดตามรอยภาพเก่า

ทำการคัดเลือกภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิชัย โปษยะจินดา ทั้งภาพโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีความน่าสนใจ พร้อมกันนั้นคณะทำงานได้ลงพื้นที่เพื่อบันทึกภาพของสถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุดังกล่าวในสภาพปัจจุบัน ในลักษณะการ “ตามรอย” แล้วนำมาเปรียบเทียบ สำนวจถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และนำเสนอเป็นหนังสือ ใน ๑ ชุด มี ๕ เล่ม ได้แก่

๑. วัดในกรุงศรีอยุธยา
๒. พุทธศิลป์ถิ่นใต้
๓. อลังการล้านนา
๔. งานช่างสุโขทัย
๕. ศิลปกรรมนอกกรุงเก่า

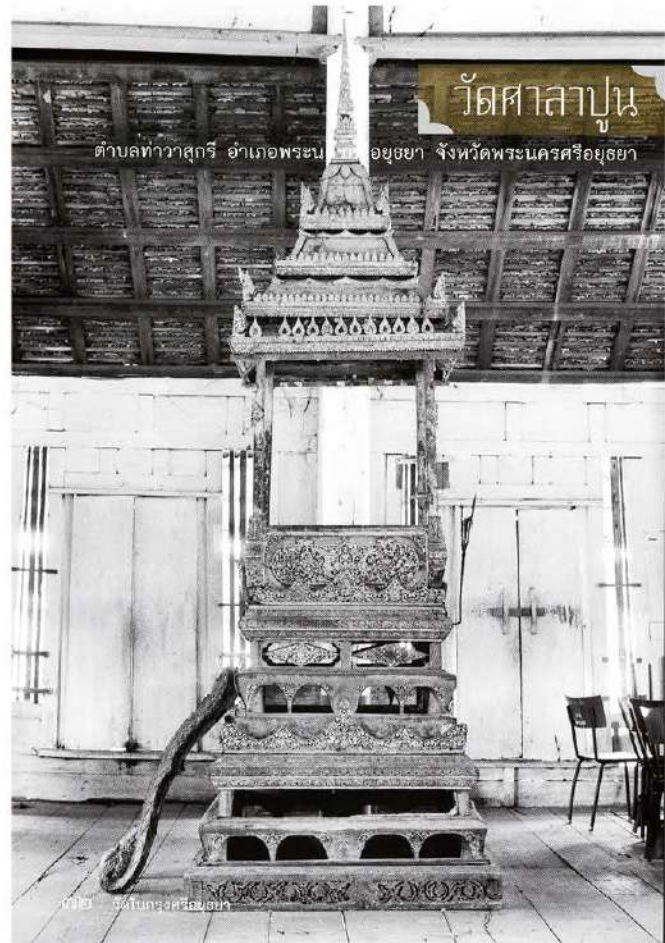
• หนังสือที่ระลึกงานกฐินพระราชทาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในแต่ละปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายยังพระอารามต่างๆ ทางมหาวิทยาลัยได้ถือโอกาสอันดีในการจัดพิมพ์หนังสือเพื่อมอบเป็นที่ระลึกแก่ผู้มาร่วมงาน เป็นหนังสือที่อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับพระอารามที่ทางมหาวิทยาลัยได้อัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวาย พร้อมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ชุมชน ศิลปวัฒนธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับพระอาราม คณะทำงานได้อาศัยกระบวนการทำงาน การเก็บข้อมูลของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย เป็นแนวทาง ตลอดจนใช้ภาพถ่ายจากคลังภาพโปษะจินดาเป็นข้อมูลสำคัญ ในการจัดทำต้นฉบับหนังสือที่ระลึกงานกฐินพระราชทานเรื่อยมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน

การศึกษาจากรูป (รูป)

ภาพถ่ายโบราณสถาน โบราณวัตถุ ผลงานรองศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิชัย ไปยะจินดา ซึ่งเก็บรวบรวมไว้ที่คลังภาพ ไปยะจินดา ทั้งภาพถ่ายและฟิล์มภาพต้นฉบับ มีจำนวนรวมมากกว่า ๒๐,๐๐๐ รายการ นอกจากเป็นหลักฐานบันทึกข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรมอันทรงคุณค่าแล้วยังมีคุณภาพและความสวยงาม ในลักษณะของศิลปะการถ่ายภาพอีกด้วย สร้างความประทับใจให้กับผู้ที่ได้ชมในช่องทางการเผยแพร่ต่างๆ ทั้งการจัดนิทรรศการภาพถ่าย ภาพในระบบสืบค้นข้อมูลดิจิทัล รวมทั้งหนังสือและสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “หนังสือชุดตามรอยภาพเก่า” ซึ่งนับเป็นโครงการแรกที่ศูนย์บูรณาการศึกษานำภาพถ่ายจากคลังภาพไปยะจินดา มาเผยแพร่ในลักษณะของการต่อยอดและสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติม

จากภาพถ่ายต้นฉบับที่รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิชัย ไปยะจินดา ได้บันทึกไว้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๙ จนกระทั่งคณะทำงานศูนย์บูรณาการศึกษามีได้เริ่มลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับ และจัดพิมพ์หนังสือชุดตามรอยภาพเก่า ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕ ด้วยเวลาที่ผ่านไปกว่า ๓๐ ปี โบราณสถานและโบราณวัตถุที่คณะทำงานได้ “ตามรอย” ไปเก็บข้อมูล แม้จะยังคงอยู่แต่หลายแห่งก็มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากที่ปรากฏในภาพถ่ายต้นฉบับของคลังภาพไปยะจินดา ทั้งจากการเสื่อมสลายตามข้อจำกัดเรื่องความทนทานของวัสดุ ที่ใช้ในการสร้างงาน เกิดความเสียหายจากการขาดการดูแลรักษา การใช้สอย ตลอดจนการบูรณะปฏิสังขรณ์โดยขาดความรู้ความเข้าใจ หรือแม้กระทั่งชิ้นงานบางส่วนเกิดการสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะไปอย่างสิ้นเชิง ทำให้พอจะทำนายได้ว่าเมื่อเวลาผ่านไป ความคงอยู่และความสมบูรณ์ของชิ้นงานจะเสื่อมถอยลงอย่างน่าเสียดาย

สภาพปัญหาที่พบจากการเปรียบเทียบภาพถ่ายต้นฉบับ และ ภาพถ่ายเก็บข้อมูลในปัจจุบัน ช่วยให้ตระหนักถึงความสำคัญ ของข้อมูลภาพถ่ายจากคลังภาพโปษยะจินดา แสดงให้เห็นถึง วิสัยทัศน์ของรองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ที่มี ต่อการใช้ภาพถ่ายในการบันทึกข้อมูลอันทรงคุณค่า และยังมี ความสำคัญมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เป็นแรงบันดาลใจและเป็น แนวทางให้คณะทำงานศูนย์รูปธรรมศึกษา ได้ดำเนินงาน “ตามรอย” เก็บภาพถ่ายเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลให้กับคลังภาพ เป็นการ เปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต และภาพถ่ายในปัจจุบันนี้เอง ก็จะเป็นข้อมูลสำคัญให้กับอนาคตต่อไป

การเก็บข้อมูลภาพถ่ายเพิ่มเติม จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ จากภาพถ่ายในคลังภาพเป็นพื้นฐานเป็นพื้นฐานก่อน ทำให้ได้ ชื่นชมฝีมือของช่างภาพ ไปพร้อมกับความงดงามของชิ้นงาน ศิลปวัตถุ และฝีมือของช่างผู้สร้างสรรค์ผลงาน “งานครู” เกิดการสังเกต การวิเคราะห์ถึงคุณค่าและเนื้อหาสาระที่อ่าน ได้จากภาพถ่ายของชิ้นงาน และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอด ให้เกิดประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ทั้งในลักษณะของการยก ตัวอย่างการอ้างอิง การเปรียบเทียบ เป็นต้น

นอกจากนั้นด้วยลักษณะการทำงานและพื้นฐานความสนใจ ของผู้เขียน ประกอบกับแนวทางในการฝึกฝนตนเองที่ได้รับ แรงบันดาลใจจาก “ครู” การได้ประโยชน์จากข้อมูลภาพถ่ายใน คลังภาพจึงไม่เพียงแต่การสังเกต การทำความเข้าใจเพื่อให้ ภาพถ่ายนั้นเป็นภาพอ้างอิงเท่านั้น แต่ภาพถ่ายในคลังภาพ โปษยะจินดา ยังถือเป็น “ภาพถ่ายงานครู” ซึ่งนำมาเป็นต้นแบบ ในการฝึกฝนการเขียนภาพ เป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจ และสร้างทักษะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการสร้างสรรค์งานต่างๆ

บทที่ ๒ สู่ภาพลายเส้น

สู่ภาพลายเส้น

จากคลังภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ซึ่งทางศูนย์รูปธรรมศึกษาได้เก็บรักษาไว้ ผู้เขียนได้มีโอกาสชื่นชมทั้งเมื่อครั้งนำมาจัดแสดงในนิทรรศการภาพถ่าย, การดำเนินการจัดทำข้อมูลภาพถ่าย พร้อมทั้งคำอธิบายภาพให้อยู่ในระบบสืบค้นข้อมูล, การนำภาพถ่ายบางส่วนมาอ้างอิงประกอบในเนื้อหาการสอนของสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย หรือใช้เป็นภาพประกอบ ในการจัดทำหนังสือสิ่งพิมพ์ในวาระโอกาสต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความประทับใจในสุนทรียภาพความสวยงามของภาพ อันเกิดจากความเข้าใจประเด็นคุณค่าของงานศิลปวัตถุและความเชี่ยวชาญในการถ่ายภาพของผู้บันทึกภาพ ความตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูล ความชัดเจนสมบูรณ์ของลวดลายที่ปรากฏ ประกอบกับการเห็นข้อดีของการเขียนภาพลายเส้น คัดลอกงานครูของครูบาอาจารย์หลายท่าน ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนได้ทดลองปฏิบัติตาม

การทำงานเริ่มจากการคัดเลือกภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา เป็นภาพขององค์ประกอบงานสถาปัตยกรรม, งานครุภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นองค์ประกอบที่มีลวดลายประดับตกแต่ง จากภาพถ่ายที่มีความชัดเจนพอจะเป็นต้นแบบของการเขียนภาพลายเส้นได้

ขั้นตอนการทำงานโดยสังเขป เริ่มจากการทำความเข้าใจองค์ประกอบ และลวดลายประดับตกแต่งในภาพถ่ายทราบถึงวัสดุและกรรมวิธีงานช่างที่ใช้ในการสร้างงาน เพื่อให้คัดลอกได้อย่างชัดเจนถูกต้อง ในกรณีที่ต้องคัดลอกชิ้นงานในภาพมีสภาพชำรุดเสียหาย หรือไม่ชัดเจน จะทำการเขียนภาพลายเส้นเป็นภาพร่างขึ้นก่อน จากนั้นจึงลงมือคัดลอกภาพลายเส้นด้วยปากกาหมึกดำลงบนกระดาษไขขนาด A4 ใช้เวลาร่างจากงานต่างๆ เขียนสะสมไว้

ภาพลายเส้นจากต้นแบบภาพถ่ายของรองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ที่เขียนขึ้นมีจำนวนประมาณ ๕๒ ภาพ ผู้เขียนได้คัดเลือกมานำเสนอในหนังสือเล่มนี้จำนวน ๔๒ ภาพ จัดเรียงภาพลายเส้นไปตามภูมิภาคของสถาปัตยกรรม หรือศิลปวัตถุนั้นๆ ดังต่อไปนี้

๑. ชุ่มโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง
๒. เสาชุ่มโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง
๓. เพดาน มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม
๔. เพดาน มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม
๕. เพดาน วิหาร วัดศรีชุม
๖. ชุ่มประตู่ วิหารลายคำ
๗. กรอบชุ่มประตู่ วิหารลายคำ
๘. คอกกิด และโก่งคิ้ว วิหารวัดปราสาท
๙. บานประตู่ วิหาร วัดดอนสัก
๑๐. ฝาเพดาน อุโบสถ วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ
๑๑. สังกะสี วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
๑๒. ธรรมาสน์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
๑๓. เรือนแก้ว พระพุทธรูป วัดโลย
๑๔. ลายปูนปั้น กรอบลูกฟัก วิหารวัดโลย
๑๕. พนักธรรมาสน์ วัดเสาธงทอง
๑๖. การพรหมศรุษบก วัดพระพุทธบาท
๑๗. เคียรพญานาค ราวบันได วัดพระพุทธบาท
๑๘. บานประตู่ประดับมุก พระพรหมทรงหงส์ วัดพระพุทธบาท
๑๙. บานประตู่ประดับมุก พระนารายณ์ทรงครุฑ วัดพระพุทธบาท
๒๐. บานประตู่ประดับมุก ท้าวเวสสุวัณ วัดพระพุทธบาท
๒๑. นมอกเลา บานประตู่ประดับมุก วัดพระพุทธบาท
๒๒. หน้าบันชุ่มประตู่ อุโบสถ วัดเกาะแก้วสุทธาราม
๒๓. บานประตู่ วัดพลับพลาไชย
๒๔. สังกะสี วัดใหญ่สุวรรณาราม
๒๕. สังกะสี วัดใหญ่สุวรรณาราม
๒๖. บานประตู่สังกะสี วัดใหญ่สุวรรณาราม

๒๗. บันไดธรรมาสน์ วัดใหญ่สุวรรณาราม
๒๘. เสาพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม
๒๙. เสาพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม
๓๐. ฐานพระพุทธรูป พระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุ
๓๑. บานตู้พระธรรม วัดพระมหาธาตุ
๓๒. พนักธรรมาสน์ วัดโพธิ์เผือก
๓๓. สังกะสี วัดศาลาปูน
๓๔. เพดานธรรมาสน์ วัดศาลาปูน
๓๕. พนักธรรมาสน์ วัดศาลาปูน
๓๖. ฐานสิงห์ธรรมาสน์ วัดศาลาปูน
๓๗. ฐานสิงห์ตู้พระธรรม วัดศาลาปูน
๓๘. ส่วนบนตู้พระธรรม วัดศาลาปูน
๓๙. สังกะสี วัดบางขุนเทียนนอก
๔๐. สังกะสี วัดรวกบางบำหรุ
๔๑. ธรรมาสน์ วัดพระยาทำ
๔๒. หัวนาคบันไดธรรมาสน์ วัดพระยาทำ
๔๓. บานประตู่ หอไตร วัดระฆังโฆสิตาราม
๔๔. ฐานสิงห์ พระพุทธรูปประธาน วัดนางนอง
๔๕. ฐานกลีบบัว พระพุทธรูปประธาน วัดนางนอง
๔๖. ฝาทิพย์ พระพุทธรูปประธาน วัดนางนอง
๔๗. ลายรดน้ำ บานหน้าต่าง พระอุโบสถ วัดนางนอง
๔๘. ลายรดน้ำ บานหน้าต่าง พระอุโบสถ วัดนางนอง
๔๙. บานตู้พระธรรมลายรดน้ำ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
๕๐. หีบพระธรรมลายรดน้ำ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
๕๑. พระที่นั่งราชนทรยาน
๕๒. พระที่นั่งราชนทรยาน

ซุ้มโขง มุมมองจากภายในวิหารหลวง

ซุ้มโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง

ชิ้นงาน : หน้าบัน ซุ้มโขง

สถานที่ : วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

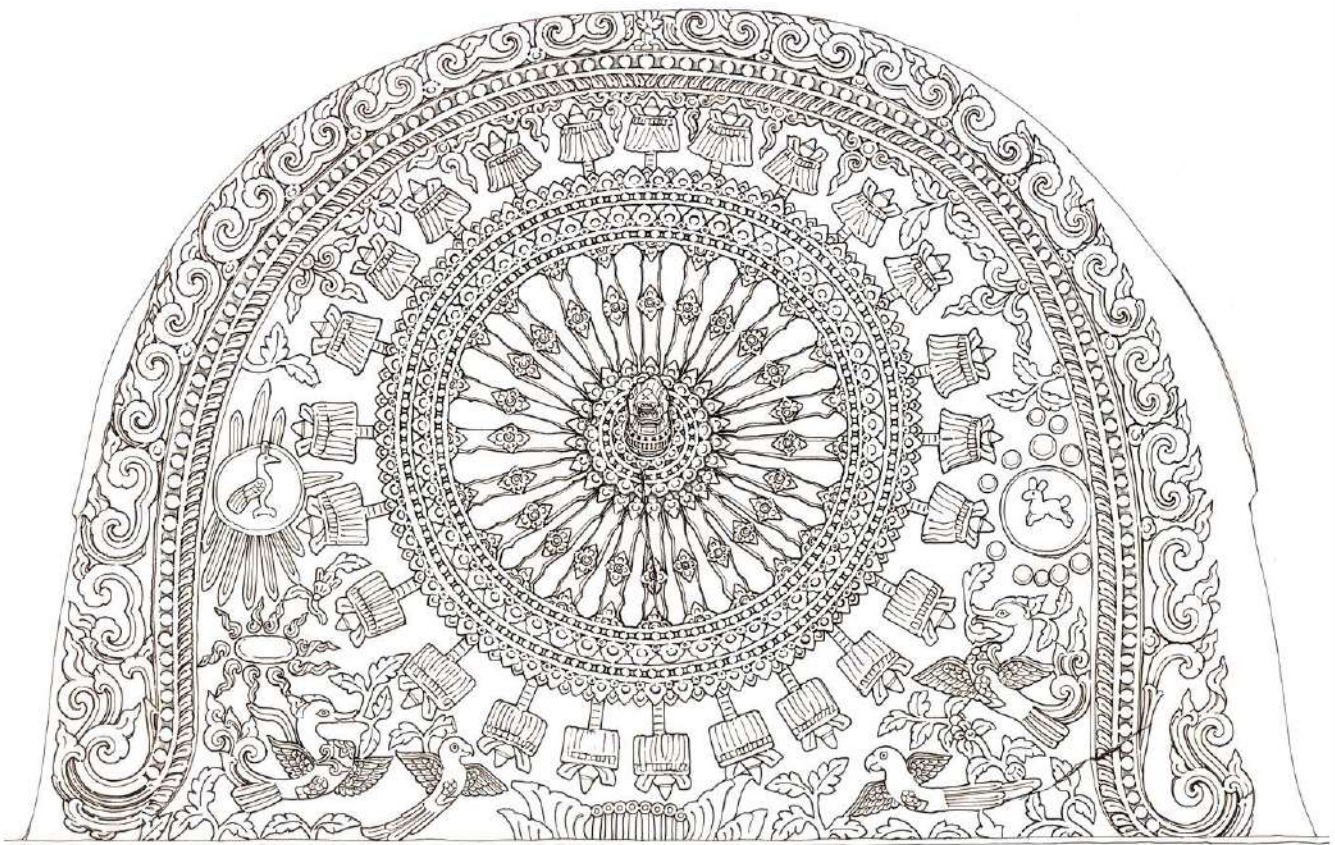
กรรมวิธี : ปูนปั้น ปิดทอง

ซุ้มโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง ตั้งอยู่ทางด้านหน้าวัดเป็นช่องทางหลักเพื่อเข้าสู่เขตพุทธาวาสวางตำแหน่งอยู่ในแนวแกนหลักของพื้นที่เขตพุทธาวาสตามแบบแผนการวางผังพุทธสถานแบบล้านนาเริ่มจากบันไดนาค ซุ้มโขง วิหารหลวง และพระธาตุตามลำดับ รูปแบบสถาปัตยกรรมของซุ้มโขงเป็นอาคารเครื่องยอดรูปแบบศิลปะล้านนา ก่อด้วยอิฐฉาบปูนและใช้ปูนปั้นเป็นลวดลายประดับ

วัดพระธาตุลำปางหลวง

หน้าบันซุ้มโขง มีลักษณะเป็นกรอบรูปครึ่งวงกลมอยู่เหนือกรอบเข็ดหน้าประตู ประดับด้วยลวดลายปูนปั้น ภาพประธานเป็นรูปธรรมจักรที่ขอบโดยรอบวงประดับรูปรั้วหรือฉัตร ทางด้านซ้ายมีรูปนาคขึงอันเป็นสัญลักษณ์ของพระอาทิตย์ และทางด้านขวาเป็นรูปกระต่าย ซึ่งหมายถึงพระจันทร์ ตอนล่างประดับลวดลายดอกไม้ ใบไม้พร้อมด้วยหงส์ และนกแก้ว แสดงลักษณะเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา กรอบโค้งครึ่งวงกลมประดับลายเมื่อดกลมขนบด้วยเส้นลวด ขอบบนเป็นลายขมวดและกระหนกโค้งไปตามเส้นกรอบหน้าบัน จบปลายทั้ง ๒ ข้างด้วยลายกระหนกในลักษณะหางหงส์

ลวดลายในกรอบเหนือช่องประตู ฐานประตูโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง ลำปาง
๓ สิงหาคม ๒๕๕๖

ภาพลายเส้น

เสาซุ้มโขง

องค์ประกอบประดับตกแต่งเหนือกรอบซุ้มประตู

เสาซุ้มโขง วัดพระธาตุลำปางหลวง

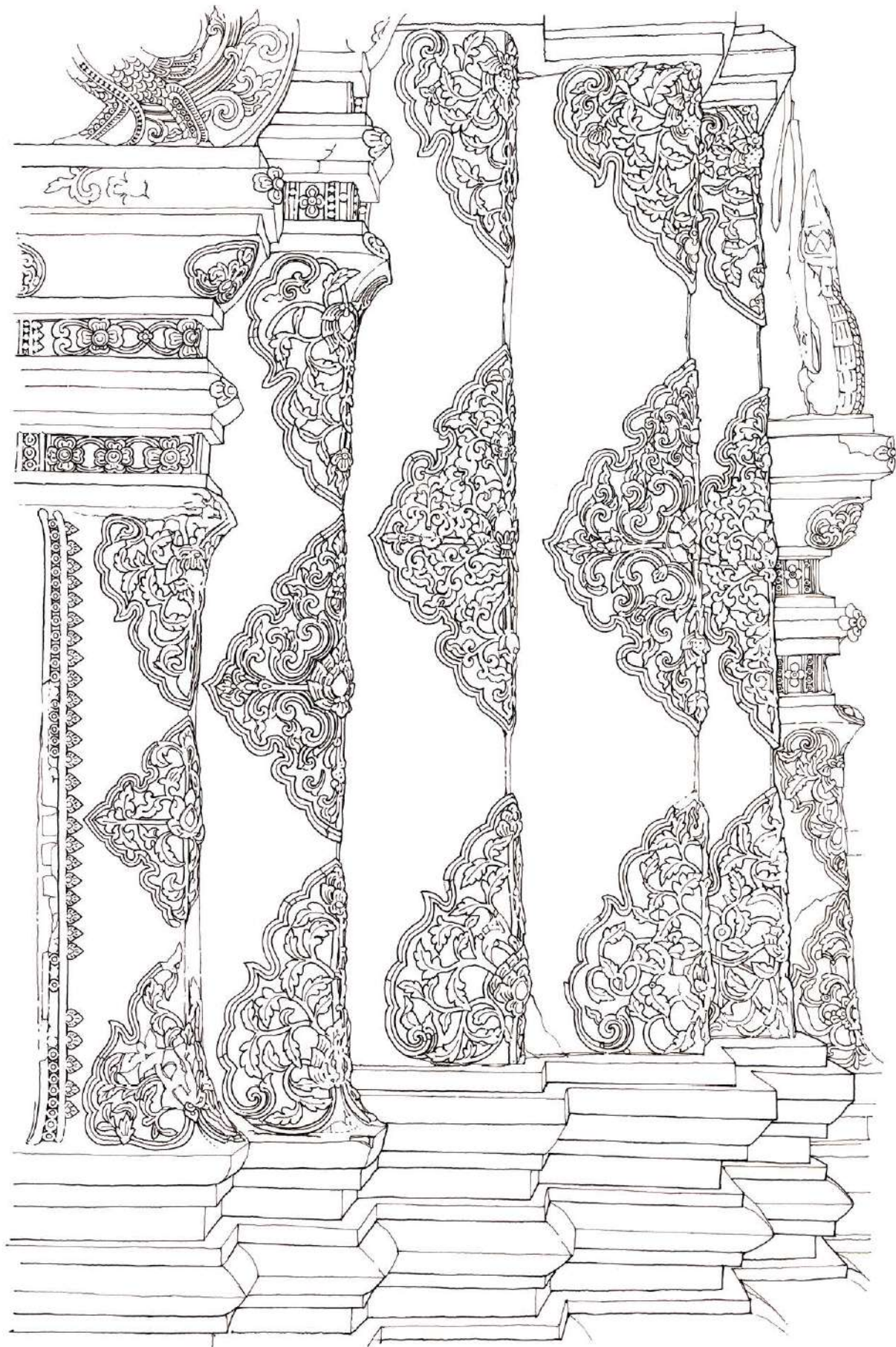
ชิ้นงาน : เสาซุ้มโขง

สถานที่ : วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

กรรมวิธี : งานปูนปั้น

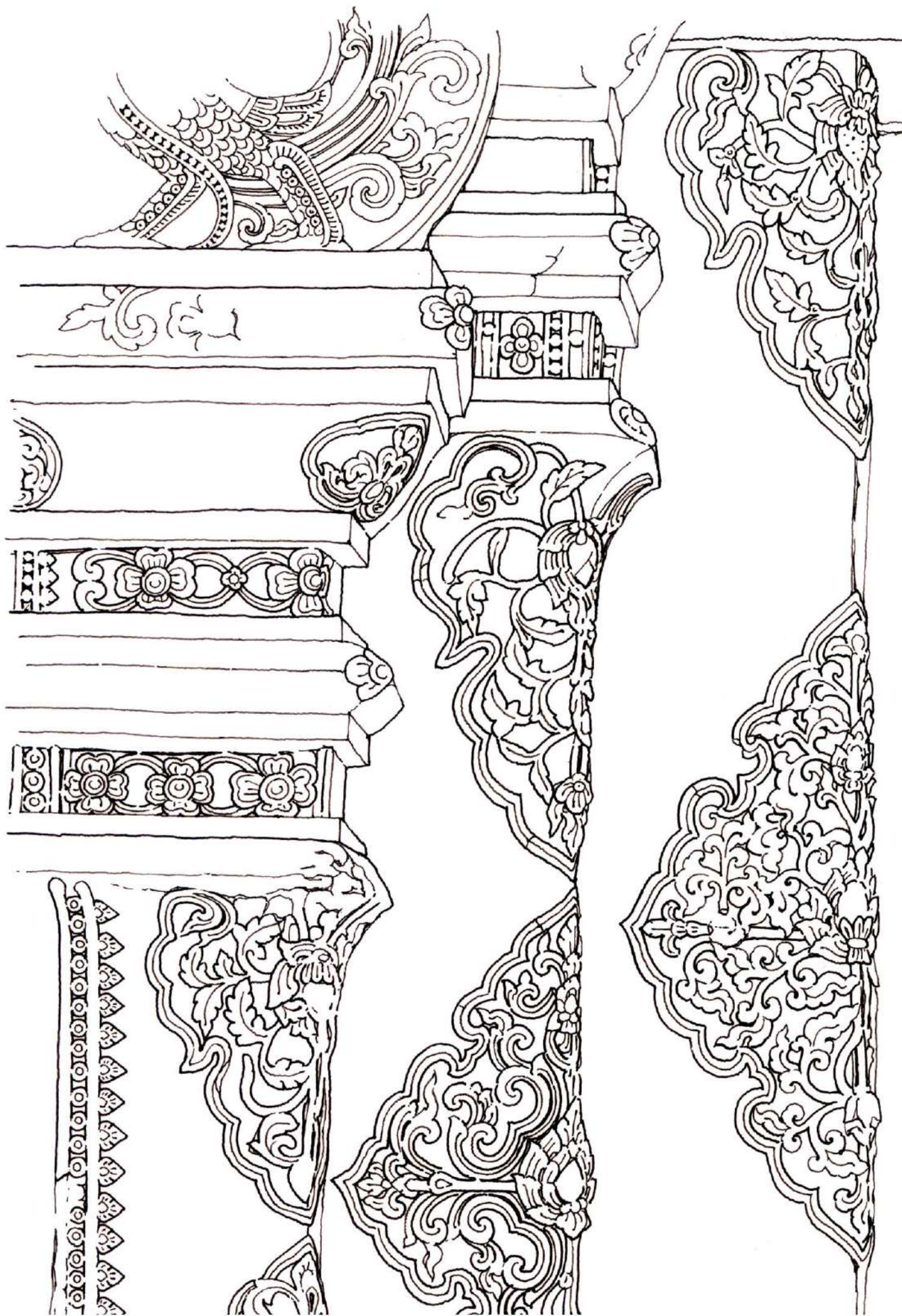
ส่วนตัวเรือนของซุ้มโขงมีผังโดยรวมเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าย่อมุมรับกับผังของเครื่องยอดด้านบน ทางด้านหน้าและหลังก่อเป็นซุ้มประตูยื่นออกมาจากรูปแบบการย่อมุมของซุ้มโขง ส่งผลให้ผนังส่วนตัวเรือนมีลักษณะเป็นพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางดั่งคล้ายกับเสาอาคารตอนล่างประดับชุดบัวฐาน ตอนบนประดับบัวหางและชั้นหน้ากระดาน

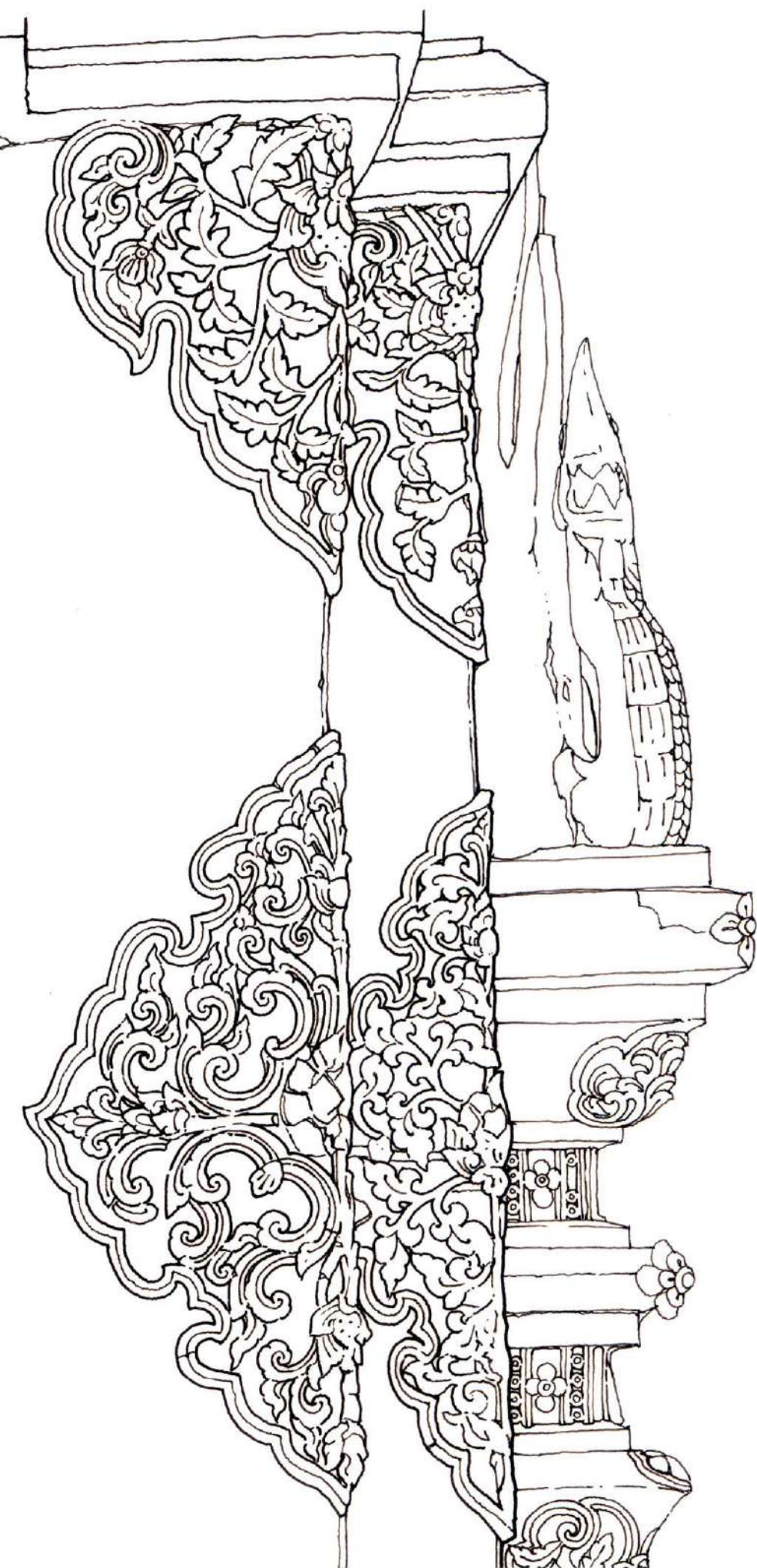
ช่วงกลางของตัวเรือนที่มีผังย่อมุม แต่ละมุมประดับด้วยงานปูนปั้นในลักษณะลายกาบ เมื่อมองด้านตรงจะเป็นรูปสามเหลี่ยม เมื่อมองทแยงมุมจะมีลักษณะคล้ายลายกระจัง ที่ด้านบนเรียก กาบบน หรือ บัวคอเสื้อ ด้านล่างเรียก กาบล่าง หรือ บัวเชิงล่าง ช่วงกลางประดับลวดลายลักษณะคล้ายกับกาบบนและกาบล่างประกอประกกัน เรียกว่า ลายประจายามอกหรือประจายามรัดอก ลายกาบและลายประจายามนี้ใช้เส้นลวดเดินเส้นเป็นกรอบลายภายในบรรจุลวดลายดอกไม้ใบไม้ ในลักษณะลายพฤกษชาติ

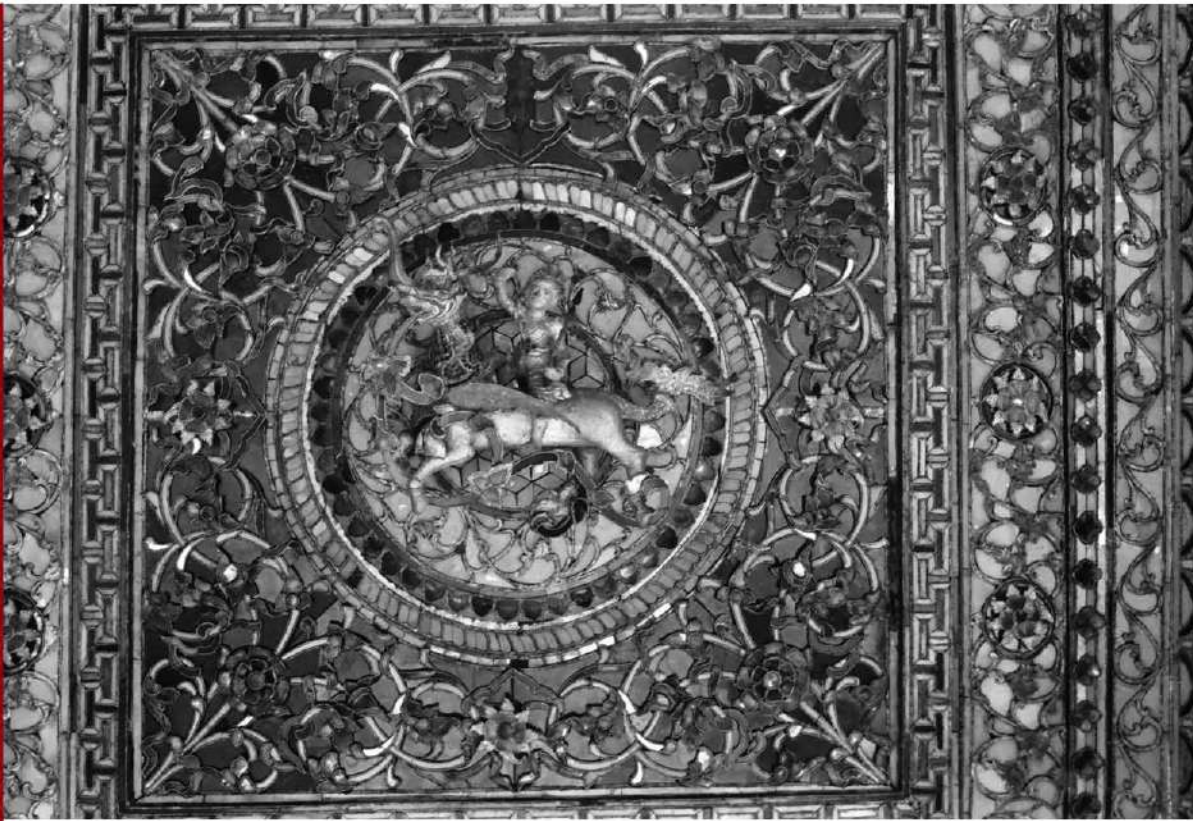

ลวดลายปูนปั้น ที่เสาซุ้มโขงทางเข้า วัดพระธาตุลำปางหลวง ลำปาง
๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖

รศ.ดร.น.

เพดาน มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

ชิ้นงาน : เพดานมณฑป มณฑป

สถานที่ : วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

กรรมวิธี : งานไม้แกะสลัก ประดับกระจกสี ปิดทอง

มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของพระธาตุดอนเต้า มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นอาคารเครื่องยอดแบบพม่า ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปบัวเข็ม

มณฑปอันเป็นทางเข้าหลักของอาคาร ประดับตกแต่งฝ้าเพดานในแบบแผนงานศิลปะพม่า ตรงกลางฝ้าเพดานประดับประติมากรรม ๓ มิติ เป็นรูปเทวดาขี่พญาสิงห์ หรือ ปญจรูป (Pyinsa Rupa) สัตว์มงคลตามความเชื่อของพม่า เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ตัวปญจรูปประกอบด้วยลักษณะของสัตว์ ๕ ชนิดรวมไว้ด้วยกัน หัวสิงห์ งาและงวงช้าง เขาและกีบเท้ากวาง ปีกหงส์ และหางปลา ภาพประธานมีพื้นหลังเป็นลวดลายดอกไม้ ใบไม้ บรรจุอยู่ในกรอบวงกลม ถัดออกมาบรรจุลายดอกไม้ใบไม้ในกรอบสี่เหลี่ยม คั่นด้วยลายหน้ากระดานและลูกขนานบ กรรมวิธีในการสร้างงานประดับตกแต่งฝ้าเพดานใช้งานไม้แกะสลัก ปิดทอง ในส่วนของประติมากรรมประธานและลวดบัวกรอบฝ้า ส่วนลวดลายตกแต่งเป็นงานประดับกระจกสี ปั้นรักสมุกเดินเส้นขอบทับแล้วปิดทอง

เพดานมณฑป มณฑป

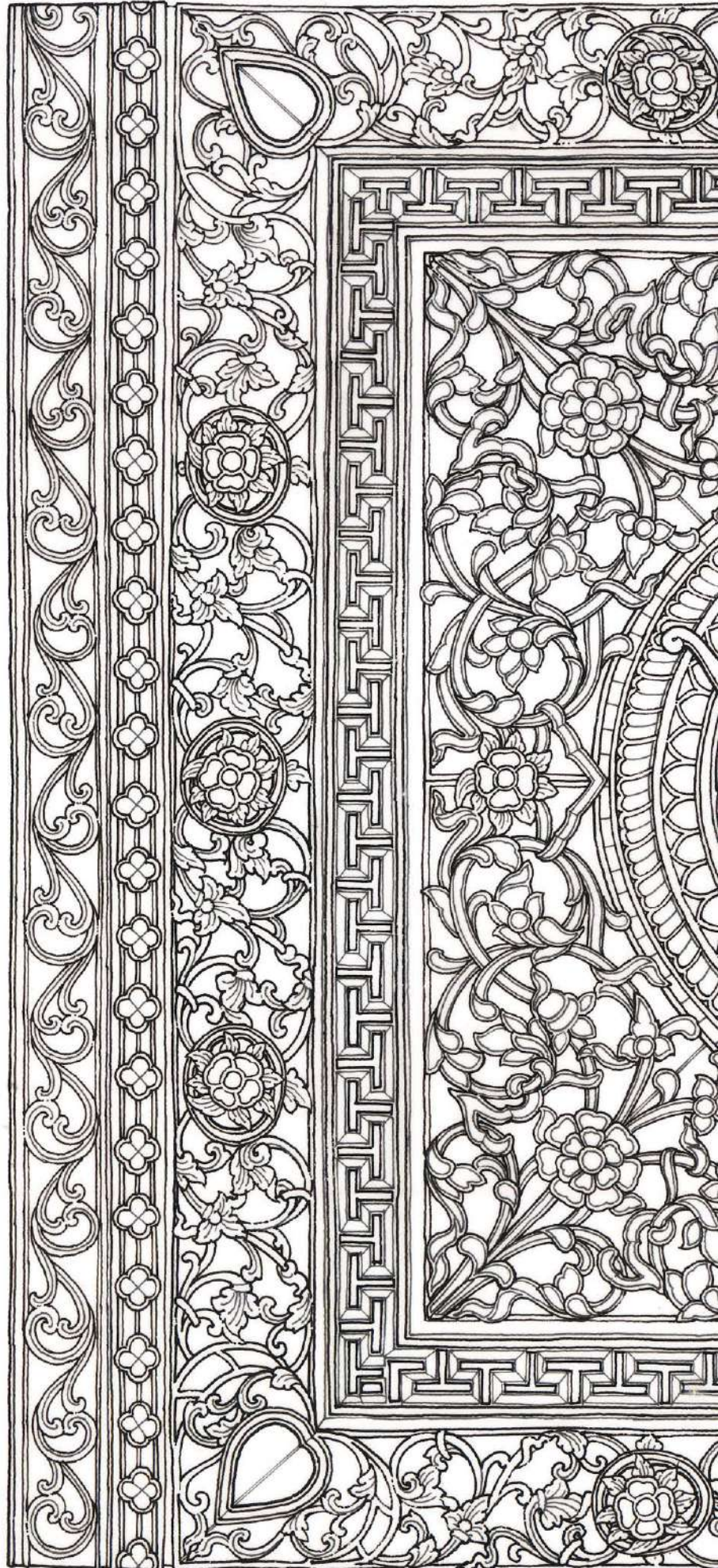

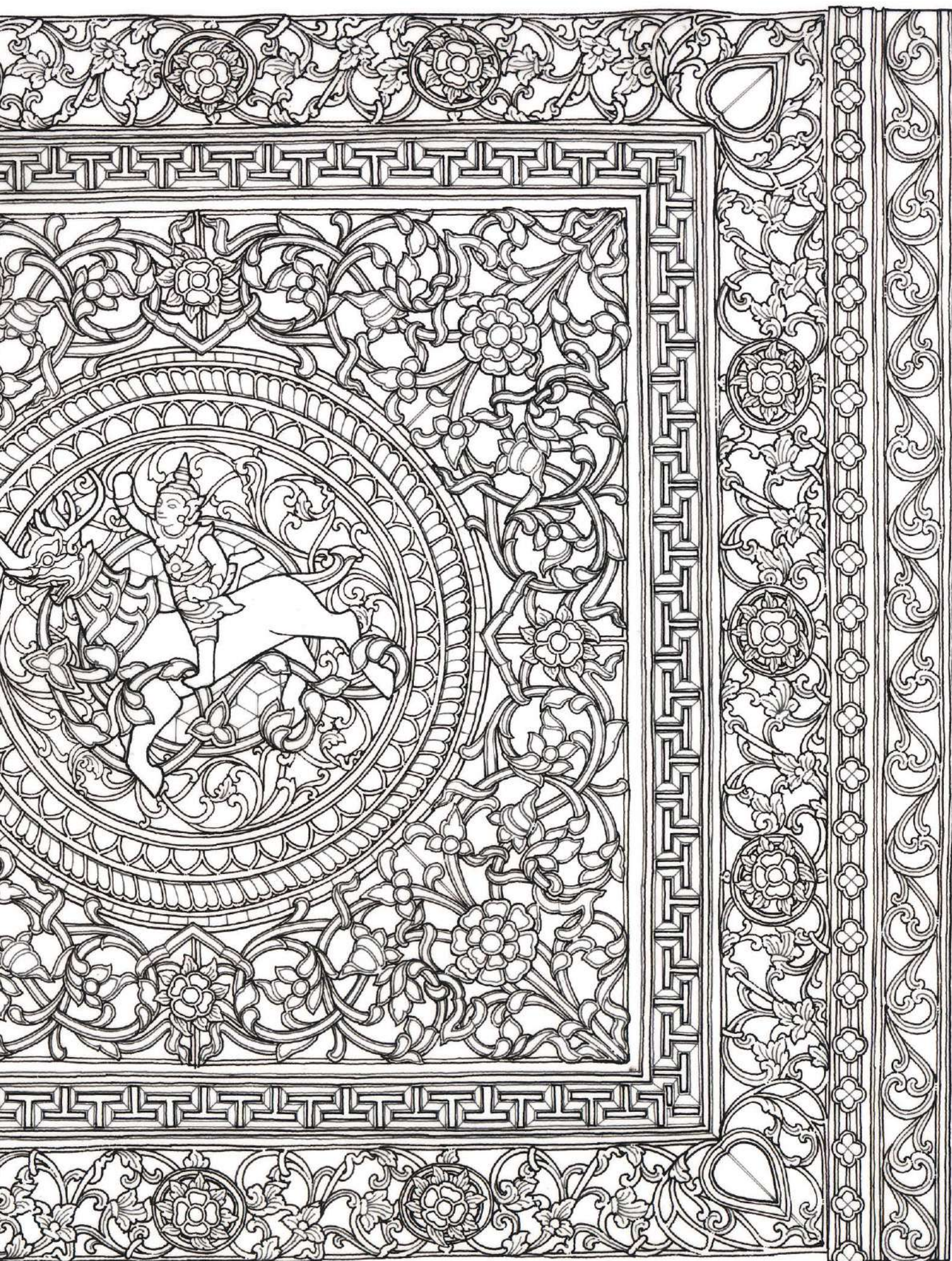
มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

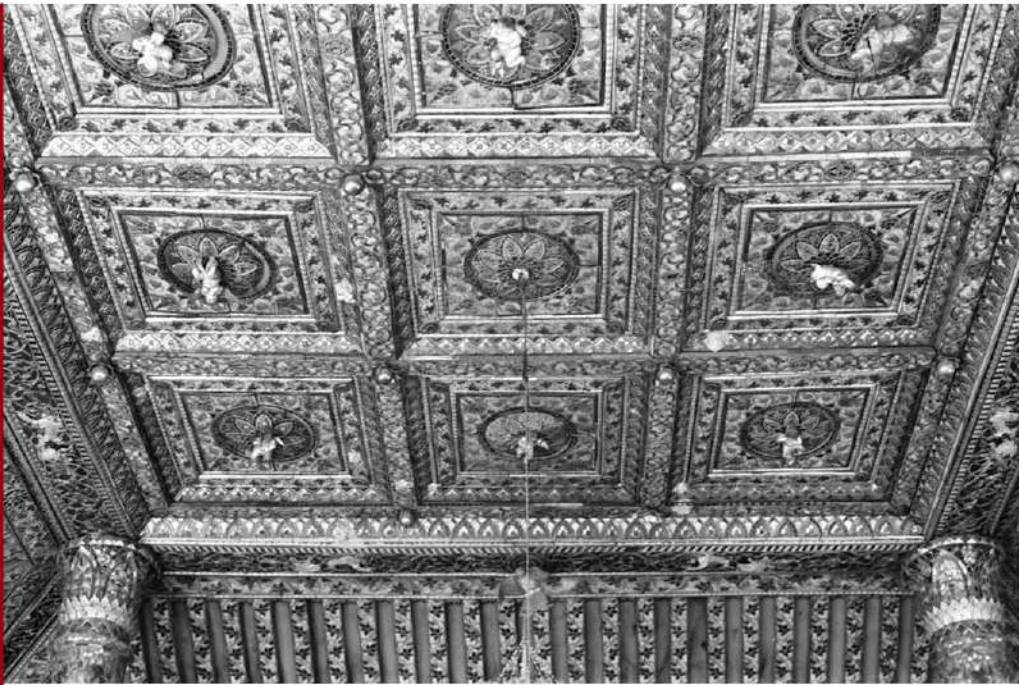

ผ้าแพดาน งานประดับกระจกสี มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้า ลำปาง
๗ มกราคม ๒๕๕๗

เรณู

เพดานมุขหน้า มณฑป

เพดาน มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

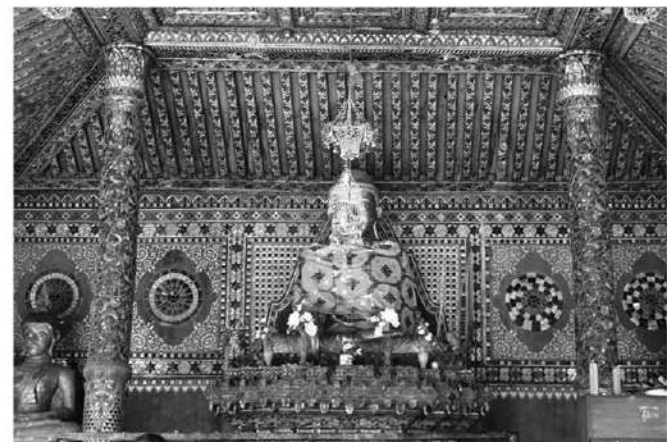
ชิ้นงาน : เพดานกลาง มณฑป

สถานที่ : วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

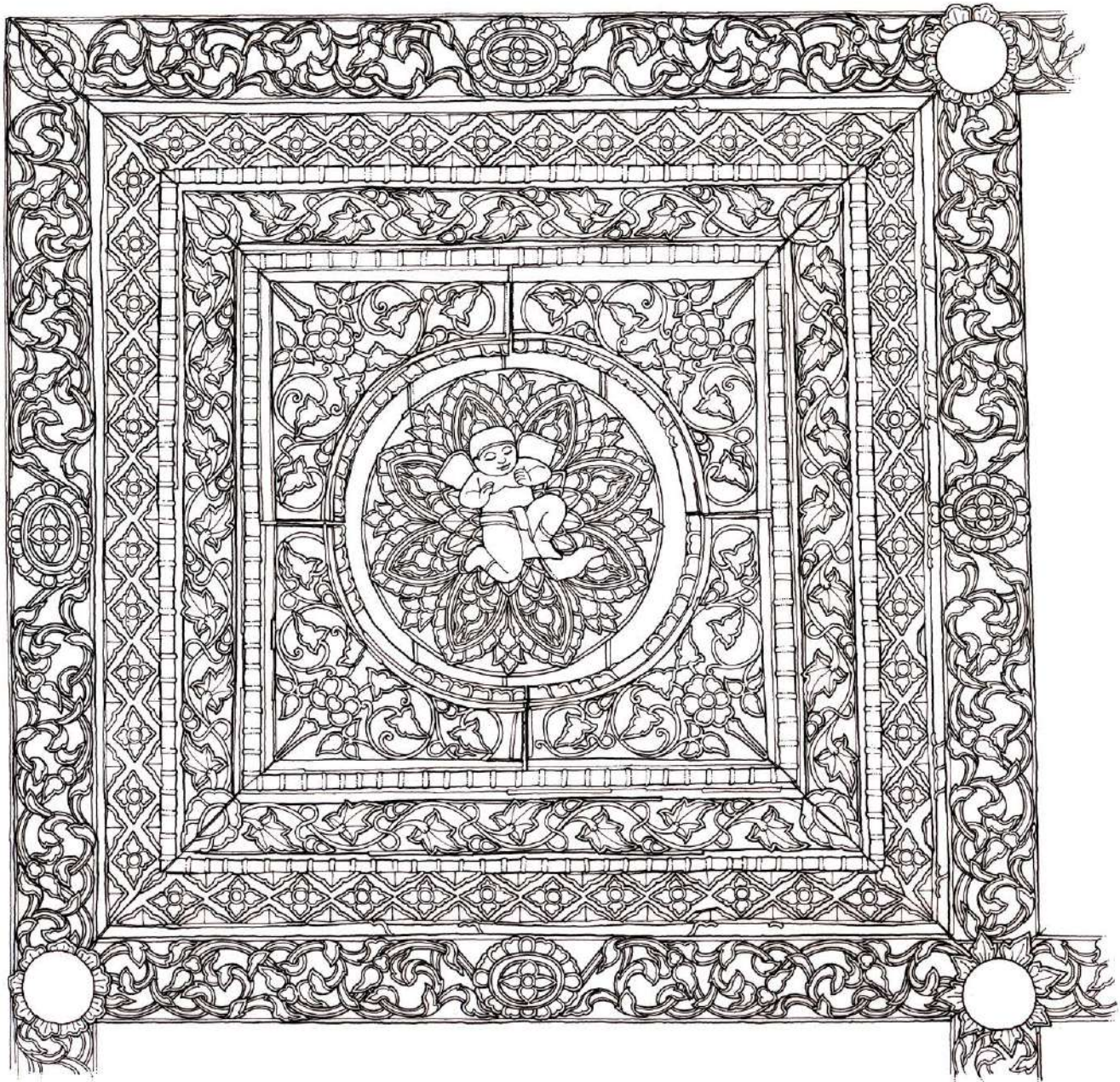
กรรมวิธี : งานไม้แกะสลัก ประดับกระจกสี ปิดทอง

พื้นที่ตรงกลางมณฑปมีฝ้าเพดานยกสูง ตามลักษณะทางโครงสร้างรับเครื่องยอดของอาคาร มีผังโดยรวมเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งเสากลม ๔ ต้น เป็นโครงสร้างหลักรับส่วนเครื่องยอดกลางอาคาร พาดซื่อระหว่างหัวเสา ฝ้าเพดานระหว่างเสา ๔ ต้นจึงมีผังโดยรวมเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ใช้โครงคร่าวเป็นโครงสร้างของฝ้าเพดาน และแบ่งฝ้าเพดานออกเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส จำนวน ๙ ช่อง

ในกรอบฝ้าเพดานสี่เหลี่ยมจัตุรัสแต่ละช่อง ประดับตกแต่งด้วยลวดลายรูปแบบเดียวกัน ส่วนโครงคร่าวที่เป็นกรอบประดับลวดลายหน้ากระดานลักษณะลายเครือเถาผูก ขึ้นด้วยรูปดอกไม้ใบไม้ ถักเข้าไปซ้อนลายหน้ากระดานเป็นกรอบอีก ๒ ชั้น พื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัสกลางประดับลายดอกไม้ใบไม้ ภาพประธานตรงกลางบรรจุลายดาวกลีบบัวในกรอบรูปวงกลม ฝ้าเพดานช่องกลางประดับลูกแก้วกลม และฝ้าเพดาน ๘ ช่องโดยรอบประดับประติมากรรมไม้แกะสลักรูปเทวทูตแบบอิทธิพลตะวันตก ตกแต่งลักษณะเดียวกับฝ้าเพดานมุขหน้า

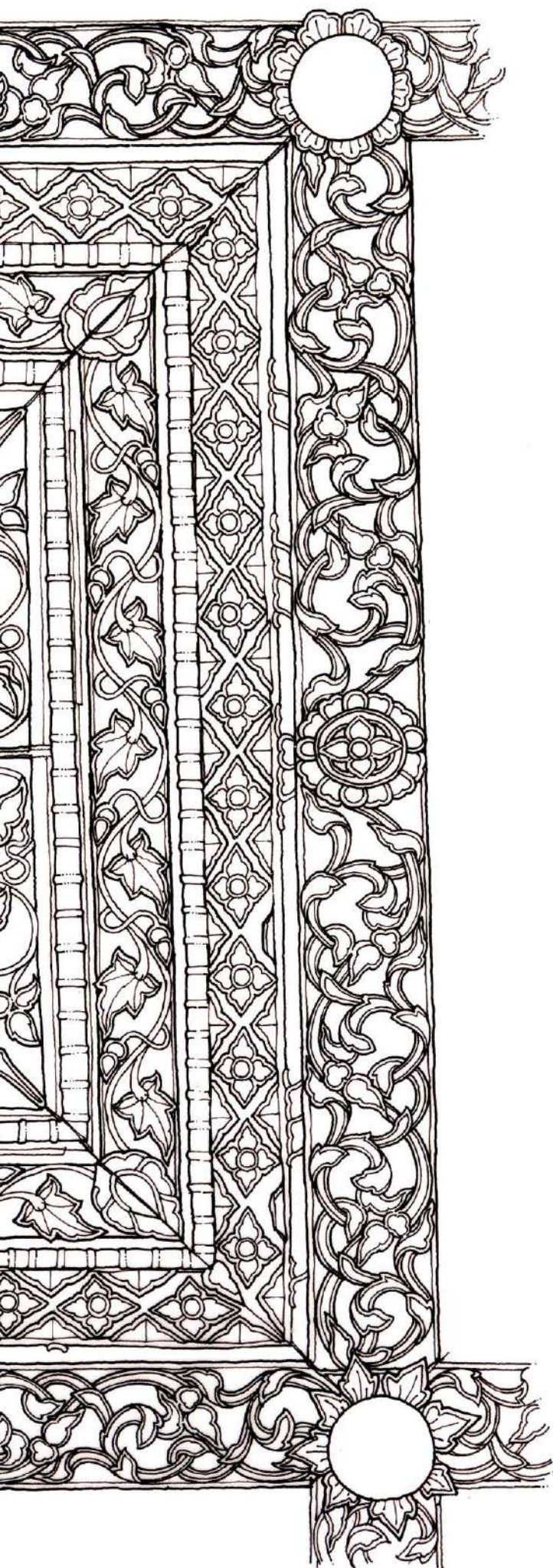
พระพุทธรูปบัวเข็ม

ผ้าเพดาน มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้า ลำปาง
๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

รศ.ดร.น.

เพดาน วิหาร วัดศรีชุม

ชิ้นงาน : เพดาน วิหาร

สถานที่ : วัดศรีชุม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

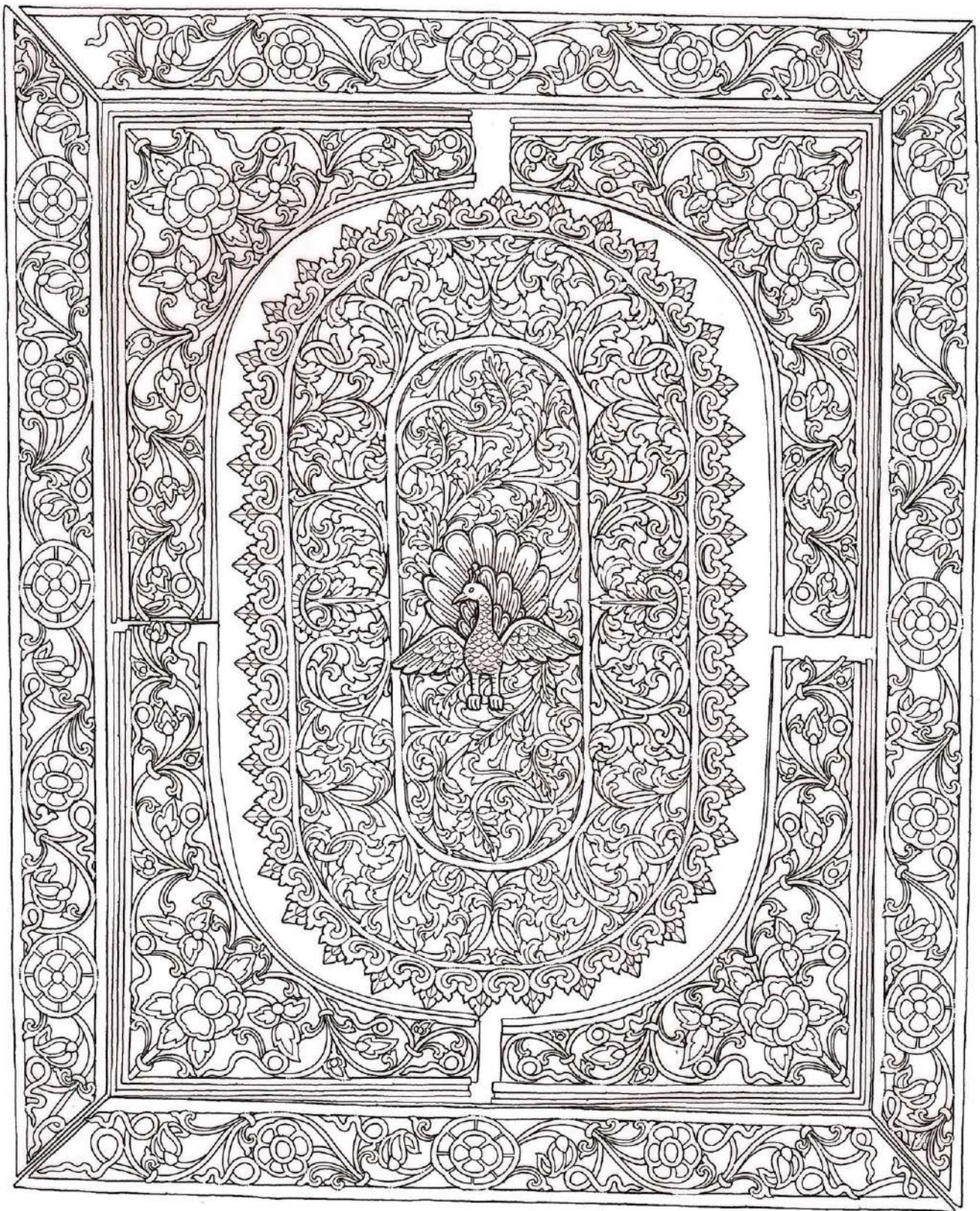
กรรมวิธี : งานไม้แกะสลัก ประดับกระจกสี ปิดทอง

วิหารวัดศรีชุม จังหวัดลำปาง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอิทธิพลพม่า ตอนล่างเป็นอาคารเครื่องก่อ ตอนบนเป็นอาคารเครื่องไม้ หลังคาซ้อนชั้นประดับเครื่องยอดแบบสถาปัตยกรรมพม่า วิหารวัดศรีชุมที่ปรากฏในปัจจุบัน เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ตามรูปแบบดั้งเดิม เพื่อทดแทนวิหารเดิมที่ถูกเพลิงไหม้ ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ คงเหลือองค์ประกอบเดิมเพียงแค่หลังคาจั่วคลุมบันไดทางขึ้น ๒ ตำแหน่ง ซึ่งมีกรอบซุ้มประดับลวดลายไม้แกะสลักที่มีความละเอียดงดงามยิ่ง

จากภาพถ่ายแสดงรายละเอียด การประดับตกแต่งภายในของวิหารเดิมก่อนเกิดเพลิงไหม้ ฝ้าเพดานใช้เส้นสายของโครงสร้างแบ่งพื้นที่ฝ้าเพดานออกเป็นช่องย่อยๆ แต่ละช่องเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลวดลายประดับตกแต่งฝ้าเพดานมีกรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบด้วยลายหน้ากระดานผุดลวดลายดอกไม้ใบไม้ในลักษณะเครือเถา ถัดเข้ามาผุดลายบรรจุในกรอบลูกฟักเป็นลวดลายที่มีปริมาณมากกว่าลวดลายโดยรอบ ตรงกลางประดับประติมากรรมรูปนกยูง งานตกแต่งใช้งานไม้แกะสลักประดับกระจกสี งานปั้นรักสมุกเดินเส้นและปิดทอง

วิหารวัดศรีชุม

ผ้าเพดาน งานไม้แกะสลัก ประดับกระจกสี วิหาร วัดศรีชุม ลำปาง
๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

ภาพโดย...

ชัมประตุ วิหารลายคำ

ชิ้นงาน : หน้าบันชัมประตุ วิหารลายคำ

สถานที่ : วัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

กรรมวิธี : งานปูนปั้น ปิดทอง

วิหารลายคำ เป็นวิหารรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนา ที่มีความงดงาม สมบูรณ์ทั้งในด้านรูปทรง สัดส่วน ไปจนถึงงานประดับตกแต่งในชั้นรายละเอียด ทั้งยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญอันเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่เมืองเชียงใหม่ เป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

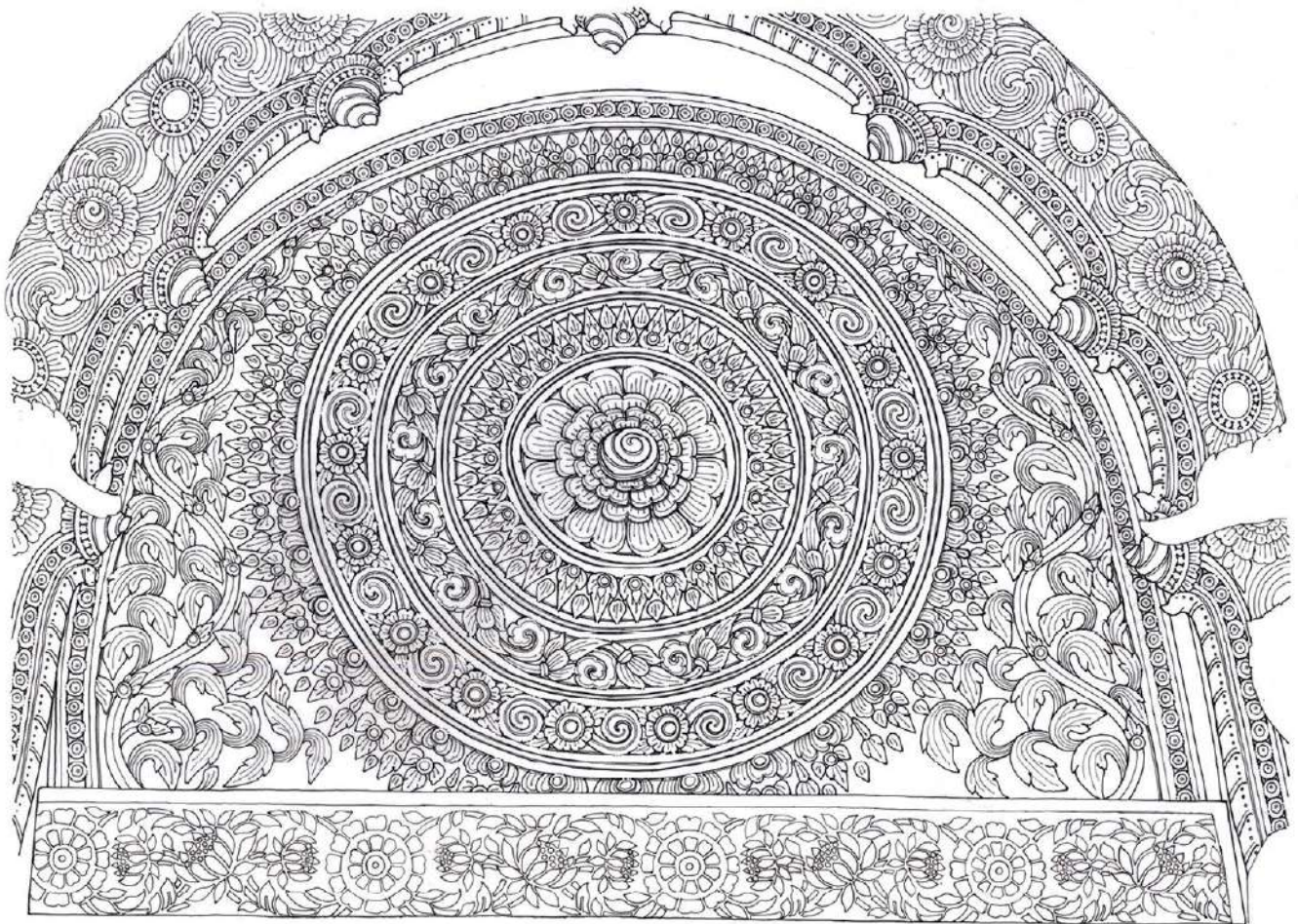
วิหารลายคำตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ ขององค์พระธาตุเจดีย์ วัดพระสิงห์ วางอาคารหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ที่มุขโถงด้านหน้าอาคารก่อชัมประตุเป็นทางเข้าหลัก มีลักษณะเป็นชัมเครื่องก่อประดับลวดลายปูนปั้นปิดทอง เหนือกรอบเขตหน้าของประตุ มีหน้าบันเป็นวงโค้งคล้ายรูปครึ่งวงกลม ภาพประธานของหน้าบันเป็นรูปดอกไม้บรรจุอยู่ในกรอบวงกลม ผูกสายกระจิงดอกไม้ใบไม้ ลักษณะลายเครือเถาเป็นวงซ้อนออกมาเป็นชั้นๆ ขอบเส้นรอบวงประดับด้วยสายกระจิงซ้อนชั้น ที่ว่างทั้ง ๒ ข้างผูกสายเครือเถาขอบหน้าบันตกแต่งด้วยลายเม็ดกลมขนาดด้วยเส้นสวด

พระอุโบสถ

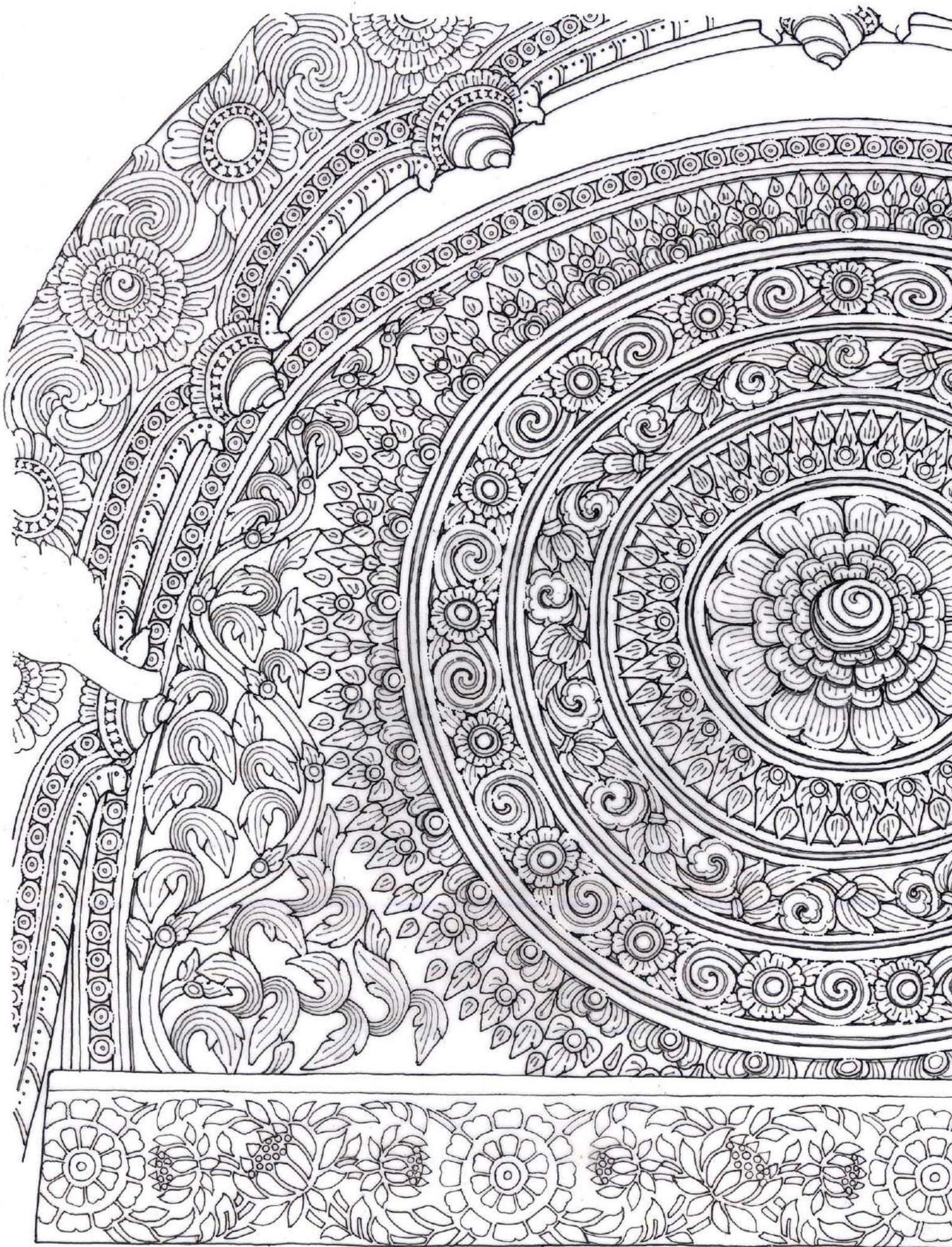

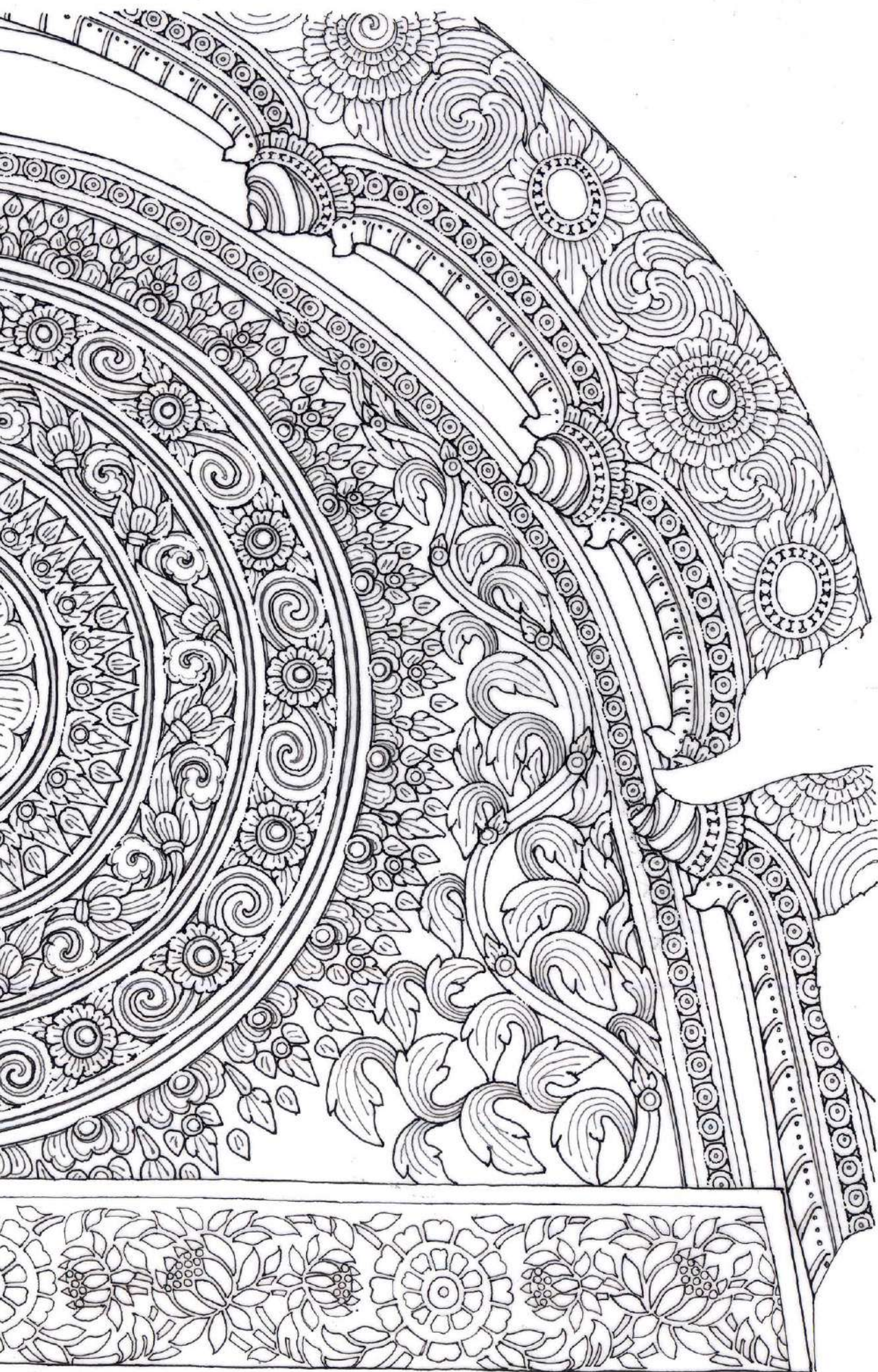
หอไตร

ลวดลายปูนปั้นโขงประตู วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ฯ เชียงใหม่
๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

รณน.

กรอบชุมประดู วิหารลายคำ

ชิ้นงาน : กรอบชุมประดู วิหารลายคำ
สถานที่ : วัดพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
กรรมวิธี : งานปูนปั้น ปิดทอง

ชุมประดูวิหารลายคำ เป็นชุมรูปแบบล้านนา โดยปรับรูปแบบมาจากสถาปัตยกรรมเครื่องยอดแบบชุมโขง ลดทอนปริมาตรลงให้มีลักษณะเป็นองค์ประกอบสถาปัตยกรรมที่เน้นมุมมอง จากทางด้านหน้า

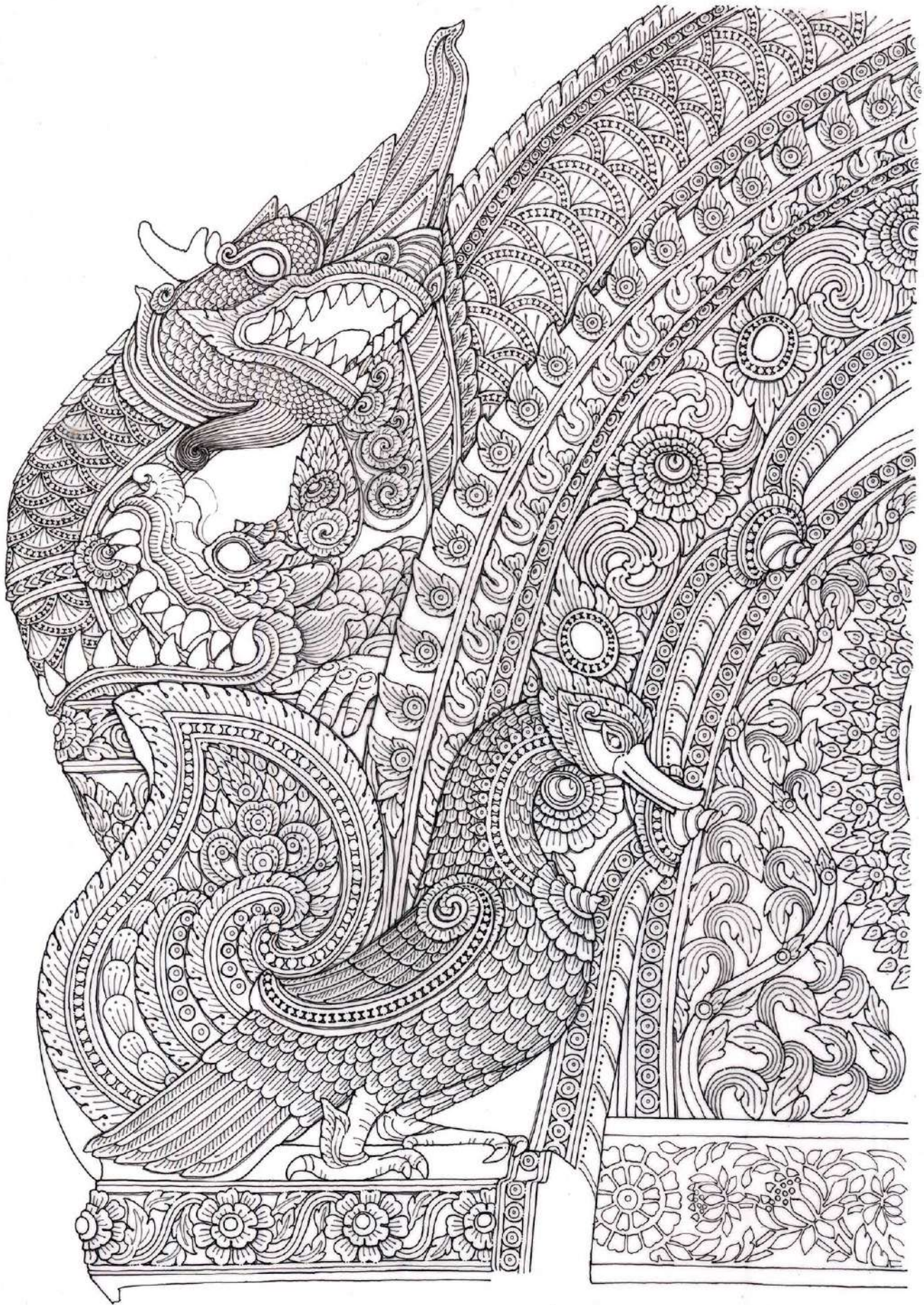
รูปแบบชุมประดูเป็นชุมซ้อนกัน ๒ ชั้น ประกอบด้วยเสาขนานช่องประดู มีบัวฐาน บัวปลายเสา และปากแล ชุมด้านหน้าเหนือกรอบเขตหน้าเป็นหน้าบันรูปวงโค้ง กรอบหน้าบันประดับ ลวดลายดอกไม้ใบไม้ ในลักษณะลายเครือเถาขนานด้วยลายเม็ดกลมและเส้นลวด ขอบบนเป็นลายกระจัง ปลายทั้ง ๒ ข้างประดับหางวันหรือตัวเหงาในตำแหน่งของหางหงส์แบบองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยภาคกลางด้านหน้า หางวันประดับประติมากรรมรูปหงส์ หางวันที่ประดับเป็นตัวจบของกรอบชุมจึงแลดูคล้ายกับหางของหงส์ด้วย ชุมด้านหลังกรอบชุมประดับรูปมกรคายน้ำ ลำตัวมกรโค้งไปตามหน้าบัน มีทางเกี่ยวกระหวัดกันที่ด้านบน ถัดขึ้นไปเป็นยอดชุมออกแบบเป็นลวดบัวซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป แบบเครื่องยอดชุมโขง ยอดบนสุดเป็นรูปดอกบัวตูม ลวดลายประดับตกแต่งทั้งหมดเป็นงานปูนปั้น ปิดทอง

เสากรอบชุมประดู

วิหารลายคำ

ลวดลายปูนปั้นโขงประตู วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ฯ เชียงใหม่
๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒

วราพร

คอกัด และโก่งคิ้ว วิหารวัดปราสาท

ชิ้นงาน : คอกัด และโก่งคิ้ว วิหาร

สถานที่ : วัดปราสาท อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปูนปั้น ประดับกระจก

วิหารวัดปราสาทเป็นวิหารรูปแบบล้านนา ที่มีความงดงามน่าชมอีกแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ นอกจากรูปทรงสัดส่วนที่งดงามแล้วยังมีจุดเด่นในด้านงานประดับตกแต่ง ด้วยองค์ประกอบและลวดลายแบบล้านนาที่น่าชมอย่างยิ่ง

ที่ผนังด้านสกัดหน้าวิหาร ตั้งเสาคู่กลางเป็นเสา ๘ เหลี่ยมปลายเสาพาดซื่อรองรับ หน้าทับ หรือ หน้าบัน ถัดลงมาเป็นแผงที่เรียกว่า คอกัด ประดับตกแต่งด้วยการใช้เส้นลวดแบ่งพื้นที่ออกเป็นช่องย่อยๆ คล้ายช่องลูกฟัก แต่ละช่องประดับด้วยลวดลายดอกไม้ใบไม้ลายประจายาม หรือประติมากรรมรูปสิงห์ ตอนล่างประดับด้วยองค์ประกอบที่เรียกว่า โก่งคิ้ว ลักษณะคล้ายกับรวงผึ้งในสถาปัตยกรรมไทยภาคกลาง ภายในโก่งคิ้วประดับลายก้านขดพฤษชาติ ขอบล่างประดับกระจัง แผงหน้าทับ คอกัด และโก่งคิ้วเป็นงานไม้แกะสลักตามวัสดุหลักของวิหาร ตกแต่งด้วยการปั้นปูนเป็นลวดลายประดับ เพิ่มความงดงามมีชีวิตชีวาด้วยการประดับกระจังเป็นโล่ลาย และประดับกระจังงาในกรอบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

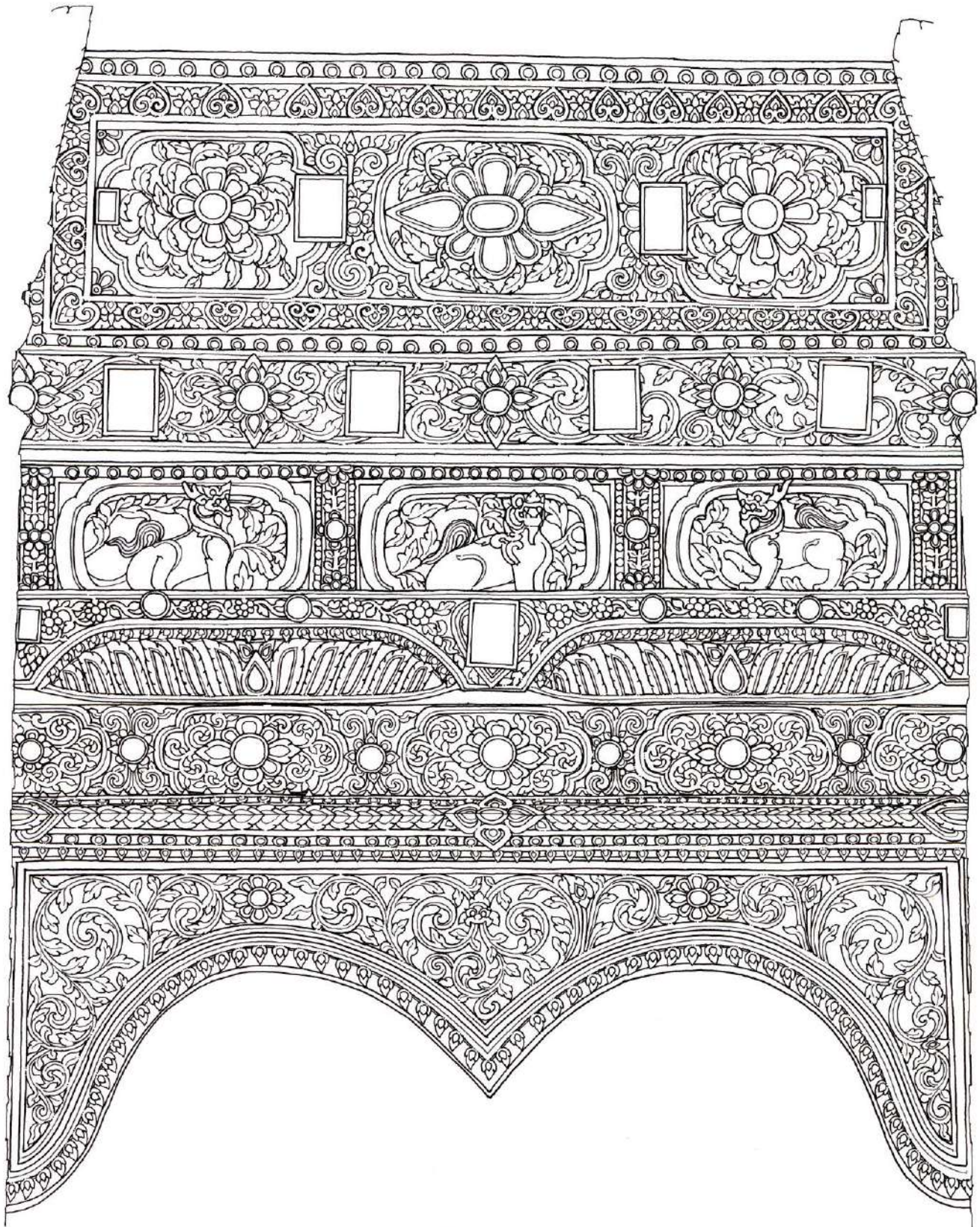
แผงหน้าทับ และองค์ประกอบตกแต่งด้านหน้าวิหาร

รายละเอียดองค์ประกอบตกแต่ง

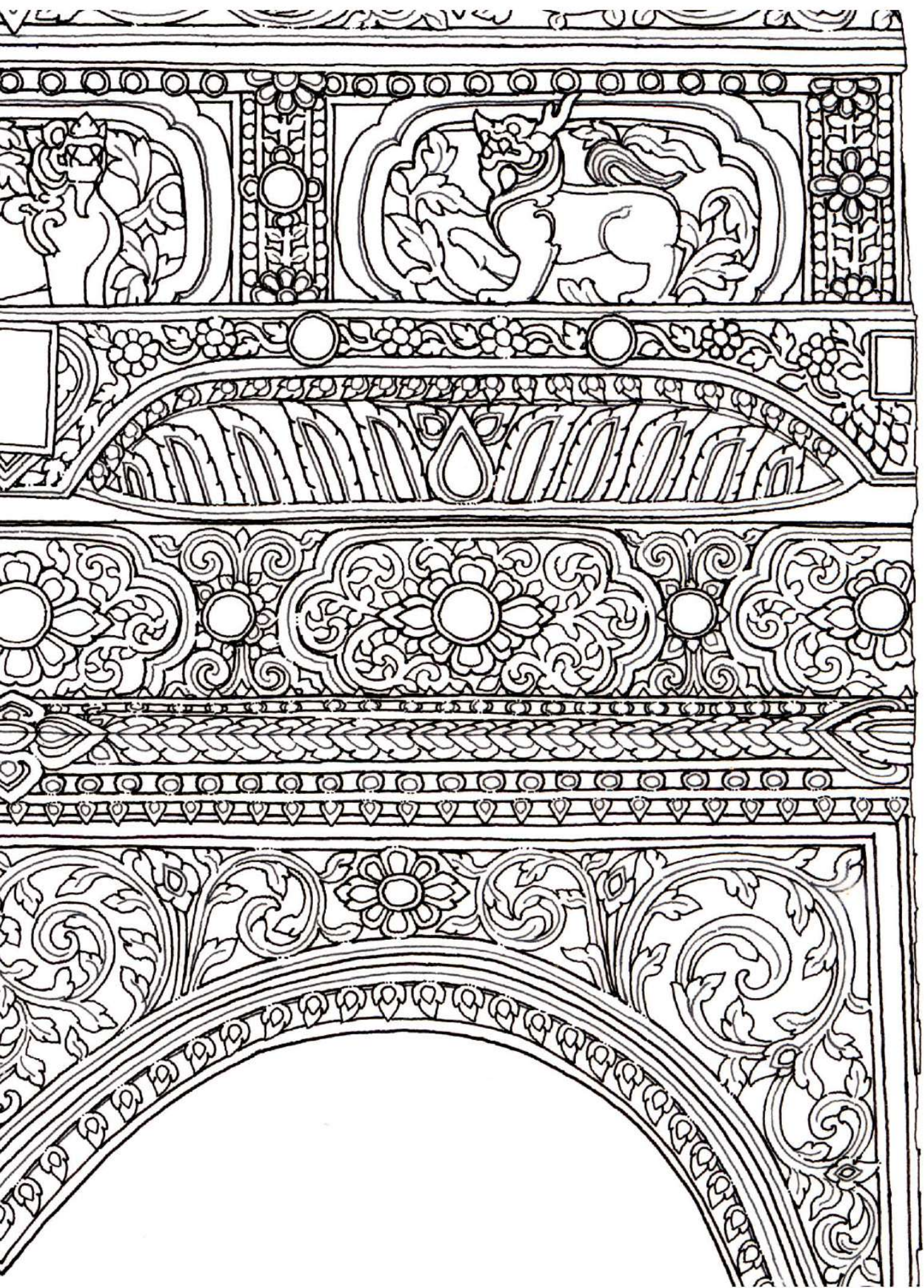
วัดปราสาท

๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗

นพพร.

บานประตู วิหารวัดดอนสัก อุดรดิตถ์

ชิ้นงาน : เพดาน วิหาร

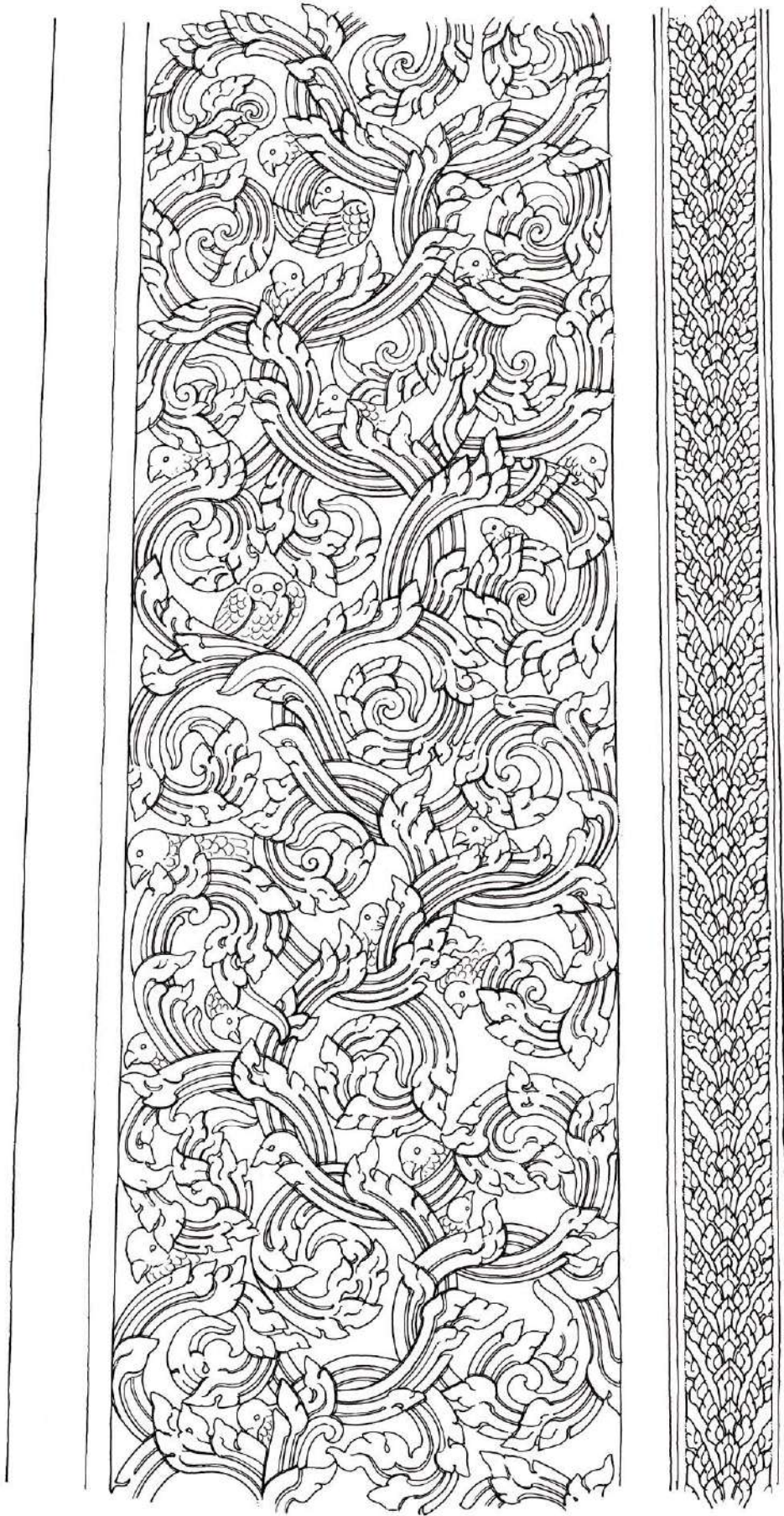
สถานที่ : วัดศรีชุม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

กรรมวิธี : งานไม้แกะสลัก ประดับกระจกสี ปิดทอง

วิหารวัดศรีชุม จังหวัดลำปาง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอิทธิพลพม่า ตอนล่างเป็นอาคารเครื่องก่อ ตอนบนเป็นอาคารเครื่องไม้ หลังคาซ้อนชั้นประดับเครื่องยอดแบบสถาปัตยกรรมพม่า วิหารวัดศรีชุมที่ปรากฏในปัจจุบัน เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ตามรูปแบบดั้งเดิม เพื่อทดแทนวิหารเดิมที่ถูกเพลิงไหม้ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ คงเหลือองค์ประกอบเดิมเพียงแค่หลังคาจั่วคลุมบันไดทางขึ้น ๒ ตำแหน่ง ซึ่งมีรอบซุ้มประดับลวดลายไม้แกะสลักที่มีความละเอียดงดงามยิ่ง

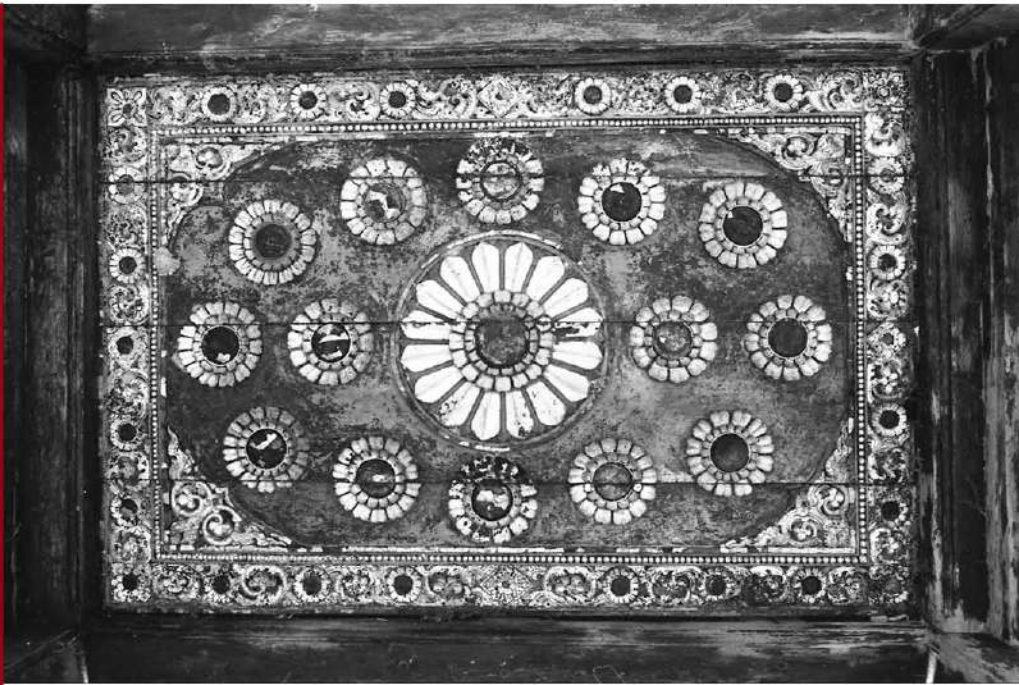
จากภาพถ่ายแสดงรายละเอียด การประดับตกแต่งภายในของวิหารเดิมก่อนเกิดเพลิงไหม้ ฝ้าเพดานใช้เส้นสายของโครงสร้างแบ่งพื้นที่ฝ้าเพดานออกเป็นช่องย่อยๆ แต่ละช่องเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลวดลายประดับตกแต่งฝ้าเพดานมีกรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบด้วยลายหน้ากระดานผุดลวดลายดอกไม้ใบไม้ในลักษณะเครือเถา ถัดเข้ามาผุดลายบรรจุในกรอบลูกฟักเป็นลวดลายที่มีปริมาณมากกว่าลวดลายโดยรอบ ตรงกลางประดับประติมากรรมรูปนกยูง งานตกแต่งใช้งานไม้แกะสลักประดับกระจกสี งานปั้นรักสมุกเดินเส้นและปิดทอง

บานประตู่ งานไม้แกะสลัก วิหารวัดดอนสัก อุดรดิตถ์
๑ ธันวาคม ๒๕๕๗

ภาพลายเส้น

ผ้าเพดาน อุโบสถ วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ

ชิ้นงาน : ผ้าเพดาน อุโบสถ

สถานที่ : วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

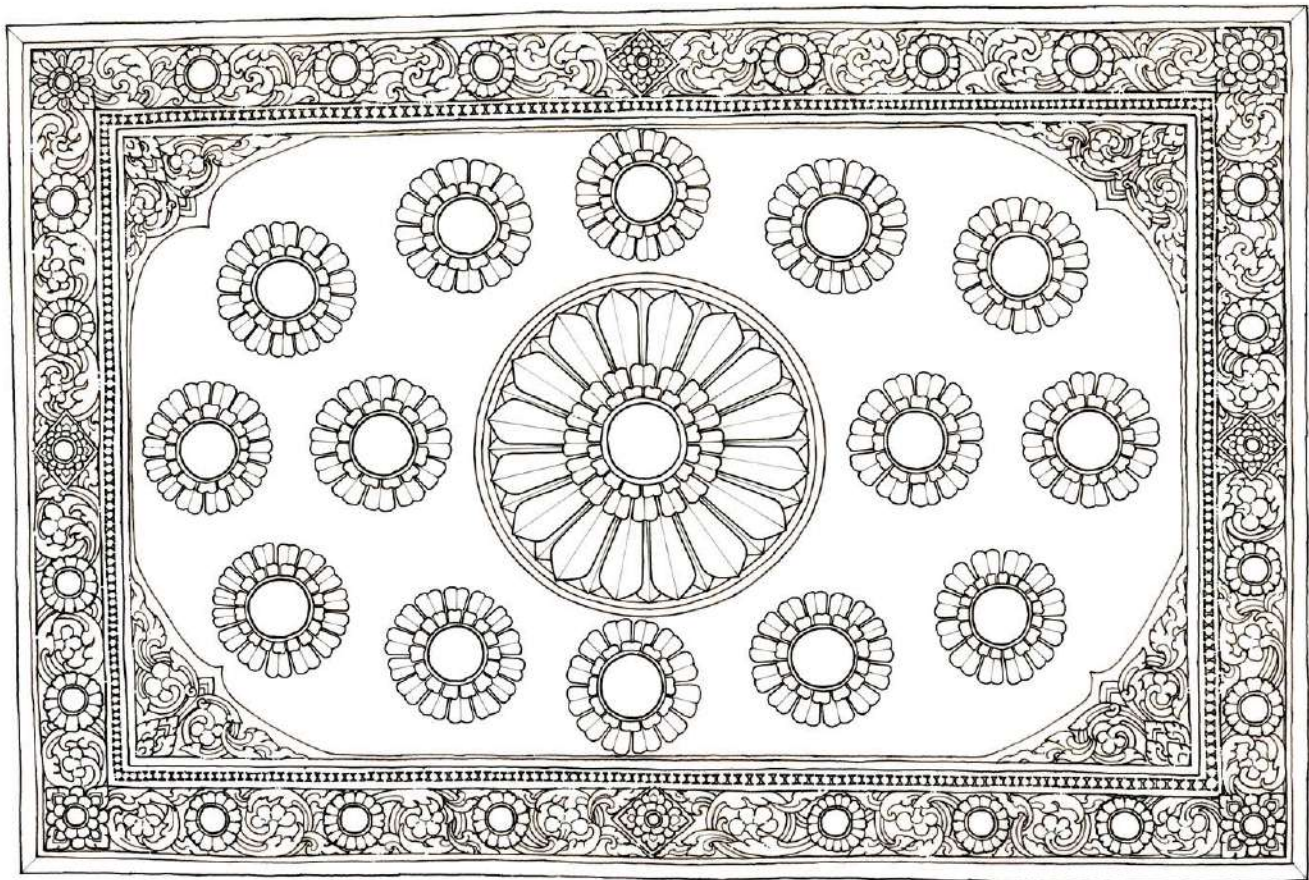
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดพระฝาง หรือ วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ สร้างมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีความสำคัญคู่กับประวัติศาสตร์ของเมืองฝางสว่างคบุรี ซึ่งในปัจจุบันคือจังหวัดอุตรดิตถ์ วัดพระฝางเป็นที่ประดิษฐานพระธาตุเจดีย์ อันเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุอันเป็นที่เคารพสักการะ นอกจากนั้นภายในพระอารามยังประกอบด้วยอาคารสำคัญอื่นอีก อาทิ พระวิหารหลวง อุโบสถ

อุโบสถวัดพระฝาง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นอาคารทรงจั่ว ประดับเครื่องลายทอง ตั้งอยู่บนฐานสูง ภายในประดิษฐานพระฝางจำลอง ซึ่งหล่อขึ้นภายหลังที่ได้ัญเชิญองค์จริงไปประดิษฐานยังวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร ภายในอุโบสถวัดพระฝางตกแต่งแบบเรียบง่าย ผ้าเพดานมีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ประดับดาวเพดาน ดาวประธานตรงกลางมีขนาดใหญ่ลักษณะเป็นบัวกลีบยาว ดาวบริวารเป็นดาวดอกจอก กลีบหยักคล้ายกระจัง พันยักษ์ ที่มีมทั้ง ๔ ประดับลายค้ำควมูมกรอบโดยรอบประดับลายหน้ากระดาน ที่มีมทั้ง ๔ และกึ่งกลางด้านประดับลายประจำยามคั่นด้วยลายดอกกลม เชื่อมต่อกันด้วยกระหนกก้านขด ดาวเพดาน ลายมูม และลายกรอบหน้ากระดานเป็นงานไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ

ผ้าแพดาน อุโบสถ วัดพระฝาง อุดรดิตถ์
๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖

ภาพลายเส้น

กระจังและพนักร้องเค็ด

สังเค็ด วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

ชิ้นงาน : สังเค็ด

สถานที่ : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พระอารามสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานแต่ครั้งกรุงสุโขทัย เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปที่ได้รับการยกย่องว่า มีพุทธลักษณะงามเป็นเลิศ ด้วยประวัติศาสตร์ของพระอารามและองค์พระพุทธรูปชินราช อันเป็นที่สักการบูชา วัดพระศรีรัตนมหาธาตุจึงคงความสำคัญตราบจนปัจจุบัน ภายในพระอารามประกอบด้วยเสนาสนะ และศิลปวัตถุอันงดงามทรงคุณค่ามากมาย ล้วนเป็นผลงานของช่างฝีมือที่ควรศึกษาเป็นแบบอย่าง อาทิ พระวิหารหลวง บานประตูประดับมุก วิหารพระอิฎฐารส วิหารพระเจ้าแผ่นดินพนา สังเค็ด ธรรมาสน์ เป็นต้น

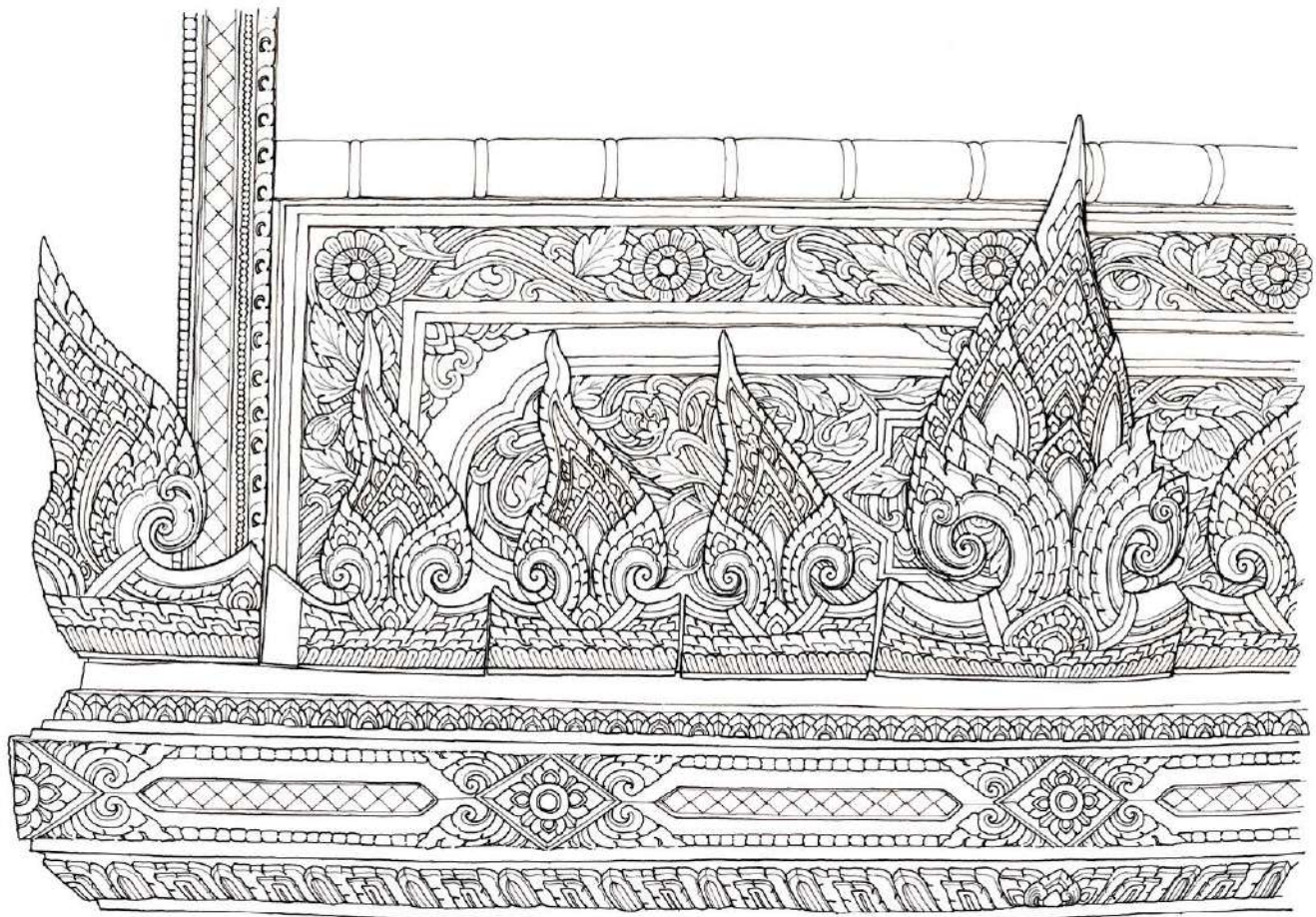
สังเค็ด วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ มีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่ว ช่อขึ้นตรงกลางออกมุขรับเครื่องยอดทรงจอมแห ตั้งเสารับเครื่องบน กั้นพนักระหว่างเสา มีบันไดทางขึ้นที่ด้านสกัด ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดส่วนกระจังประดับขอบบนหน้ากระดาน ตัวกระจังมีแกนลายสลับแบบหางไหล ลายหน้ากระดานประจำยามก้ามปูแทรกลูกฟัก ถัดลงไปเป็นบัวหงายลักษณะบัวรวน พนักสังเค็ดเป็นพนักทึบ ผูกลายดอกไม้ใบไม้ ตรงกลางเป็นกรอบลูกฟักล้อมรอบด้วยลายหน้ากระดาน งานไม้แกะสลักปิดทองประดับกระจกสี

เครื่องบนสังเค็ด

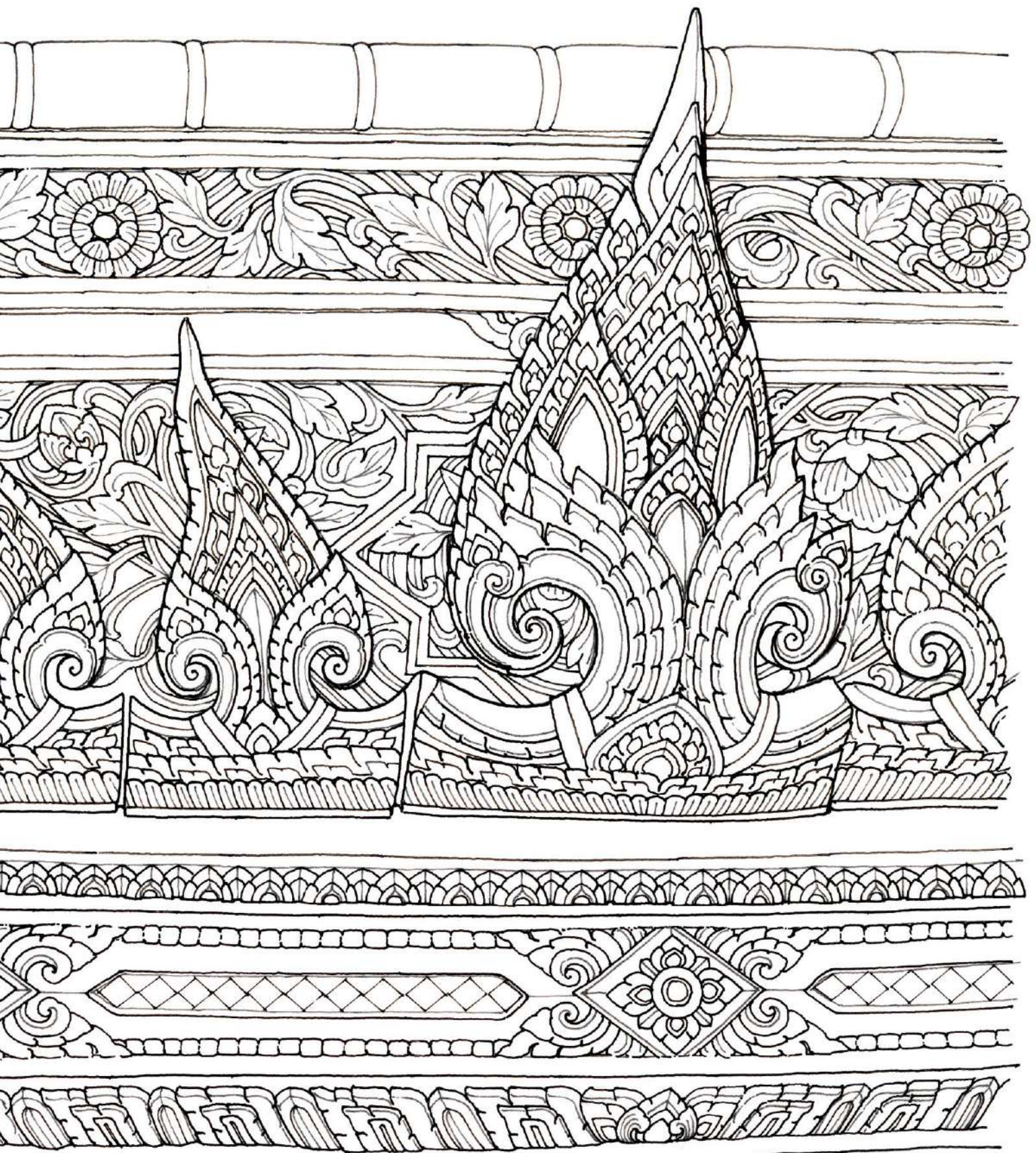
พระวิหาร วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

สังเค็ด งานไม้แกะสลัก วัดพระศรีรัตนมหาธาตุฯ พิษณุโลก
๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

รณน.

กระจิ่งและพนักรรมาสน์

ธรรมาสน์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

ชิ้นงาน : ธรรมาสน์

สถานที่ : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

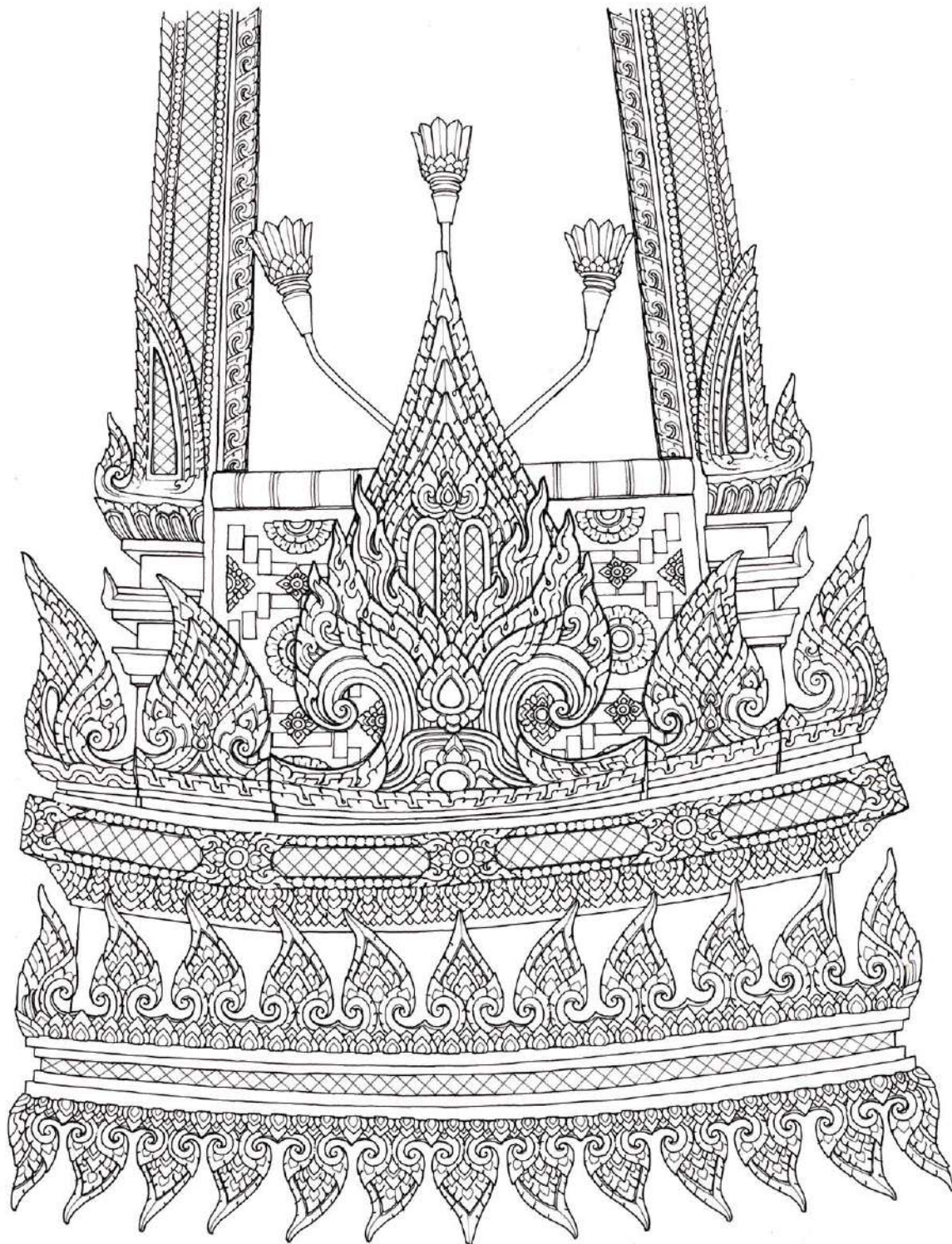
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

ธรรมาสน์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เป็นธรรมาสน์ในรูปแบบศิลปะอยุธยา ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้สิบสอง บันไดทางขึ้นประกอบด้วยประติมากรรมไม้แกะสลักรูปกวางหมอบ และดอกบัวกลีบยาว ด้านข้างตั้งพญานาคไม้แกะสลักเป็นราวบันได ชั้นฐานมีลักษณะเป็นฐานสิงห์ซ้อน ๒ ชั้น ถัดขึ้นไปยึดส่วนท้องไม้ประดับประติมากรรมรูปตัวแบก ที่มุมเป็นครุฑพุดนาครี ที่กึ่งกลางก้านเป็นรูปสิงห์ ที่มุมตั้งเสาขึ้นรับเครื่องยอดทรงจอมแห ปลายเสามีคันทวยรับชายคาเครื่องยอด ธรรมาสน์และชุดบันไดทางขึ้นเป็นงานไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

ภายหลังเส้นแสดงรายละเอียดตอนบน ของชุดฐานหน้ากระดานบนประดับลายประจำยามก้ามปูแทรกด้วยลูกฟักประดับกระจก ขอบบนตั้งกระจิ่งปฏิญาณตัวกลางมีขนาดใหญ่ ตัวกระจิ่งเกิดจากการผูกกระหนกพันหลังชนกัน แล้วต่อยอดด้านบนให้ภาพรวมอยู่ในทรงดอกบัวตูม เส้นหางไหลของแกนลาย ตลอดจนส่วนปลายลายสะบัดอย่างลวยเปลวช่วยให้เกิดความเคลื่อนไหว พนักธรรมาสน์เป็นพนักทึบประดับกระจกสีเป็นกรอบย่อมุม แทรกด้วยลายดอกไม้และประจำยาม เสาประดับกระจกสีและลายลูกขนาน ขอบด้านในประดับลายสาหร่ายในแบบแจ้งสิงห์ ดินเสาประดับก้ามและชั้นบัวหงาย

พระพุทธรูปชินราช ภายในพระวิหาร

ธรรมาสน์ งานไม้แกะสลัก วัดพระศรีรัตนมหาธาตุฯ พินิจโลก
๘ มิถุนายน ๒๕๕๗

ภาพเขียน

เรือนแก้วพระพุทธรูป ภายในวิหาร

เรือนแก้ว พระพุทธรูป วัดไผ่

ชิ้นงาน : เรือนแก้ว พระพุทธรูป ภายในวิหาร
สถานที่ : วัดไผ่ อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี
กรรมวิธี : ปูนปั้น ปิดทอง

วัดไผ่ เป็นวัดโบราณ สันนิษฐานว่ามีมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ภายในพระอารามประกอบด้วยเสนาสนะและโบราณวัตถุ ที่แสดงถึงหลักฐานรูปแบบศิลปอยุธยา ตัวอย่างเช่น รูปแบบสถาปัตยกรรม วิหาร พร้อมทั้งงานปูนปั้นประดับที่ผนังด้านสกัด เป็นภาพพุทธประวัติและทศชาติ เป็นงานปูนปั้นที่ได้รับการยกย่องว่ามีความงดงามชั้นเยี่ยม นอกจากนั้นยังมีพระพุทธรูปและศิลปวัตถุอีกหลากหลายรูปแบบจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ของวัด

ภายในวิหารวัดไผ่ ประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิเป็นพระพุทธรูปประธาน เบื้องหลังพระพุทธรูปประดับซุ้มเรือนแก้ว ลักษณะคล้ายกับซุ้มเรือนแก้วพระพุทธรูปชินราช ภายในพระวิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก เหนือไหล่พระพุทธรูปประดับรูปทวารวดีท่อนลายกระหนกโค้งขึ้น ช่วยสร้างรูปทรงจอมแหของซุ้มเรือนแก้ว กรอบลายเรียงเม็ดกลมขนาดด้วยเส้นลวดขอบด้านนอกประดับกระหนกย่อยๆ เรียงต่อกันคล้ายสายงูสิงห์ ตัวรอยประดับลายรักร้อยขนาดด้วยลายเม็ดกลม ลูกขนาดและงูสิงห์ หลังตัวรอยประดับใบระกา ซุ้มเรือนแก้วเป็นงานปูนปั้นตกแต่งด้วยการปิดทอง

วิหารวัดไผ่

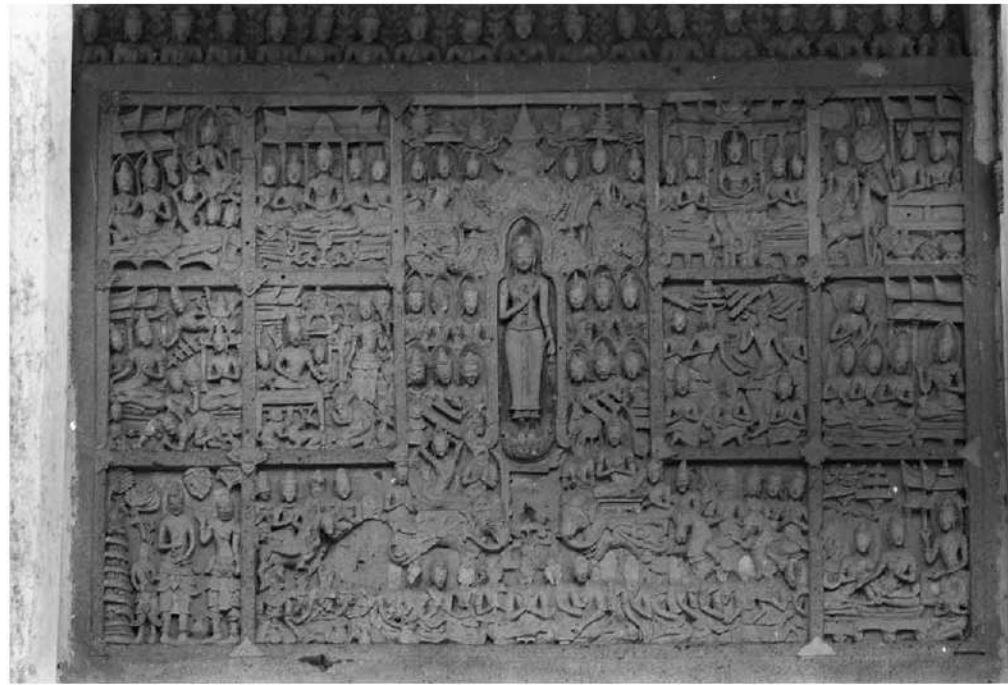

เรือนแก้ว พระพุทธรูป พระอุโบสถ วัดไชยฯ ลพบุรี
๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรณู

ลายปูนปั้นภายในวิหาร

ลายปูนปั้นที่ผนังด้านสกัด

ลายปูนปั้น กรอบลูกฟัก วิหารวัดไธย

ชิ้นงาน : ลายปูนปั้น กรอบลูกฟัก
สถานที่ : วัดไธย อำเภอกำแพง จังหวัดลพบุรี
กรรมวิธี : ปูนปั้น

ภายในวิหารวัดไธย กั้นพื้นที่ออกเป็นโถงหน้า ก่อเว้นเป็นช่องโถงประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ผนังของโถงหน้าประดับตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น เว้นกรอบของพื้นที่ผนังเขียนลักษณะโครงคร่าวของฝาโครงสร้างไม้ ทำให้เกิดพื้นที่กรอบลูกฟักรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตั้ง แล้วจึงปั้นปูนประดับลวดลายบรรจุลงไปในกรอบนั้น ลักษณะการประดับตกแต่ง คล้ายกับงานปูนปั้นตกแต่งผนังวิหารวัดนางพญา อุทยานประวัติศาสตร์ศรีธรรมาลัย จังหวัดสุโขทัย

รายละเอียดของลวดลายประดับภายในกรอบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตั้ง เดินเส้นลวดลือไปตามกรอบลาย ประดับลายกระหนกเข้ามุม ในลักษณะลายค้างคาวมูม ช่วยลบมุมของกรอบสี่เหลี่ยมสร้างพื้นที่โค้งมน รองรับกรอบลายชั้นในที่ใช้เส้นลวดสร้างรูปลูกฟักตรงกลางใช้เส้นลวดสร้างกรอบลายประจายาม ภาพประธานเป็นรูปเทพนม พื้นที่ในลายประจายามและกรอบลูกฟักบรรจุลายก้านขด ผูกขึ้นด้วยก้านลายและดอกไม้ ใบไม้

มุขด้านหน้าวิหาร

ปูนปั้น พระอุโบสถ วัดไธยส์ ลพบุรี
๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

วราภรณ์

พนักธรรมาสน์ วัดเสารงทอง

ชิ้นงาน : พนักธรรมาสน์

สถานที่ : วัดเสารงทอง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

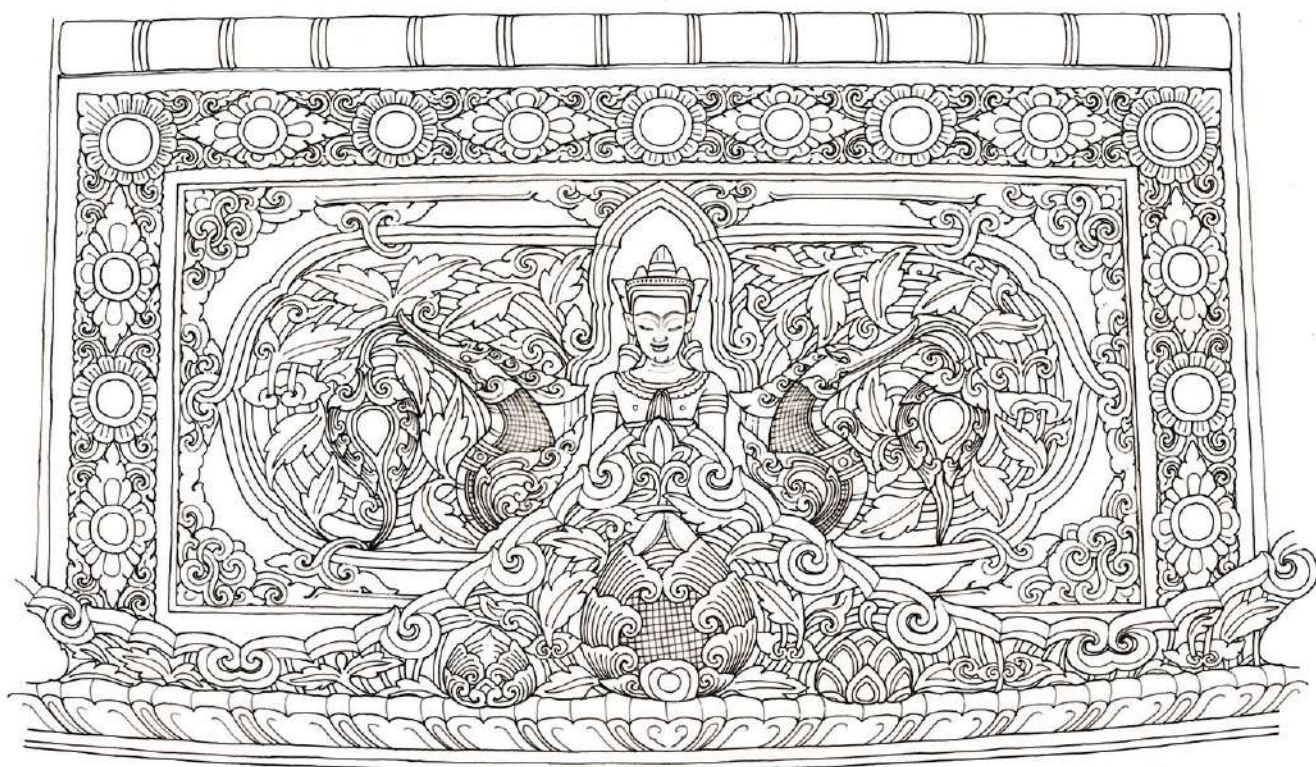
วัดเสารงทอง เป็นวัดโบราณในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระอารามมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับพระนารายณ์ราชนิเวศน์ และบ้านหลวงรับราชทูต และสถานที่สำคัญอื่นๆของเมืองลพบุรี ส่งผลให้เสนาสนะและศิลปวัตถุภายในพระอาราม มีรูปแบบผสมผสานแบบศิลปะอยุธยาและศิลปะต่างชาติ เช่น ยุโรป เปอร์เซีย เป็นต้น สถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุทั้งงดงามควรชมภายในพระอาราม อาทิ พระเจดีย์ พระวิหารหลวงประดิษฐานหลวงพ่อดำ พระอุโบสถ พระพุทธรูปศิลา หอระฆัง ตู้พระไตรปิฎก ธรรมาสน์ เป็นต้น

ธรรมาสน์วัดเสารงทอง มีองค์ประกอบตกแต่งที่แสดงลักษณะของศิลปะอยุธยา ช่วงต้น มีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หลังคาเครื่องยอดทรงจอมแห ส่วนฐานโปร่งแสดงเสาโคร่งสร้าง ประดับแข้งสิงห์ บัวทวยและหน้ากระดานแอ่นโค้ง เหนือหน้ากระดานประดับกระพุ้งธรรมาสน์ ฝาเพดานประดับดาวเพดานล้อมกรอบลายหน้ากระดานระหว่างเสาแกนพนักที่บุรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางนอน กรอบโดยรอบเป็นลายหน้ากระดาน ถัดเข้ามาใช้เส้นลวดสร้างกรอบลูกฟัก ภาพประธานเป็นรูปเทพนม ๒ ข้างประดับรูปหงส์คาบช่อดอกไม้ พื้นหลังในกรอบลูกฟักบรรจุลายก้านขดผูกขึ้นด้วยก้านลายและใบไม้ งานไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

เพดานธรรมาสน์

พนักธรรมาสน์ไม้แกะสลัก วัดเสาชิงช้า กรุงเทพฯ
๑๗ เมษายน ๒๕๕๖

รศ.ดร.

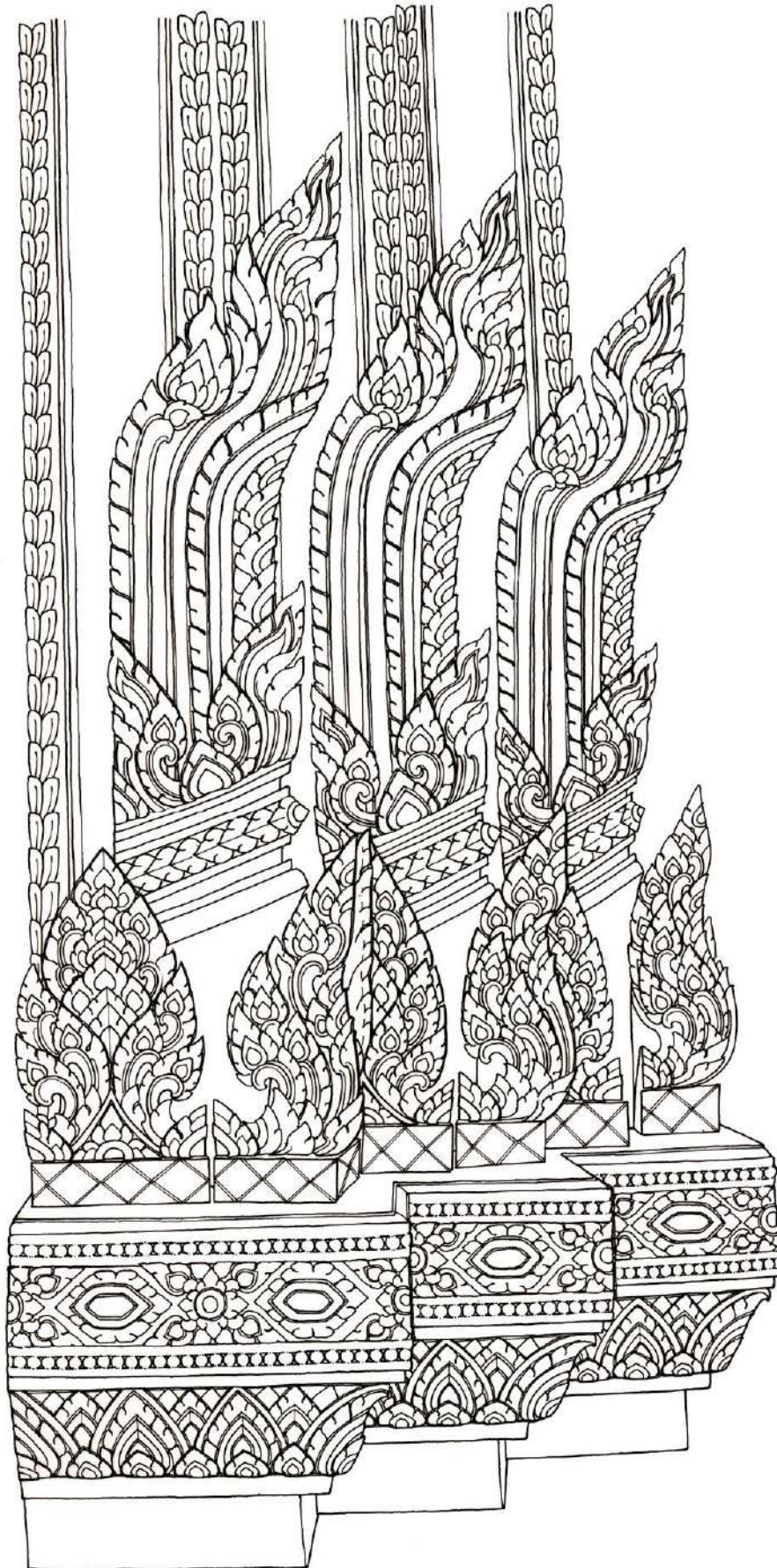
กาบพรหมศร บุษบกประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาท

กาบพรหมศรบุษบก วัดพระพุทธรูปบาท

จันทนา : กาบพรหมศร บุษบกประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาท
สถานที่ : วัดพระพุทธรูปบาท อำเภอพระพุทธรูปบาท จังหวัดสระบุรี
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

วัดพระพุทธรูปบาท เมืองสระบุรี สถาปนาขึ้นเมื่อมีการค้นพบรอยพระพุทธรูปบาทบนยอดเขาสุวรรณบรรพต ในสมัยพระเจ้าทรงธรรมกรุงศรีอยุธยา ด้วยประวัติศาสตร์และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อรอยพระพุทธรูปบาท ส่งผลให้วัดพระพุทธรูปบาทเป็นปูชนียสถานสำคัญของชาติ บรรดาเสนาสนะตลอดจนศิลปวัตถุที่สร้างขึ้นภายในพระอาราม ล้วนแต่มีความงดงามสร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างชั้นสูง ปรากฏเป็นหลักฐานสืบทอดมาจนปัจจุบัน

ภายในพระมณฑป ตรงกลางสร้างบุษบกครอบไว้เหนือรอยพระพุทธรูปบาทซึ่งประทับอยู่บนพื้นหิน เป็นบุษบกเครื่องไม้แกะสลัก ลวดลายปิดทองประดับกระจกสี มีผังรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งเสานบนพื้นพระมณฑปซึ่งปลวดด้วยเสื่อเงิน ประดับบัวฐานเฉพาะที่ตีนเสาเพื่อให้สามารถสักการะรอยพระพุทธรูปบาทได้ แต่ละมุมประกอบด้วยเสาน้ำดัดสี่เหลี่ยมจัตุรัส ๓ ต้นเรียงกัน มุมเสาประดับลายรักร้อยหน้ากระดานต้นเสาประดับกระจก ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดตอนบนของบัวฐาน มีชั้นบัวทวย หน้ากระดานวางนอนประดับลายประจายามก้ามปูแทรกลูกฟัก เหนือหน้ากระดานตั้งกระจัง โคนเสาประดับกาบพรหมศร ได้ลายบรรจุลายรักร้อย ปลายยอดของกระจังและกาบพรหมศรประดับในลักษณะลายเปลวเพลิง

กาบพรมคร บุษบกประดิษฐานรอยพระพุทธรบาท งานไม้แกะสลัก วัดพระพุทธรบาท สระบุรี
๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗

ภาพโดย

เศียรพญานาคหล่อด้วยสำริด

ราวบันไดทางขึ้นด้านทิศเหนือ

เศียรพญานาค ราวบันได วัดพระพุทธรบาท

จันทาน : เศียรพญานาค ราวบันได

สถานที่ : วัดพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี

กรรมวิธี : หล่อโลหะ

กลุ่มของสถาปัตยกรรมที่สถาปนาขึ้นภายในวัดพระพุทธรบาท มีพระมณฑปประดิษฐานเป็นประธานอยู่บนยอดเขา เนื่องด้วยสภาพที่ตั้งเป็นภูเขาในธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ จึงวางตำแหน่งลดหลั่นกันไปตามสภาพธรรมชาติของยอดเขา ต่างจากการวางผังของพุทธสถานที่ตั้งอยู่บนพื้นราบทั่วไป สถานที่รองรับอาคารสิ่งปลูกสร้างต่างๆ นั้น มีระดับลดหลั่นแตกต่างกัน จึงปรากฏบันไดแทรกอยู่ทั่วไป บันไดแต่ละตำแหน่งมีขนาดและรายละเอียดการประดับตกแต่งที่แตกต่างกันไป ที่มีความงดงามเป็นพิเศษเป็นที่กล่าวถึงนั้นได้แก่ ประติมากรรมหล่อโลหะรูปเศียรพญานาคประดับราวบันไดทางขึ้นด้านทิศเหนือ

เศียรพญานาคดังกล่าว เป็นงานหล่อด้วยสำริดรูปแบบศิลปะแบบอยุธยาตอนปลาย สันนิษฐานได้จากลายประดับและรายละเอียดของเครื่องประดับ เศียรพญานาคมี ๗ เศียร ตรงกลางมีขนาดใหญ่และลดหลั่นลงตามลำดับ แต่ละเศียรประดับศิราภรณ์แบบมงกุฎยอดแหลม ด้านข้างประดับแผงลายกระหนก นับเป็นประติมากรรมหล่อโลหะที่มีความละเอียด คมชัด มีความงดงามเป็นงานชิ้นครู ด้วยสัดส่วน ปริมาตร ถิ่นทำทาง ไปจนกระทั่งการบรรจุสวดภายในชั้นรายละเอียด

เคียรพญานาคสำริด งานหล่อโลหะ วัดพระพุทธบาท สระบุรี
๒ กันยายน ๒๕๕๖

เรณู

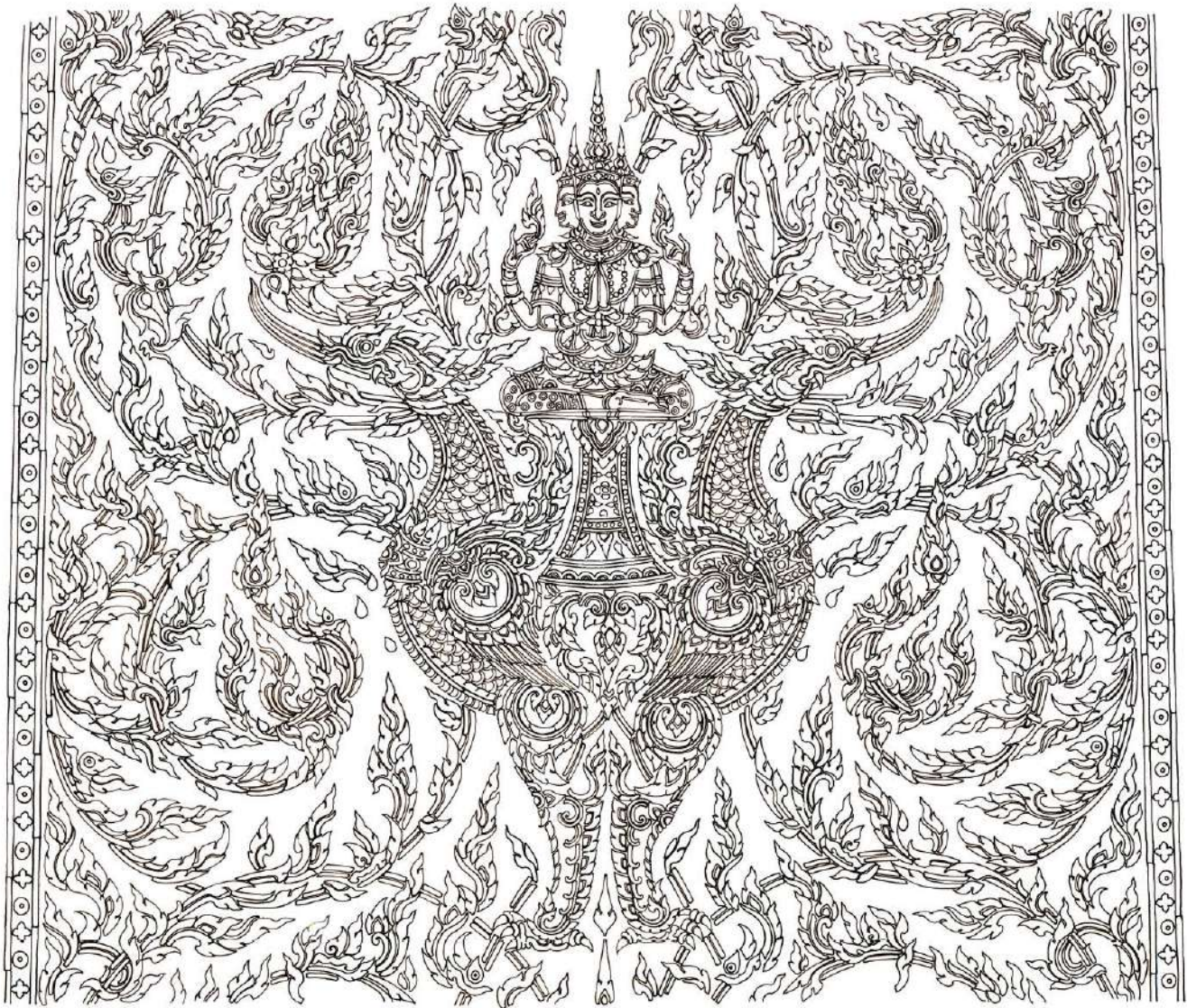
บานประตูประดับมุก พระพรหมทรงหงส์ วัดพระพุทธรบาท

สถานที่ : วัดพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี
กรรมวิธี : ประดับมุก

พระมณฑปที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรบาท มีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งเสาโดยรอบรับส่วนเครื่องยอด ผนังพระมณฑปรองรับด้วยฐานสิงห์ ส่วนผนังประดับลายพุ่มข้าวบิณฑ์เทพนมก้านแย่ง กรูกระจกสีน้ำเงินเป็นพื้นหลัง ที่ผนังด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกก่อซุ้มบันแถลงซ้อน ๒ ชั้น เป็นซุ้มประตูทางเข้า ด้านละ ๒ ตำแหน่ง

บานประตูพระมณฑป เป็นบานประดับมุกที่สร้างขึ้นในคราวบูรณะพระมณฑปในสมัยรัชกาลที่ ๑ ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ นับเป็นหนึ่งในบานมุกที่ได้รับการยกย่องว่า มีความงดงามเป็นงานศิลปะชิ้นสำคัญของชาติ กระบวนการออกแบบสลวดลายเป็นแบบแผนที่สืบทอดมาจากศิลปะอยุธยา ลักษณะโครงลายแบบสมมาตรวางภาพประธาน

ในแนวแกนกลาง ลายประกอบเป็นกระหนกก้านขด ล้อมกรอบด้วยลายหน้ากระดานประจายามกำปู แต่ละบานมีภาพประธานเรียงตั้งแต่ตอนล่างขึ้นไปประกอบด้วย ท้าวเวสสุวรรณยืนถือกระบอง พระนารายณ์ทรงครุฑ พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ พระพรหมทรงหงส์ และตอนบนสุดเป็นบุษบกอุณาโลม ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดส่วนพระพรหมทรงหงส์ด้วยลักษณะสมมาตรและความงามของลาย จึงผูกภาพหงส์พาหนะให้หันออก ๒ ข้าง พื้นหลังลายก้านขดประกอบด้วยลายนกคาบและกระหนกรูปหงส์ปลายก้านขดเป็นลายข้อหางโด

บานประตูพระมณฑป งานประดับมุก วัดพระพุทธบาทฯ สระบุรี
๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๘

วราพร

บานประตูประดับมุก พระนารายณ์ทรงครุฑ วัดพระพุทธรบาท

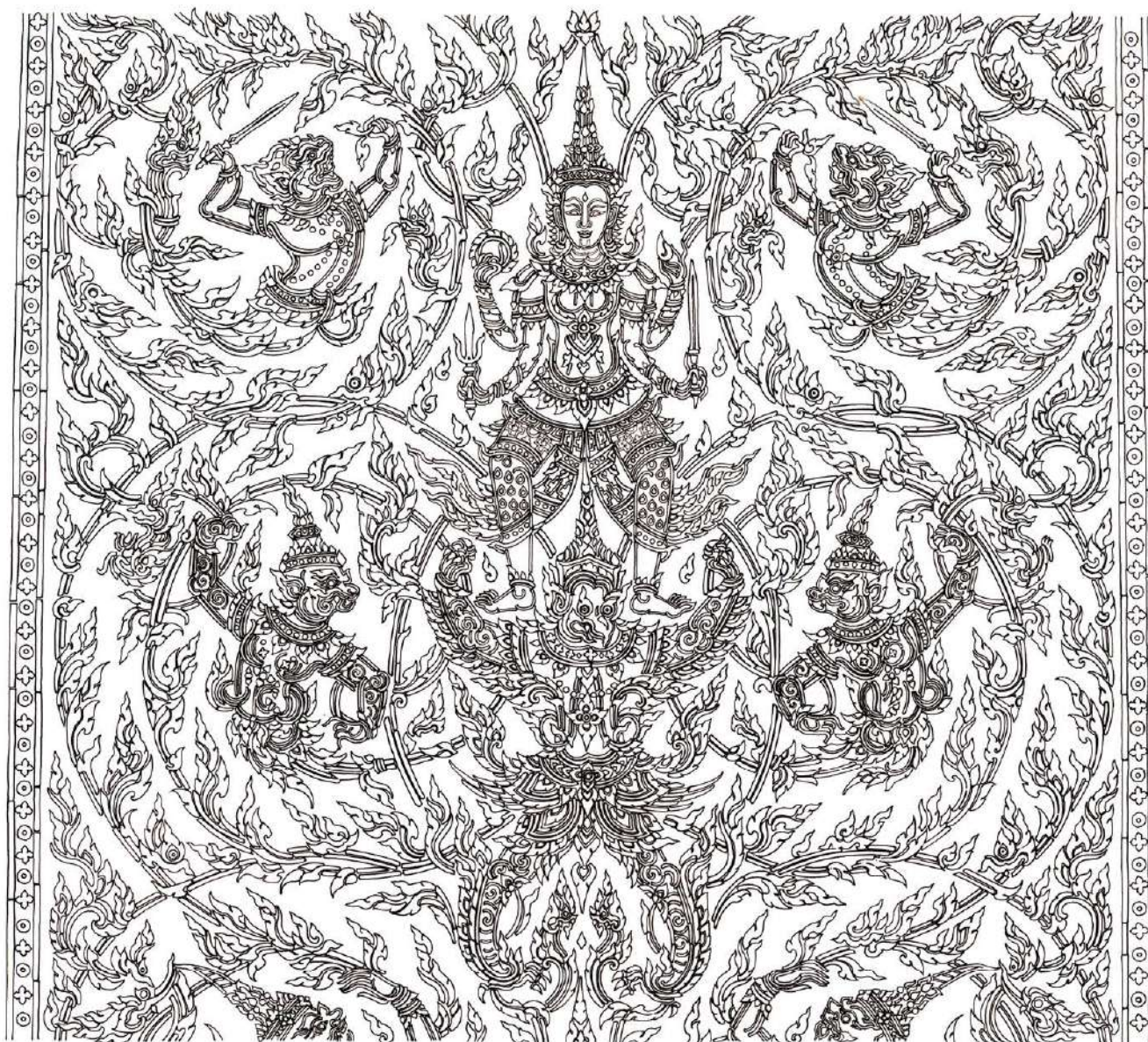
ชิ้นงาน : บานประตูประดับมุก พระมณฑป

สถานที่ : วัดพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี

กรรมวิธี : ประดับมุก

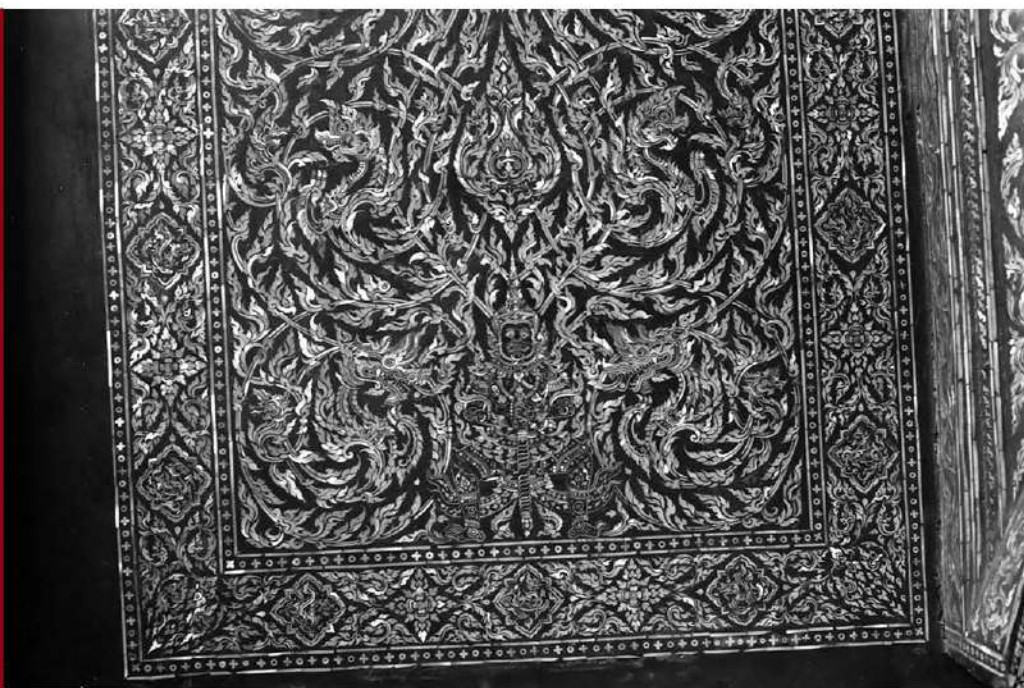
ลายประดับมุกบานประตูพระมณฑป วัดพระพุทธรบาทภาพประธานของบานมุกเป็นภาพเทพเจ้าองค์สำคัญ จากภาพพระพรหมทรงหงส์ในภาพก่อนหน้า ถัดลงมาเป็นภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ภาพพระนารายณ์ทรงครุฑ และภาพท้าวเวสสุวรรณยืนถือกระบองที่ตอนล่างสุด

ลวดลายประดับมุก ภาพพระนารายณ์ทรงครุฑที่บานประตูพระมณฑปนี้ นับว่ามีความงดงามทั้งสัดส่วนท่วงท่า ตลอดจนรายละเอียดของลวดลาย พระนารายณ์มีพระหัตถ์ทั้ง ๔ ทรงตรีศูล จักรและสังข์ ประทับยืนเหนือพญาครุฑขนาด ในลักษณะสมมาตร ลายก้านขดพื้นหลังทั้ง ๒ ข้าง ที่ปลายก้านขดมุกเป็นตัวภาพที่มีความหมายสัมพันธ์กับพระนารายณ์ มีทั้งภาพครุฑ ภาพกระบี่หรือสิงห์อันเป็นทหารของพระราม อวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์

บานประตูพระมณฑป งานประดับมุก วัดพระพุทธบาทฯ สระบุรี
๖ กันยายน ๒๕๕๘

รศ.ดร.

บานประตูประดับมุก พระมณฑป ภาพท้าวเวสสุวรรณยืนถือกระบอง

บานประตูประดับมุก ท้าวเวสสุวรรณ วัดพระพุทธรบาท

ชิ้นงาน : บานประตูประดับมุก พระมณฑป

สถานที่ : วัดพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี

กรรมวิธี : ประดับมุก

ตอนล่างสุดของบานประตูประดับมุก พระมณฑป วัดพระพุทธรบาท มีภาพประธานเป็นภาพท้าวเวสสุวรรณยืนถือกระบอง ถัดขึ้นไปในแนวแกนกลางของบานประตูลายพุ่มข้าวบิณฑ์บรรจุลายหน้าสิงห์ คาบข้อลายกระหนก ปลายลายเป็นหัวนาค พื้นหลังทั้ง ๒ ข้างของภาพประธานผูกลายก้านขด ปลายลายเป็นรูปสัตว์หิมพานต์ ตัวมกรและสิงห์ ลายก้านขดผูกลายนาคเป็นตัวออกลาย และเปลี่ยนทิศทางของลวดลาย ช่องไฟลายบรรจุกระหนกเปลว มีปลายแหลมสะบัด ส่งเสริมให้ภาพแลดูมีความเคลื่อนไหว และยังเป็นรูปแบบของลวดลายที่แสดงถึงทักษะความชำนาญอันเป็นเลิศของช่างประดับมุก ในการเลื่อยฉลุเปลือกหอยทะเลให้เป็นชิ้นลาย มีปลายแหลมสะบัด แสดงลักษณะเฉพาะของแม่ลายเปลวเพลิง ได้ราวกับเป็นลวดลายที่เขียนด้วยพู่กัน

บานประตูประมณฑป งานประดับมุก วัดพระพุทธบาทฯ สระบุรี

๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

วราพร

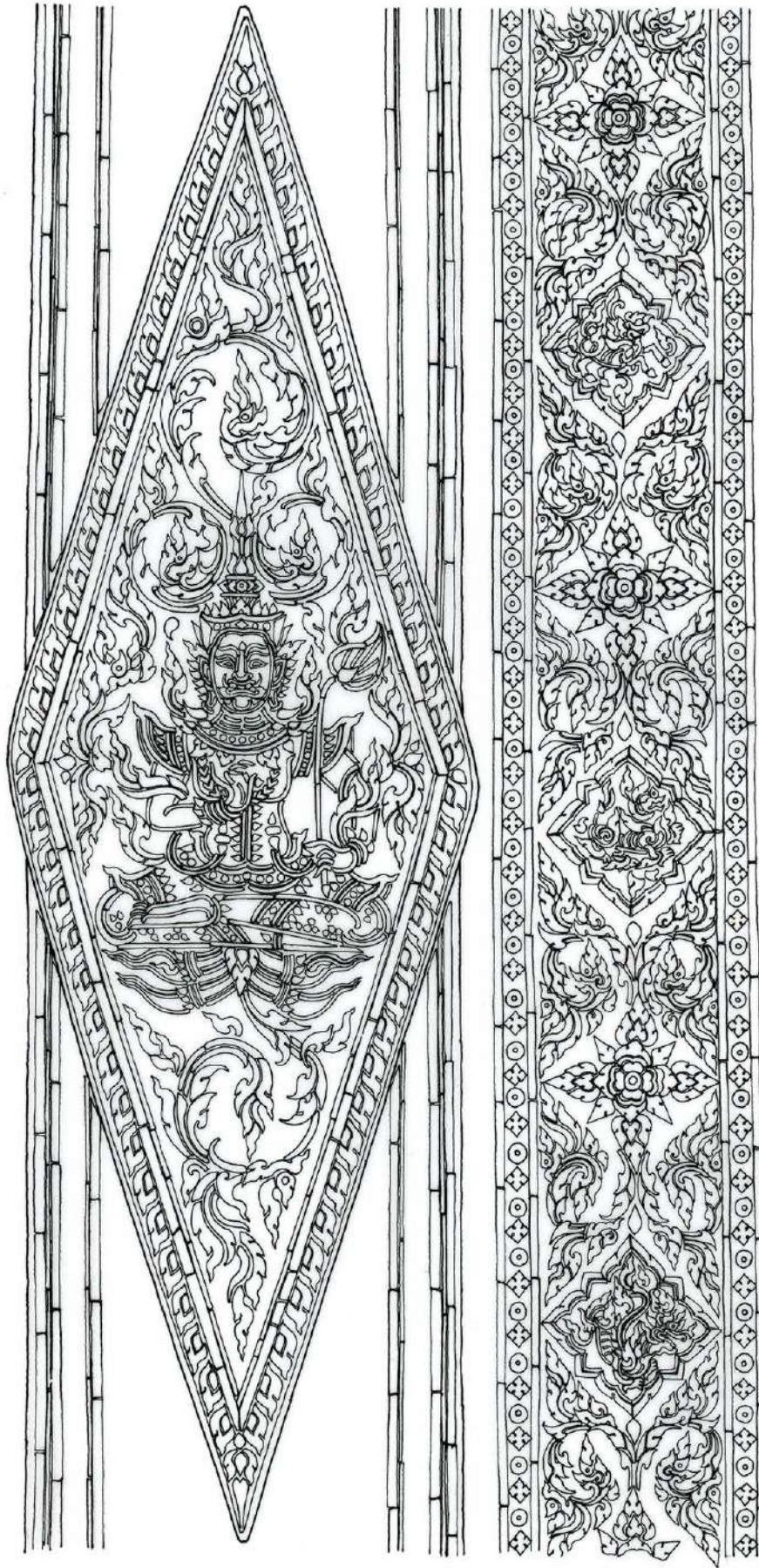

นมอกเลา บานประตูประดับมุก วัดพระพุทธบาท

ชิ้นงาน : นมอกเลา บานประตูประดับมุก พระมณฑป
สถานที่ : วัดพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี
กรรมวิธี : ประดับมุก

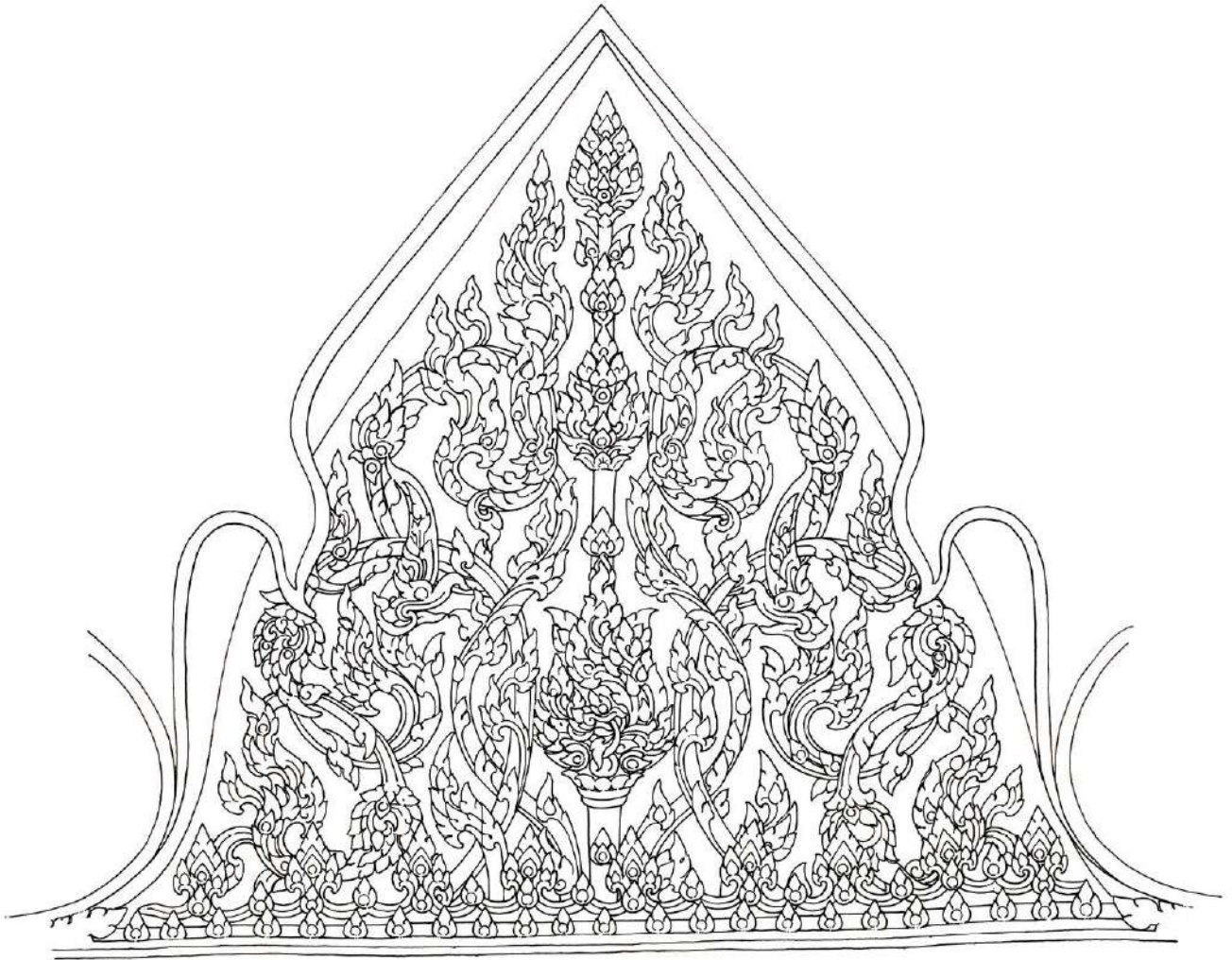
บานประตูพระมณฑป วัดพระพุทธบาท ตกแต่งด้วยการประดับมุก ในทุกส่วนขององค์ประกอบบาน ในส่วนของนมตรงกลางอกเลา มีพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ภายในพื้นที่นมอกเลาประดับมุก เป็นภาพและลวดลายที่แตกต่างกัน ๒ แบบ ภาพแรกผูกขึ้นเป็น ภาพพญาวานรในท่าเหาะ และอีกลักษณะหนึ่งดังแสดงรายละเอียด ในภาพลายเส้น ผูกขึ้นเป็นภาพพญากุมภภัณฑ์ในท่ายืนขัดสมาธิ หัตถ์ซ้ายทรงพัดวิชนี พื้นที่ด้านบนและล่างบรรจุลายก้านขด กระหนกเปลว ล้อมกรอบด้วยเส้นลวดและลายแข้งสิงห์

ทางด้านขวาของภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดของชุดลาย หน้ากระดานที่เป็นกรอบของบานประตู ลายหน้ากระดานประกอบ ด้วยกรอบลายทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนภายในบรรจุภาพ สัตว์หิมพานต์ในลักษณะต่างๆ กัน อาทิ นาค สิงห์ มกร เป็นต้น แทรกด้วยลายประจำยามและลายกระหนกเปลว ทั้ง ๒ ข้างของ ลายหน้ากระดานมีลายลูกขนานบ วางลายดอกสี่กลีบและเม็ดกลม เรียงสลับกันขนานบด้วยเส้นลวด

นมอกเลา วัดพระพุทธบาท สระบุรี
๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

นพพร.

ปูนปั้น หน้าบันซุ้มประตู อุโบสถ วัดเกาะแก้วสุทธาราม เพชรบุรี
๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖

รศ.ดร. น.

บานประตู วัดพลับพลาไชย

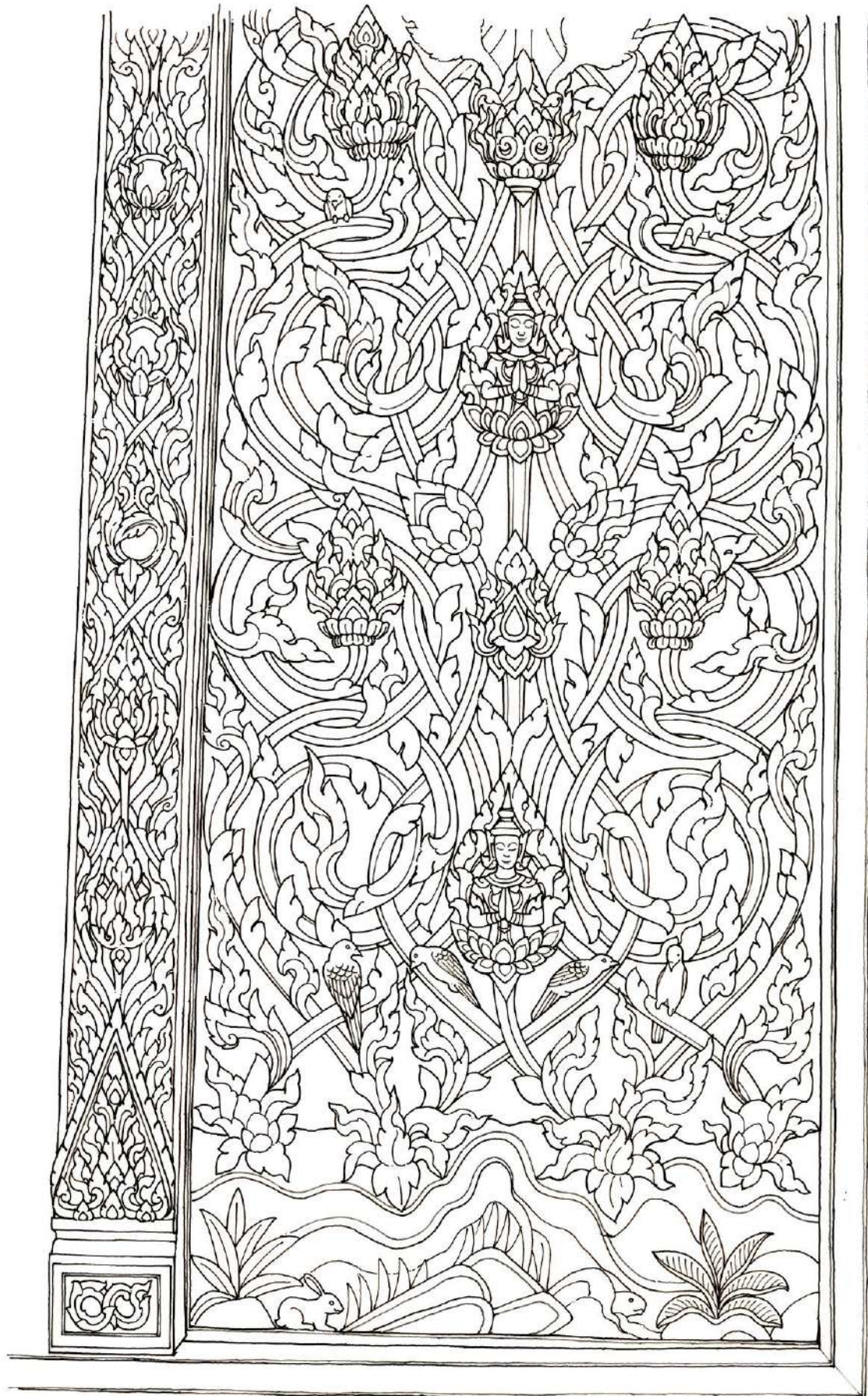
ชิ้นงาน : บานประตู

สถานที่ : วัดพลับพลาไชย อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก

วัดพลับพลาไชย สร้างขึ้นในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระเจ้าบรมโกศ เป็นวัดที่มีชื่อเสียงในด้านการเป็นแหล่งรวบรวมงานช่างศิลปกรรม วรรณกรรมและศิลปะการแสดงต่างๆ โดยเฉพาะการแสดงหนังใหญ่ ดังหลงเหลือหลักฐานเป็นตัวหนังใหญ่ที่ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์วัดพลับพลาไชย นอกจากนั้นยังมีงานศิลปกรรมนำชมอื่นๆ เช่น งานปั้นปูนสดแบบสกุลช่างเมืองเพชรบุรี งานแกะสลักไม้บานประตู บานหน้าต่าง อุโบสถ และศาลาการเปรียญ เป็นต้น

บานประตูวัดพลับพลาไชย เป็นงานไม้แกะสลักในแบบศิลปะอยุธยา ปรากฏเส้นแสดงรายละเอียดของบานประตูทางด้านขวา ตอนล่างของบานเป็นภาพธรรมชาติมีไผ่ตง หิน ต้นไม้ และสัตว์ต่างๆ ผูกโยงกันเป็นตัวออกลายกระหนกกันขาดเกี่ยวพันกันขึ้นไป ปลายลายกระหนกกันขาดจบด้วยลายกระหนกและซ่อหางโค สลับกันไปทีละแถว ช่องไฟแทรกด้วยภาพนกและสัตว์เล็กๆ แกนกลางตั้งก้านลายประดับลายพุ่มข้าวบิณฑ์สลับกับพุ่มข้าวบิณฑ์เทพนมอกเสาคู่เป็นลายก้านดอกพุ่มข้าวบิณฑ์แทรกด้วยลายกระหนกกันไขว้

บานประตู ไม้แกะสลัก วัดพลับพลาไชย เพชรบุรี

๒๖ เมษายน ๒๕๕๖

ภาพลายเส้น

สังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

ชิ้นงาน : สังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

สถานที่ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

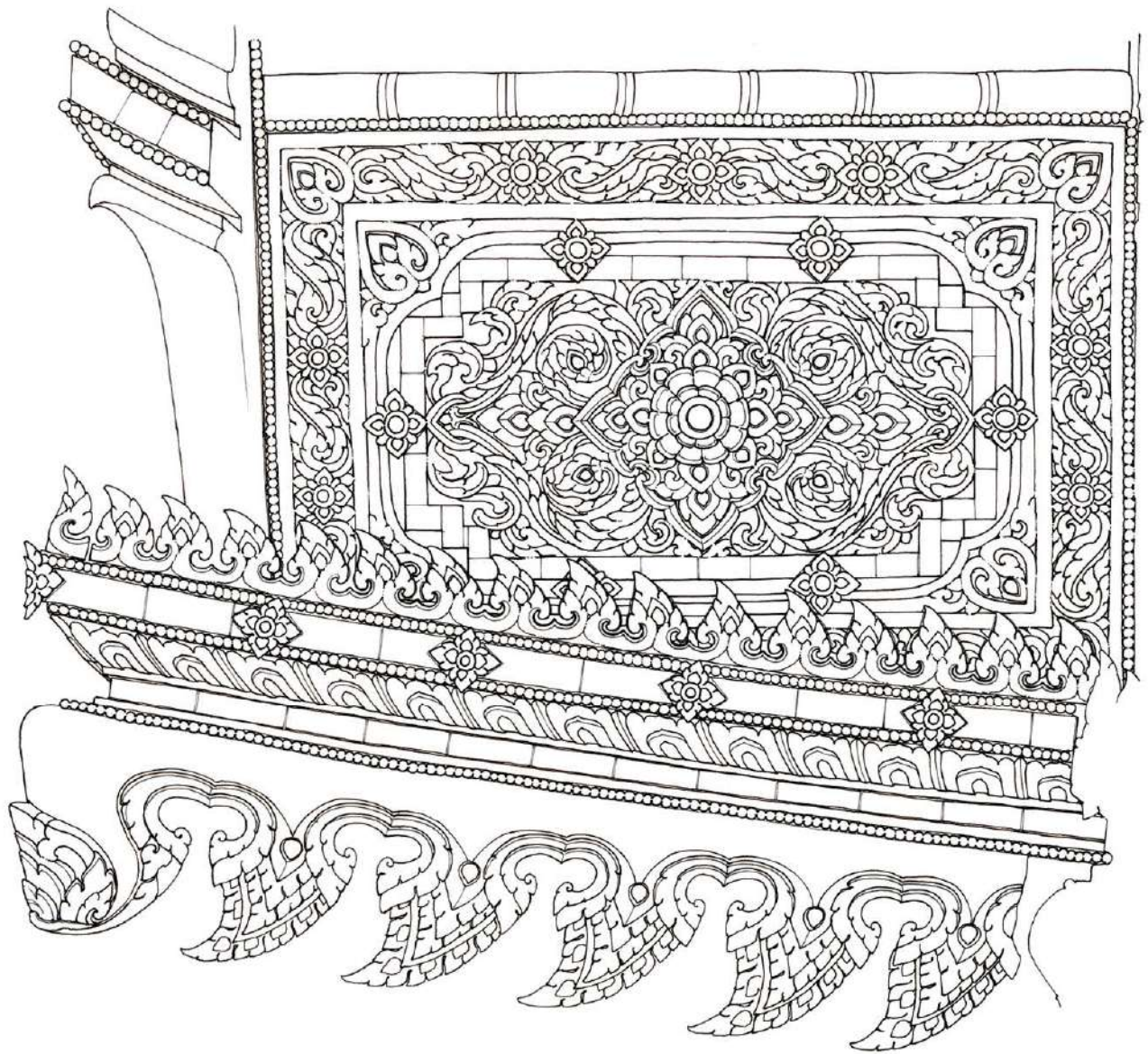
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นวัดโบราณที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ภายในพระอารามเป็นแหล่งรวบรวมงานสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแบบอยุธยา ที่มีความสมบูรณ์และงดงาม มีความสำคัญในฐานะแหล่งเรียนรู้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี และงานช่างศิลปกรรมที่สำคัญของชาติ ตัวอย่างเสนาสนะภายในพระอาราม เช่น พระอุโบสถและระเบียงคต ศาลาการเปรียญ หอไตร หอระฆัง และหมุกฏี เป็นต้น

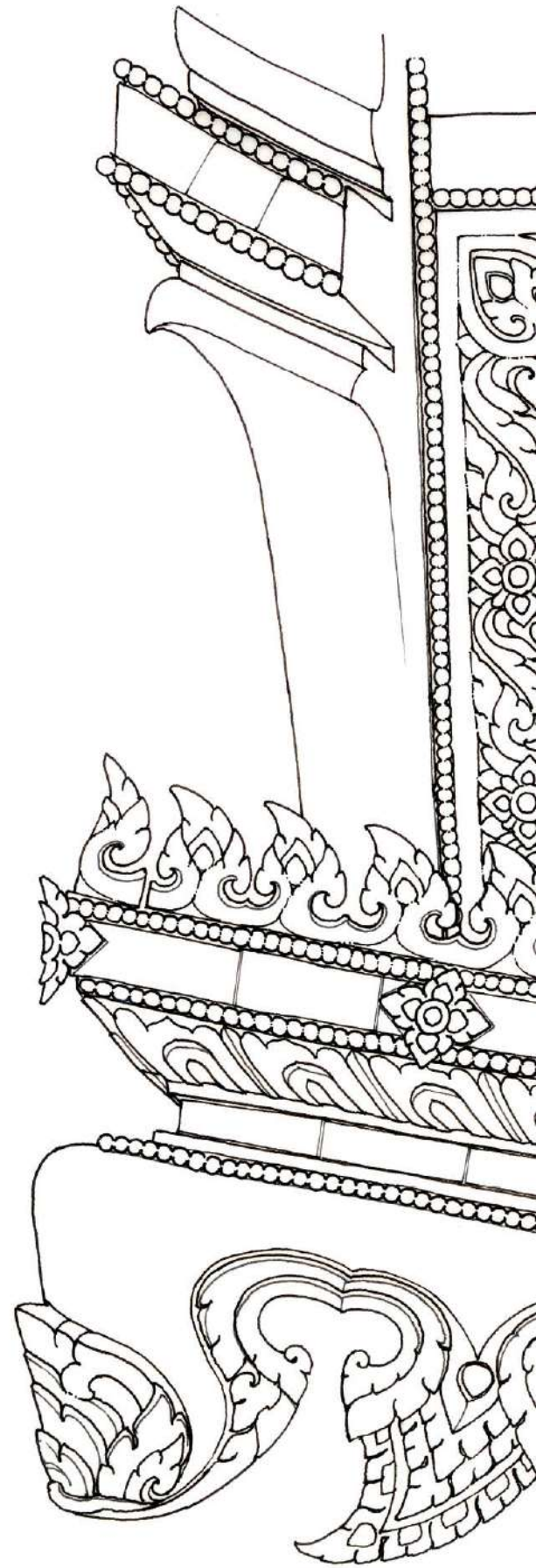
สังเค็ด หรือ ธรรมาสันยาว ของวัดใหญ่สุวรรณาราม ปัจจุบันได้รับการบูรณะและจัดแสดงอยู่ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นงานครุภัณฑ์แบบศิลปะอยุธยาที่มีความงดงามสมบูรณ์อย่างยิ่ง ตัวสังเค็ดมีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าตั้งเสารับเครื่องบนหลังคาทรงจั่ว ออกมุขประเจ็ดประดับเครื่องลายทอง ส่วนฐานแอ่นโค้งรับกับเครื่องบน ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดส่วนฐานสิงห์ ที่มุมเป็นช้างสิงห์มีกระจังรวนเรียงไปตามแนวขอบล่าง หน้ากระดานประดับลายประจำยามพร้อมลูกขนานเป็นลายเม็ดกลม ตั้งกระจังเรียงเป็นแนวเหนือขอบหน้ากระดานบน บัวหงายเป็นแบบบัวรวน พนักสังเค็ดเป็นพนักที่บุรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงกลางบรรจุลายในกรอบลูกฟัก มีลายประจำยามเป็นลายประธาน ทั้ง ๒ ข้างผูกลายพุ่มข้าวบิณฑ์ประกอบก้านขด ประดับกระจก เดินเส้นเป็นกรอบสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง บรรจุลายรักร้อยเข้ามุมทั้ง ๔ กรอบโดยรอบของพนักประดับลายหน้ากระดาน

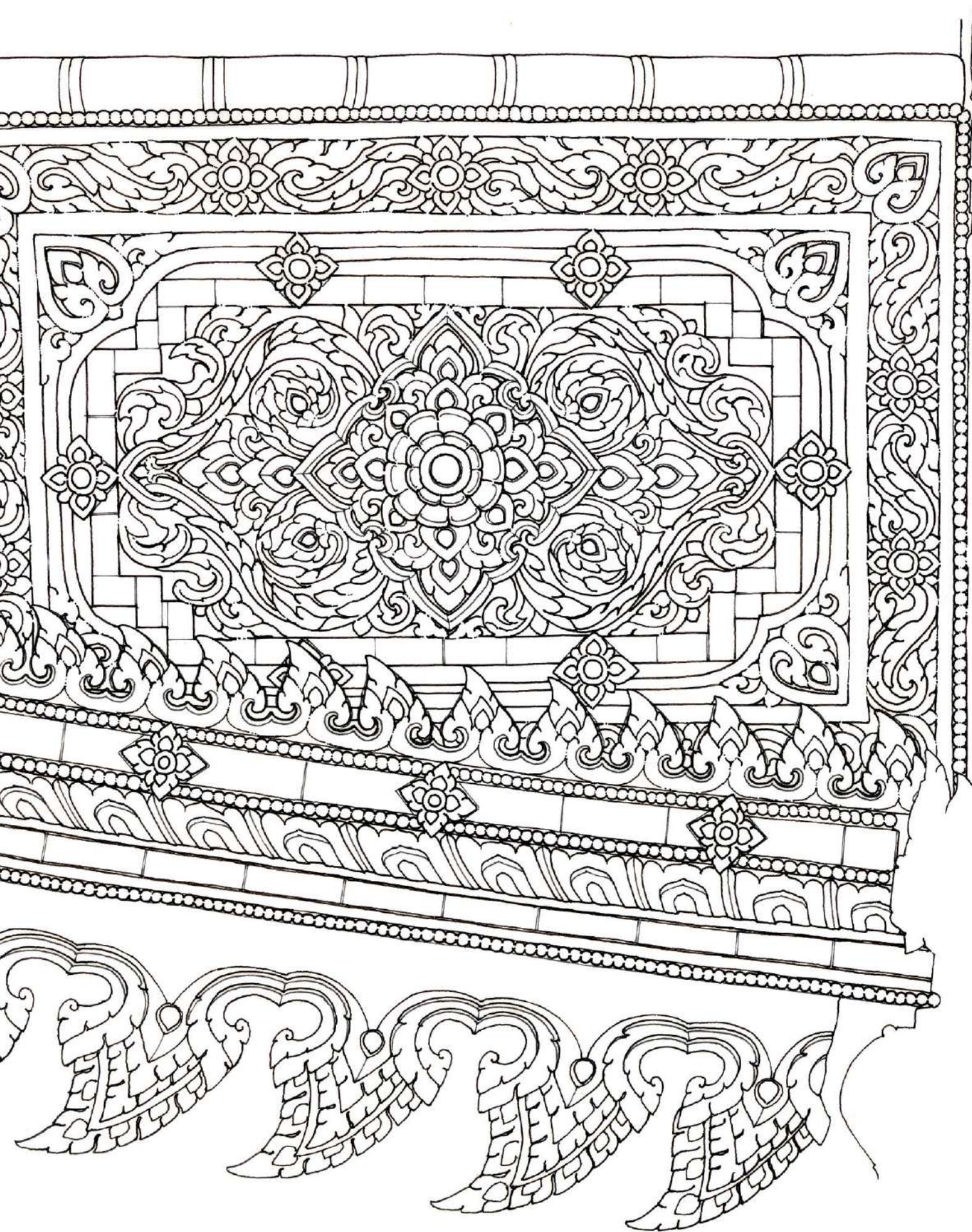
สังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

สังเค็ด งานไม้แกะสลัก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖

วราพร.

สังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

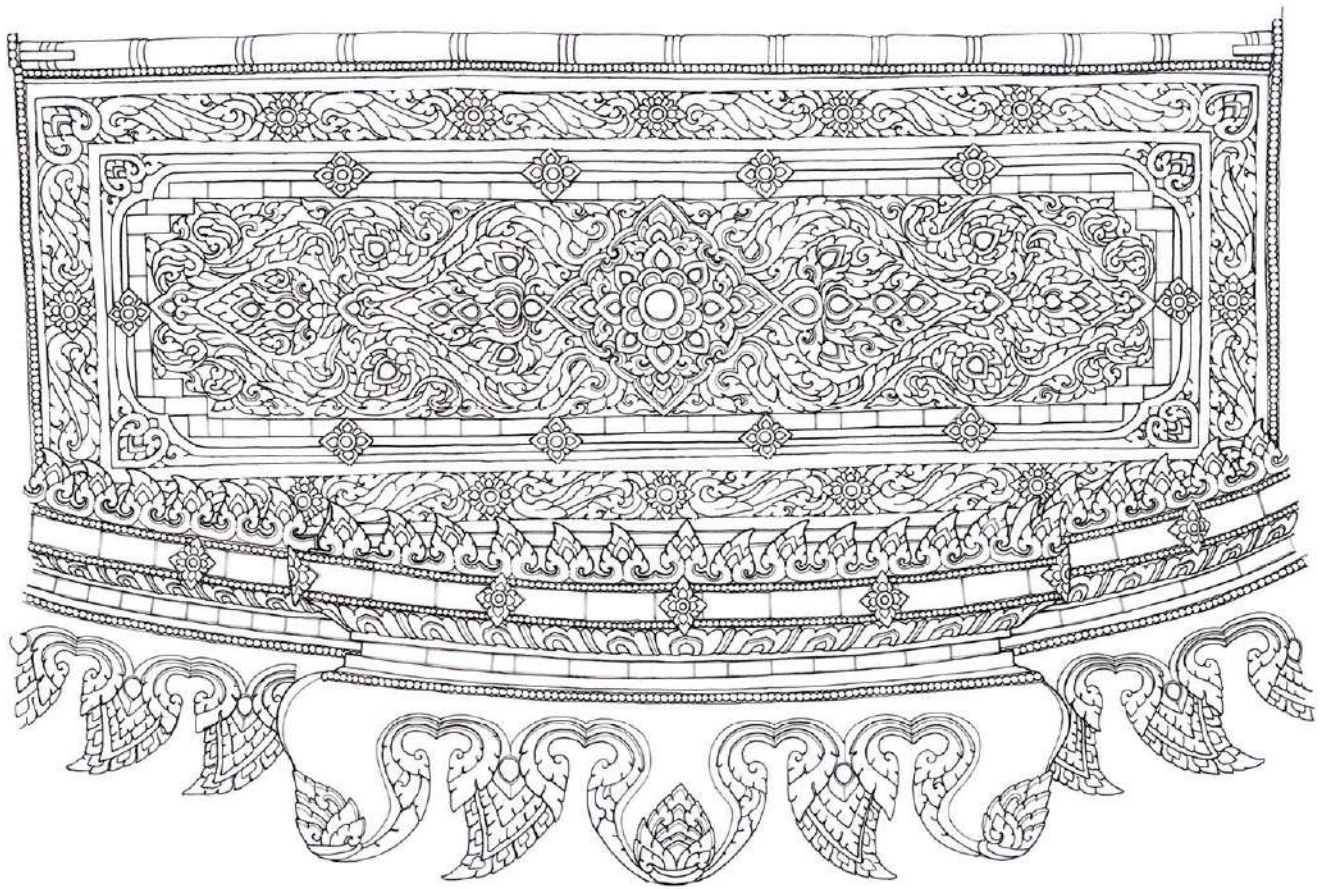
ชิ้นงาน : สังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

สถานที่ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

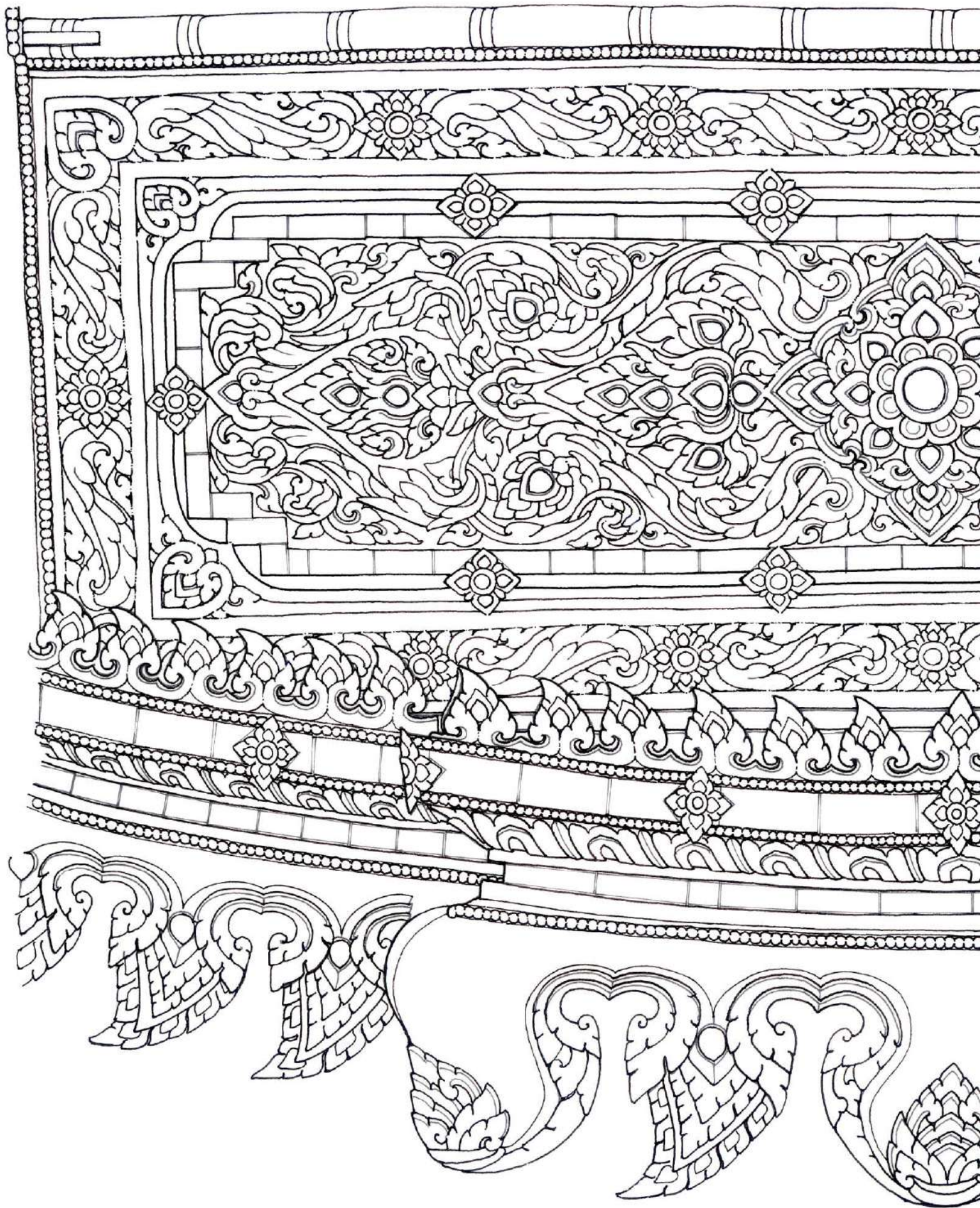
ภาพถ่ายเส้นแสดงรายละเอียด สวดลายประดับตกแต่งองค์ประกอบสังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม ในส่วนฐานสิงห์และพนัสด้านสกัดฐานสิงห์มีผังย่อเก็จยื่นออกมาช่วยเพิ่มปริมาตรและความงดงาม พนัสด้านสกัดของสังเค็ด เป็นพนัที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีความสูงเท่ากับพนัด้านข้าง แต่มีความยาวมากกว่าตามระยะของช่วงเสาโครงสร้าง กรอบลูกฟักตรงกลางจึงมีสัดส่วนที่ยาวมากขึ้น ภาพประธานมีลักษณะเป็นลายประจำยามเช่นเดียวกัน แต่สวดลายประกอบทั้ง ๒ ข้างเพิ่มลายพุ่มข้าวบิณฑ์และกระหนกก้านขดข้อหางโตให้สัมพันธ์กับกรอบลาย โดยรอบลายลูกฟักประดับกระจกเดินเส้นเป็นกรอบสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง แทรกลายประจำยามคั่นอยู่เป็นจังหวะ ผูกลายรักร้อยเข้ามุมทั้ง ๔ ลายหน้ากระดานที่เป็นกรอบโดยรอบให้ลายประจำยามคั่นด้วยลายกระหนกและกาบ ในลักษณะลายขอสร้อย

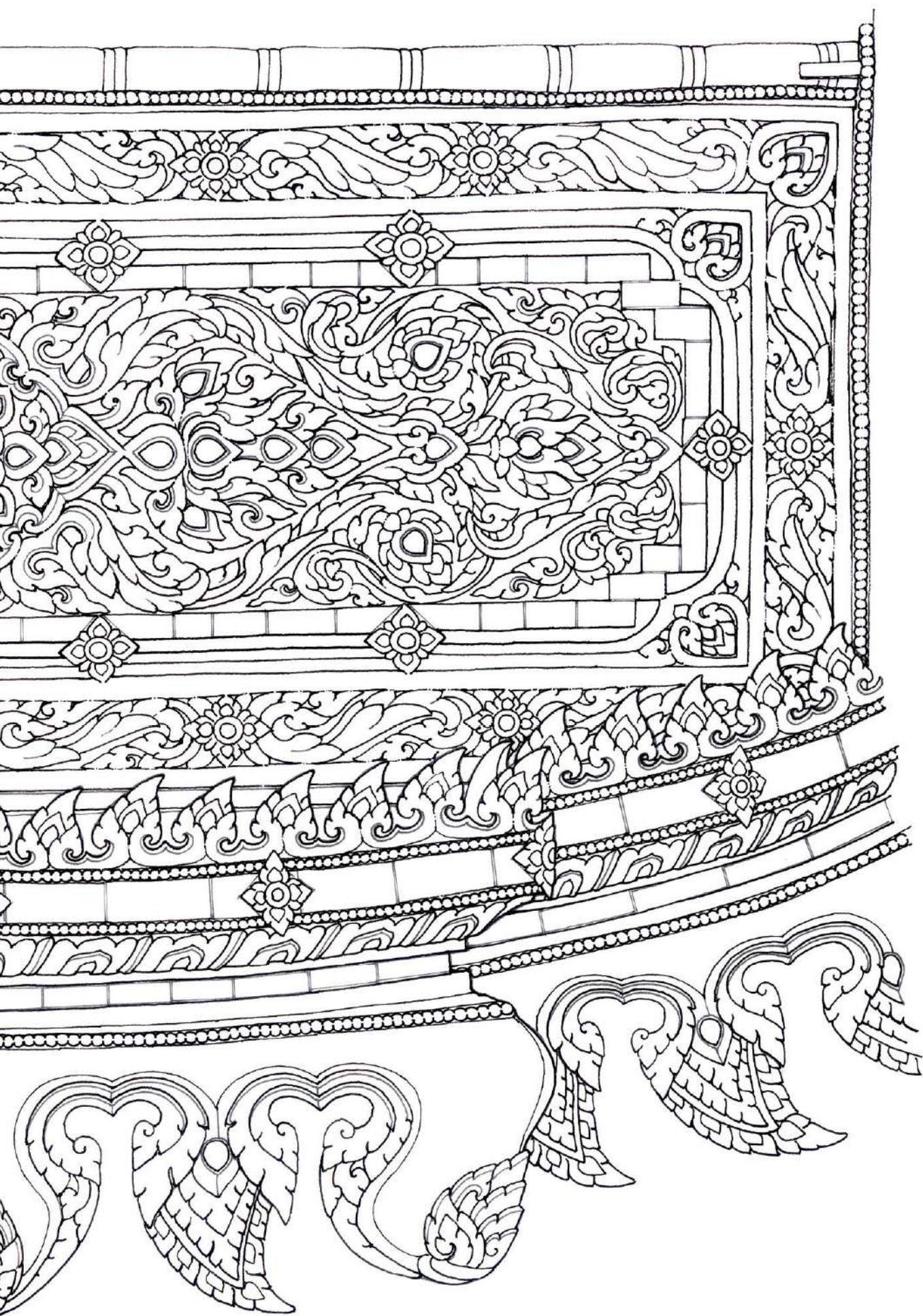

สังเค็ด งานไม้แกะสลัก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖

วราพร

บานประตูลังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

ชิ้นงาน : ลังเค็ด วัดใหญ่สุวรรณาราม

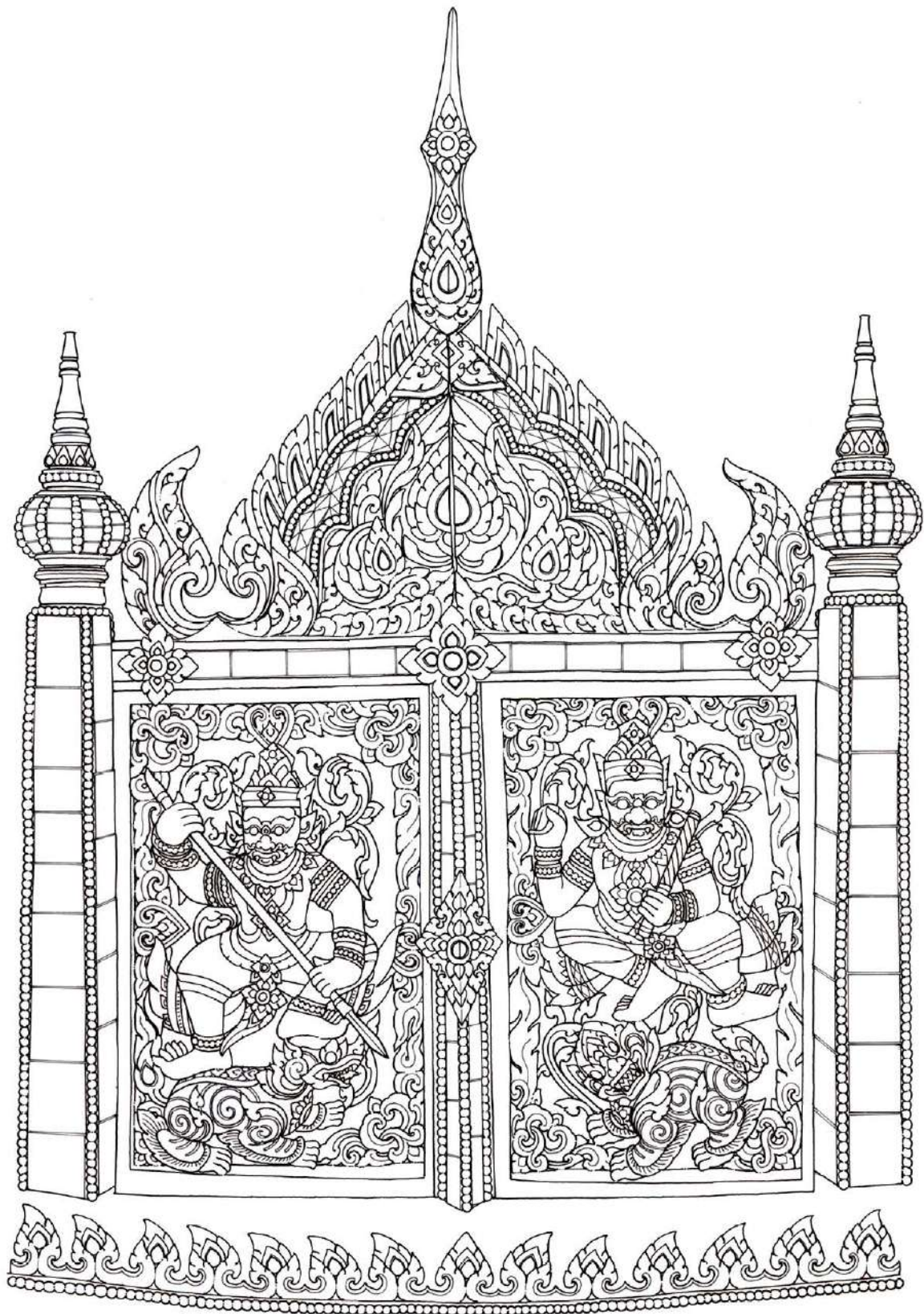
สถานที่ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

ด้านสกัดอีกด้านหนึ่งของลังเค็ด มีประตูทางขึ้น โดยตั้งเสาสี่เหลี่ยมคู่หนึ่งเป็นเสากรอบประตู ยอดเสาประดับหัวเม็ดทรงมณฑป มุมเสาเดินเส้นลายเม็ดกลมตันเสาประดับกระจก ระหว่างเสาหัวเม็ดกรอบประตูและเสาของลังเค็ด กันชนที่ติดตกแต่งด้วยลวดลายลักษณะเดียวกับกันชนช่องอื่นๆ แต่มีขนาดย่อมกว่า

บานประตูลังเค็ดเป็นบานเปิดคู่ แต่ละบานมีสัดส่วนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตั้ง แกะสลักภาพในลักษณะนูนสูงเป็นภาพกุ่มก้นที่ทวารบาลยืนเหยียบสิงห์ บานทางซ้ายถือหอก ส่วนบานทางขวาถือกระบอง ประดับลายกระหนกเข้ามุมในลักษณะลายค้างคาวมุมอกเลาประดับกระจกและลูกขนานบ นมอกเลาลายประจำยามตอนบนของบานประตูประดับบันแถลง มีลักษณะคล้ายเครื่องถ้วยของประดับจั่วงานสถาปัตยกรรมไทยอย่างย่อ มีช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ ในรูปแบบลายกระหนก หน้าบันของบันแถลงประดับพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นภาพประธาน ๒ ข้างเป็นลายช่อทางโค

สังเค็ด งานไม้แกะสลัก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

๑๒ กันยายน ๒๕๕๖

รณน.

บันไดธรรมาสน์ วัดใหญ่สุวรรณาราม

ชิ้นงาน : บันไดธรรมาสน์

สถานที่ : วัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

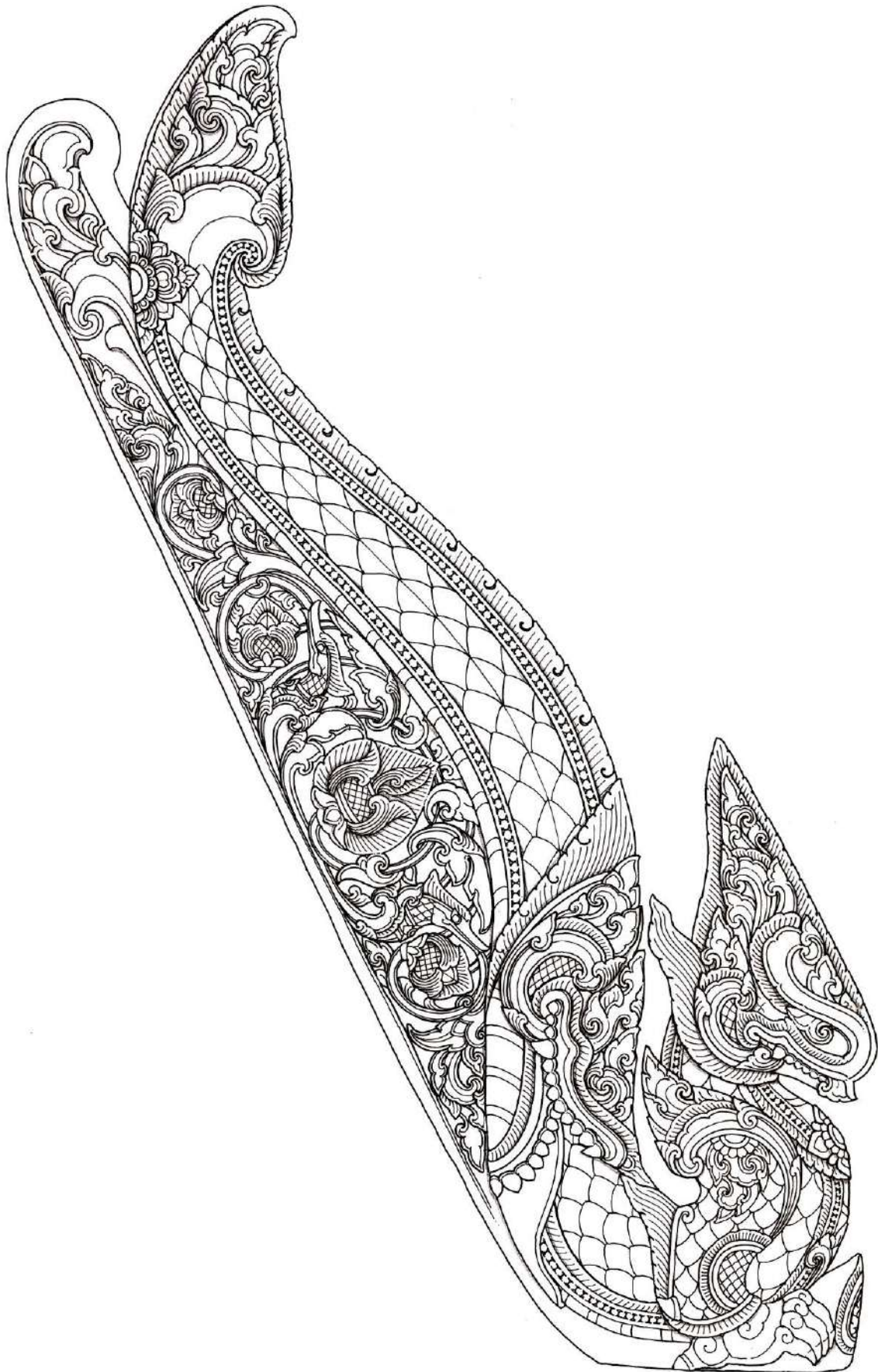
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก

ภายในศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม มีธรรมาสน์ของเดิมหลังหนึ่ง เป็นธรรมาสน์รูปแบบศิลปะอยุธยาที่งดงามน่าชมอย่างยิ่ง มีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งเสา ๔ ต้นเป็นโครงสร้างรับเครื่องยอดทรงจอมแห ตอนล่างประดับชุดฐานสิงห์ แจ่งสิงห์เพรียวยาวปลายล่างม้วนกลับ ขึ้นมาเป็นตัวกระจัง เหนือขึ้นหน้ากระดานบนตัวกระจัง พนักธรรมาสน์เป็นพนักทึบตรงกลางบรรจูลายในกรอบรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ล้อมด้วยกรอบย่อมุมไม้สิบสองและลายค้างคาวมุมโคนเสาประดับทับไฉ่

บันไดธรรมาสน์วางอยู่บนลูกทึบชั้นหนึ่ง ตกแต่งด้วยการแกะสลักลวดลายเป็นแจ่งสิงห์ทั้ง ๔ มุม ด้านหน้าเป็นรูปสิงห์หมอบ แม่นบันไดทั้ง ๒ ข้างแกะสลักอย่างงดงาม ผูกเป็นภาพมกรและนาค

ในลักษณะการผูกลายกระหนกบรรจุลงในส่วนหัวมกรและนาค ส่วนลำตัวยกเป็นสันมีเกล็ดเรียงซ้อนไปตลอดความยาว หางเป็นลายกระหนกได้ท่อนาถผูกลายบรรจุลงเต็มพื้นที่ ตรงกลางเป็นภาพดอกไม้ในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ทั้ง ๒ ข้างผูกลายก้านขดปลายลายเป็นรูปหงส์และดอกไม้ในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ แทรกด้วยก้านลายและลายกระหนกเกี่ยวกระหวัดพลิกแพลงอย่างมีชีวิตชีวา

บ้านโคกธรรมาสัน งานไม้แกะสลัก ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี
๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

วราพร.

พระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม

เสาพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม

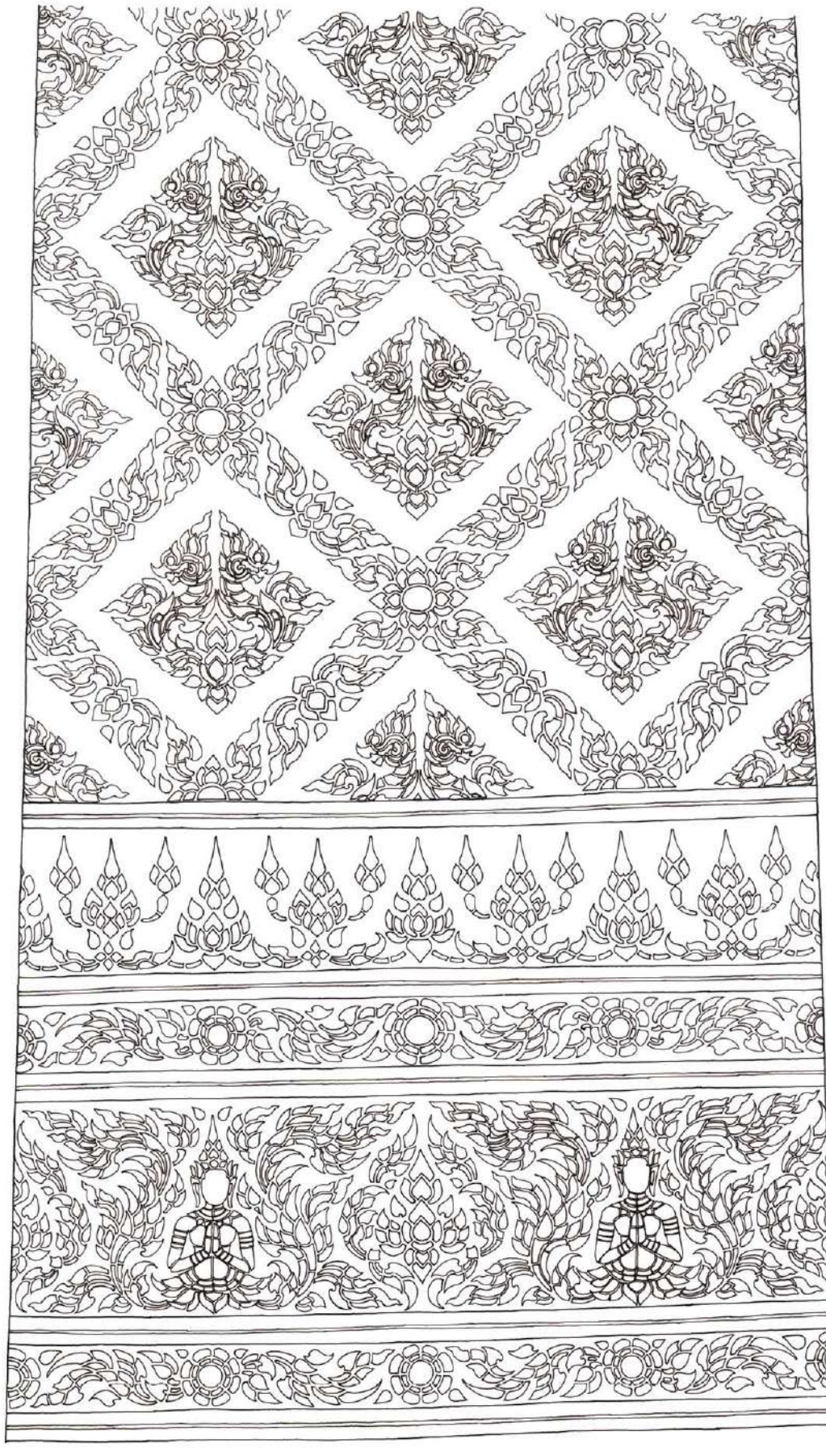
ชิ้นงาน : เสาพระอุโบสถ

สถานที่ : วัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

กรรมวิธี : งานปิดทองลายฉลุ

พระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นงานสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา ที่ยังคงมีความงดงามสมบูรณ์ เป็นตัวอย่างสำคัญของการศึกษา ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และโบราณคดี ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะอยุธยา พระอุโบสถล้อมรอบด้วยพระระเบียงมีลานประทักษิณรอบ ผังอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตำแหน่งเสามาโดยรอบ ๘ ตำแหน่ง ผังก่ออิฐฉาบปูนเรียบทาสีขาว ด้านยาวของอาคารตั้งเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้สิบสองรับชายคา ผังก่ออิฐก่อเจาะช่องประตูด้านละ ๒ ตำแหน่ง เฉพาะที่ผังก่ออิฐก่อด้านหน้าเจาะช่องกลางเป็นช่องแสง ภายในพระอุโบสถตั้งเสาร่วมในชั้นรับโครงสร้างหลังคา ผังก่ออิฐฉาบปูนจิตรกรรมเทพชุมนุม หลังบานช่องแสงกลางเขียนภาพเทวดาทวารบาล ภาพจิตรกรรมภายในพระอุโบสถได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบแผนงานจิตรกรรมสกุลช่างอยุธยาที่งดงามน่าชมอย่างยิ่ง

เสาร่วมใน มีหน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้สิบสอง ตกแต่งด้วยกรรมวิธีการปิดทองลายฉลุที่มีความละเอียดงดงาม ลวดลายแต่ละคู่เสามีความแตกต่างกันไป แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ในการผูกกลวดลายและฝีมือช่างได้เป็นอย่างดี ภาพลายเส้นแสดงลวดลายประดับต้นเสา ตอนล่างเป็นลายหน้ากระดานเทพนมคั่นด้วยลายพุ่มข้าวบิณฑ์ มีลายลูกขนานทั้งบนและล่าง เหนือชุดลายหน้ากระดานเป็นลายแขงท้อง ถัดขึ้นไปเป็นลายในส่วนท้องไม้ต้นเสา ผูกเป็นลายประจำямก้านแย่ง ลายประจำямเป็นภาพสิงห์หันหลังชนกัน

ลายฉลุปิดทอง เจิงเส้า พระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี

๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘

วราพร

เสาพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม

ชิ้นงาน : เสาพระอุโบสถ

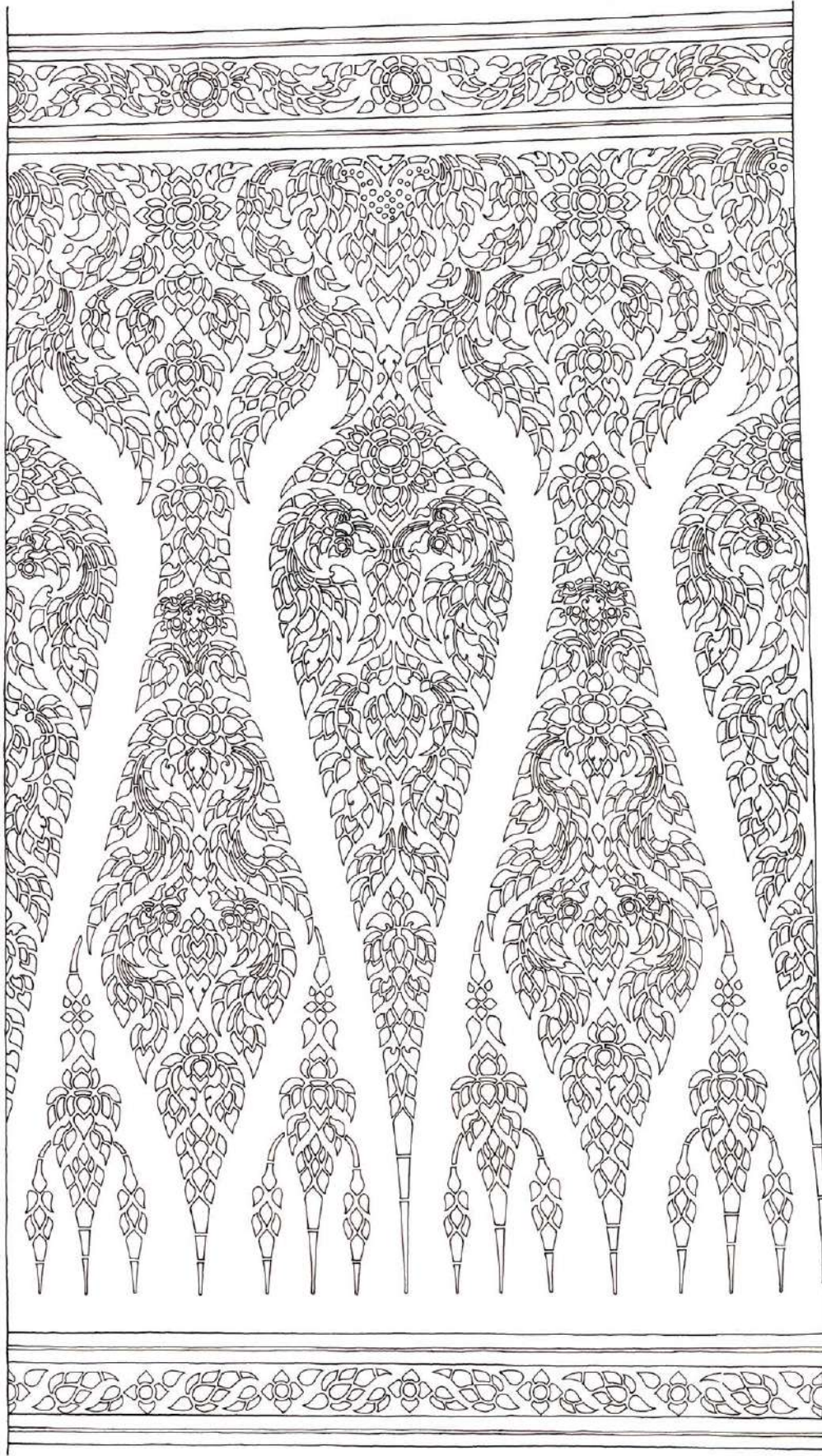
สถานที่ : วัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

กรรมวิธี : งานปิดทองลายฉลุ

ส่วนเชิงเสาได้ลงมาจากชุดลายหน้ากระดาน และลูกขนาน ประดับลายกรวยเชิง ดังลายกระจิง ปลายแหลมซึ่งลงด้านล่างตามแนวขอบบนเป็น ตัวออกลาย เชื่อมโยงลวดลายแต่ละส่วนด้วย ลายกระหนก ลวดลายจึงมีส่วนเพรียวงดงาม ข้างผู้ออกแบบใช้วิธีการบรรจุลายย่อยๆ ลงใน กรอบลายรูปกรวยเชิง มีทั้งลายกระหนก นกคาบ ประจำยาม และพุ่มข้าวบิณฑ์ ช่วยสร้างความ สม่าเสมอของตัวลาย และช่องไฟระหว่างลาย ทั้งในกรอบลายขนาดใหญ่ไปจนถึงลายขนาดเล็ก ที่แทรกอยู่ นอกจากนั้นก้านของลายกระหนก ที่บรรจุอยู่ในกรอบลาย ยังทำหน้าที่เป็นเส้นสาย ช่วยส่งเสริมให้ลวดลายดูโปร่งเบา มีความ เคลื่อนไหว ตัวลายเป็นงานปิดทองคำเปลว ลงบนแบบฉลุ พื้นหลังทาสีแดงชาดช่วยแสดง ช่องไฟระหว่างลาย และขบขันให้ลวดลายมี ความงดงามยิ่งขึ้น

พระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถ

ลายฉลุปิดทอง เข่งเสา พระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี

๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘

นพพร.

ฐานพระพุทธรูป พระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุ

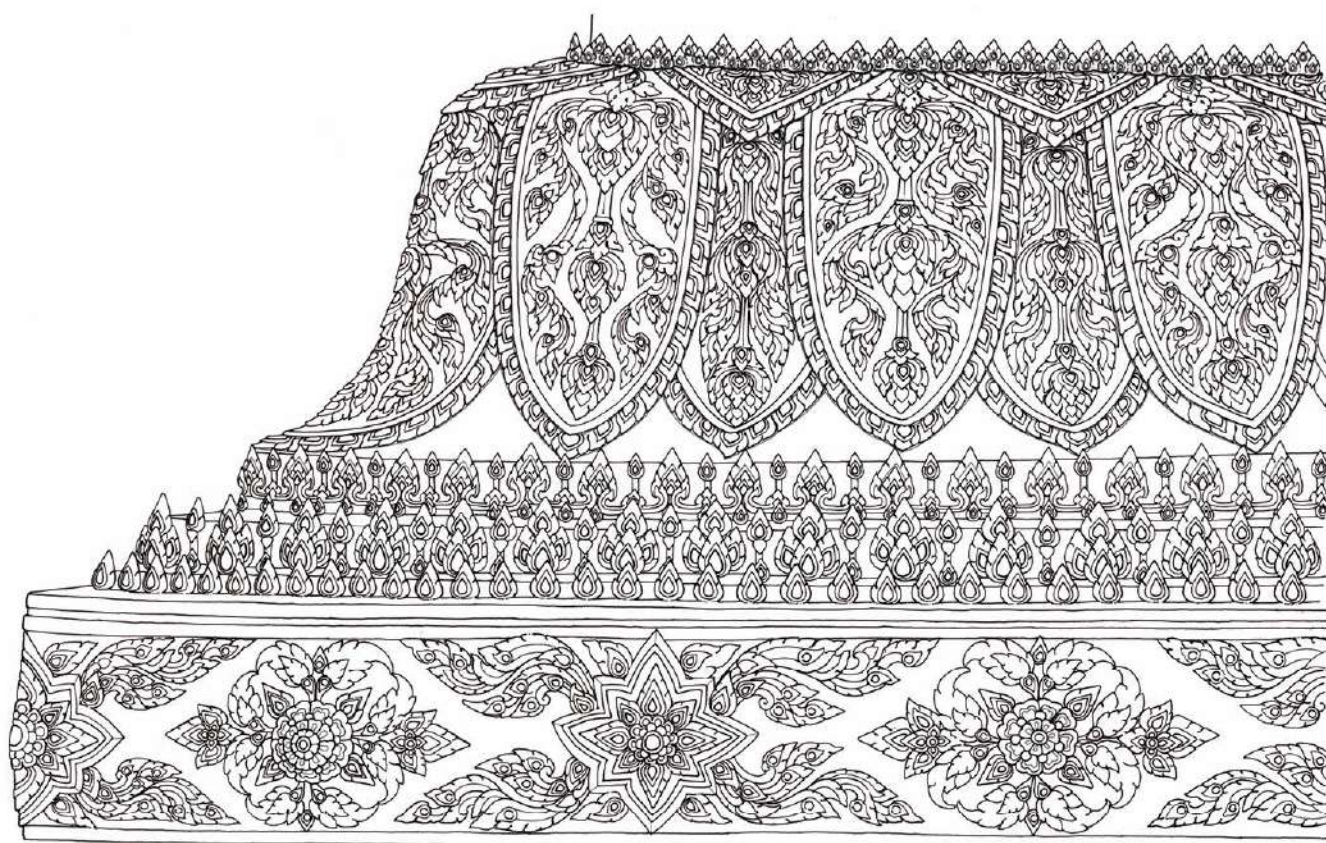
ชิ้นงาน : ฐานพระพุทธรูป พระวิหารหลวง

สถานที่ : วัดพระมหาธาตุ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรรมวิธี : ปูนปั้นปิดทอง ประดับกระจกสี

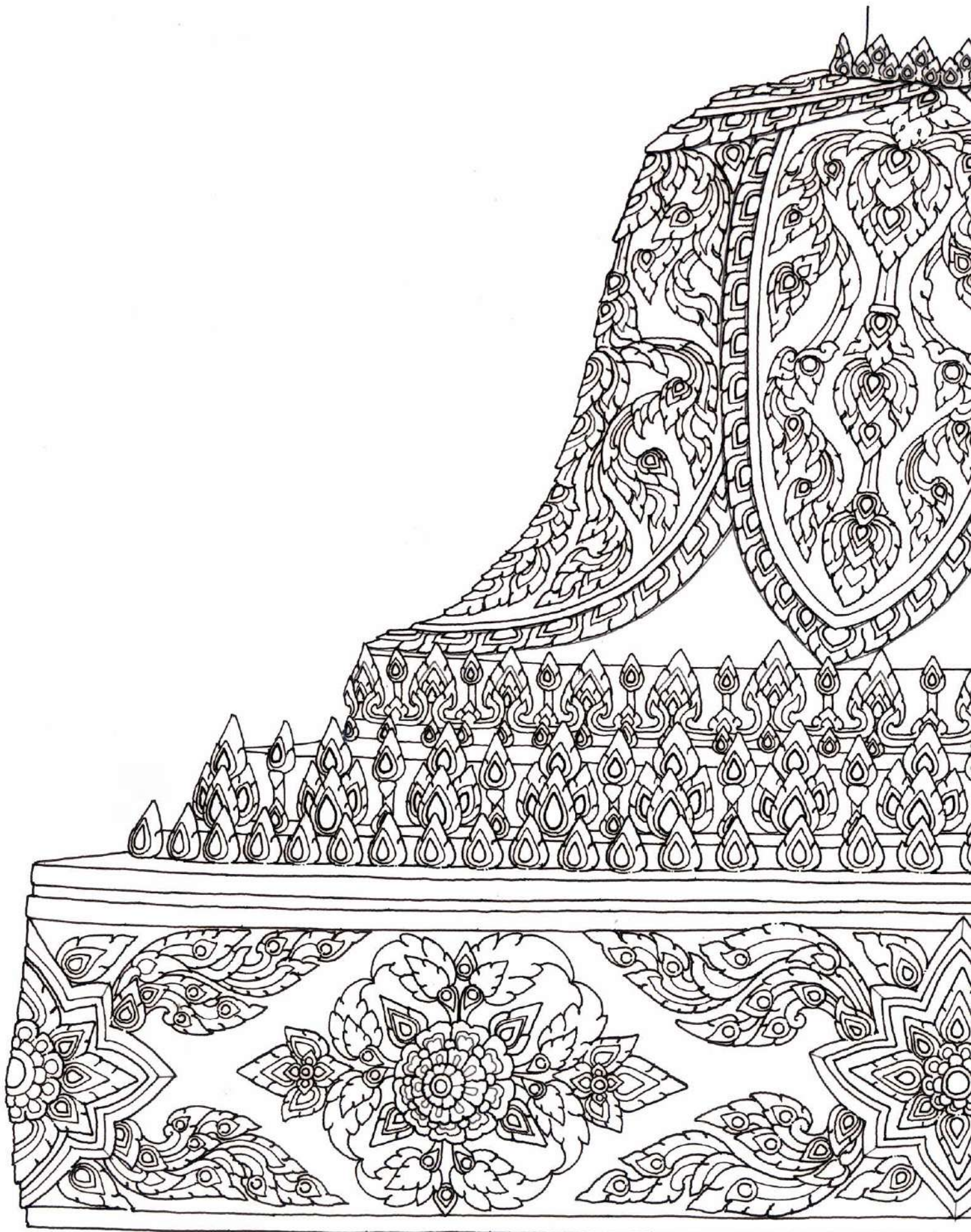
วัดพระมหาธาตุ เป็นพระอารามที่มีประวัติความเป็นมาสำคัญคู่กับเมืองนครศรีธรรมราช มาตั้งแต่สมัยอาณาจักรตามพรลิงค์ พระมหาธาตุที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป พระมหากษัตริย์แต่ละรัชกาลต่างมีพระราชศรัทธา โปรดให้มีการสถาปนาเสนาสนะและงานศิลปวัตถุต่างๆ ด้วยฝีมือช่างชั้นสูงกลายเป็นเครื่องสักการบูชา และทำนุบำรุงพระอารามให้มีความรุ่งเรืองมาโดยตลอด เสนาสนะสำคัญภายในพระอารามมีมากมาย ตัวอย่างเช่น พระวิหารหลวง วิหารพระมหาภิเนษกรม หรือ วิหารพระม้า องค์พระมหาธาตุและหมู่เจดีย์บริวาร วิหารเขียน วิหารทัพเกษตร วิหารสามจอม มณฑปพระพุทธรูปจำลอง เป็นต้น

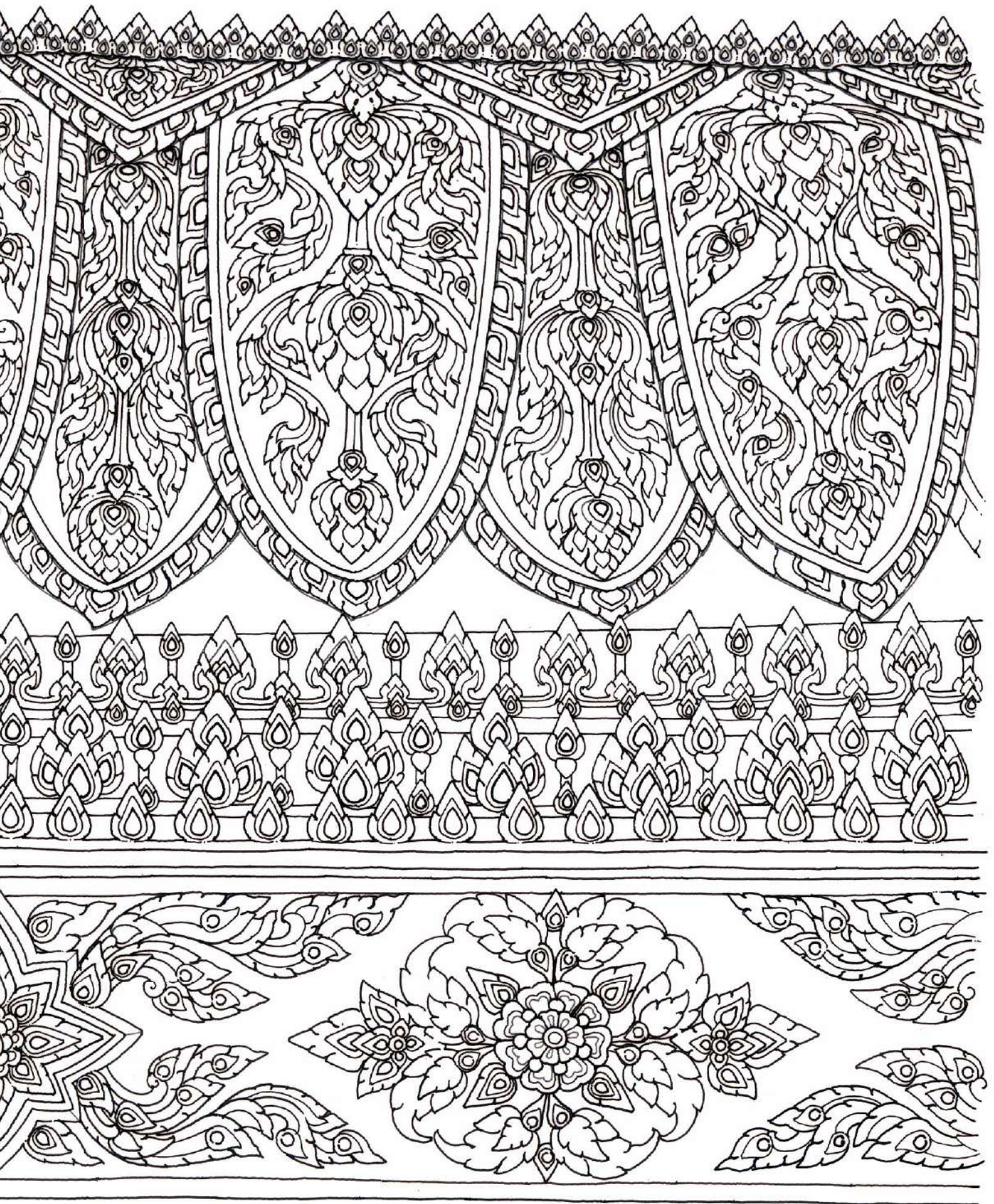
พระวิหารหลวงตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ขององค์พระมหาธาตุนอกเขตพระระเบียง ภายในประดิษฐานพระศรีศากยมุนีศรีธรรมราชเป็นพระพุทธรูปประธาน มีพุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยประทับเหนือชุตฐานสร้างขึ้นจากงานก่ออิฐฉาบปูนแล้วปั้นลวดลายประดับ ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดตอนล่างของชุตฐาน หน้ากระดานล่างบรรจุลายประจำยามก้ามปูคั่นด้วยลูกฟัก เหนือหน้ากระดานเป็นเส้นลวดตั้งกระจิงเรียงกันไปเป็นแนวลดหลั่นกัน ถัดขึ้นไปเป็นชั้นบัวคว่ำ ประดับกลีบบัววางซ้อนสลับกัน ภายในกลีบบัวบรรจุ ลวดลายมีแกนกลางเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ประกอบลายกระหนกทั้ง ๒ ข้าง ขอบกลีบบัวเดินเส้นลวดและลายแข่งสิงห์

ฐานพระพุทธรูปประธาน ภายในพระอุโบสถ งานปูนปั้นปิดทองประดับกระจกสี วัดมหาธาตุฯ เมืองนครศรีธรรมราช
๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗

มรณ.

ภาพศิลปวัตถุภายในวัดพระมหาธาตุ

บานตู้พระธรรม วัดพระมหาธาตุ

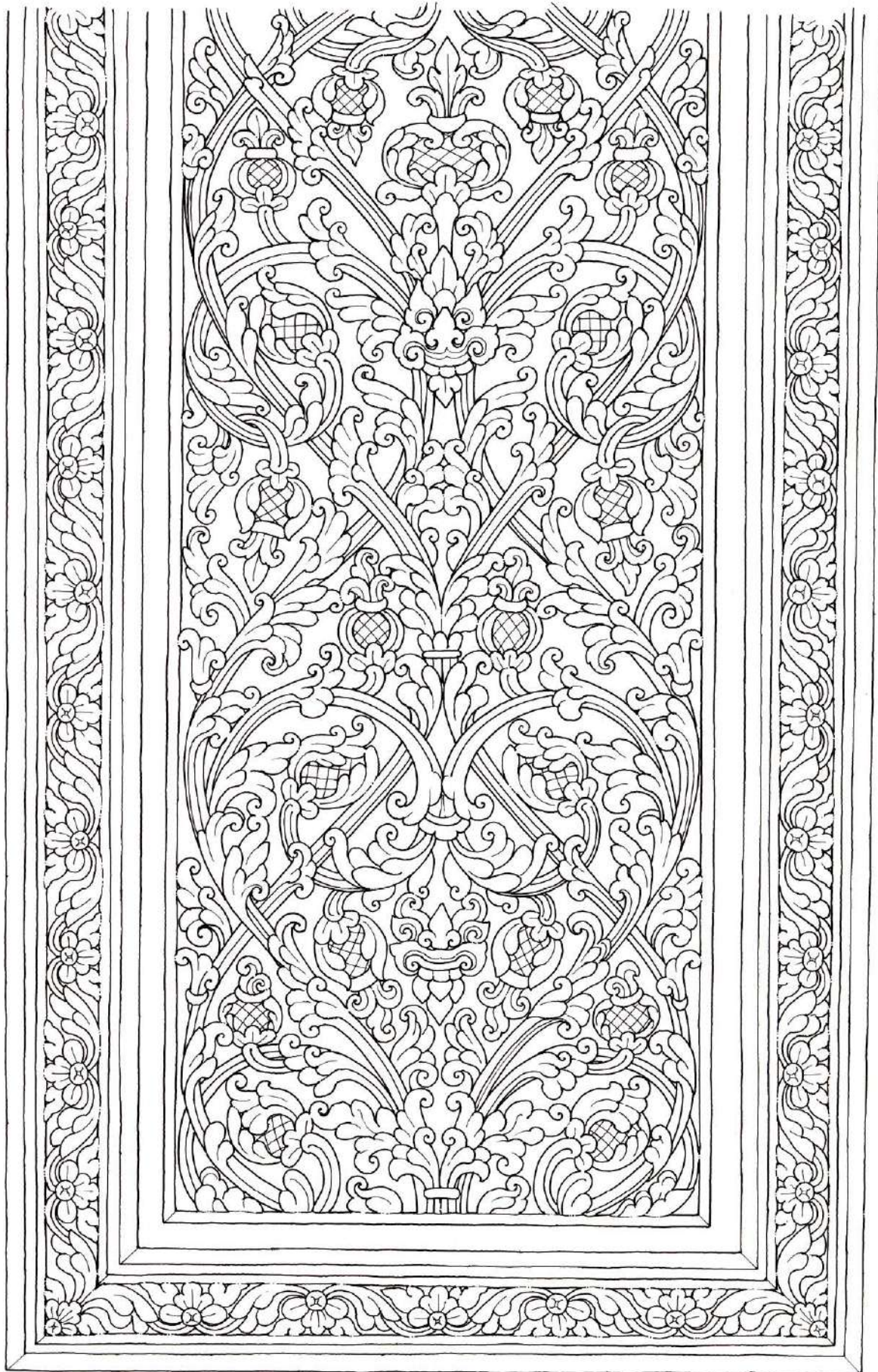
ชิ้นงาน : บานตู้พระธรรม

สถานที่ : วัดพระมหาธาตุ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก

ด้วยความสำคัญของพระอารามและความศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนมีต่อองค์พระมหาธาตุ ภายในวัดพระมหาธาตุจึงประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนงานศิลปวัตถุต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาคารหลายหลังจึงได้จัดพื้นที่ภายในบางส่วน เป็นที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงงานศิลปวัตถุ ทั้งที่เป็นโบราณวัตถุเก่าแก่ในสมัยประวัติศาสตร์ ข้าวของเครื่องใช้อันเนื่องในพระพุทธศาสนา และสิ่งมีค่าที่พุทธศาสนิกชนนำมาบูชาขององค์พระมหาธาตุ ดังเช่นที่จัดแสดงภายในวิหารเขียน วิหารโพธิ์ลังกา และอาคารพิพิธภัณฑ์ของวัดที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของพระระเบียง

ภายในวิหารโพธิ์ลังกา รวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่น่าสนใจมากมาย ดังตัวอย่างภาพลายเส้นแสดงลวดลายของบานตู้พระธรรม สร้างขึ้นจากงานไม้แกะสลัก เขียนสี ปิดทอง รูปแบบของลวดลายมีความงดงามนูนนวล ให้แบบแผนการวางลายสมมาตรแบบศิลปะอยุธยา ผูกขึ้นด้วยลายก้านขดแทรกด้วยหลายกาบ แกนกลางประดับพุ่มข้าวบิณฑ์หน้าสิงห์ กรอบโดยรอบประดับลายหน้ากระดาน แม้ลายที่ใช้ต่างจากกระหนกเปลวเพลิงหรือเทพนมตามความนิยมของศิลปะอยุธยาทั่วไป แต่ผูกขึ้นด้วยแม่ลายพุกกะพาดที่มีปลายลายขมวดม้วน และโค้งมน อาจเป็นรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะต่างชาติ เกิดลักษณะผสมผสานที่นูนนวลน่าชม

บานประตูคู่พระธรรม งานไม้แกะสลัก วัดพระมหาธาตุฯ เมืองนครศรีธรรมราช
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรณู

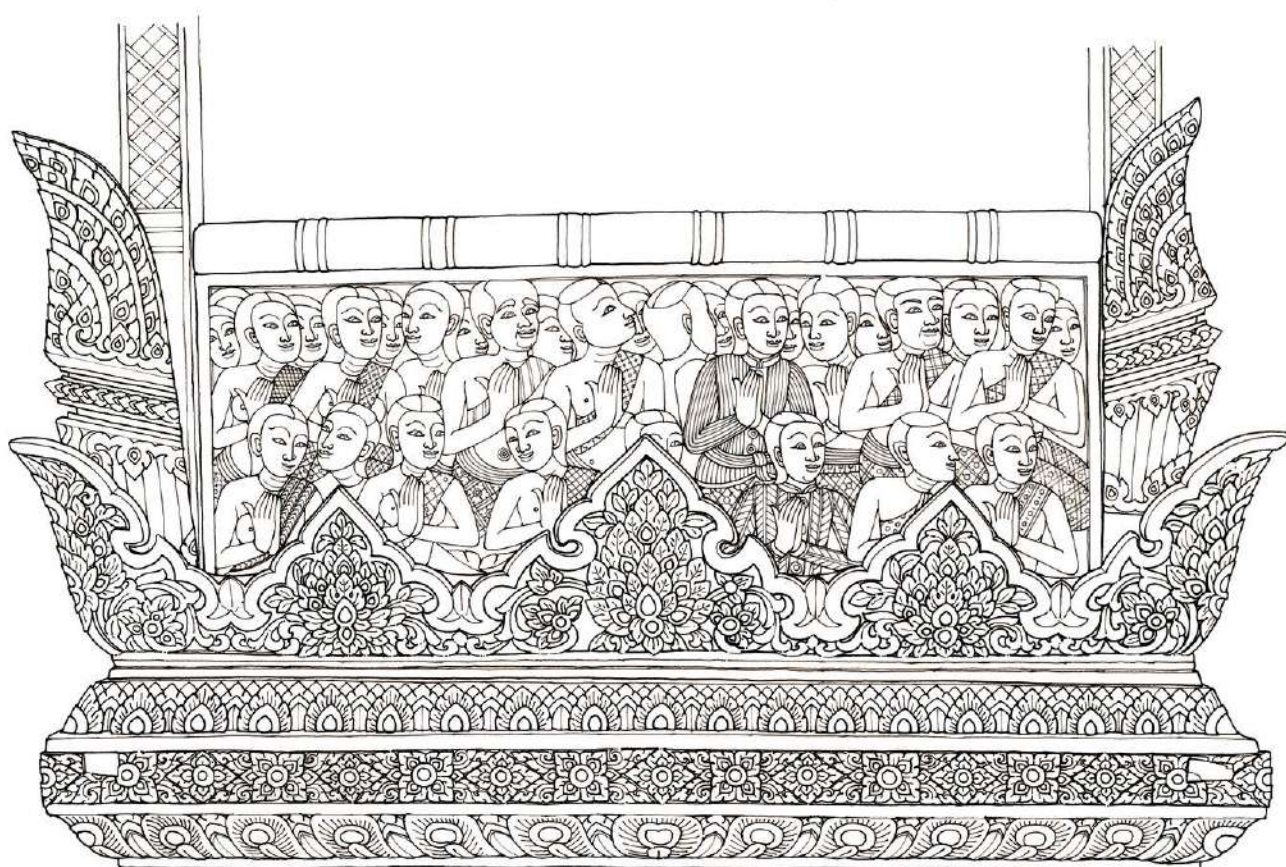
พนักระรณาสน์ วัดโพธิ์เผือก อำเภอบรนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดโพธิ์เผือก เป็นวัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏในบันทึกว่าเคยเป็นที่พักทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งรวบรวมกำลังพลตีค่ายพม่าก่อนจะไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองจันทบุรี ต่อมาวัดโพธิ์เผือกถูกทิ้งร้างลง ภายหลังจึงได้มีการบูรณะสร้างเสริมขึ้นใหม่ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน สถาปัตยกรรมภายในพระอารามเป็นงานที่สร้างขึ้นทดแทนของเดิมที่ชำรุดเสียหายจากการปล่อยทิ้งร้าง หลักฐานที่ยังคงหลงเหลืออยู่ภายในพระอาราม ได้แก่ ธรรมาสน์ไม้แกะสลัก

ธรรมาสน์วัดโพธิ์เผือก มีรูปแบบศิลปะแบบอยุธยาตอนต้น ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งเสา ๔ มุมขึ้นรับเครื่องยอดทรงจอมแห ฐานธรรมาสน์เป็นฐานสิงห์ซ้อน ๒ ชั้น ลักษณะเด่นตรงส่วนคอท้องไม้แบบโปร่ง ประดับด้วยลายในทรงสี่เหลี่ยม ขนมห่ยกปูนแคบยาว หลังหน้ากระดานบนของฐานสิงห์ประดับกระทรงธรรมาสน์ ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดตอนบนของฐานสิงห์ บั้วหงายผูกเป็นลายขนนกยุง หน้ากระดานลายประจายามก้ามปู เนื้อหน้ากระดานแทรกชั้นบัวคว่ำ กระทรงธรรมาสน์ให้เส้นลวดขัดหยักเป็นกรอบนอก ภายในบรรจุลายดอกไม้ในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ โคนเสาประดับกาบ ระหว่างเสากันพนักรูป ดกแต่งด้วยภาพแกะสลักเต็มพื้นที่ พนักด้านขวาเป็นภาพพุทธบริษัทประนมมือฟังธรรม ตัวภาพมีการแต่งกายทรงผม ช่วงวัยแตกต่างกันไปแลดูเป็นธรรมชาติ พนักด้านหลังเป็นภาพเทพชุมนุม ส่วนทางด้านซ้ายเป็นภาพฤๅษีวิทยากรเหาะมาฟังธรรม

ธรรมาสน์ วัดเชิงท่า พระนครศรีอยุธยา

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

รศ.ดร.

สังเค็ด วัดศาลาปูน

ชิ้นงาน : สังเค็ด

สถานที่ : วัดศาลาปูน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

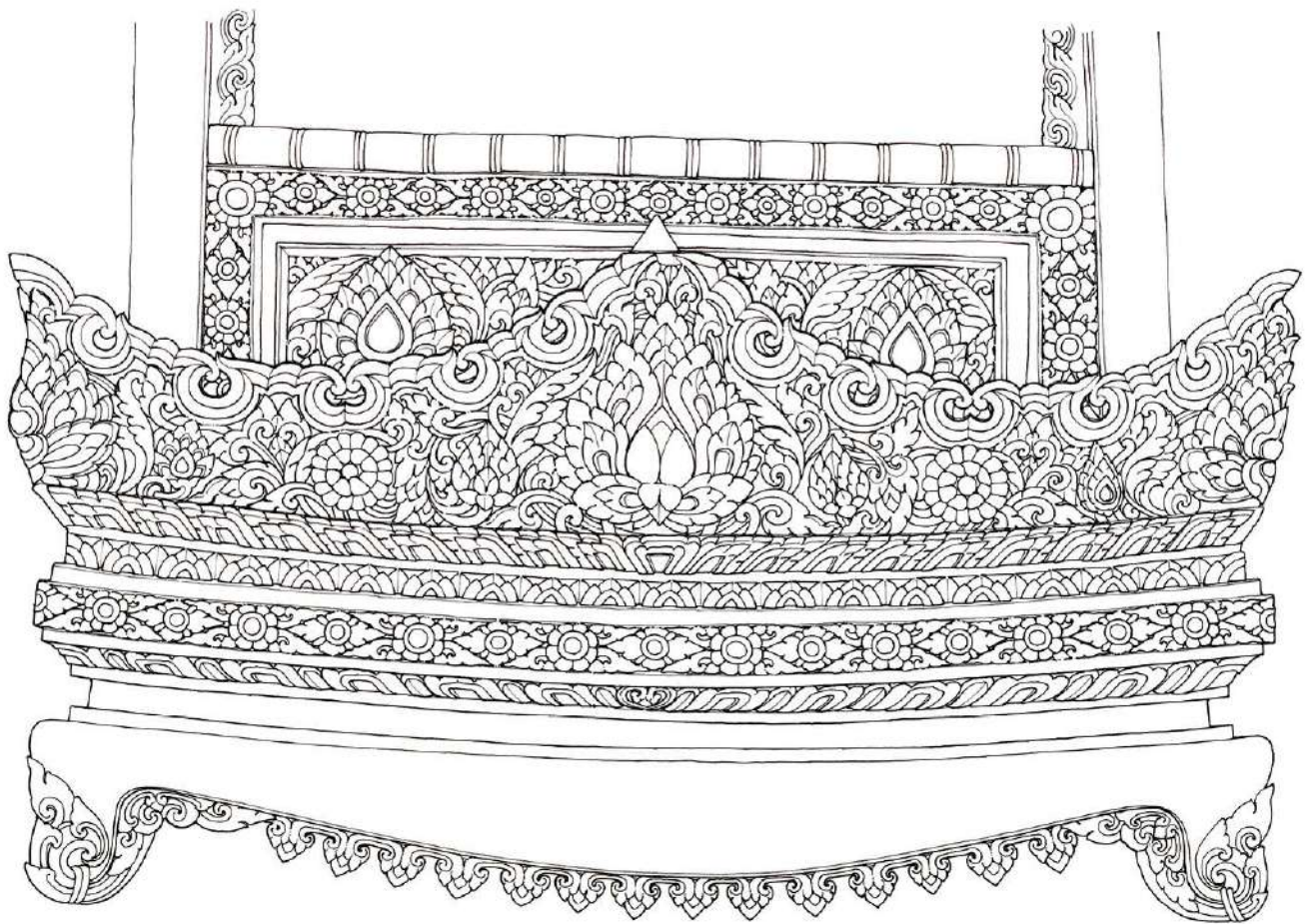
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดศาลาปูนเป็นวัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมคลองคูเมืองทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง ต่อมามีการปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระรามในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ วัดศาลาปูนเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของการศึกษาค้นคว้าทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และงานศิลปกรรมสมัยอยุธยา ภายในพระอารามประกอบด้วยสถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุอันทรงคุณค่ามากมาย อาทิ พระอุโบสถ พระเจดีย์ หอไตร หมุกุฎี ธรรมาสน์ สังเค็ด ตู้พระธรรมเขียนลายรดน้ำ เป็นต้น

สังเค็ดวัดศาลาปูน แม้จะมีสภาพชำรุด ไม่สามารถระบภาพรวมที่สมบูรณ์ได้ แต่องค์ประกอบที่เหลืออยู่ก็แสดงให้เห็นถึงความเป็นเลิศในการผูกวลวดลาย ตลอดจนฝีมือการแกะสลักไม้ของช่างได้เป็นอย่างดี สังเค็ดมีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งเสาขึ้นรับส่วนเครื่องบนซึ่งชำรุดเสียหาย ภาพลายเส้นแสดงองค์ประกอบส่วนฐานและพนักร ฐานของสังเค็ดเป็นฐานสิงห์ลอยตัวจากพื้น ขอบล่างของปากสิงห์ประดับกระจัง หน้ากระดานบนลายประจำยามก้ามปูเหนือหน้ากระดานบนตั้งกระจังธรรมาสน์ เดินเส้นลวดชดหยักเป็นกรอบ ภายในบรรจุลายดอกไม้ในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นภาพประธานตรงกลางและตัวจบที่ขอบทั้ง ๒ ข้าง พื้นหลังผูกวล

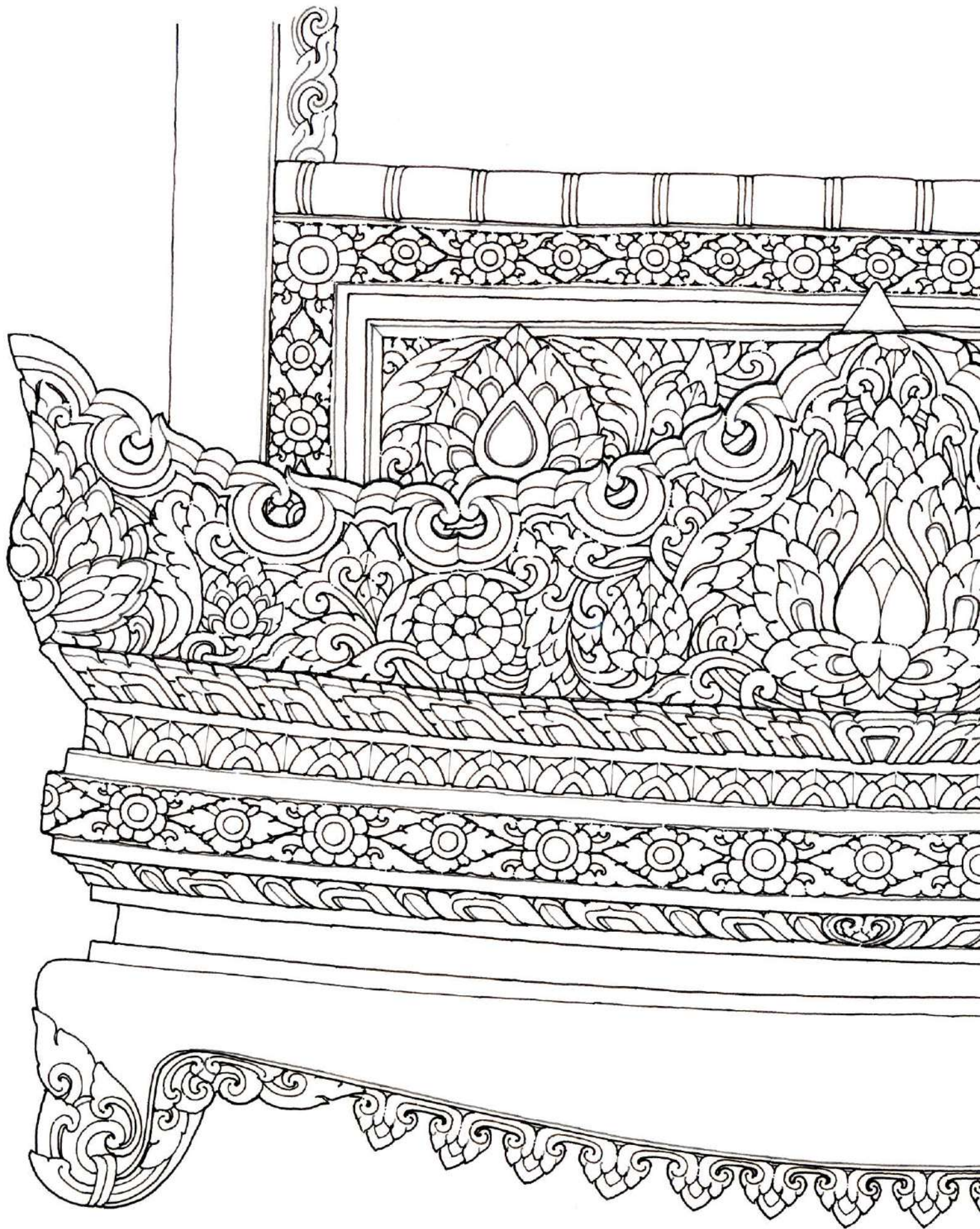

ดอกไม้ใบไม้ประกอบลายก้านขด พนักสังเค็ดเป็นพนักที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กรอบโดยรอบประดับลายหน้ากระดาน พื้นที่อยู่ภายในกรอบลูกฟักบรรจุลวดลายลักษณะคล้ายกับลวดลายในกระจังธรรมาสน์

สังเค็ด งานไม้แกะสลัก วัดศาลาปูน พระนครศรีอยุธยา
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖

ภาพเขียน.

เพดานธรรมาสน์ วัดศาลาปูน

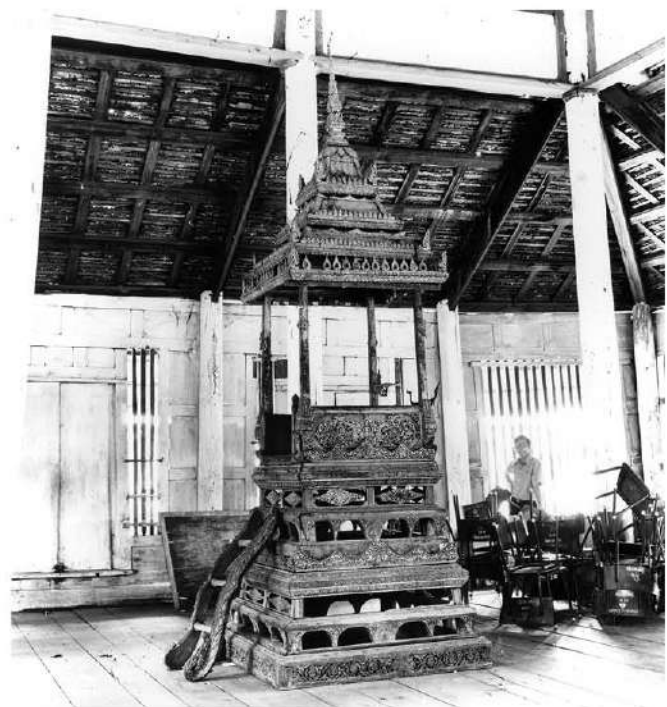
ชิ้นงาน : เพดาน ธรรมาสน์

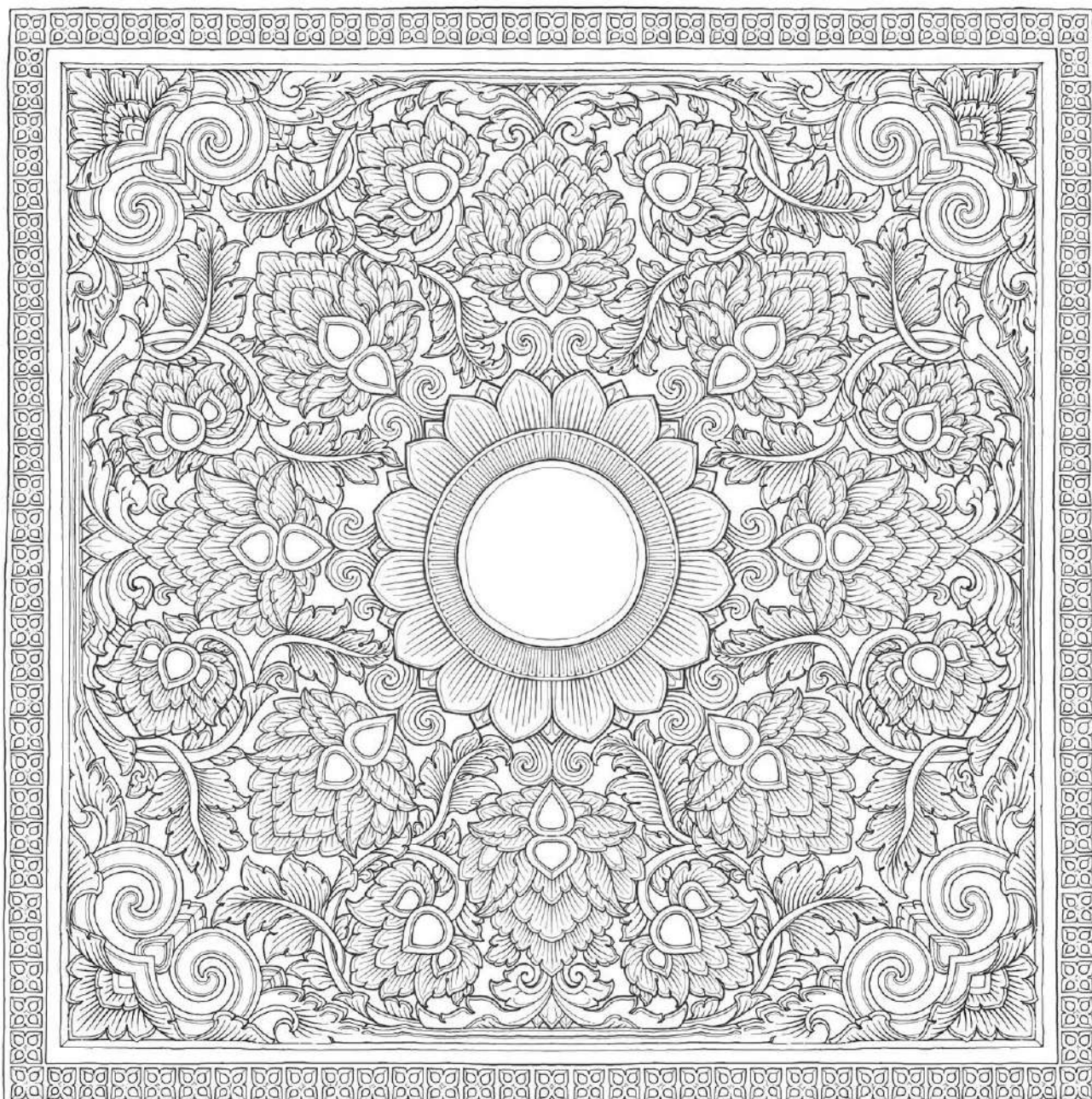
สถานที่ : วัดศาลาปูน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

ธรรมาสน์วัดศาลาปูน จัดอยู่ในธรรมาสน์รูปแบบศิลปะอยุธยา ช่วงต้น ที่มีความงดงามสมบูรณ์ เป็นชิ้นงานตัวอย่างของการศึกษา งานศิลปประณีตศิลป์แบบอยุธยาที่สำคัญหลังหนึ่ง ธรรมาสน์มีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนฐานมีลักษณะเป็นฐานสิงห์ซ้อน ๒ ชั้น แต่เดิมประดับกระเบื้องธรรมาสน์เหนือหน้ากระดานบนของชุดฐาน กั้นผนังทึบ ๓ ด้าน อีกด้านหนึ่งตั้งเสาหัวเม็ดคู่กลาง เว้นช่องว่างเป็นทางขึ้น ตั้งเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัส ๔ ต้น เป็นโครงสร้างรองรับเครื่องยอดทรงจอมแห มีชั้นเชิงกลอนซ้อน ๔ ชั้น ขอบบนชั้นเชิงกลอนประดับกระจิง

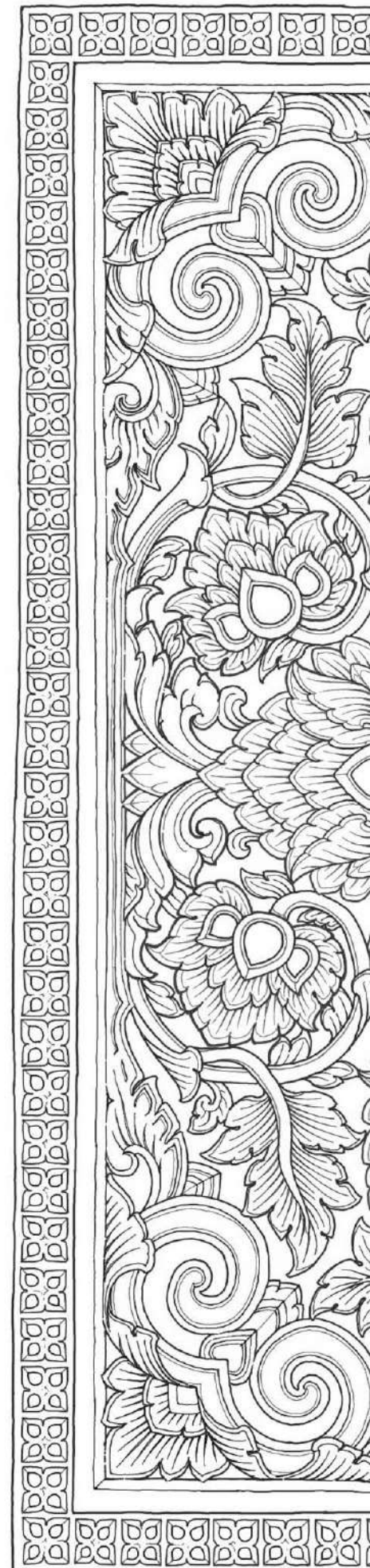
ระดัปลายเสาดอนบนทำผ้าเพดาน เป็นผ้าขนานผืนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส แกะสลักลวดลายเต็มพื้นที่ ภาพประธานเป็นดอกบัวแกะสลัก มีปริมาตรในลักษณะงานประติมากรรม ลวดลายผ้าเพดานผูกขึ้นด้วยภาพดอกไม้ในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์เชื่อมโยงกันด้วยก้านลาย ช่องไฟของลายแทรกใบไม้และลายกาบ ที่มุมทั้ง ๔ ประดับลายค้างคาวมุม ช่วยยึดลวดลายเส้นรอบรูปกลมของดอกบัวประธาน เข้าสู่กรอบรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสของผ้าเพดาน ใช้ลายประจายามหรือดอกสี่กลีบเรียงต่อเนื่องกันเป็นกรอบโดยรอบ ผ้าเพดานไม้แกะสลักตกแต่งผิวด้วยการทาสีแดงชาดและปิดทอง

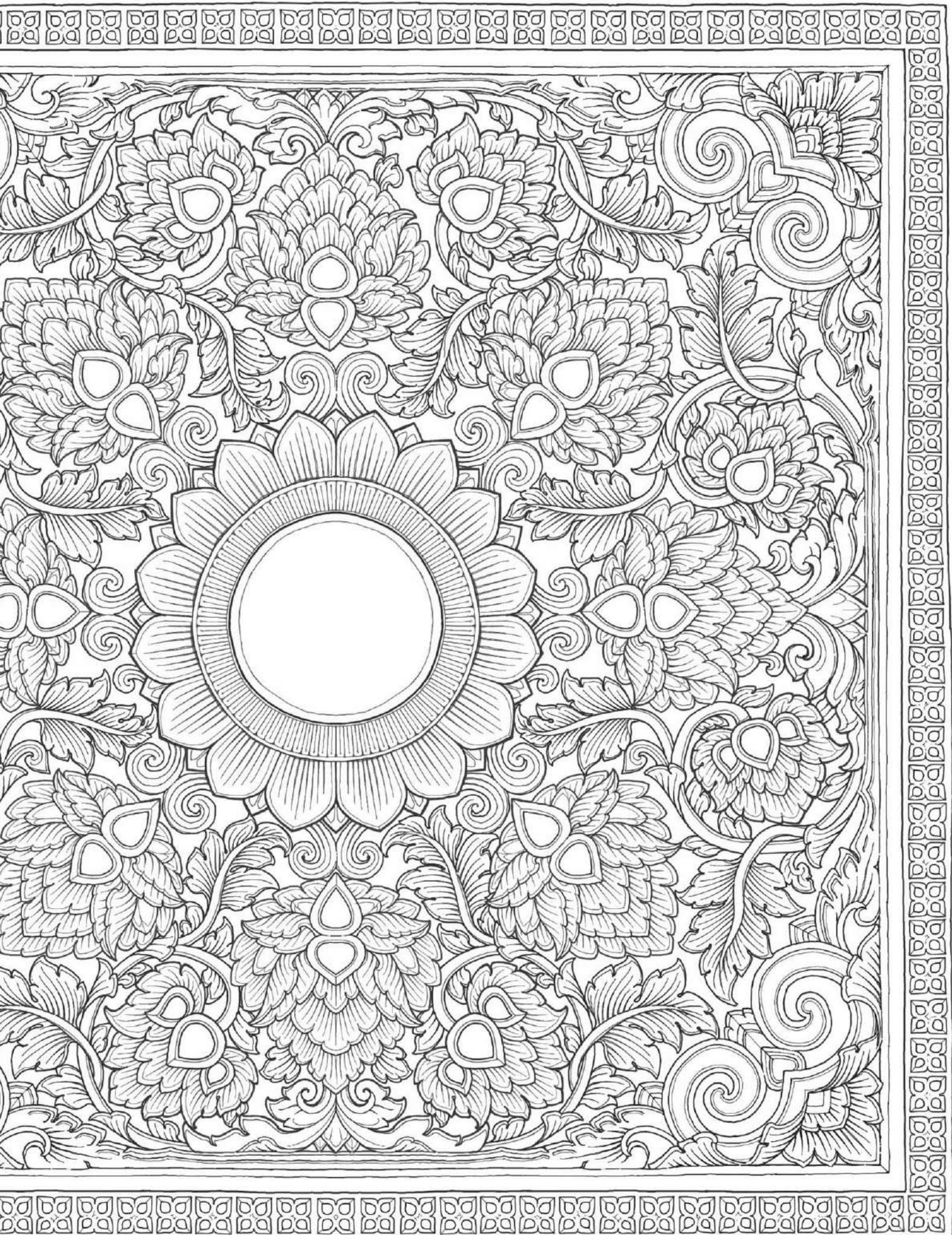

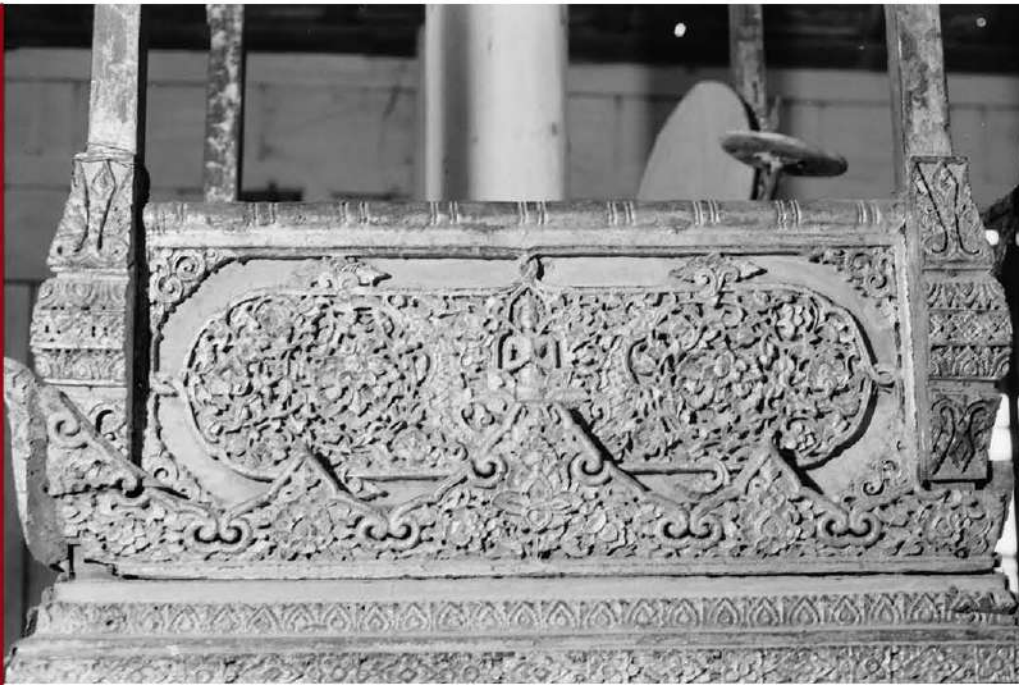

ผ้าแพดานธรรมาสน์ วัดศาลาปูนวรวิหาร พระนครศรีอยุธยา
๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรณู

พนักธรรมาสน์ วัดศาลาปูน

ชิ้นงาน : พนักธรรมาสน์

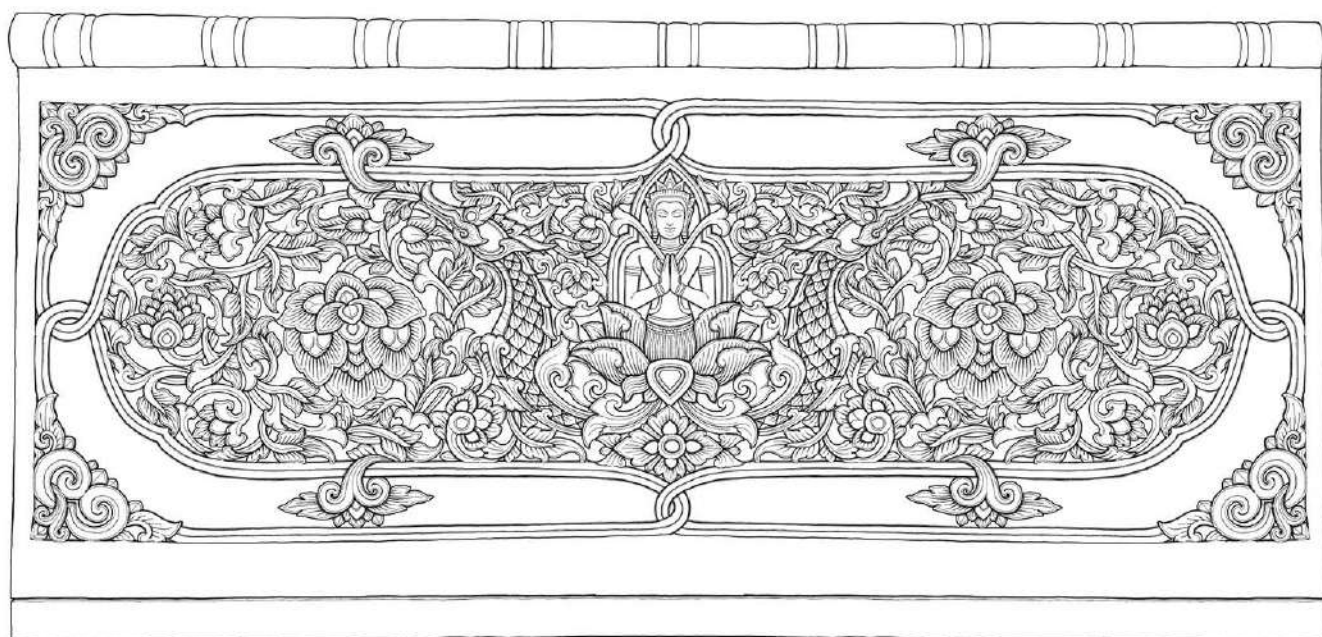
สถานที่ : วัดศาลาปูน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

ระหว่างเสาธรรมาสน์ กั้นพนักทึบ ๓ ด้าน ส่วนด้านทางขึ้นธรรมาสน์ ตั้งเสาหัวเม็ดคู่ กั้นพนักระหว่างเสาโครงสร้างและเสาหัวเม็ด พนักธรรมาสน์ประดับลวดลายงานแกะสลักไม้ ตรงกลางใช้เส้นลวด ล้อมเป็นกรอบลูกฟักปลายมนทั้ง ๒ ข้าง ภาพประธานตรงกลาง เป็นภาพเทวดาประนมหัตถ์ถือช่อดอกไม้ประทับอยู่กลางดอกไม้ ทั้ง ๒ ข้างของภาพประธานเป็นรูปหงส์คาบช่อดอกไม้ วางก้านลาย แบบอิสระแทรกด้วยดอกไม้ใบไม้ขนาดต่างๆ กัน รักษาช่องไฟของ ลายให้สม่ำเสมอแลดูเป็นภาพธรรมชาติทั้งงดงาม เส้นลวดที่ล้อม กรอบลูกฟักเกี่ยวกระหวัดกันและยาวต่อเนื่องไป เป็นเส้นกรอบนอก ของพนักด้วย ที่มุมทั้ง ๔ ประดับลายค้างคาวมุม ใช้เส้นขมวด หัวขนก้นเดิมลายกระหนก ให้ปลายลายประสานต่อเนื่องไปกับ เส้นลวดกรอบพนัก ผูกลายดอกไม้ใบไม้บนก้านลายขมวดม้วน เป็นตัวเชื่อมระหว่างลายในกรอบลูกฟักและเส้นกรอบพนัก ช่วยให้ เกิดความต่อเนื่องสัมพันธ์กันยิ่งขึ้น ขอบบนของพนักใช้ไม้ท่อนกลม กลึงลวดบัวลูกแก้วคั่นเป็นจังหวะ พนักไม้แกะสลักตกแต่งผิวส่วน ลวดลายด้วยการปิดทอง พื้นหลังทาสีแดงชาดช่วยขับลวดลาย ให้แลดูมีมิติเด่นชัดงดงามยิ่งขึ้น

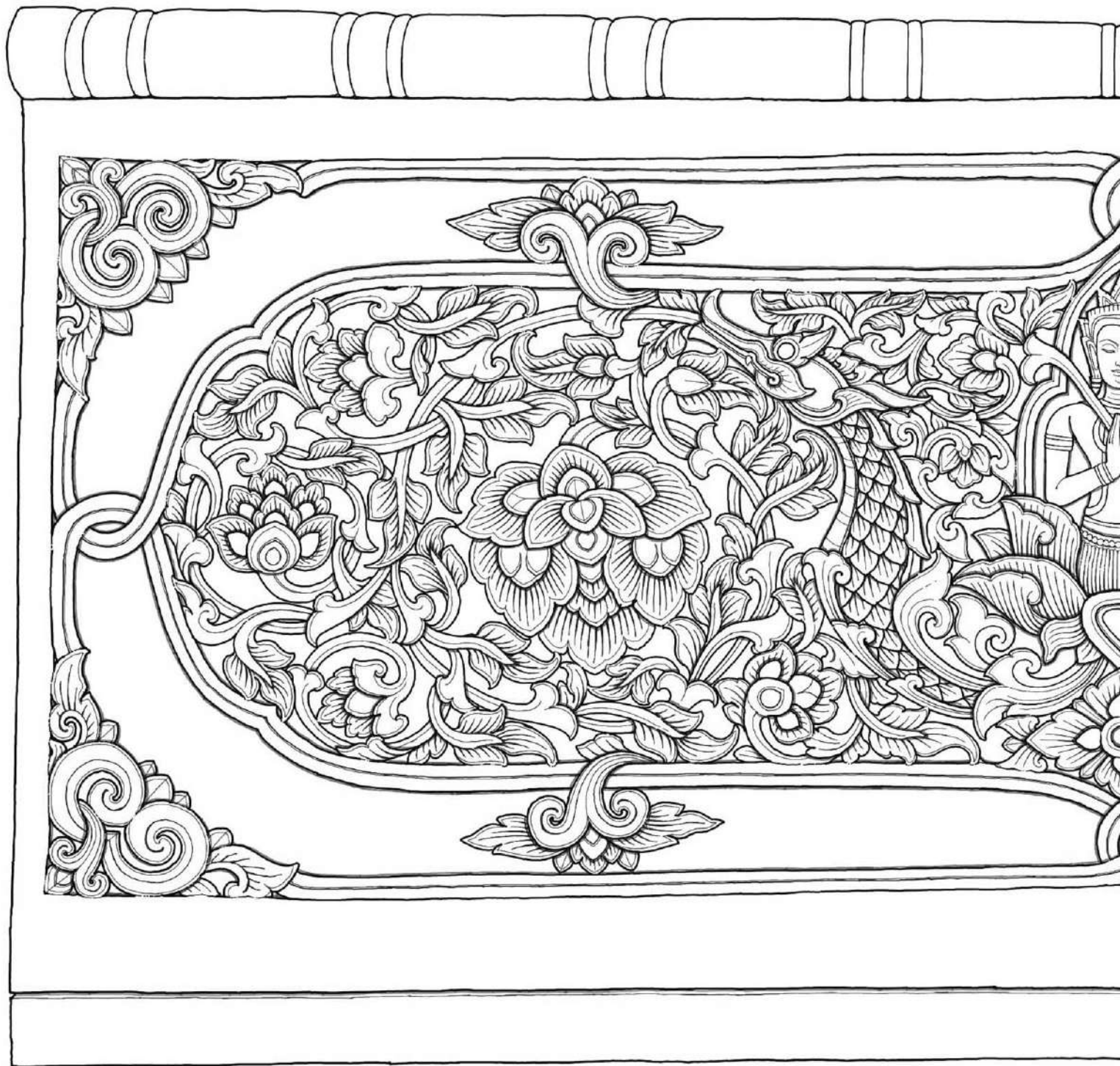

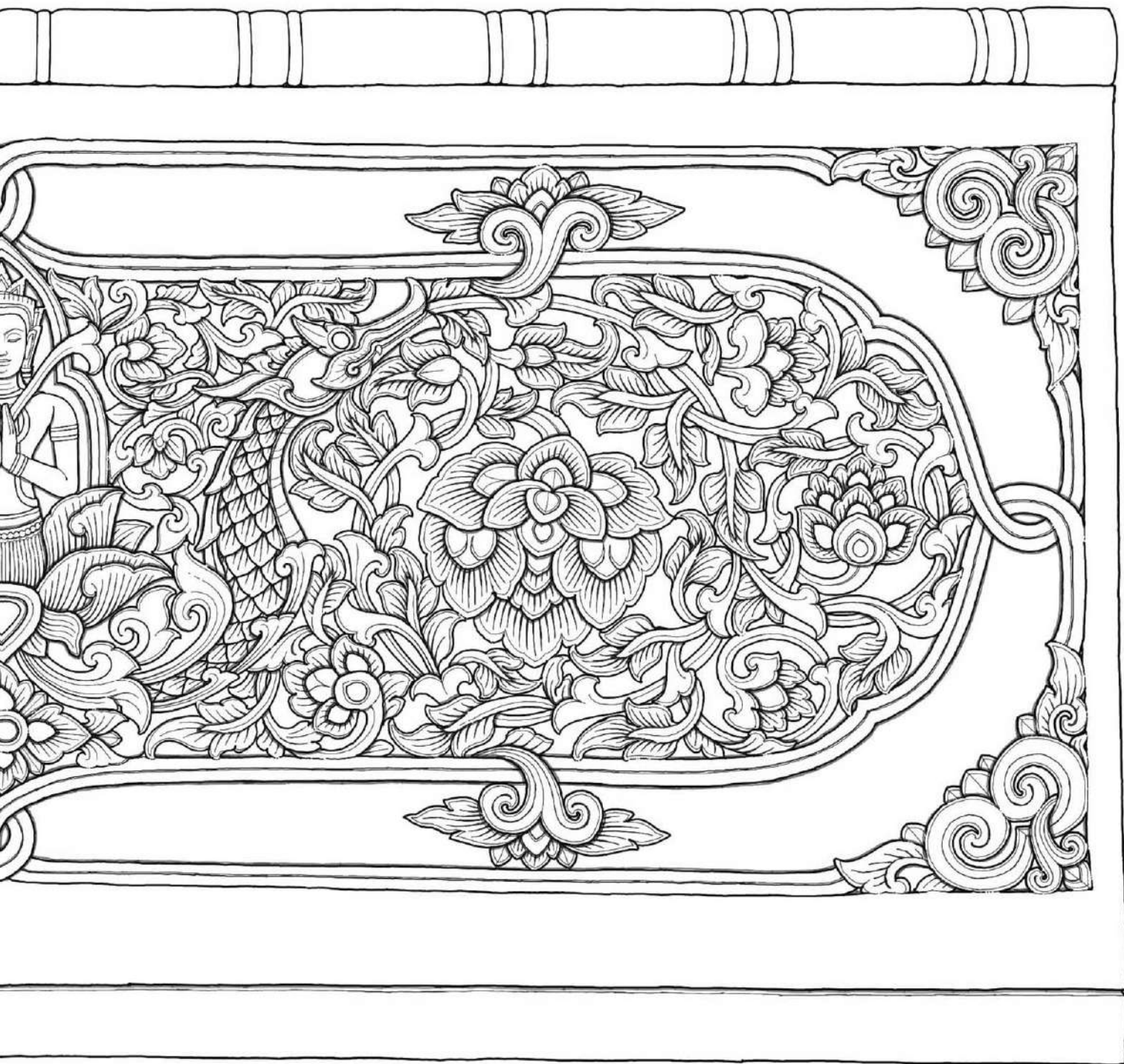
ธรรมาสน์ วัดศาลาปูน

พนักธรรมมาสน์ วัดศาลาปูนวรวิหาร พระนครศรีอยุธยา
๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรณู

ฐานสิงห์ธรรมาสน์ วัดศาลาปูน

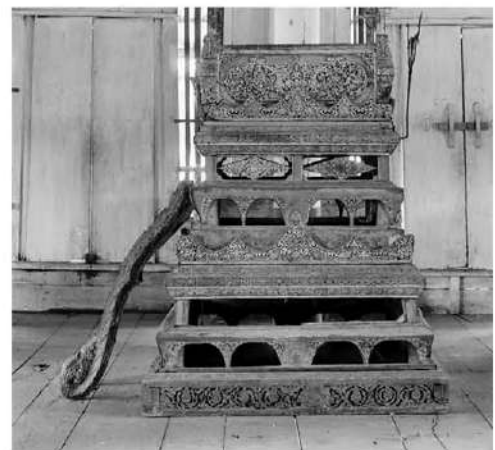
ชิ้นงาน : ฐานสิงห์ ธรรมาสน์

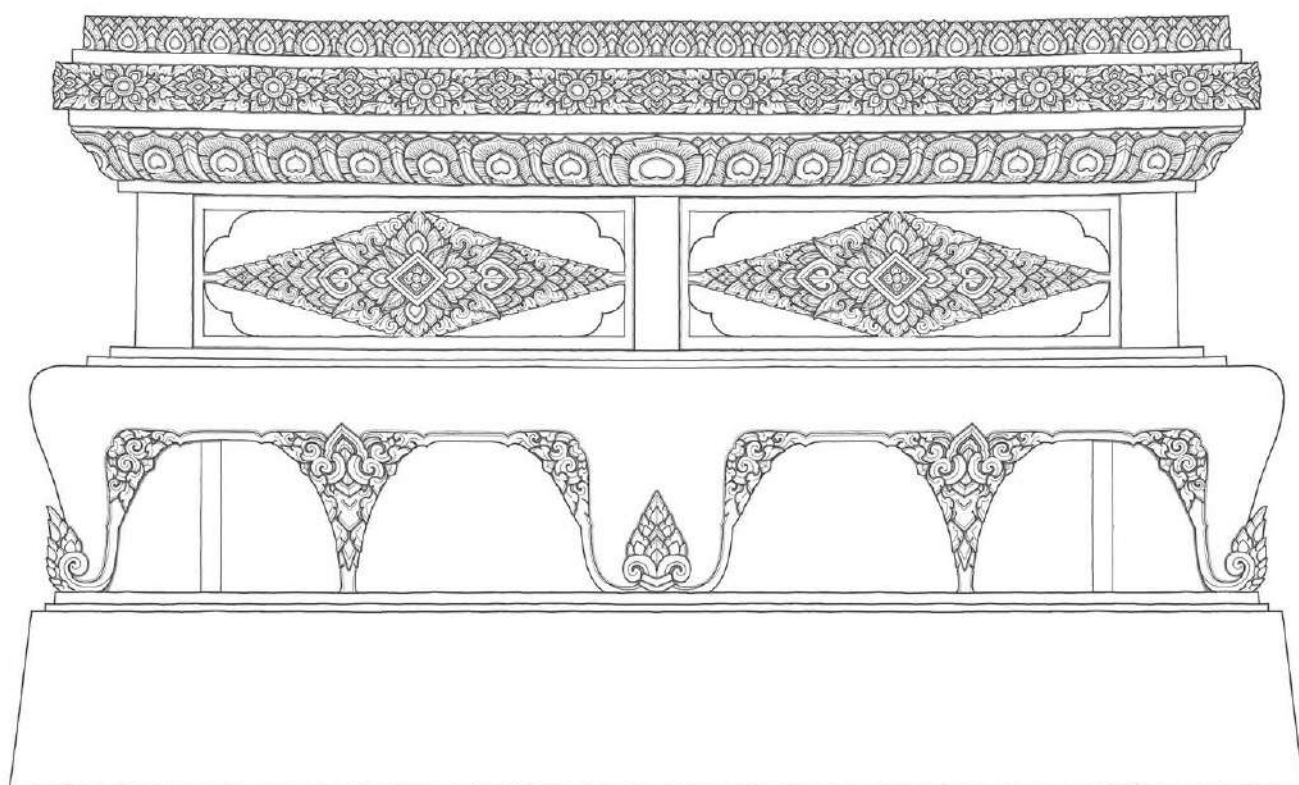
สถานที่ : วัดศาลาปูน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

ลักษณะเด่นของธรรมาสน์รูปแบบอยุธยาช่วงต้น คือ มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ต่อมาภายหลังจึงเพิ่มการย่อมุมแสดงความซับซ้อนมากขึ้น ธรรมาสน์วัดศาลาปูนมีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนฐานมีลักษณะเป็นฐานสิงห์ซ้อนกัน ๒ ชั้น มีรูปแบบของลวดบัวตลอดจนการบรรจุลวดลายประดับตกแต่งใกล้เคียงกัน แต่ฐานสิงห์ชุดล่างจะมีผังขนาดใหญ่กว่า เมื่อเรียงซ้อนกันแล้วฐานตอนล่างจะผายออกส่งผลให้ปริมาตรโดยรวมของธรรมาสน์เข้าสู่ทรงจอมแห แลดูอ่อนช้อยนุ่มนวล แต่ก็มั่นคงแข็งแรง

ภาพถ่ายเส้นแสดงรายละเอียดส่วนฐานสิงห์ชั้นบน มีลักษณะเป็นฐานแบบโปร่ง แกะสลักลวดบัว และชั้นหน้ากระดานองค์ประกอบของชั้นฐาน มาประกอบเข้ากับเสาโครงสร้าง ซึ่งแลเห็นต่อเนื่องจากส่วนคอท้องไม้เป็นแนวเดียวกับเสารับโครงสร้างเครื่องบน หน้ากระดานล่างไม้ประดับลวดลาย สันนิษฐานว่าแต่เดิมจะมีกระทงธรรมาสน์ของฐานชั้นล่างปิดทับอยู่ แฉ่งสิงห์มีปลายล่างม้วนกลับขึ้นมาเป็นกระจิง ส่วนคอท้องไม้ตั้งเสากลางเกิดช่องลูกฟัก ๒ ช่อง ประดับลายประจายามในกรอบทรงขนมเปียกปูน ชั้นบัวหงายผูกเป็นลายแฉวงขนหางนกยูง หน้ากระดานบนลายประจายามก้ามปู ถัดขึ้นไปเป็นแถบหน้ากระดานตกแต่งด้วยลายกลีบบัวเป็นองค์ประกอบรองรับกระทงธรรมาสน์

ฐานชั้นบน ธรรมาสน์ วัดศาลาปูนวรวิหาร พระนครศรีอยุธยา
๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๓

รศ.ดร.น.

ภาพตัวอย่าง ตู้พระธรรม วัดศาลาปูน

ฐานสิงห์ตู้พระธรรม วัดศาลาปูน

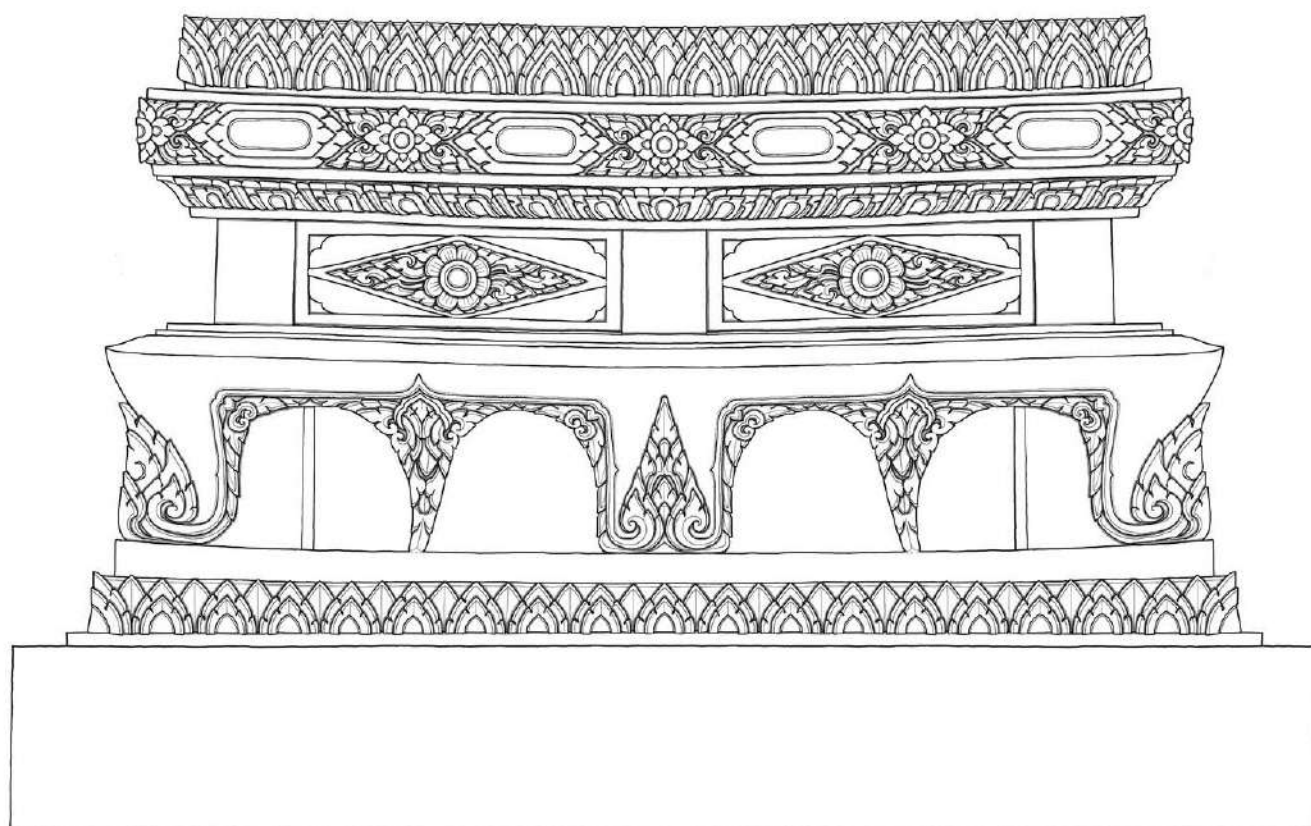
ชิ้นงาน : ฐานสิงห์ ตู้พระธรรม

สถานที่ : วัดศาลาปูน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

จากประวัติความเป็นมาอันยาวนานของวัดศาลาปูน แสดงถึงความสำคัญของพระอารามนับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นเหตุให้ภายในพระอารามประกอบไปด้วยเสนาสนะและงานศิลปวัตถุเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเป็นงานครุภัณฑ์อันเกี่ยวเนื่องในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นตัวอย่างสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบศิลปอยุธยา งานครุภัณฑ์ภายในพระอารามซึ่งเป็นที่รู้จักกัน ได้แก่ ตู้พระธรรมรูปแบบต่างๆ ทั้งตู้ฐานสิงห์ ตู้ชาตุมุ ทับพระธรรม มีการประดับตกแต่งหลายลักษณะ ทั้งงานเขียนลายรดน้ำ งานประดับรักสมุก งานแกะสลักไม้ ปิดทอง ประดับกระจกสี ล้วนแต่เป็นงานครุที่มีความงดงามน่าชม

ภาพถ่ายเส้นแสดงรูปแบบฐานสิงห์ของตู้พระธรรม ลักษณะฐานสิงห์เป็นแบบศิลปอยุธยาคล้ายกับฐานสิงห์ของธรรมาสน์ ฐานสิงห์นี้ มีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าตอนล่างขยายออกเพื่อให้เกิดรูปทรงจอมแหในภาพรวม หน้ากระดานล่างไม้ประดับลวดลาย ถัดขึ้นไปแทรกชั้นหน้ากระดานประดับกลีบบัวหงาย ชั้นข้างสิงห์ และปากสิงห์แบบโปร่ง คอท้องไม้เว้นเป็นช่องลูกฟัก ๒ ช่อง ผูกลายดอกไม้กลมประกอบลายกระหนก บรรจุในกรอบทรงข้าวหลามตัด ชั้นบัวหงายแบบบัวรวม หน้ากระดานบนลายประจำยามก้ามปูแทรกลูกฟัก ตอนบนเหนือหน้ากระดานประดับลายกลีบบัวหงายเป็นส่วนรองรับบานตู้พระธรรม ฐานสิงห์เป็นงานแกะสลักไม้ ตกแต่งผิวด้วยการทาสีแดงชาดและปิดทอง

ฐานตุ้พระธรรม วัดศาลาปูนวรวิหาร พระนครศรีอยุธยา
๔ สิงหาคม ๒๕๖๓

วราพร

ส่วนบนตู้พระธรรม วัดศาลาปูนวรวิหาร พระนครศรีอยุธยา

ชิ้นงาน : ส่วนบน ตู้พระธรรม

สถานที่ : วัดศาลาปูน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

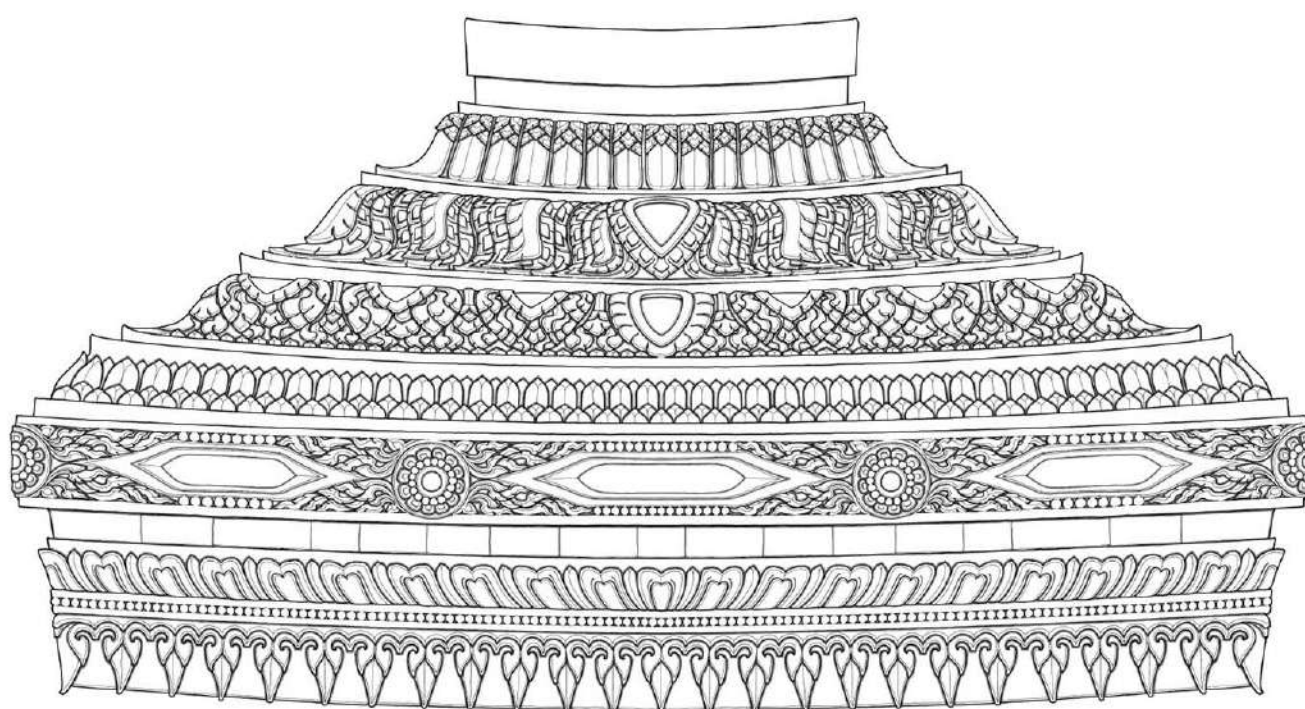
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

ตู้พระธรรมโดยมาก จะตกแต่งส่วนบนของตู้ด้วยชั้นบัวหงาย และหน้ากระดานบน บางแห่งอาจตกแต่งปลายเสาโครงสร้างของตู้ที่ยื่นเลยขอบหน้ากระดานบนขึ้นไป ด้วยการกลึงหรือแกะสลักเป็นเสาหัวเม็ดรูปแบบต่างๆ

ที่วัดศาลาปูนมีตู้พระธรรมใบหนึ่ง มีรูปแบบการตกแต่งองค์ประกอบส่วนบนของตู้แสดงความพิเศษเป็นเอกลักษณ์ ดังแสดงรายละเอียดในภาพลายเส้น ตู้พระธรรมนี้มีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เนื้อส่วนบนตู้ ประดับด้วยองค์ประกอบและชั้นลวดบัวที่มีเส้นแอ่นโค้ง เริ่มจากแนวกระงังมีปลายแหลมชี้ลงด้านล่าง เรียงรายอยู่ได้ลายเม็ดกลมที่ขนาบด้วยเส้นลาด ถัดขึ้นไปเป็นชั้นบัวหงายแบบบัวรวม แทรกคอดท้องไม้ประดับกระจกตลอดแนว หน้ากระดานบนประดับลายดอกไม้กลม ประกอบลายกระหนกแบบก้ามปู คั่นด้วยช่องลูกฟัก เนื้อหน้ากระดานเป็นชั้นกลีบบัว แกะสลักแบบยกสันทกลางเรียงสลับกัน ถัดขึ้นไปเป็นชั้นบัวถลา หรือบัวคว่ำเรียงลดหลั่นกัน ๓ ชั้น เกิดรูปทรงลาดชันในลักษณะหลังคางานสถาปัตยกรรมไทย ตอนบนสุดจบด้วยชั้นหน้ากระดานแอ่นโค้ง ไม่ประดับลวดลาย

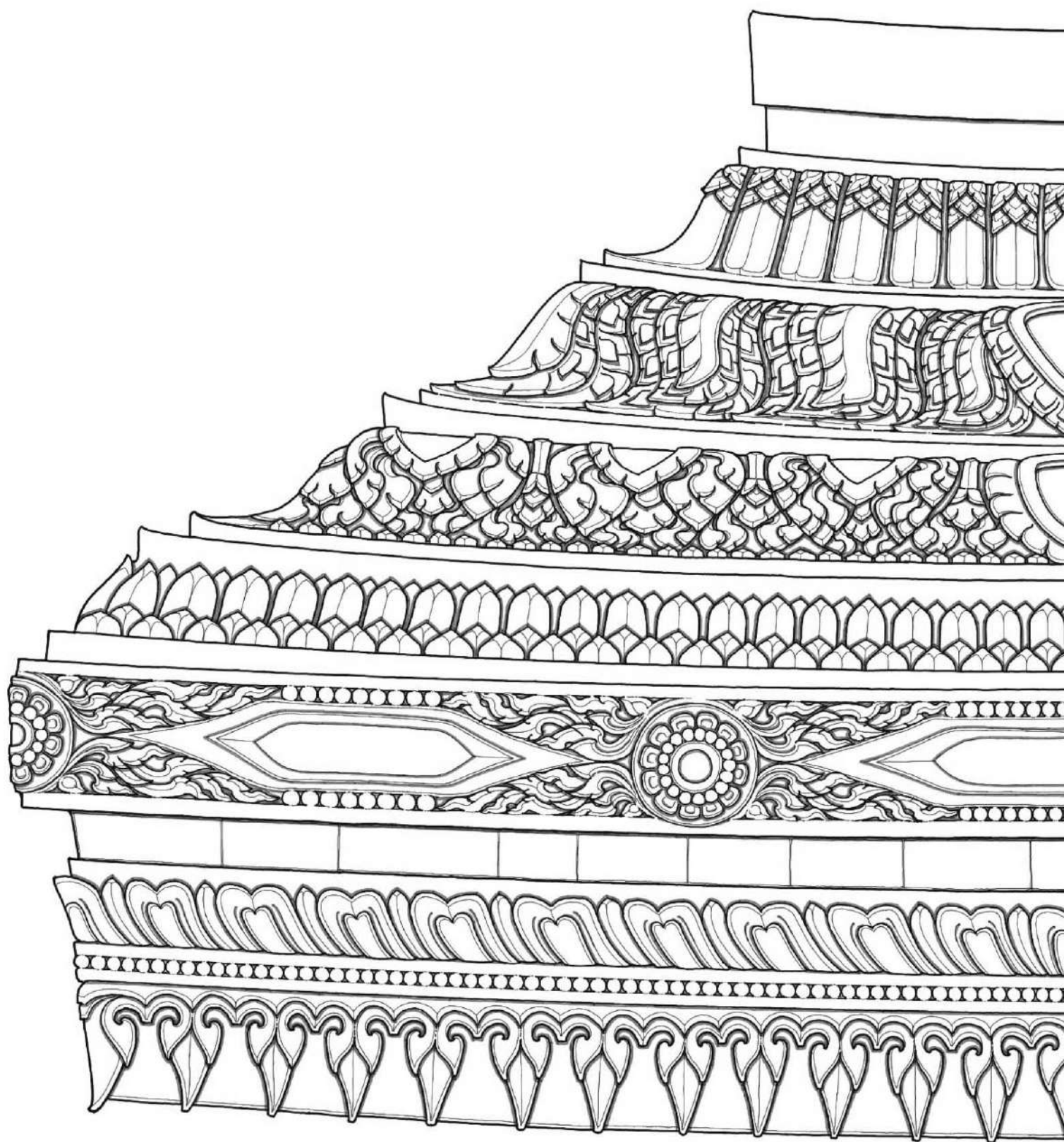

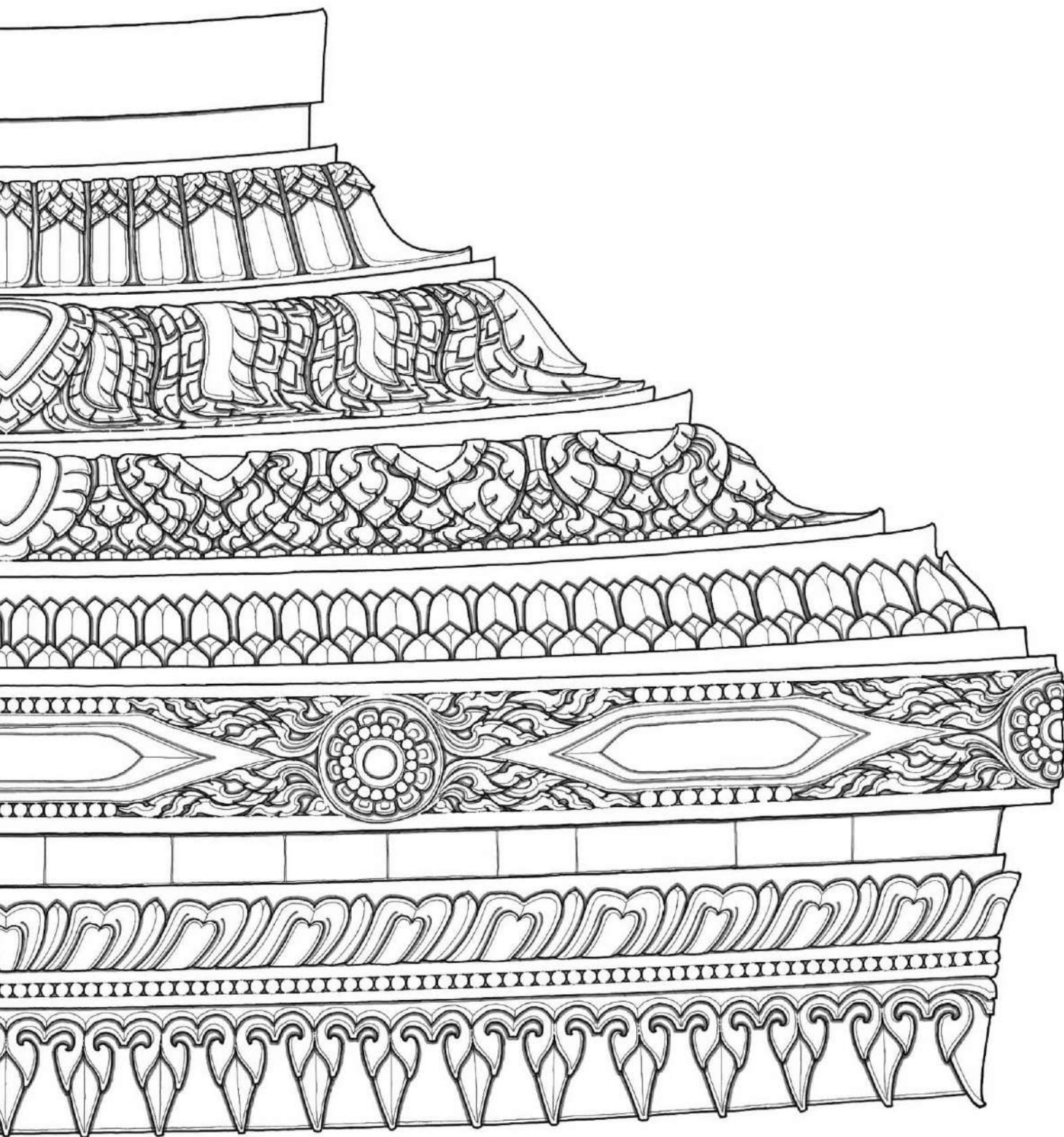
ภาพรวมตู้พระธรรม

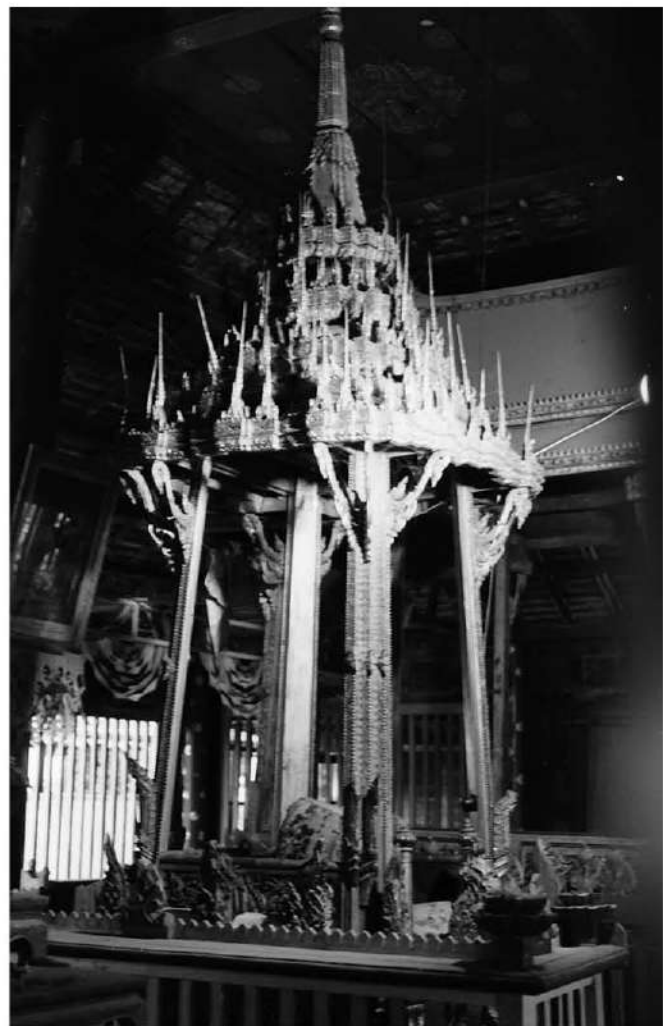

ส่วนบนของตู้พระธรรม วัดศาลาปูนวรวิหาร พระนครศรีอยุธยา
๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรณู

กระเจิง สังกัด วัดบางขุนเทียนนอก

สังเค็ด วัดบางขุนเทียนนอก

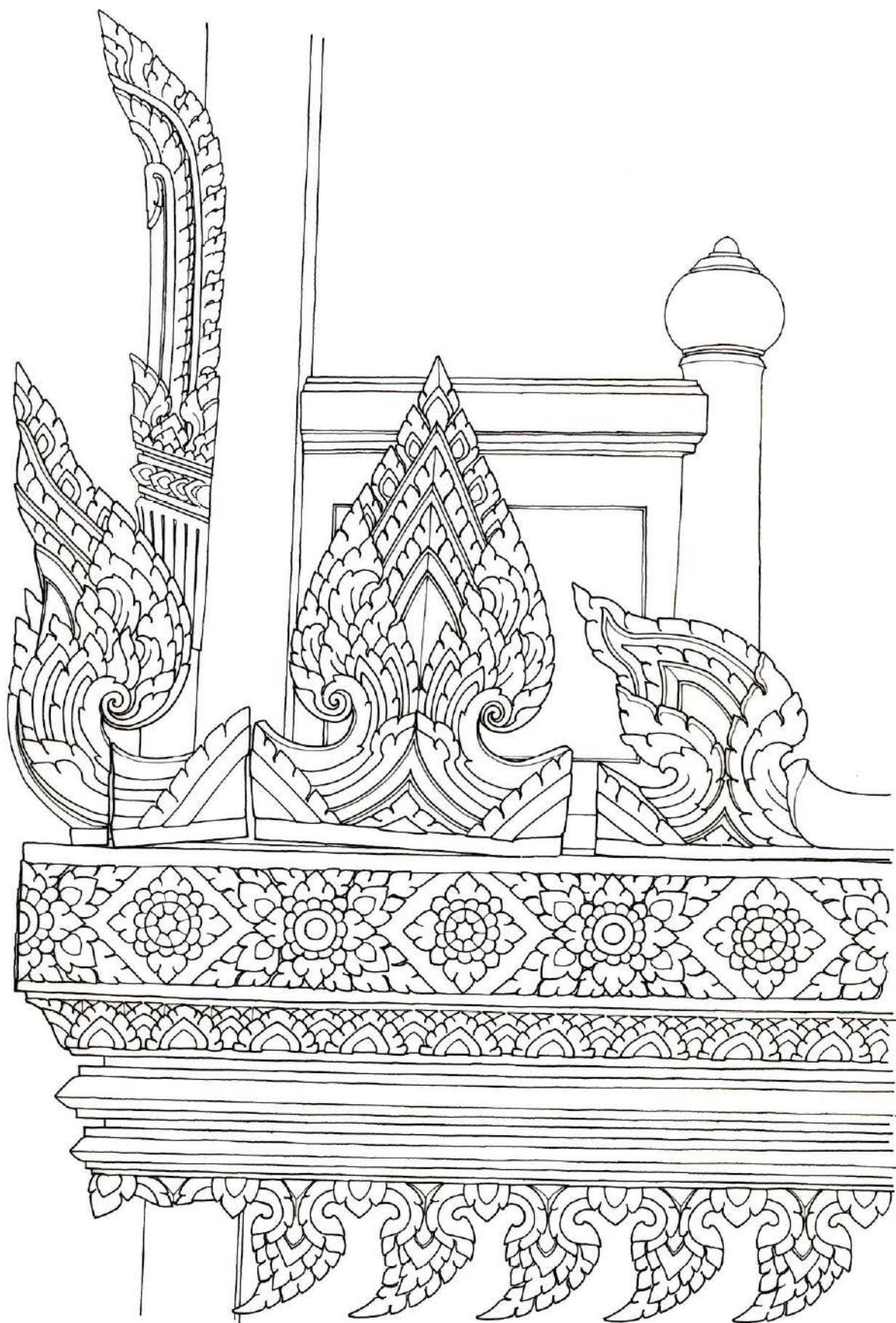
ชิ้นงาน : กระเจิง และส่วนบนของฐานสังเค็ด

สถานที่ : วัดบางขุนเทียนนอก เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดบางขุนเทียนนอกเป็นวัดโบราณ เดิมชื่อวัดยมโลก สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏหลักฐานในรูปแบบสถาปัตยกรรม และการประดิษฐานพระพุทธรูปภายในอุโบสถ นอกจากนั้นยังมีงานศิลปกรรมประดับตกแต่ง ที่แสดงถึงการปฏิสังขรณ์พระอารามในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างเช่น หน้าบันแบบไม่มีไฉรา และงานตกแต่งหน้าบันแบบสถาปัตยกรรมพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ รวมทั้งภาพจิตรกรรมภายในอุโบสถ ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักได้แก่ ภาพชาวต่างชาติประดับเป็นทวารบาลที่บานหน้าต่างอุโบสถ

ที่วัดบางขุนเทียนนอก มีสังเค็ดหลังหนึ่ง ฝังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่วซ้อน ๒ ชั้น ๒ ดับ ประดับเครื่องถ่ายอง ปลายเสา มีคันทวยรับชายคา ภาพลายเส้นแสดงองค์ประกอบส่วนฐานสังเค็ดที่ด้านสกัด ขอบบนของฐานเป็นหน้ากระดานบนลายประจายามกำปู รองรับด้วยบัวหงาย และบัวอกไก่ ถัดลงไปเป็นกระเจิงรวน เหนือหน้ากระดานบนตั้งกระเจิงมีแกนลายสะบัดแบบทางไหล ถัดขึ้นไปเป็นเสาโครงสร้าง โคนเสาประดับภาพพรหมศร ตั้งเสาหัวเม็ดกลึงเพื่อกันพนักทึบและเว้นช่องกลางเป็นช่องทางขึ้น พนักสังเค็ดมีพื้นที่ตรงกลางเป็นกรอบลูกฟักบรรจุลายประจายามดอกชุกดอกซ้อน

ธรรมาสน์ งานไม้แกะสลัก วัดบางขุนเทียนนอก กรุงเทพมหานคร
๓ มิถุนายน ๒๕๕๖

มศ.

อุโบสถ วัดรวกบางบำหรุ

สังเค็ด วัดรวกบางบำหรุ

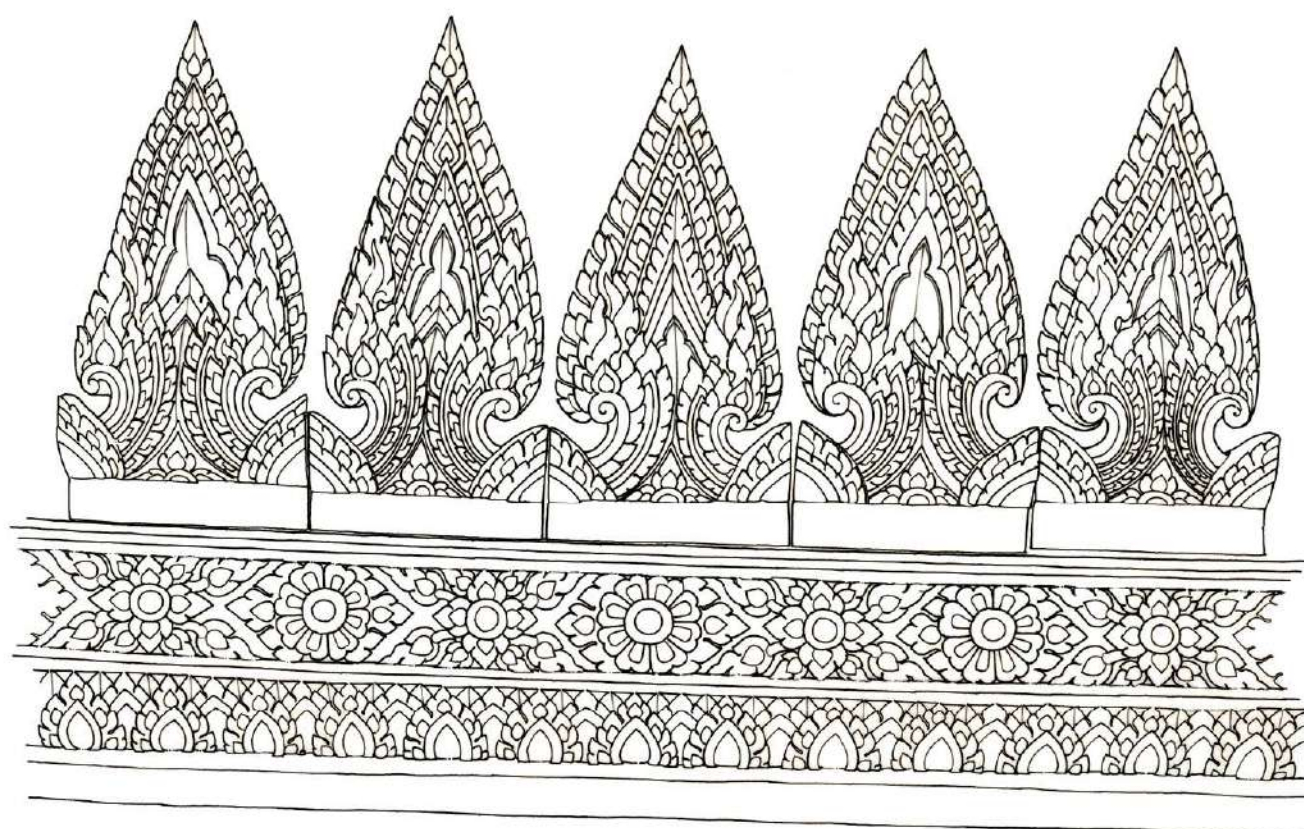
ชิ้นงาน : กระजิงและส่วนบนของฐานสังเค็ด
สถานที่ : วัดรวกบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดรวกบางบำหรุ เดิมชื่อ วัดรวก สันนิษฐานว่าสร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา และต่อมาได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ ในปัจจุบันได้มีการสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้น และแปลงอุโบสถเดิมเป็นวิหาร

สังเค็ดวัดรวกบางบำหรุ มีสภาพชำรุด ภาพลายเส้นแสดงองค์ประกอบส่วนขอบบนของฐาน ชั้นลวดบัวและหน้ากระดานของฐานสังเค็ดเป็นเส้นตรงในแนวราบ ไม้แอ่นโค้งแบบบัวฐานศิลปะอยุธยาช่วงปลาย ถัดจากคอต้องไม้จันทน์มาเป็นชั้นบัวหงาย หน้ากระดานบนประดับลายประจายามก้ามปู คั่นด้วยลายลูกฟัก ซึ่งมีไม้กลวงเป็นลายดอกไม้กลม ขอบบนของหน้ากระดานตั้งกระจิงแบบแยกเป็นตัว เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากการประดับแผงกระทองธรรมาสันตามแบบแผนอยุธยาช่วงต้น กระจิงแต่ละตัวมีเดือยที่ขอบล่างใช้ฝังลงในช่องที่เจาะเตรียมไว้ตามแนวขอบบนของหน้ากระดาน กระจิงมีลักษณะเป็นลายกระหนกเปลวเพลิงหันหลังชนกัน แล้วผูกสายบรรจุตอนบน เพื่อสร้างกรอบลายกระจิงให้อยู่ในทรงดอกบัวตูม

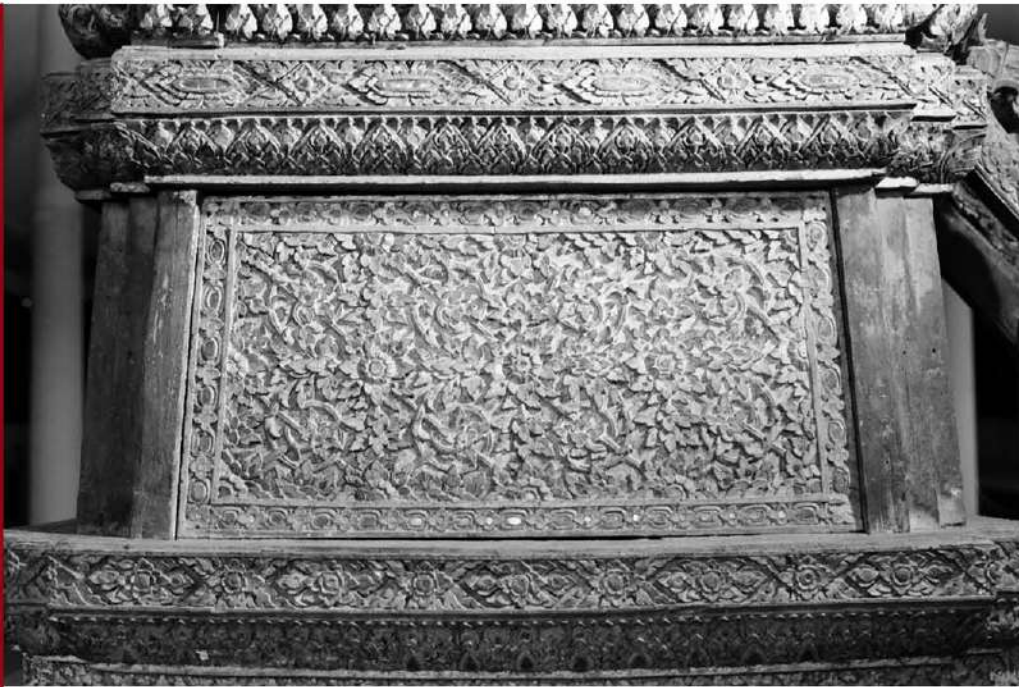

กระจิงและขอบฐานสังเค็ด

กระจงไม้แกะสลัก สักเค็ด วัดรวกบางบำหรุ กรุงเทพมหานคร
๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖

วราพร.

ธรรมาสน์ วัดพระยาทำ

ชิ้นงาน : ธรรมาสน์

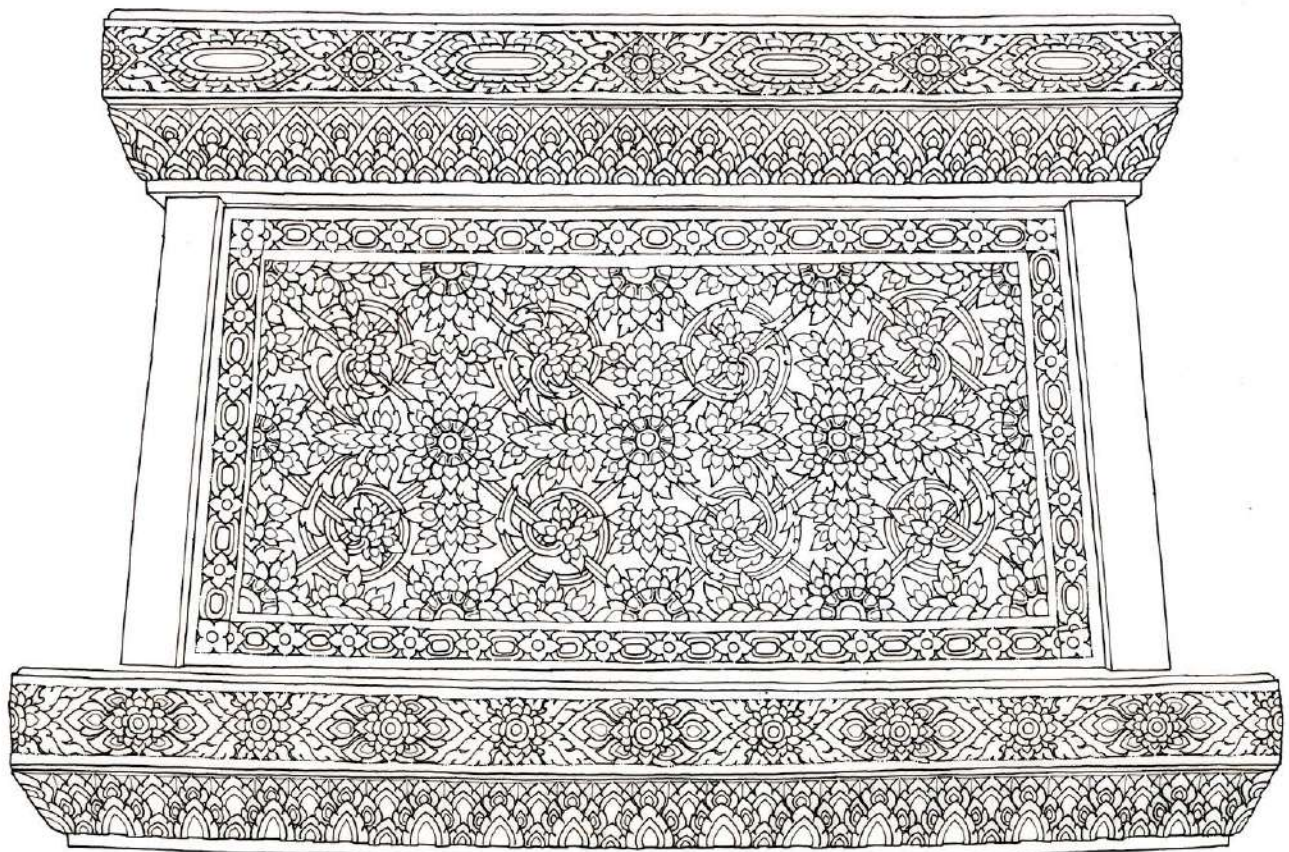
สถานที่ : วัดพระยาทำ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

วัดพระยาทำ เดิมชื่อ วัดนาค เป็นวัดโบราณที่สร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ดังปรากฏหลักฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมพระอุโบสถ และธรรมาสน์บนศาลาการเปรียญ เสนาสนะต่างๆ ภายในพระอารามได้รับการปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร์ ในการกำกับดูแลของเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) ดังปรากฏเป็นชื่อพระอาราม พระยาทำ สถาปัตยกรรมซึ่งเป็นที่รู้จักของพระอาราม ได้แก่ หอระมิงเครื่องยอดทองเจดีย์เหลี่ยมมีประติมากรรมครุฑยุคนาคและกุ่มภัณฑ์ประดับที่ส่วนฐานของหอระมิง

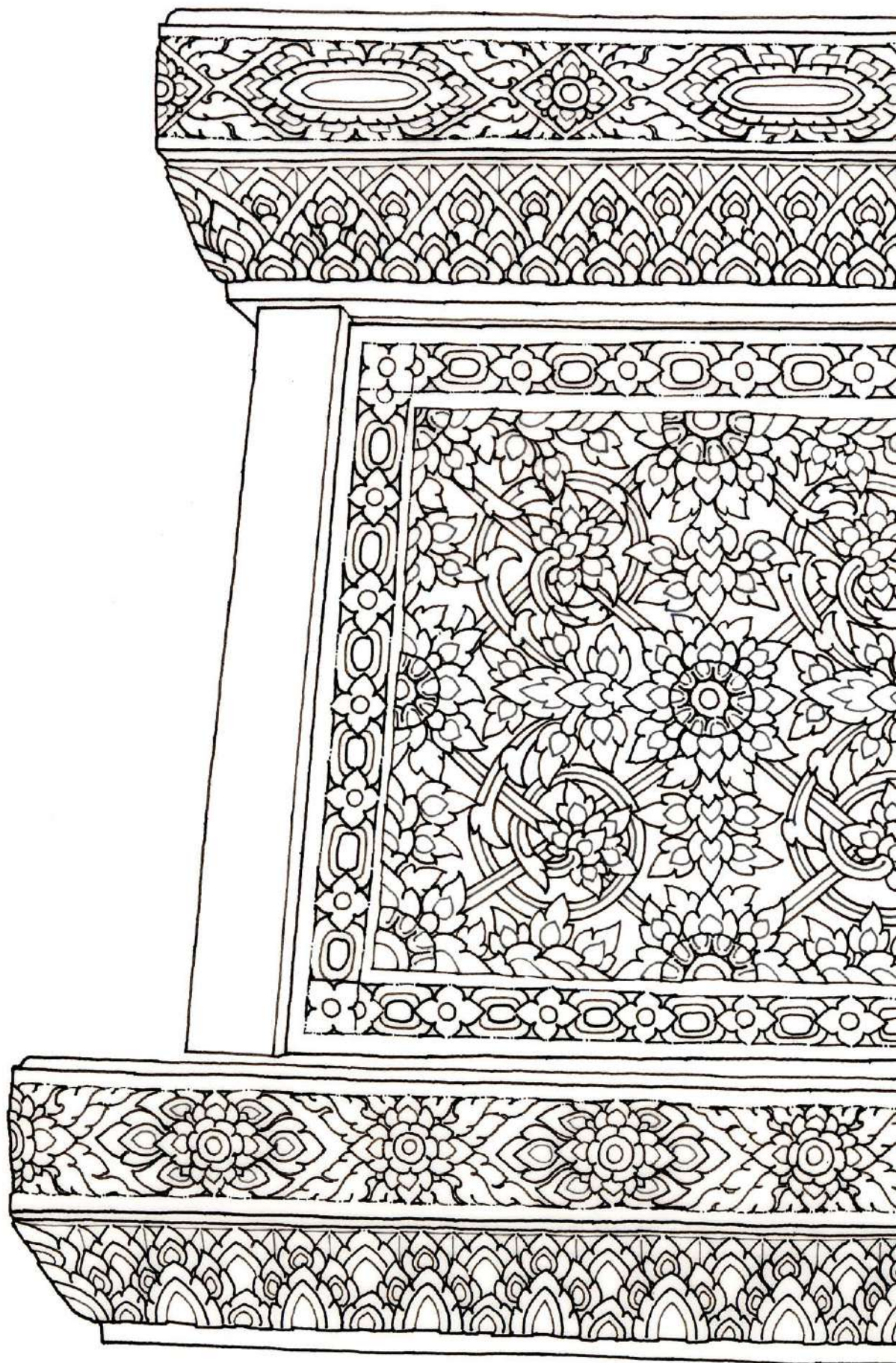
ธรรมาสน์วัดพระยาทำมีรูปแบบศิลปะแบบอยุธยาตอนปลาย ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้สิบสอง ฐานธรรมาสน์เป็นฐานสิงห์และฐานบัวทรงยาวรองรับส่วนท้องไม้ขนาดใหญ่ หลังหน้ากระดานบนประดับกระจังแบบแยกเป็นตัว ตั้งเสารับเครื่องยอดทองจอมแห มีองค์ประกอบประดับตกแต่งอย่างเต็มรูปแบบ ภาพลายเส้นแสดงส่วนฐานชั้นบนลักษณะเป็นฐานบัวทรงยาวชั้น ๒ ชั้น ขึ้นบนยอดท้องไม้สูงชันแกะสลักลวดลายประดับเต็มพื้นที่ ช่วงท้องไม้มีพื้นที่เป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางนอน ภายในบรรจุลายประจำยามเรียงเป็นจังหวะเชื่อมโยงกันด้วยก้านลายทแยงมุม แทรกด้วยก้านลายในลักษณะก้านขด ช่องไฟและปลายลายประดับด้วยลายใบเทศย่อยๆ นำมาเกาะกลุ่มเรียงตัวกันกรอบโดยรอบเป็นลายหน้ากระดานประจำยามลูกฟัก

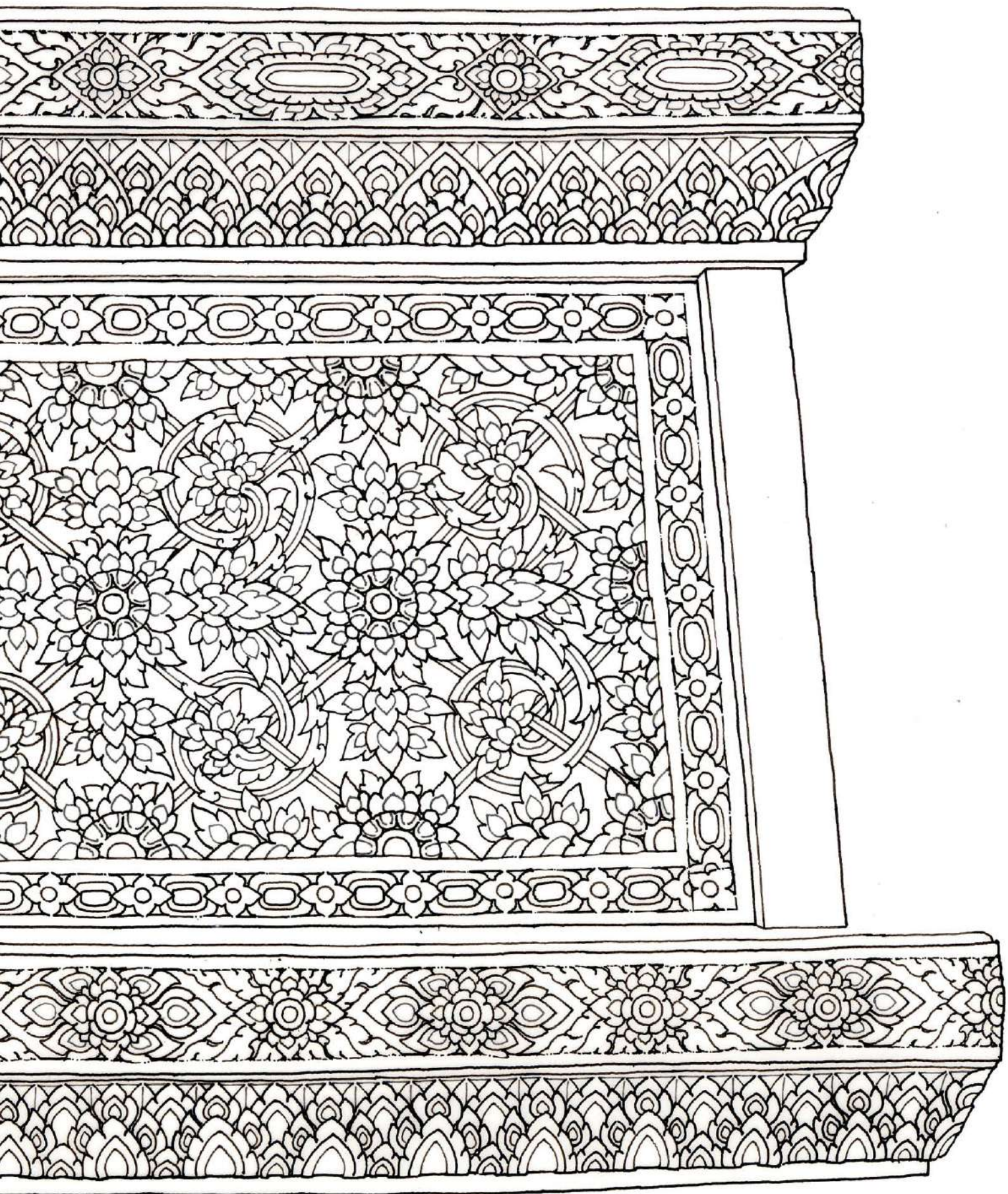

ฐานธรรมาสน์ ไม้แกะสลัก วัดพระยาทำ กรุงเทพมหานคร
๖ เมษายน ๒๕๕๖

วราพร

บันไดธรรมาสน์ วัดพระยาทำ

ห้วนาคบันไดธรรมาสน์ วัดพระยาทำ

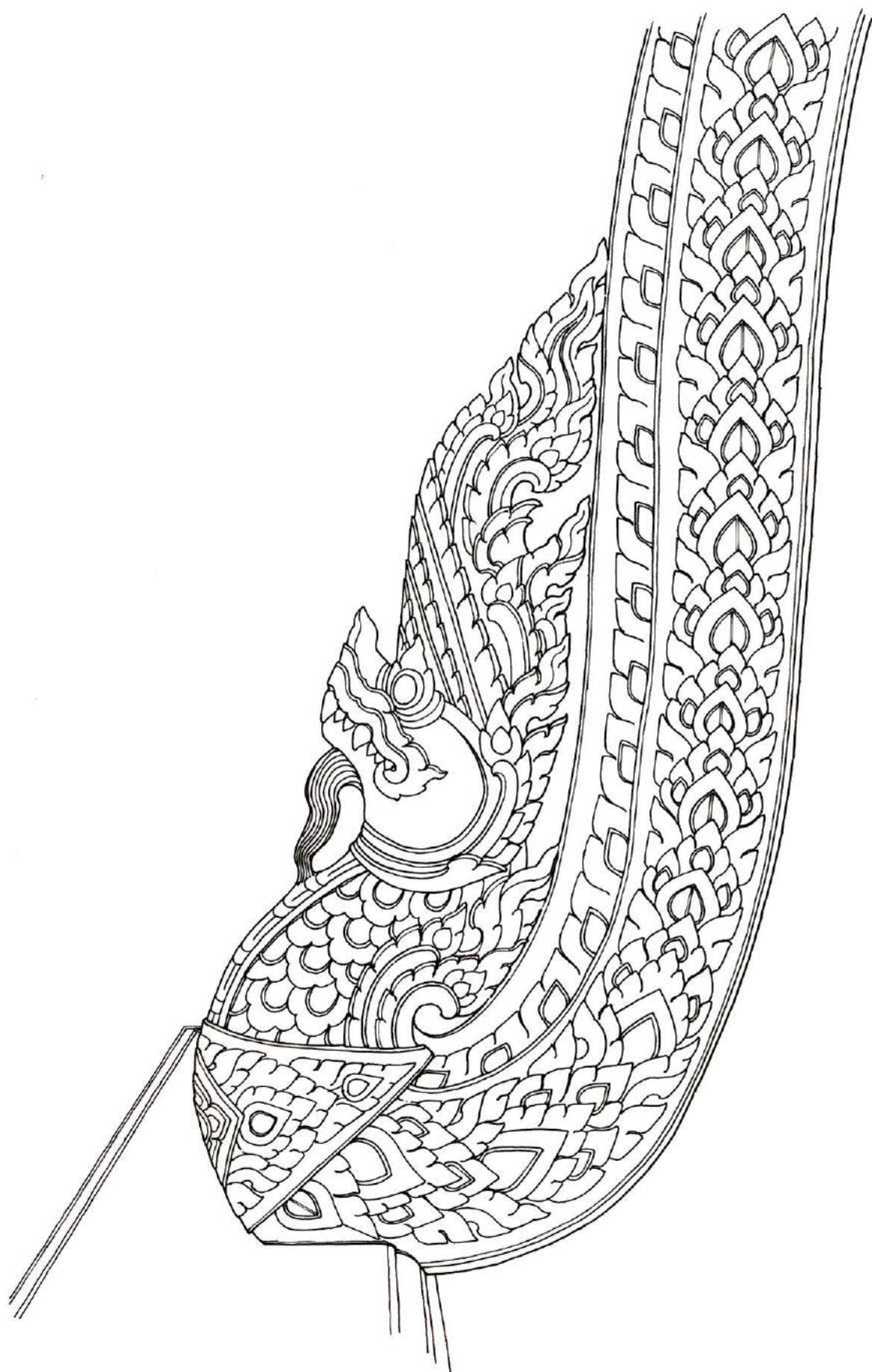
จันทาน : บันไดธรรมาสน์

สถานที่ : วัดพระยาทำ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

ธรรมาสน์วัดพระยาทำ มีบันไดทางขึ้นสร้างจากไม้แกะสลัก ลวดลาย ออกแบบแม่บันไดเป็นรูปพญานาค ส่วนหัวและลำตัว ช่วงต้น ตั้งอยู่บนลูกทึบชั้นหนึ่งมีลำตัวทอดโค้งขึ้นไป ส่วนปลายทาง มีลักษณะเป็นลายกระหนกม้วนกลีบยื่น อยู่กับชั้นหน้ากระดานบน ของชุดฐาน หลังหน้ากระดานบนประดับกระจังแบบแยกเป็น ตัวเรียงอยู่โดยรอบ

ห้วนาคราวบันได มีรูปทรงสี่ส่วนงดงาม ส่วนหงอนนาคผูก เป็นลายกระหนก มีแกนลายสะบัดอย่างทางไหล ส่วนลำตัว ตกแต่งด้วยประจายามรัดอก และกระหนกปัก ลำตัวนาคออกแบบ ให้มีลักษณะลดทอน ด้วยเหตุที่แม่บันไดมีหน้าตัดของไม้เป็น รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อความสะดวกต่อการเข้าไม้ของลูกบันไดไม้ มิได้มีหน้าตัดเป็นรูปกลมแบบลำตัวนาคในลักษณะงาน ประติมากรรมลอยตัว ลำตัวนาคที่ผิวด้านนอกบรรจุลายรักร้อย ขนบด้วยเส้นลวด สันหลังประดับลายแจ้งสิงห์ บันไดนาคเป็น งานแกะสลักไม้ ปิดทอง ประดับกระจกสี

หัวนาคרבานไดธรรมาสน์ ไม้แกะสลัก วัดพระยาทำ กรุงเทพมหานคร
๖ มิถุนายน ๒๕๕๖

วราพร.

หอไตร วัดระฆังโฆสิตาราม

บานประตู หอไตร วัดระฆังโฆสิตาราม

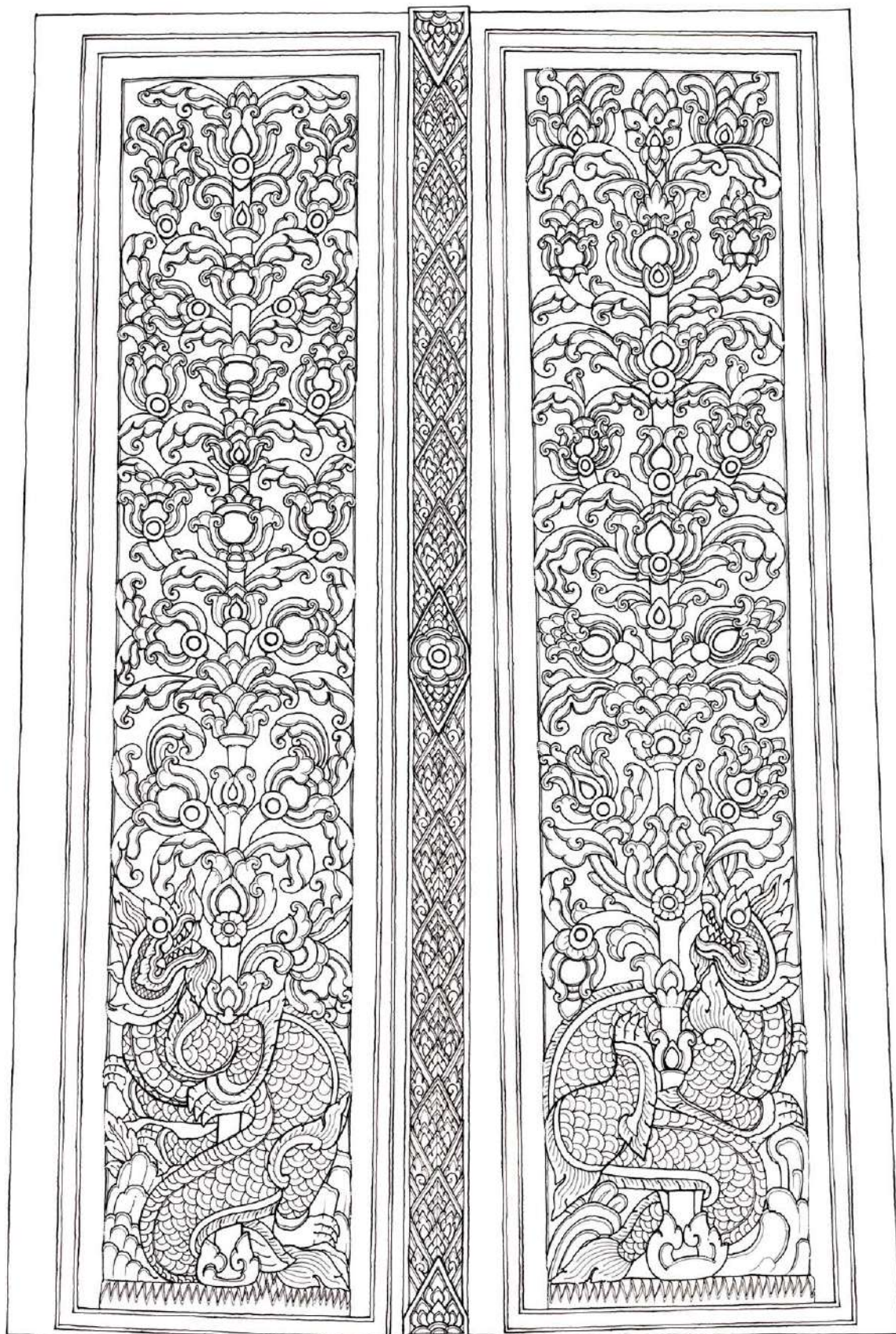
ชิ้นงาน : บานประตู หอไตร

สถานที่ : วัดระฆังโฆสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง

วัดระฆังโฆสิตาราม เดิมชื่อ วัดบางหว้าใหญ่ สร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงสถาปนากรุงธนบุรี ทรงสร้างพระราชวังใกล้กับที่ตั้งพระอาราม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์และยกเป็นพระอารามหลวง เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชขึ้นครองราชย์ และสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดบางหว้าใหญ่ร่วมกับ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระเทพสุดาวดี (สา) ดังปรากฏหลักฐานอาคารเสนาสนะ และศิลปวัตถุต่างๆ ภายในพระอารามในปัจจุบัน

หอไตร วัดระฆังโฆสิตาราม เดิมเป็นพระตำหนักของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขณะทรงรับราชการในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์แล้วจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รื้อมาถวายพระอารามเพื่อใช้เป็นหอพระไตรปิฎก มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นเรือนแฝด ๓ หลัง มีชานด้านหน้า ตั้งชั้มยอดทรงบันแถลงเป็นประตูทางเข้าหลัก บานประตูผูกเป็นลายก้านต่อดอกในแม่ลายผักกูด มีก้านลายที่แกนกลาง คั่นด้วยลายดอกไม้ในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ทั้ง ๒ ข้าง ผูกเป็นดอกไม้ใบไม้ผลิออกจากก้านลายหลัก ตอนล่างเป็นรูปมังกร ชั้มบันแถลง และบานประตูเป็นงานไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

บานประตู หอพระไตรปิฎก งานไม้แกะสลักปิดทองประดับกระจกสี วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร
๓ มิถุนายน ๒๕๕๘

ภาพโดย

ฐานสิงห์ พระพุทธรูปประธาน วัดนางนอง

ชั้นงาน : ฐานสิงห์ พระพุทธรูปประธานพระอุโบสถ
สถานที่ : วัดนางนอง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
กรรมวิธี : ปูนปั้น ปิดทอง ประดับกระจกสี

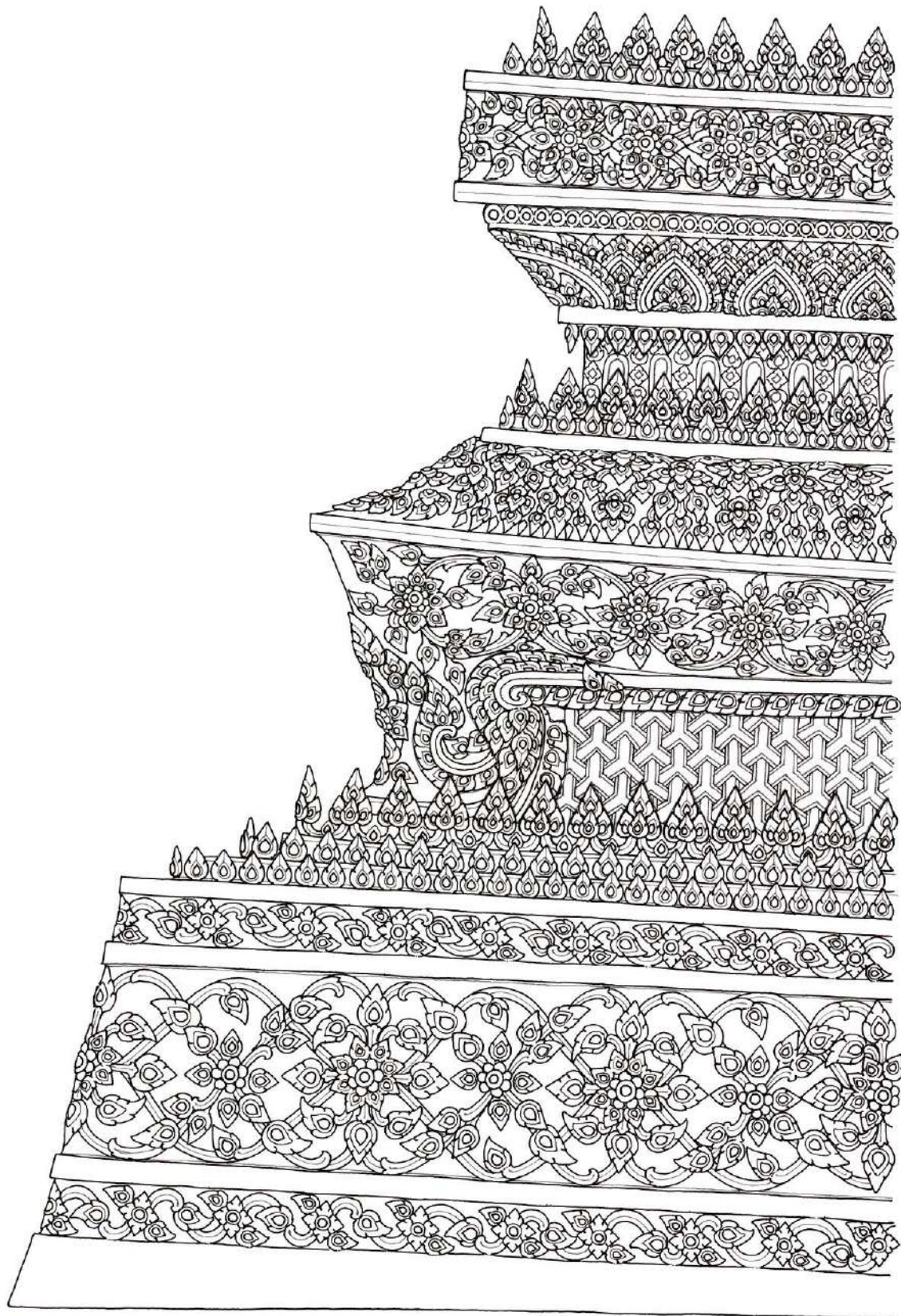
วัดนางนอง สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอารามในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุที่บริเวณที่ตั้งพระอาราม เป็นนิวาสถานของสมเด็จพระศรีสุลาลัยพระราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสนาสนะและงานศิลปวัตถุภายในพระอาราม จึงมีความบริบูรณ์งดงาม และแสดงออกถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมจีนในรัชกาลที่ ๓

พระอุโบสถ วัดนางนอง เป็นอาคารประธานในเขตพุทธาวาส ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปมหาจักรพรรดิเป็นพระพุทธรูปประธาน มีพุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัย ได้รับการยกย่องว่ามีความงดงาม เป็นตัวอย่างสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปทรงเครื่องศิลปรัตนโกสินทร์ พระพุทธรูปมหาจักรพรรดิประดิษฐานอยู่เหนือชูฐาน ด้านล่างสุดรองรับด้วยฐานปัทมกรัณด้วยแผ่นหิน ถัดขึ้นมาเป็นชูฐานสิงห์และชั้นกลีบบัวรองรับองค์พระพุทธรูป ฐานสิงห์มีรูปของผึ้งล้อมไปตามเส้นรอบรูป

พระพุทธรูปมหาจักรพรรดิ พระอุโบสถ วัดนางนอง

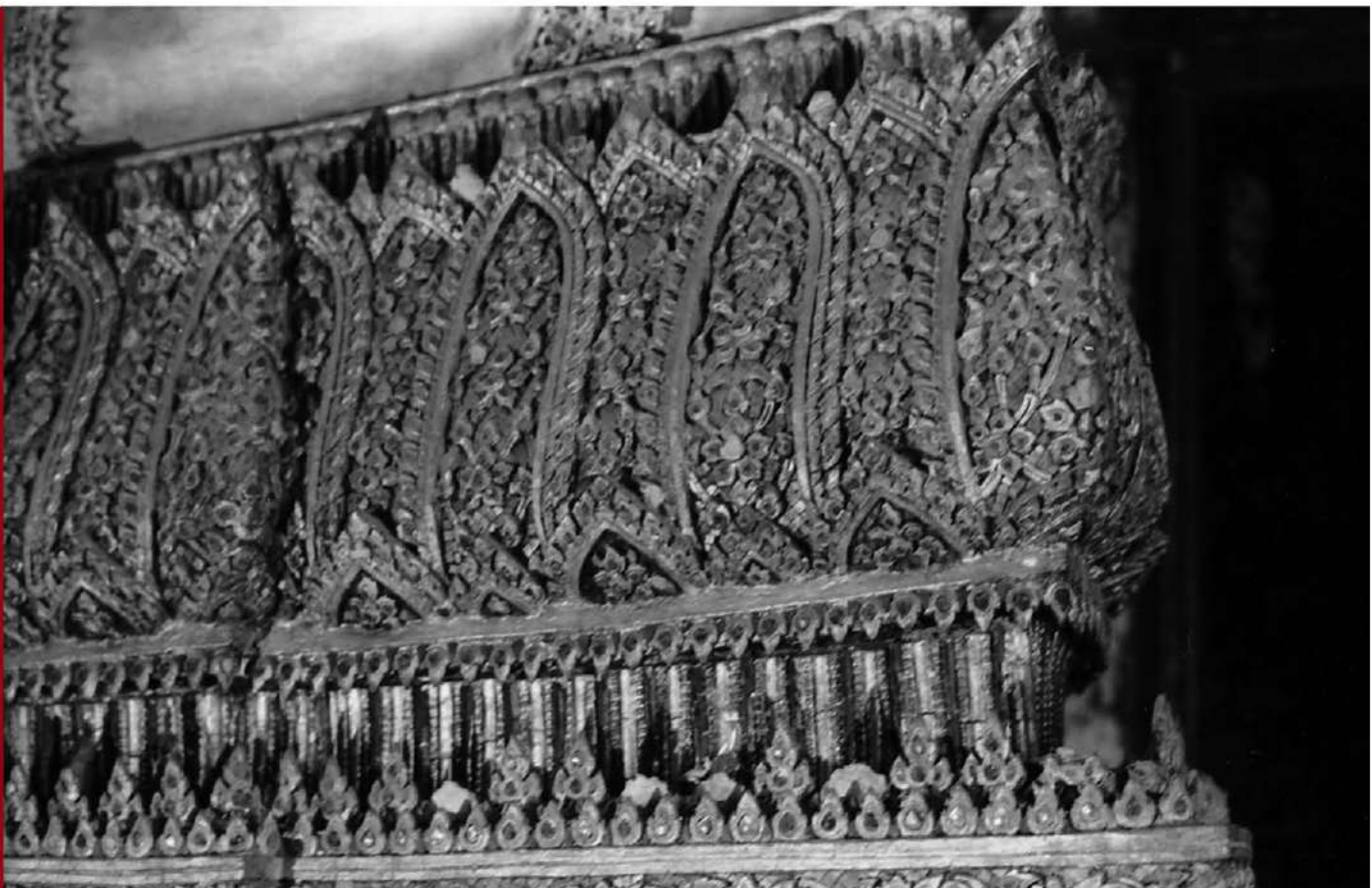
องค์พระ หน้ากระดานล่างฉายออกส่งผลให้เกิดทรงจอมแห สร้างความเชื่อมโยงระหว่างชูฐานและองค์พระพุทธรูป ฐานสิงห์บรรจุลวดลายในแม่ลายใบเทศ สังเกตเห็นลายใบเทศในทรงหยดน้ำย่อยๆ นำมาประกอบกันเข้าในกรอบลายลักษณะต่างๆ ทั้งกระหนก กระจั่ง ประจำยาม กลีบบัว แข่งสิงห์ ใช้ก้านลายเชื่อมลายย่อยๆ เข้าด้วยกัน บรรจุลงในพื้นที่ผิวลวดบัวชั้นต่างๆ ของฐานสิงห์ ลวดลายมีความละเอียดงดงามอย่างยิ่ง

ฐานพระพุทธรูปประธาน พระอุโบสถ วัดนางนอง กรุงเทพมหานคร

๑๕ เมษายน ๒๕๕๘

กมลชนก

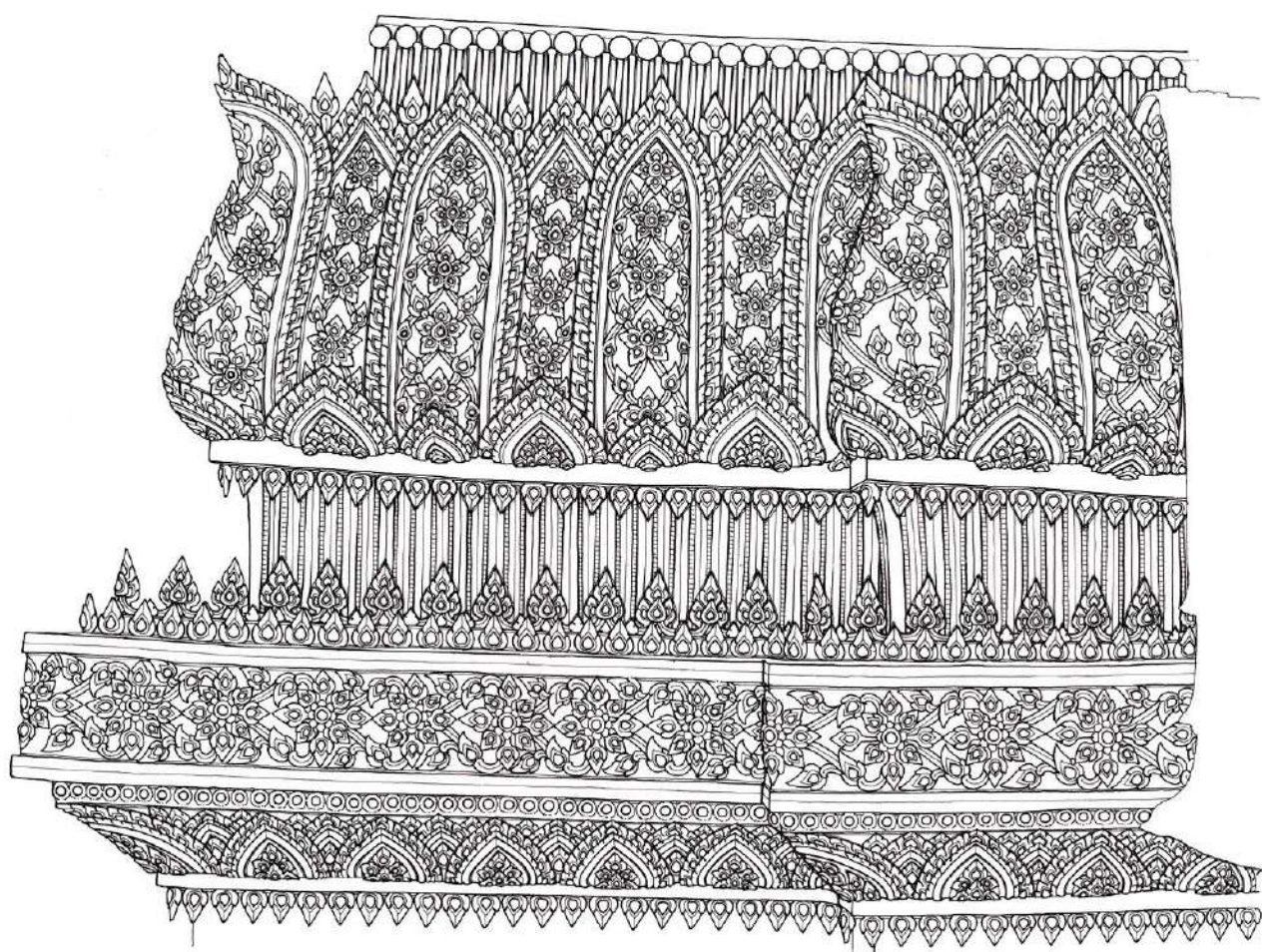
ฐานกลีบบัว พระพุทธรูปประธาน วัดนางนอง

ชิ้นงาน : ฐานกลีบบัว พระพุทธรูปประธาน พระอุโบสถ
สถานที่ : วัดนางนอง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
กรรมวิธี : ปูนปั้น ปิดทอง ประดับกระจกสี

ภาพถ่ายเส้นแสดงรายละเอียดประกอบตอนบน ของชุดฐานประดิษฐานพระพุทธรูปมหาจักรพรรดิ พระพุทธรูปประธานภายในพระอุโบสถวัดนางนอง ตอนบนสุดของชุดฐานสิงห์ประกอบด้วยชั้นบัวหงาย ประดับกลีบบัวไล่สายบรรจูลายใบเทศ ล้อมกรอบด้วยเส้นลวด เส้นกนก และลายแข้งสิงห์ คีวบัวประดับลายเม็ดกลมหน้ากระดานบนของฐานสิงห์ประดับลายประจำยาม ซึ่งผูกขึ้นจากลายใบเทศย่อยๆ ใช้ก้านลายเชื่อมต่อประจำยามแต่ละชุดเข้าด้วยกัน ช่องไฟลายแทรกลายใบเทศ เหนือหน้ากระดานบนตั้งกระจิงซ้อน ๒ แถว ถัดขึ้นไปเป็นชั้นกลีบบัว เริ่มจากคอท้องไม้ประดับเส้นลวดช่วยเพิ่มรายละเอียดแสงเงาในแนวเส้นตั้ง เส้นลวดรองรับกลีบบัวประดับขอบล่างด้วยลายกระจิง ชั้นกลีบบัวประดิษฐ์ให้กลีบเรียงซ้อนสลับหว่างกันเป็นจันทระ กลีบด้านล่างรูปหยดน้ำด้านบนเป็นบัวกลีบยาว พื้นที่ภายในกลีบบัวบรรจูลายดอกไม้ประกอบกันไขว้ เกิดจากลายใบเทศย่อยๆ เรียงประกอบเข้าด้วยกัน ยึดโยงด้วยก้านลาย ตอนบนสุดชั้นบัวเกสรเป็นองค์ประกอบรองรับองค์พระพุทธรูป

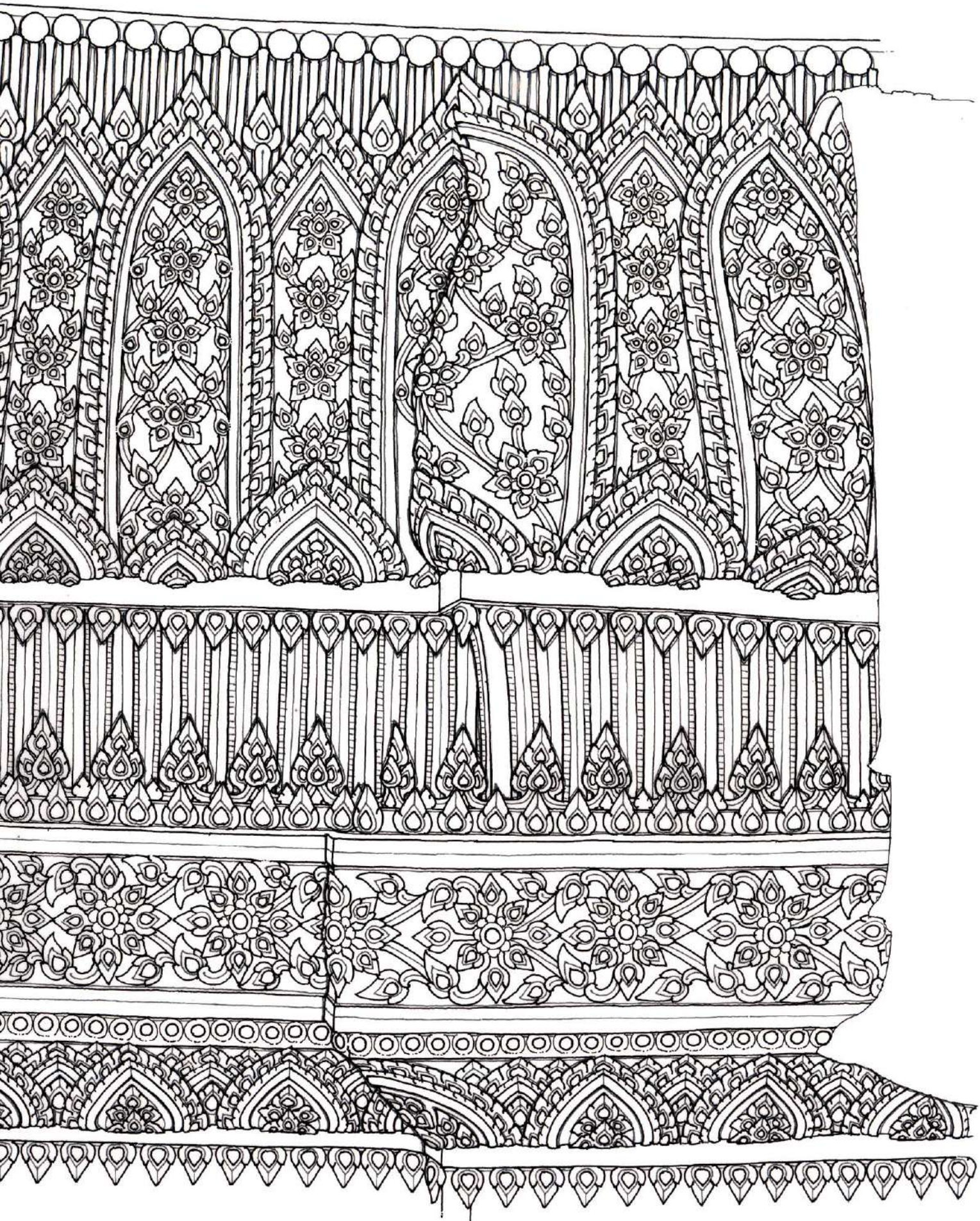
พระอุโบสถ วัดนางนอง

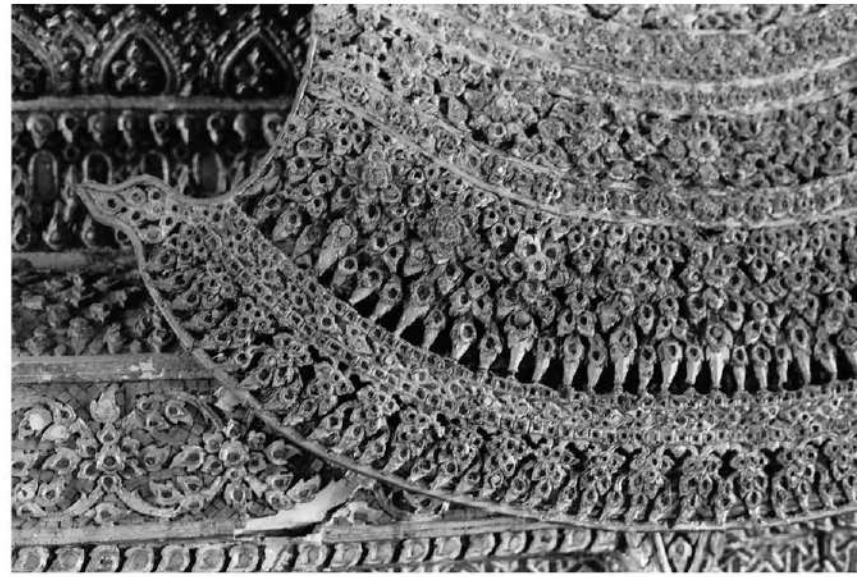
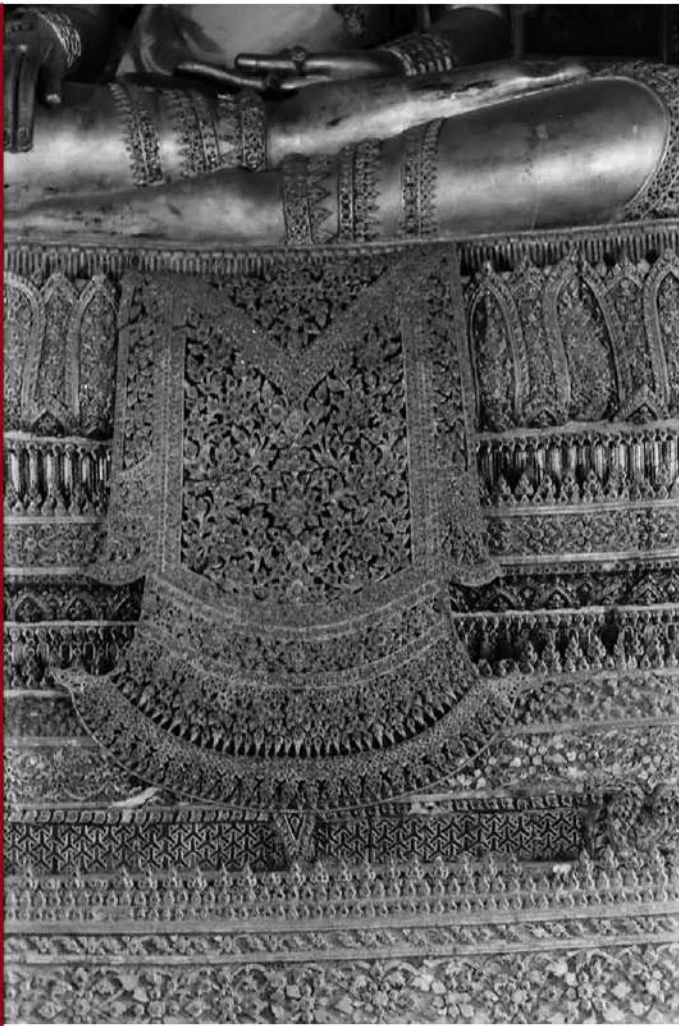

ฐานพระพุทธรูปประธาน งานปูนปั้นปิดทองประดับกระจกสี พระอุโบสถ วัดนางนอง กรุงเทพมหานคร
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘

มรณ.

พระอุโบสถ วัดนางนอง

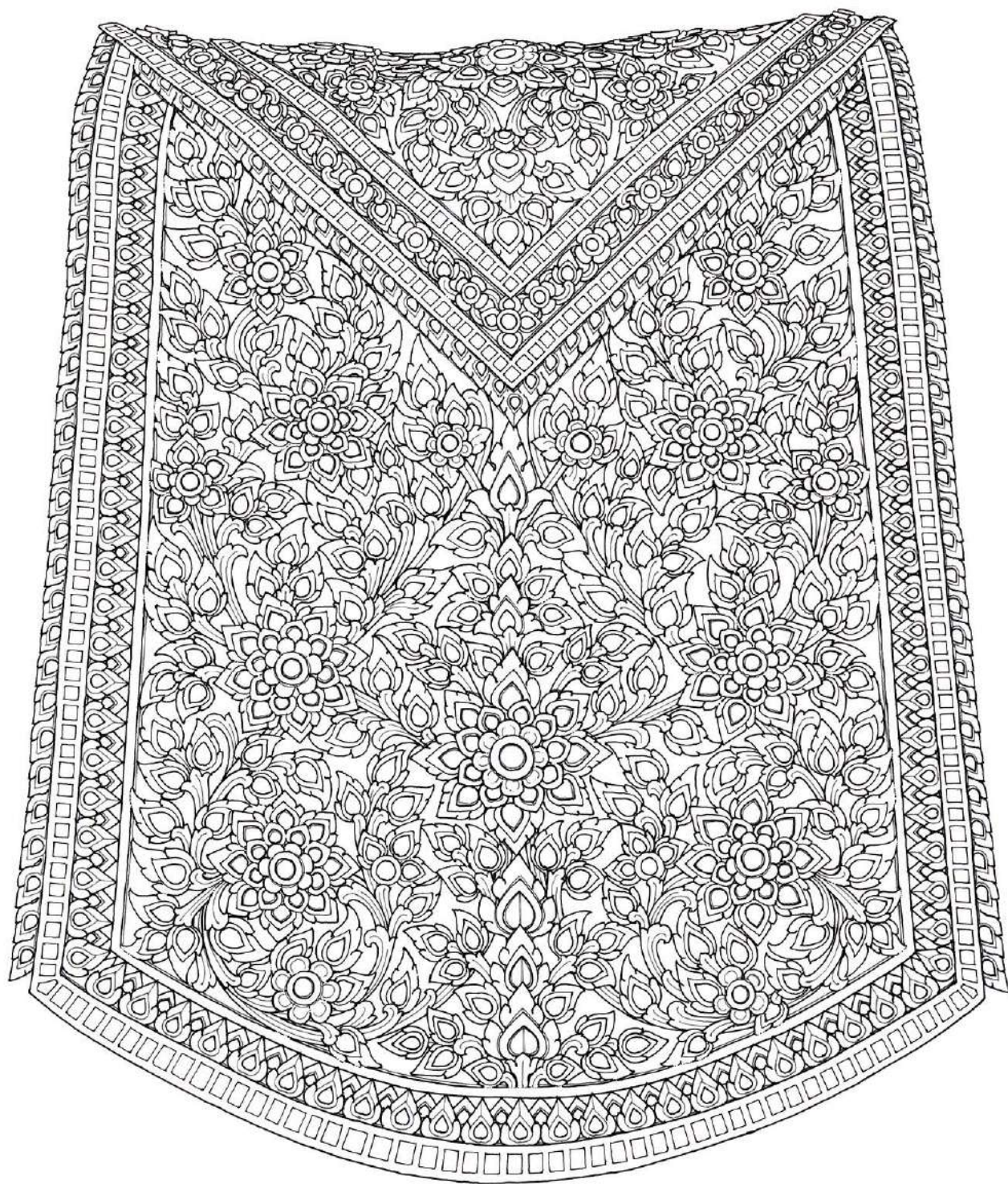
ผ้าทิพย์ พระพุทธรูปประธาน วัดนางนอง

ชิ้นงาน : ผ้าทิพย์ พระพุทธรูปประธาน พระอุโบสถ
สถานที่ : วัดนางนอง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
กรรมวิธี : ปูนปั้น ปิดทอง ประดับกระจกสี

ผ้าทิพย์ คือองค์ประกอบที่ประดับอยู่ตอนบนของฐานประดิษฐานพระพุทธรูป หรือ พระราชาสนที่ประทับ โดยจำลองลักษณะของการปูผ้ารองเป็นที่ประทับ แล้วห้อยชายผ้าลงมาคลุมตรงด้านหน้าของแท่นฐานที่ประทับนั้น เป็นการแสดงความสำคัญพิเศษของบุคคลหรือสิ่งที่ประทับหรือประดิษฐานอยู่ด้านบน

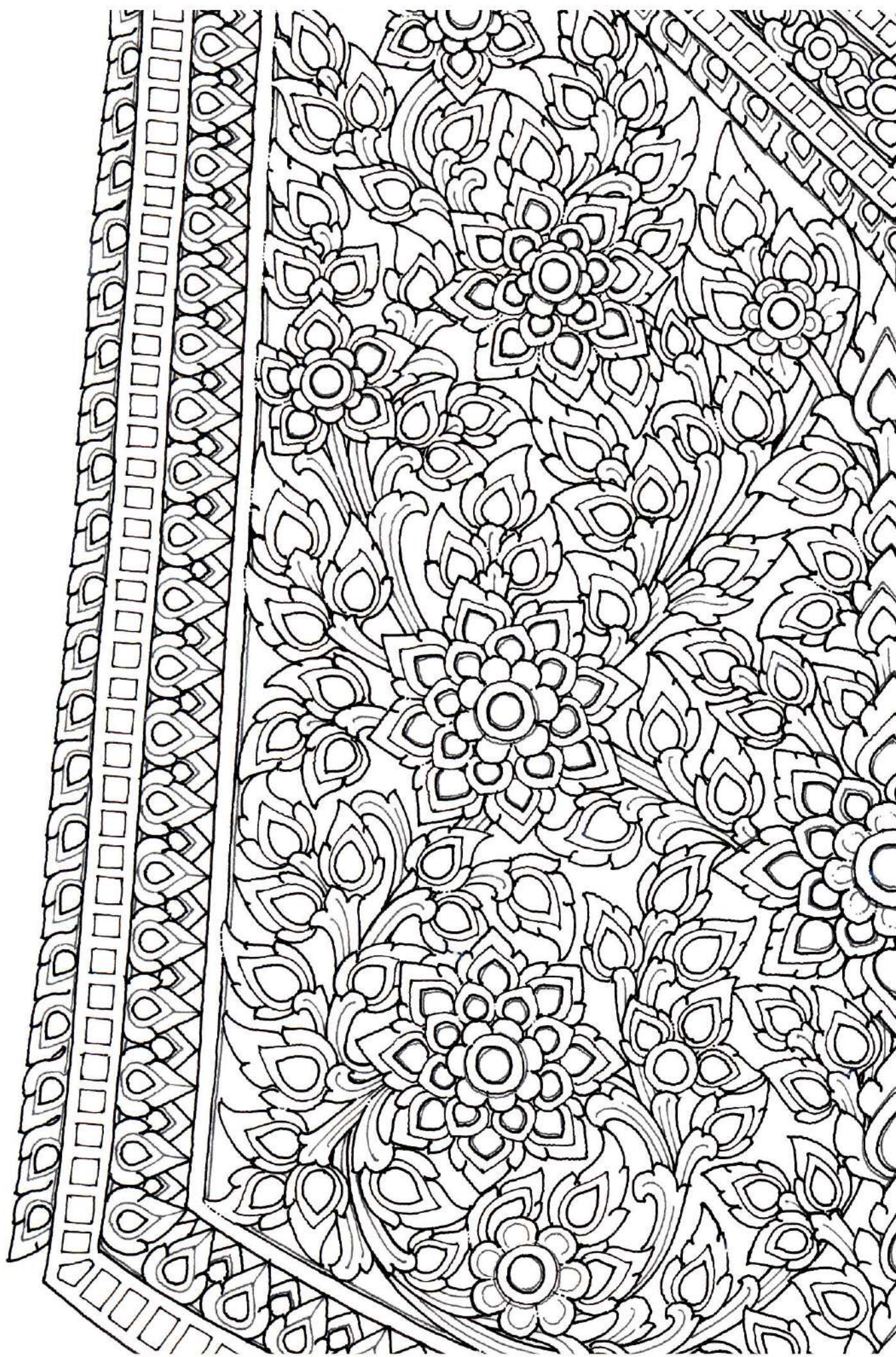
ด้านหน้าของชุดฐานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมหาจักรพรรดิ ประดับผ้าทิพย์ห้อยลงมาที่กึ่งกลาง ตอนบนพาดทับชั้นกลีบบัวปลายล่างยาวลงมาจรดชั้นแข้งสิงห์ของฐานสิงห์ ภายในพื้นที่ของผ้าทิพย์ใช้ลายกระจังและลูกขนานแบ่งพื้นที่เลียนลักษณะสังเวียนของลายผ้า ชายผ้าประดับลายกรวยเชิงซ้อน ๒ ชั้น ถัดขึ้นไปเป็น

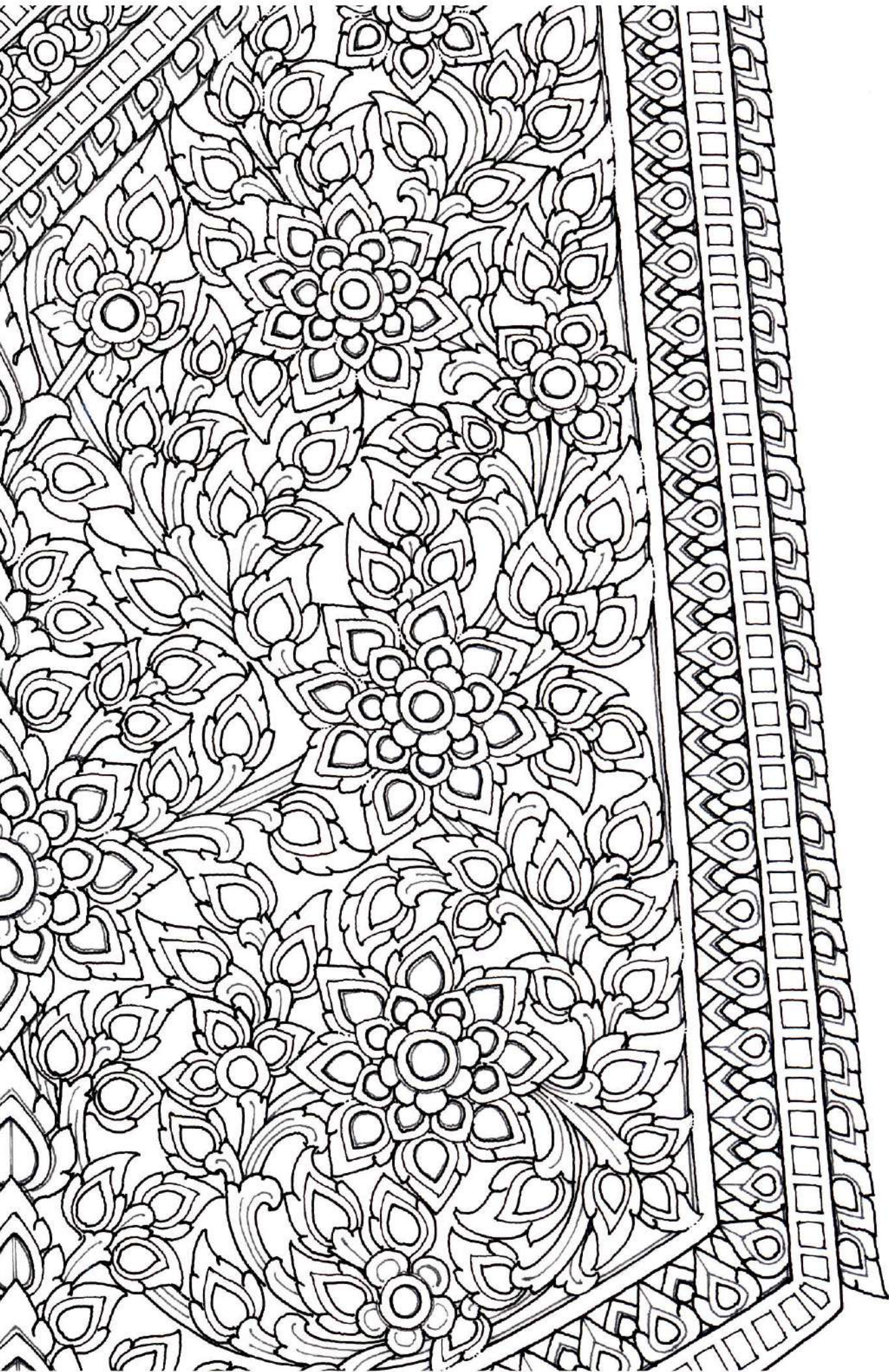
ชุดลายหน้ากระดานพร้อมลูกขนาน มีชายผ้ายื่นออกมาทั้ง ๒ ข้าง คล้ายผ้าที่ปูซ้อนอยู่เบื้องหลัง ตอนบนประดับด้วยลวดลายในกรอบคล้ายมุมของผืนผ้าปิดทับอยู่ ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียดลวดลายในส่วนผืนผ้า ลักษณะเป็นลายแบบสมมาตร ใช้ลายดอกไม้กลขนาดใหญ่เป็นลายประธานวางในแนวแกนกลาง จากนั้นวางดอกไม้ขนาดเล็กย้อมกว่ากระจายอยู่เป็นจังหวะ ให้ก้านลายขมวดโค้งเชื่อมดอกไม้เข้าด้วยกัน ประดับใบเทศแทรกลงตามแนวก้านลายรักษาระยะของช่องไฟอย่างสม่ำเสมอ ใบเทศแต่ละชั้น ปรับแนวก้านกลางของลายให้เป็นเส้นโค้งสัมพันธ์กับโค้งของก้านลาย ส่งผลให้เกิดความนุ่มนวลแสดงทิศทางของลวดลายได้อย่างน่าชม

ผ้าทอพื้น ฐานพระพุทธรูปประธาน พระอุโบสถ วัดนางนอง กรุงเทพมหานคร
๒๘ เมษายน ๒๕๕๘

นพพร.

ถาวรบาล พระอุโบสถ วัดนางนองวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

จำนวน : ๑๐๐๐ และ ๑๐๐๐๐๐

สถานที่ : วัดประสาธน์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปูนปั้น ประดับกระจก

วัดพระธาตุลำปางหลวง (คำเมือง: LN-Wat Phra That Lampang Luang.png) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 18 กิโลเมตร วัดตั้งอยู่บนเนินสูง มีการจัดวางผังและส่วนประกอบของวัดสมบูรณ์แบบที่สุด มีสิ่งก่อสร้าง และสถาปัตยกรรมต่างๆ บริเวณพุทธาวาสประกอบด้วย องค์พระธาตุ ลำปางหลวง เป็นประธาน มีบันไดนาคนำขึ้นไปสู่ชั้นประดิษฐาน ถัดขึ้นไปเป็นวิหารหลวง บริเวณทิศเหนือขององค์พระธาตุมีวิหารบริวารตั้งอยู่คือ วิหารน้ำแต้ม และ วิหารคันแก้ว

ด้านตะวันตกขององค์พระธาตุประกอบด้วยวิหารละโว้ และหอพระพุทธรูป ด้านใต้มี วิหารพระพุทธและอุโบสถ ทั้งหมดนี้จะแวดล้อมด้วยแนวกำแพงแก้วทั้งสี่ด้าน นอกกำแพงแก้วด้านใต้มีประตูที่จะนำไปสู่เขตสังฆาวาส ซึ่งประกอบด้วยอาคาร หอพระไตรปิฎก ภูมิประติมากรรม พระแก้วดอนเต้า อาคารพิพิธภัณฑ์และกุฏิสงฆ์

บานหน้าต่าง งานลายรดน้ำ พระอุโบสถ วัดนางนอง กรุงเทพมหานคร
๑๗ กันยายน ๒๕๕๖

รศ.ร.

ลายรดน้ำ บานหน้าต่าง พระอุโบสถ วัดนางนอง

ชิ้นงาน : บานหน้าต่าง พระอุโบสถ

สถานที่ : วัดนางนอง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ลายรดน้ำ

วัดพระธาตุลำปางหลวง (คำเมือง: LN-Wat Phra That Lampang Luang.png) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 18 กิโลเมตร วัดตั้งอยู่บนเนินสูง มีการจัดวางผังและ ส่วนประกอบของวัดสมบูรณ์แบบที่สุด มีสิ่งก่อสร้าง และ สถาปัตยกรรมต่างๆ บริเวณพุทธาวาสประกอบด้วย องค์พระธาตุ ลำปางหลวง เป็นประธาน มีบันไดนาคนำขึ้นไปสู่ซุ้มประตูโขง ถัดซุ้มประตูโขงขึ้นไปเป็นวิหารหลวง บริเวณทิศเหนือขององค์ พระธาตุมีวิหารบริวารตั้งอยู่คือ วิหารน้ำแต้ม และวิหารต้นแก้ว

ด้านตะวันตกขององค์พระธาตุประกอบด้วยวิหารละโว้ และหอ พระพุทธบาท ด้านใต้มี วิหารพระพุทธและอุโบสถ ทั้งหมดนี้ จะแวดล้อมด้วยแนวกำแพงแก้วทั้งสี่ด้าน นอกกำแพงแก้วด้านใต้ มีประตูที่จะนำไปสู่เขตสังฆาวาส ซึ่งประกอบด้วยอาคาร หอพระ ไตรปิฎก ฎฐิประดิษฐาน พระแก้วดอนเต้า อาคารพิพิธภัณฑ และ ฎฐิสงฆ์

บานหน้าต่าง งานลายรดน้ำ พระอุโบสถ วัดนางนอง กรุงเทพมหานคร
๓ มกราคม ๒๕๕๘

รศ.ดร.

บานตู้พระธรรมลายรดน้ำ พืพิกณทสถานแห่งชาติ พระนคร

ชิ้นงาน : บานตู้พระธรรม

สถานที่ : พืพิกณทสถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : เขียนลายรดน้ำ

ตู้พระธรรมในภาพถ่าย จัดแสดงอยู่ ณ พืพิกณทสถานแห่งชาติ พระนคร มีลักษณะเป็นตู้ชาหมแบบ มีลิ้นชัก รูปแบบศิลปะสมัยอยุธยา บานตู้ด้านหน้าและด้านข้างทั้ง ๒ ด้าน ตกแต่งด้วยการเขียน ลายก้ามระ ลายเส้นและปิดทองบนพื้นรัก เป็นภาพทิวทัศน์ป่าหิมพานต์และภาพเล่าเรื่องรามเกียรติ์ ส่วนบานตู้ทางด้านหลังตกแต่งด้วยการเขียนลายรดน้ำ เป็นภาพเทวดาทวารบาลเต็มเนื้อที่บาน เทวดา ทั้ง ๒ องค์ องค์หนึ่งแสดงหน้าด้านอัด อีกองค์หนึ่งหน้าเสี้ยวหรือหน้าด้านข้าง ประทับยืนบนแท่น ประกอบลายกระหนก ผูกเป็นภาพหัวนาคและหางนาค หัตถ์ถือข้อกระหนก

ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียด ภาพเทวดาทวารบาลที่อยู่ทางด้านซ้าย ลักษณะภาพด้านหน้าอัด ประทับยืนพระกรด้านที่อยู่ริมขอบบานทั้งลงแนบพระองค์ อีกด้านหนึ่งยกขึ้นเสมออังสา ถือข้อกระหนก พื้นหลังเว้นที่ว่างเป็นท้องฟ้า ประดับลายดอกกลอยและลายเมฆ ลายดอกกลอยเกิดจากการผูกลาย กระหนกเปลวและหัวนาคบรรจุในทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ กรอบบานประดับเส้นลวดและลายกลีบบัว

ลายรดน้ำตู้พระธรรม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒

รศ.ดร.

หีบพระธรรมลายรดน้ำ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ชิ้นงาน : ตัวหีบพระธรรม

สถานที่ : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : เขียนลายรดน้ำ

หีบพระธรรม จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นงานครุภัณฑ์รูปแบบศิลปะสมัยอยุธยา สร้างจากไม้ รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านบนเป็นฝาปิด ฝาโดยรอบของหีบพระธรรมตกแต่งด้วยการเขียนลายรดน้ำ ที่ขอบของฝาหีบกรอบโดยรอบ เขียนลายหน้ากระดานประจำยามประกอบลายก้านขด แบ่งพื้นที่ออกเป็นกรอบลูกฟักที่ด้านหน้าและหลังด้านละ ๔ ช่อง ด้านข้างด้านละ ๒ ช่อง รวมทั้งสิ้น ๑๒ ช่อง แต่ละช่องเขียนภาพสัตว์ประจำปีนักษัตรทั้ง ๑๒ เรียงกันไป ถัดลงมาส่วนตัวหีบประดับลายหน้ากระดานเป็นกรอบโดยรอบ พื้นที่ภายในเขียนภาพสัตว์หิมพานต์ พื้นหลังเป็นลายพรรณพฤกษา

ภาพลายเส้นแสดงภาพลายรดน้ำส่วนตัวหีบทางด้านหลัง เขียนภาพคชสีห์คู่ยืนหันหน้าเข้าหากัน ตอนล่างเป็นโศดหินมีโพรงถ้ำเป็นที่อาศัยของสัตว์เล็กๆ พื้นหลังเขียนลายพรรณพฤกษา ประกอบด้วยกิ่งก้าน ดอกไม้ใบไม้อย่างภาพธรรมชาติแทรกด้วยภาพนกต่างๆ สร้างความมีชีวิตชีวาให้กับภาพ

หีบเขียนลายรดน้ำ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
-- สิงหาคม ๒๕--

ภาพเขียน

พระที่นั่งราเชนทรยาน

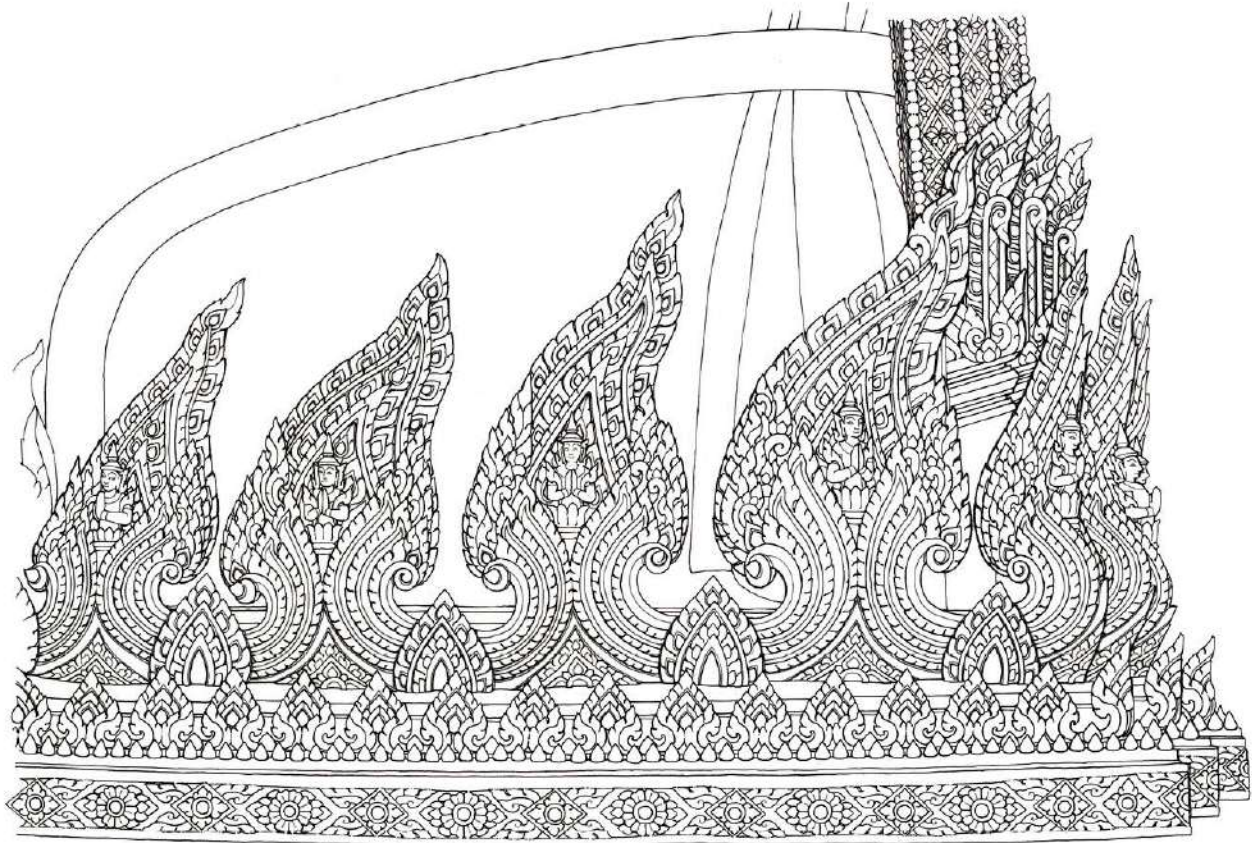
ชิ้นงาน : พนักด้านข้าง พระที่นั่งราเชนทรยาน

สถานที่ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

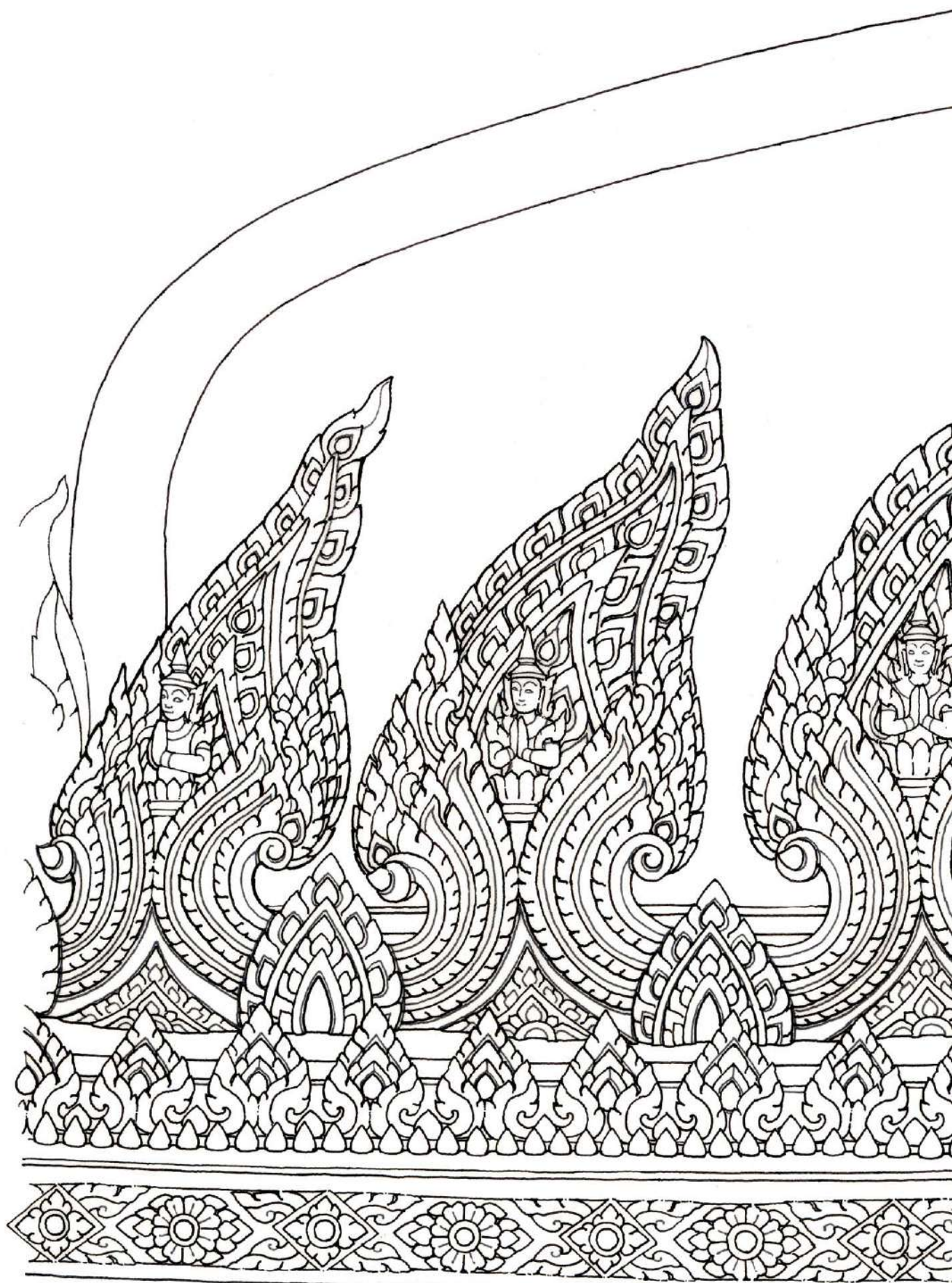
พระที่นั่งราเชนทรยาน เป็นพระราชมณเฑียรสำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ สร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างหลวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีรูปแบบเป็นพระราชมณเฑียรทรงบุษบก ผังสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนฐานเป็นฐานสิงห์และฐานบัวหงาย ยึดท้องไม้ขึ้นประดับรูปครุฑพุดนาคร ขอบบนของฐานประดับกระจกสีปฏิมากรรมเทพารักษ์รูปเทพนม การประดับรูปเทพนมและครุฑ เป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นองค์สมมติเทพของพระมหากษัตริย์ ตอนล่างประกอบคานหาม ๔ คาน ใช้ประกอบในพระราชพิธีสำคัญ อาทิ การเสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนแห่อย่างใหญ่ที่เรียกว่าขบวนสี่สาย เช่น ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก, ใช้ในการเชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระมหากษัตริย์จากพระเมรุมาศเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง เป็นต้น

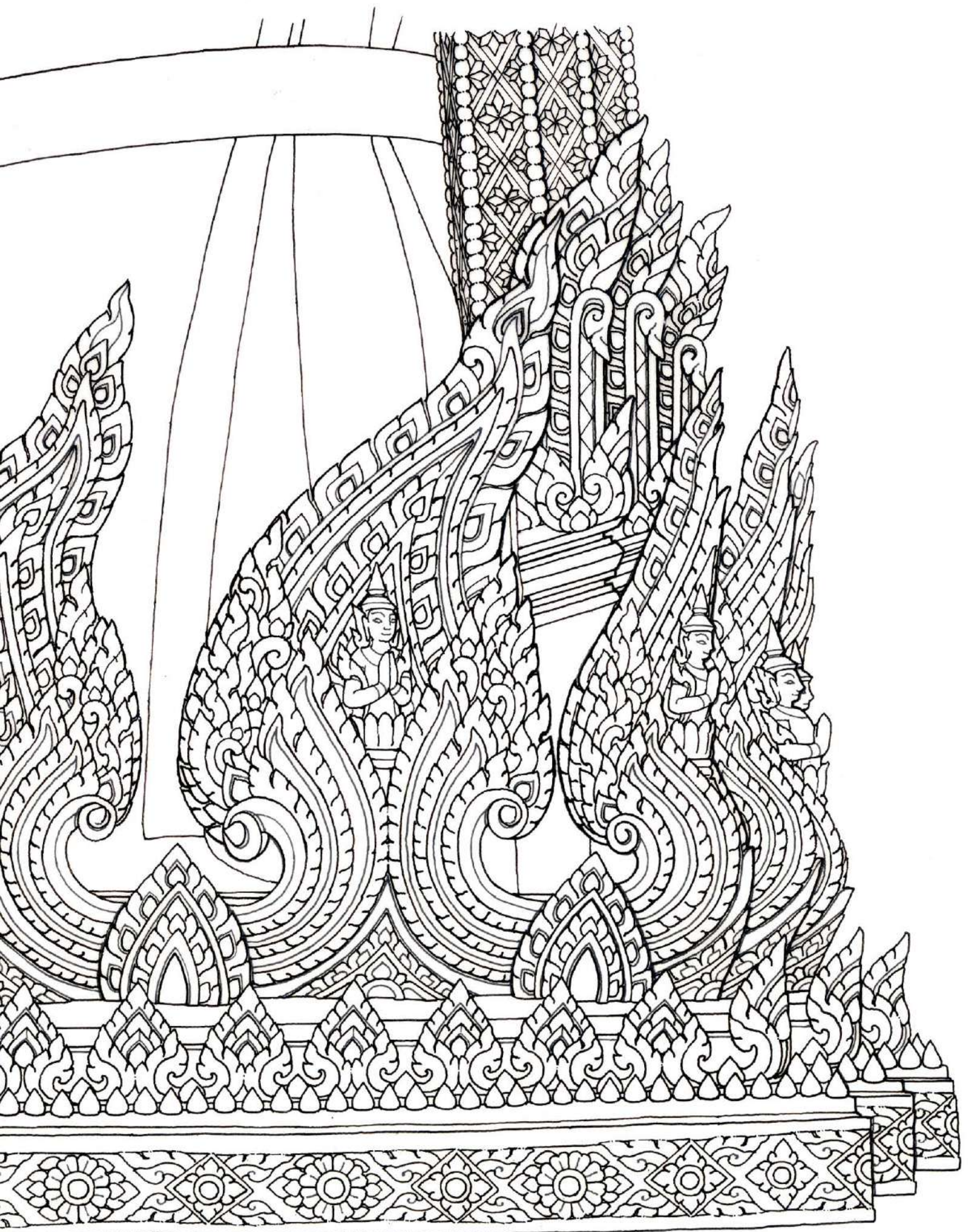
ภาพถ่ายเส้นแสดงขอบบนของฐานด้านข้าง หน้ากระดานบนบรรจุลายประจำยามก้ามปูคั่นด้วยลายลูกฟัก ขอบบนตั้งกระจังดาวอ้อยและกระจังเจิม ถัดขึ้นไปตั้งกระจังปฏิมากรรมคล้ายเป็นพนักด้านข้างของพระราชมณเฑียร เรียงจากขนาดเล็กทางด้านหน้า มีขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับ ลักษณะกระจังปฏิมากรรมเกิดจากการผูกสายกระหนกพันหลังชนกัน แล้วต่อสายด้านบนให้กรอบลายอยู่ในทรงดอกบัวตูม แกนลายเป็นเส้นสลับแบบทางไหลช่วยสร้างลักษณะพลิ้วไหวขององค์ประกอบ สอดคล้องกับทิศทางการเคลื่อนที่ไปของพระราชมณเฑียรในขบวน ใจกลางของกระจังปฏิมากรรมประดับรูปเทพนม

กระจัง พระที่นั่งราชนทรยาน งานไม้แกะสลัก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
๗ สิงหาคม ๒๕๕๖

กระจัง

พระที่นั่งราเชนทรยาน

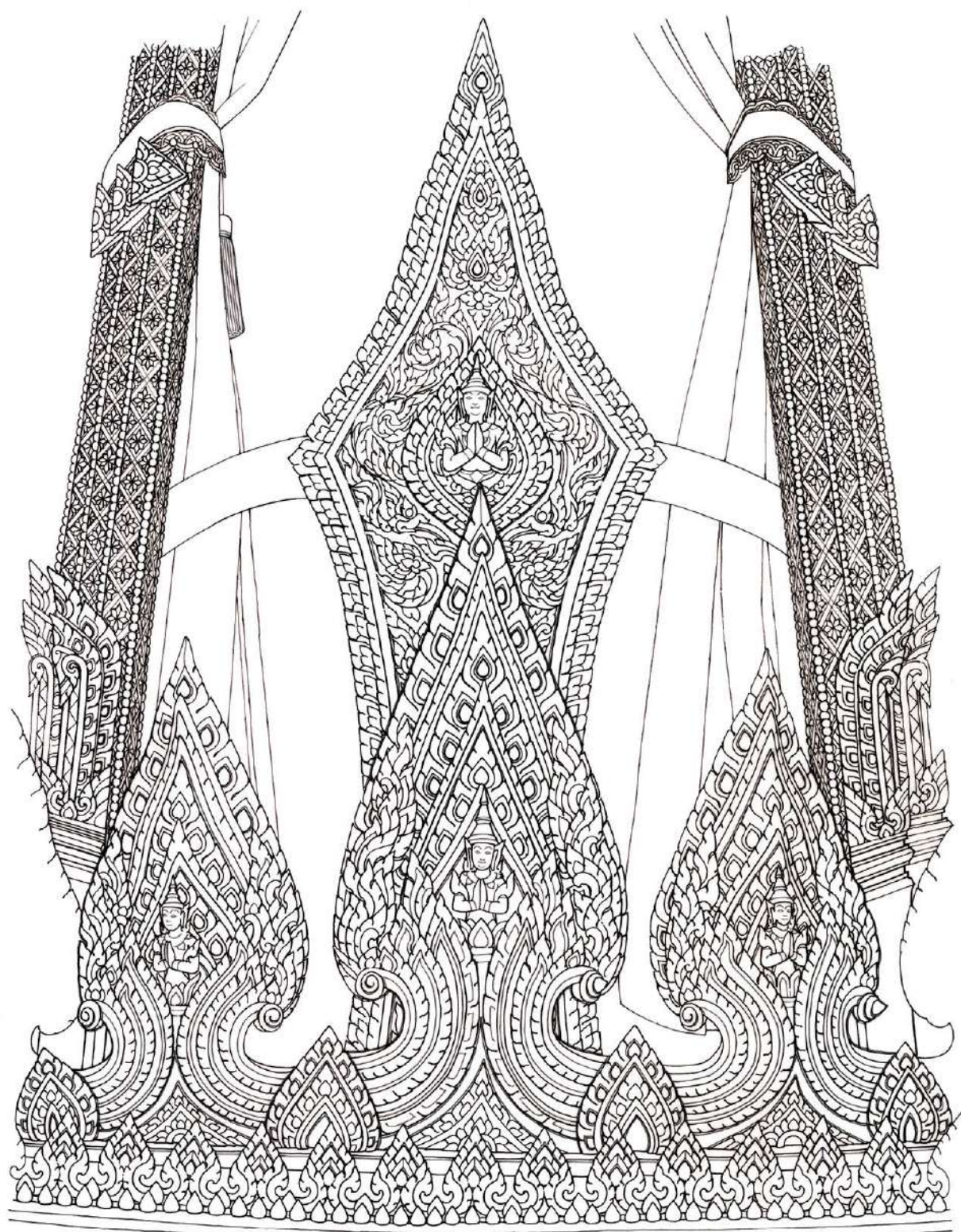
ชิ้นงาน : พนักด้านหลัง พระที่นั่งราเชนทรยาน

สถานที่ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

กรรมวิธี : ไม้แกะสลัก ปิดทอง ประดับกระจกสี

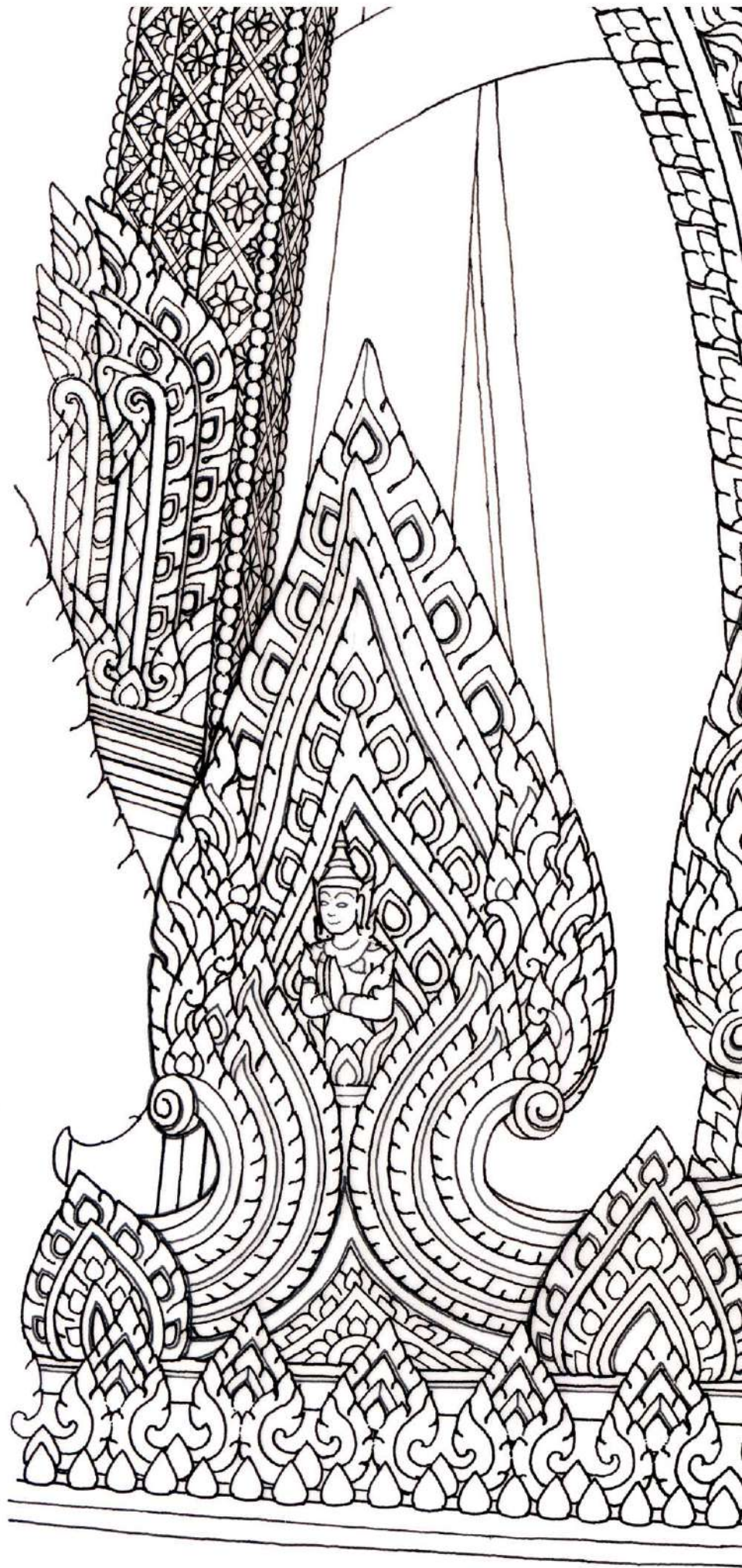
ภาพถ่ายเส้นแสดงรายละเอียดพนักด้านหลังของพระที่นั่งราเชนทรยาน กระจังปฏิญาณที่ประดับอยู่ทางด้านหลังของพระราชยาน จะมีขนาดใหญ่กว่าด้านข้างทั้ง ๒ ด้าน โดยเฉพาะกระจังปฏิญาณที่อยู่กึ่งกลางจะมีขนาดใหญ่ที่สุดด้วยเหตุที่เป็นองค์ประกอบประธาน กระจังทางด้านหลังของพระราชยานมีแนวแกนกลางของกระจังเป็นเส้นตั้ง แต่ปริมาตรโดยรวมของกระจังเมื่อมองจากทางด้านข้าง จะมีเส้นรอบรูปเป็นเส้นทางไหล ช่วยสร้างลักษณะพลิ้วไหวและความต่อเนื่องกับบรรยากาศขององค์ประกอบทางด้านข้างของพระราชยาน

ถัดเข้าไปในแนวแกนกลางเป็นแผงไม้แกะสลักยอดแหลม ทำหน้าที่คล้ายพนักพิง ตรงกลางประดับภาพเทพนมในกรอบทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ พื้นหลังผูกสายกระหนกก้านขด ล้อมกรอบด้วยเส้นลวดเส้นกาบ และลายแจ้งสิงห์ เสาของพระราชยานเป็นเสาสี่เหลี่ยมจัตุรัสเรียงชิดกันมุมละ ๓ ด้าน ประดับกระจังเป็นลายประจำยาม ดอกชี่กดอกซ้อน มุมเสาประดับลายเมื่อดกลม โคนเสาประดับกาบพรหมศร พระที่นั่งราเชนทรยานประดับตกแต่งผิวด้วยการปิดทอง ประดับกระจกสีอย่างประณีตงดงาม

กระจิงงานไม้แกะสลัก พระที่นั่งราชนทรยาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖

ภาพเขียน.

บทที่ ๓ สร้างสรรค์ประโยชน์

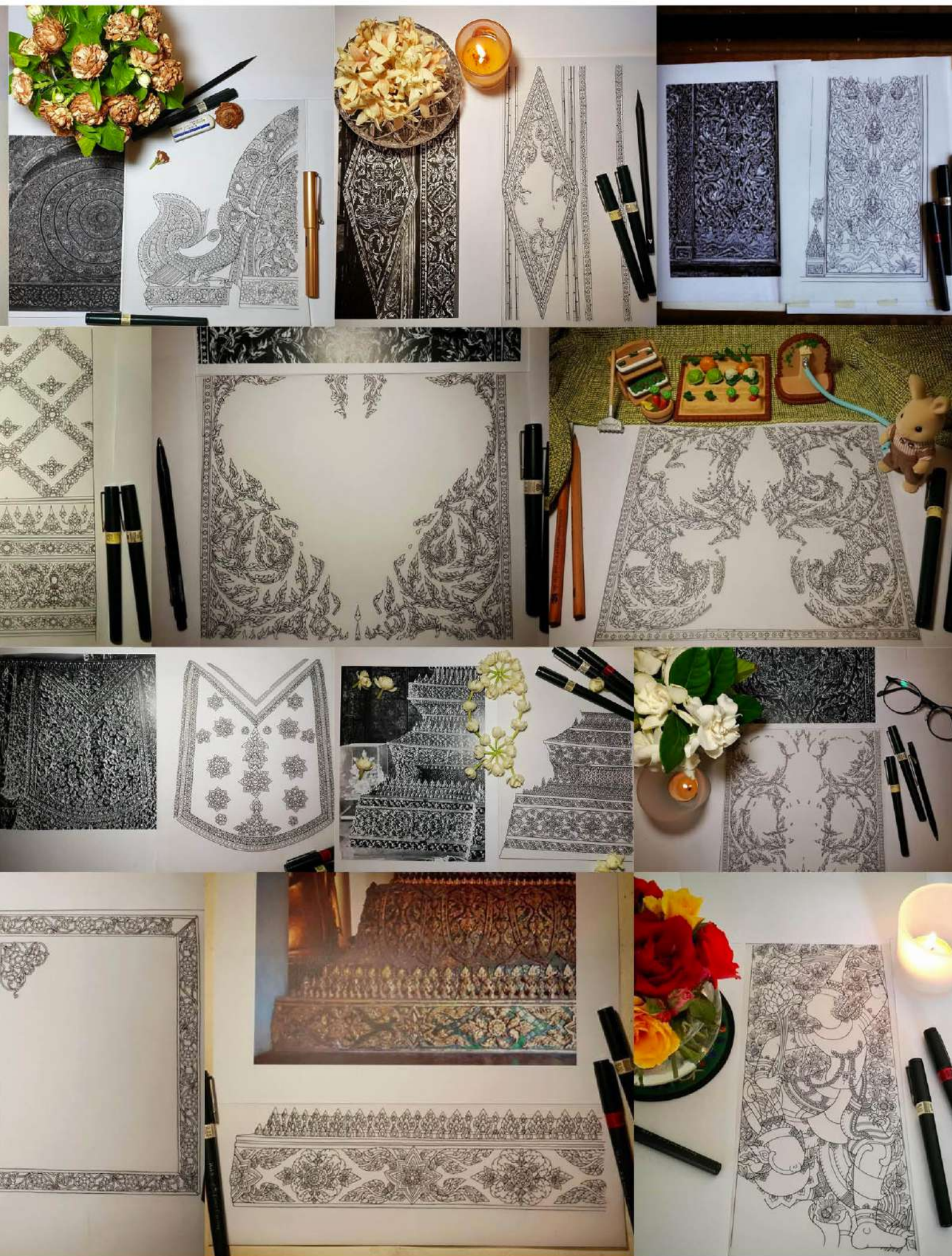
บทที่ ๓

สร้างสรรค์ประโยชน์

ภาพถ่ายงานสถาปัตยกรรม และศิลปวัตถุโดย รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ที่เลือกมาเป็นต้นแบบของการเขียนภาพลายเส้น มีความหลากหลายทั้งในด้านรูปแบบ วัสดุ และยุคสมัย เป็นชิ้นงานที่ตั้งอยู่ในวัดหรือสถานที่สำคัญทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

หากจะพิจารณาเรื่องรูปแบบศิลปะตามการแบ่งยุคสมัย จะพบว่า โดยมากเป็นงานศิลปะอยุธยาเป็นต้นมา เพราะจากช่วงเวลาที่ ไม่ยาวนานนัก จึงหลงเหลือเป็นหลักฐานอยู่มากกว่าชิ้นงานที่สร้างขึ้นในยุคก่อนหน้า วัสดุและกรรมวิธีในการสร้างงาน ได้แก่ งานแกะสลักไม้ งานปั้นปูน และ งานหล่อโลหะ ซึ่งเป็นวัสดุหลักในการสร้างงานสถาปัตยกรรมและงานครุภัณฑ์แบบศิลปะไทยมาแต่เดิม งานประดับตกแต่งผิวชิ้นงานมีหลากหลายลักษณะ ทั้งงานทาสี ปิดทอง งานประดับกระจก งานปิดทองลายฉลุ งานปิดทองลายรดน้ำ และงานประดับมุก รูปแบบศิลปะตามภูมิภาค ยุคสมัย ตลอดจนวัสดุและกรรมวิธีในการสร้างงาน เป็นปัจจัยทำให้ ลวดลายประดับตกแต่งมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป การคัดลอกเป็นภาพลายเส้น นอกจากจะช่วยให้เกิดความชัดเจน เพื่อประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจและจดจำแล้ว ยังช่วยแสดงให้เห็นลักษณะเด่น และความแตกต่างจากปัจจัยเหล่านั้นได้อย่างชัดเจนด้วย

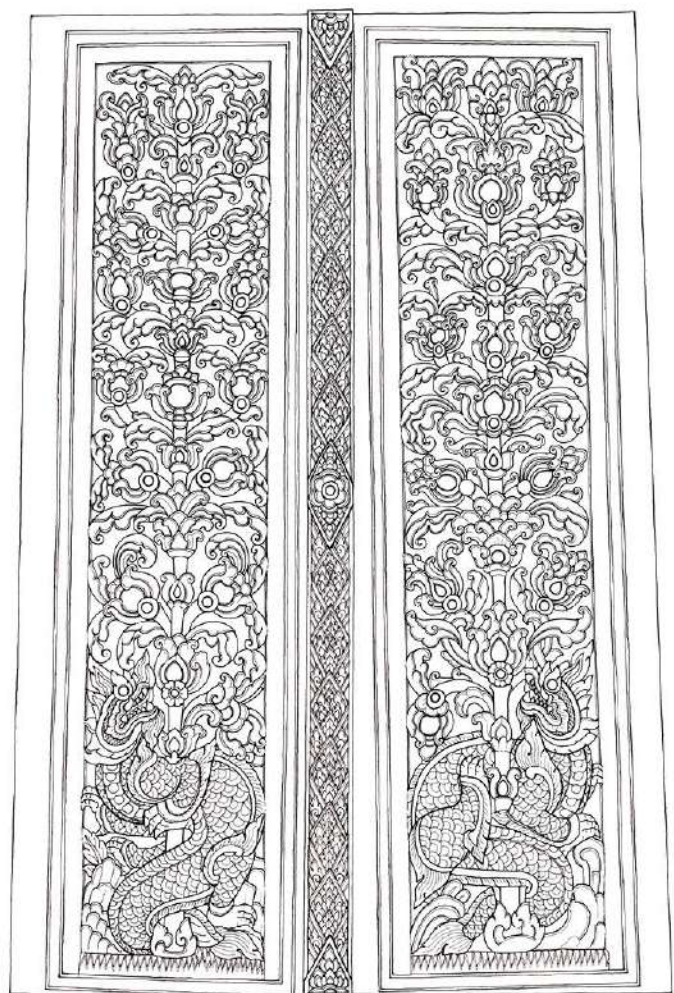

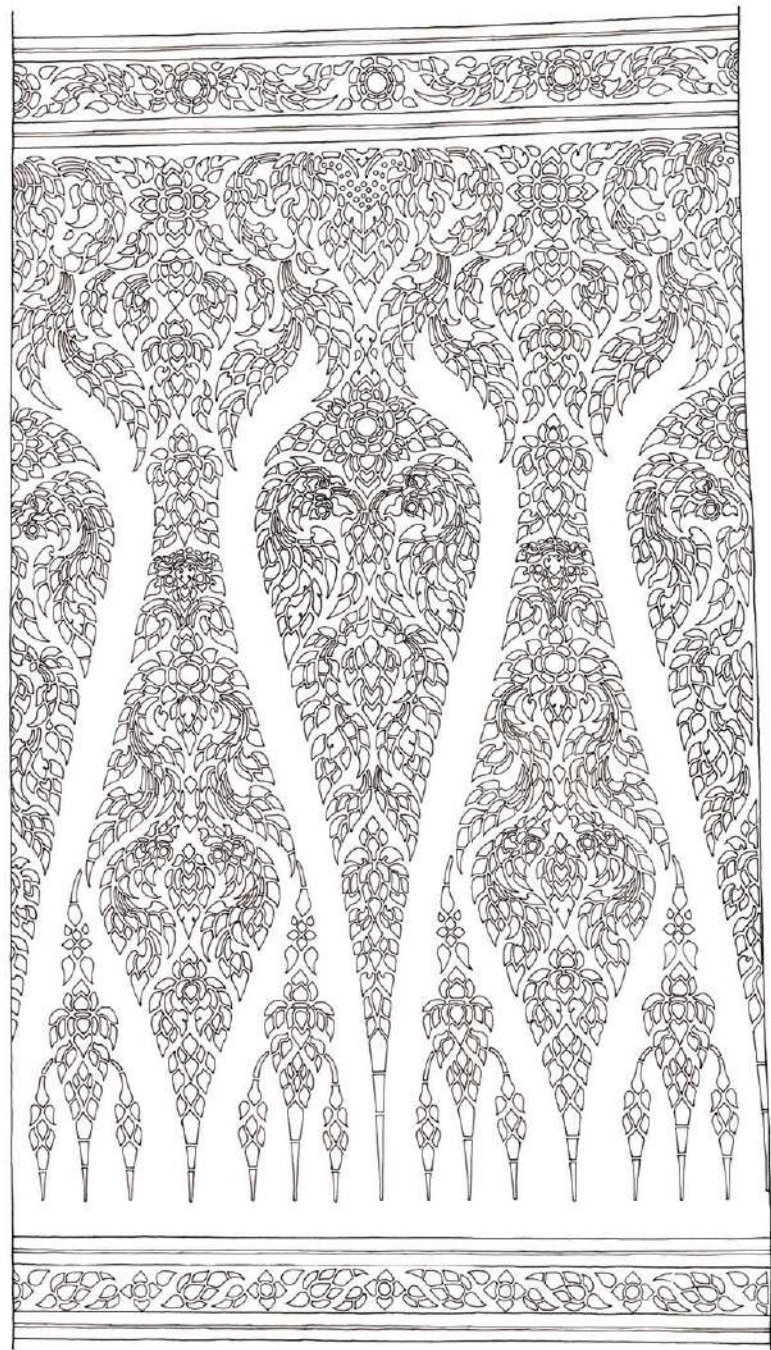
ในการเขียนภาพลายเส้นจากภาพถ่ายต้นแบบมีตัวอย่างของปัญหาหรือข้อจำกัด และแนวทางในการจัดการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เพื่อสร้างต้นแบบให้กับการเขียนภาพลายเส้น ดังนี้

• ภาพต้นแบบไม่ชัดเจน หรือมีบางส่วนอยู่ในเงามืด

ทำการค้นหาภาพถ่ายของชิ้นงานเดียวกันในมุมอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบ ในบางกรณีที่มีผู้เขียนมีโอกาสได้ชมองค์ประกอบสถาปัตยกรรม หรือชิ้นงานศิลปวัตถุชิ้นในปัจจุบัน จะทำการบันทึกภาพ และตรวจสอบรายละเอียดในตำแหน่งที่ไม่ชัดเจนนั้น ก่อนจะลงมือเขียนภาพลายเส้น

ตัวอย่างแสดงการเปรียบเทียบ ภาพถ่ายคุณหมอกับภาพในปัจจุบัน บานประตูหอพระไตรปิฎก วัดระฆัง

ตัวอย่างแสดงการเปรียบเทียบ ภาพถ่ายคุณหมอกับภาพในปัจจุบัน กรวยเชิงเสาอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม

- งานศิลปวัตถุในภาพมีความชำรุดเสียหาย หากรูปแบบของชิ้นงานมีองค์ประกอบหรือลวดลายประดับตกแต่งที่ซ้ำๆ กัน และมีบางตำแหน่งที่เกิดความชำรุดเสียหาย จะทำการพิจารณาจากองค์ประกอบที่ซ้ำกัน หรือเทียบเคียงกันได้ เช่น ลักษณะที่สมมาตร, การไล่เรียงขนาดสัดส่วน เป็นต้น แล้วเขียนเติมให้ครบ เป็นการสันนิษฐานรูปแบบที่สมบูรณ์ของชิ้นงาน เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาด้านการออกแบบ

จากข้อจำกัดของข้อมูลที่ปรากฏในภาพถ่ายต้นแบบ นำไปสู่การค้นคว้า สืบเสาะข้อมูลเพิ่มเติม หรือนำสภาพปัจจุบันขององค์ประกอบสถาปัตยกรรมหรือศิลปวัตถุดังกล่าวมาเปรียบเทียบพบประเด็นสำคัญที่ควรบันทึกไว้ เช่น

- งานศิลปวัตถุที่เป็นข้อมูลในภาพถ่าย ล้วนสร้างขึ้นจากวัสดุในธรรมชาติ ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องความทนทานต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะงานไม้แกะสลัก และงานประดับตกแต่งบนผิวของไม้ กาลเวลาที่ผ่านไปส่งผลให้ชิ้นงานเกิดความชำรุดเสื่อมสภาพไป

- นอกจากการเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาอันเป็นข้อจำกัดของวัสดุในธรรมชาติแล้ว ในบางกรณีพบว่างานสถาปัตยกรรมและชิ้นงานศิลปวัตถุที่ขาดการดูแล มีการใช้สอยที่ไม่เหมาะสม หรือแม้กระทั่งมีการบูรณะปฏิสังขรณ์โดยขาดความรู้ ความเข้าใจ ล้วนเป็นปัจจัยที่เร่งให้ชิ้นงานเกิดความชำรุดเสียหายได้อีกด้วย

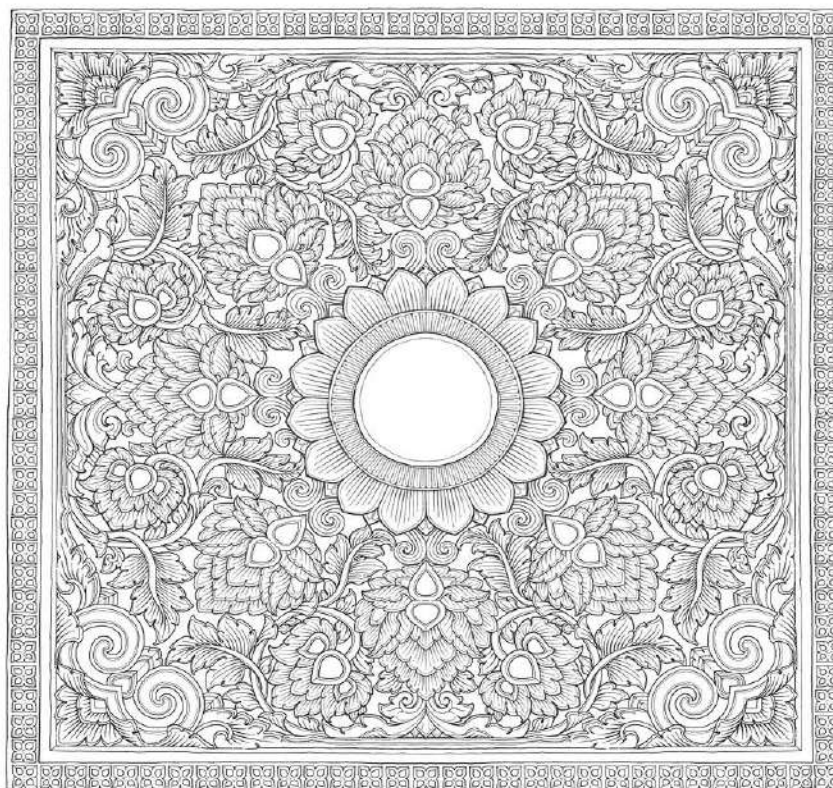

ตัวอย่างภาพถ่ายคุณหมอ เปรียบเทียบกับภาพถ่ายลายเส้นยอดเยี่ยม นาครวบ้นไค พระพุทธบาทสระบุรี

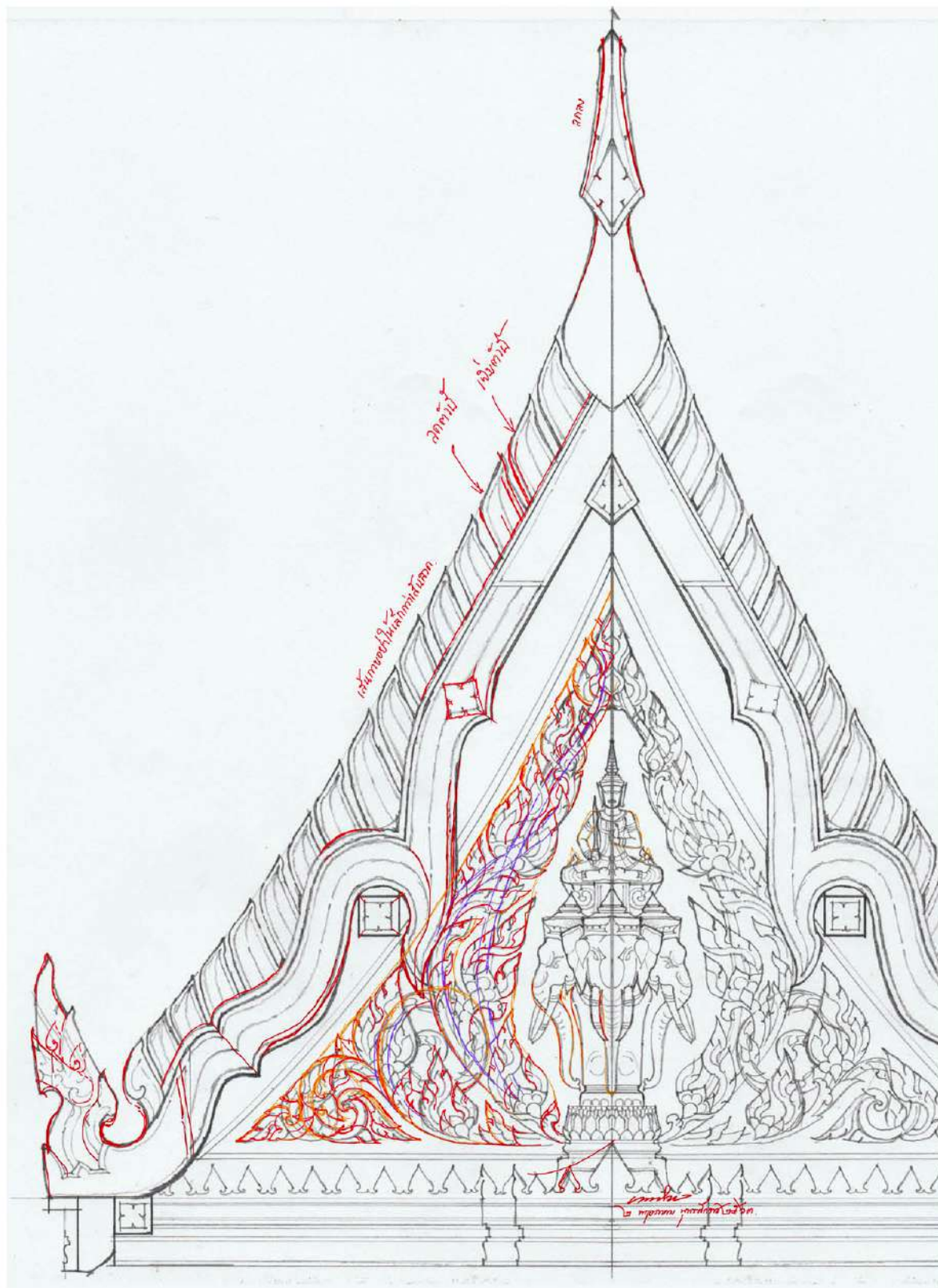
- การเข้าใจสภาพปัญหา ประกอบกับการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของข้อมูลทางด้านงานช่างศิลปะ การมีแนวทางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการดูแลรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุ จัดให้มีการใช้สอย และเก็บรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสม หากมีสภาพชำรุดเสียหาย ควรดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยความรู้ ความเข้าใจ ฝีมือช่าง และกระบวนการที่เหมาะสม จะมีส่วนช่วยสงวนรักษาให้งานศิลปวัตถุอันทรงคุณค่ามีอายุยืนยาว เพื่อเป็นแบบอย่างให้ศึกษาต่อไปได้

- ข้อมูลจากภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา ที่ผู้เขียนยกมาเป็น “งานครู” เพื่อทำการศึกษาด้วยวิธีการเขียนภาพลายเส้นในหนังสือเล่มนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ ยังมี “งานครู” ที่เป็นตัวอย่างอันทรงคุณค่าอีกมากมายหลากหลายรูปแบบ ในบรรดาศิลปวัตถุเหล่านั้นมีชิ้นงานบางส่วนมีความเสี่ยงที่จะเกิดความชำรุดเสียหาย หรือเสื่อมสลายไปด้วยข้อจำกัดของวัสดุธรรมชาติ การส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบ แม้ว่าชิ้นงานศิลปวัตถุจะเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา แต่ข้อมูลที่บันทึกไว้นั้น จะช่วยให้ผู้สนใจได้ชื่นชม ศึกษา ค้นคว้า นับเป็นการช่วยรักษาองค์ความรู้นั้นให้คงอยู่สืบไป

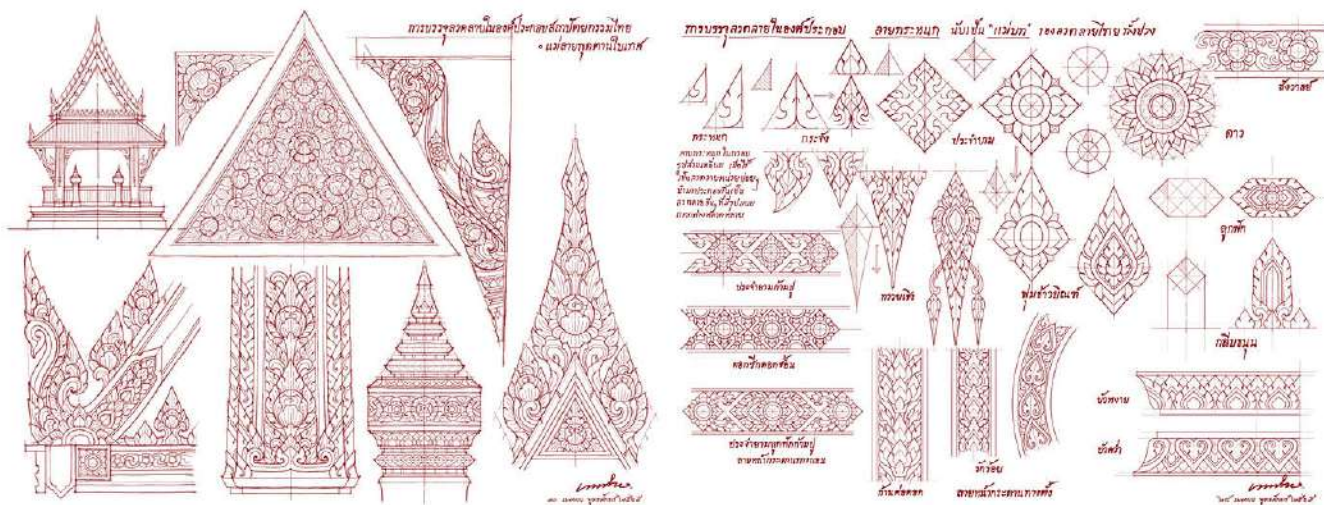
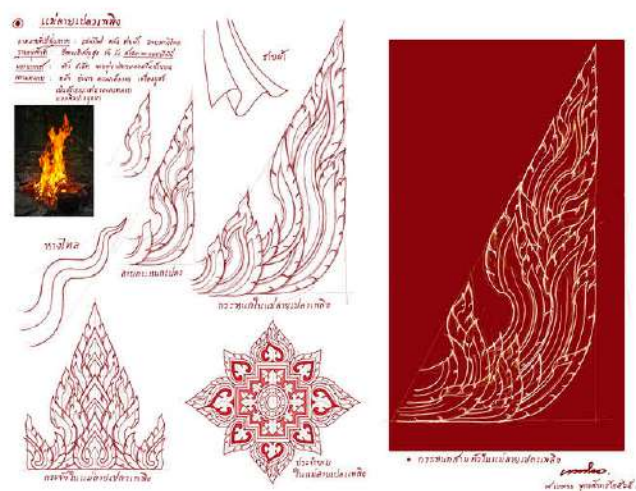
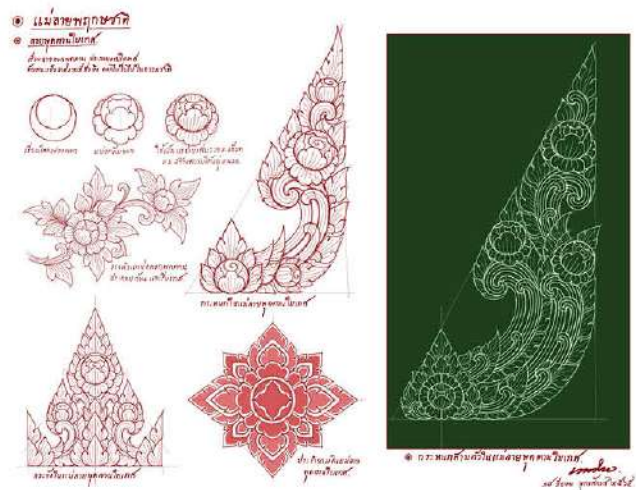

ตัวอย่างภาพถ่ายคุณหมอ เปรียบเทียบกับภาพลายเส้นเพดาน ธรรมาสน์ วัดศาลาปูน ออยุธยา

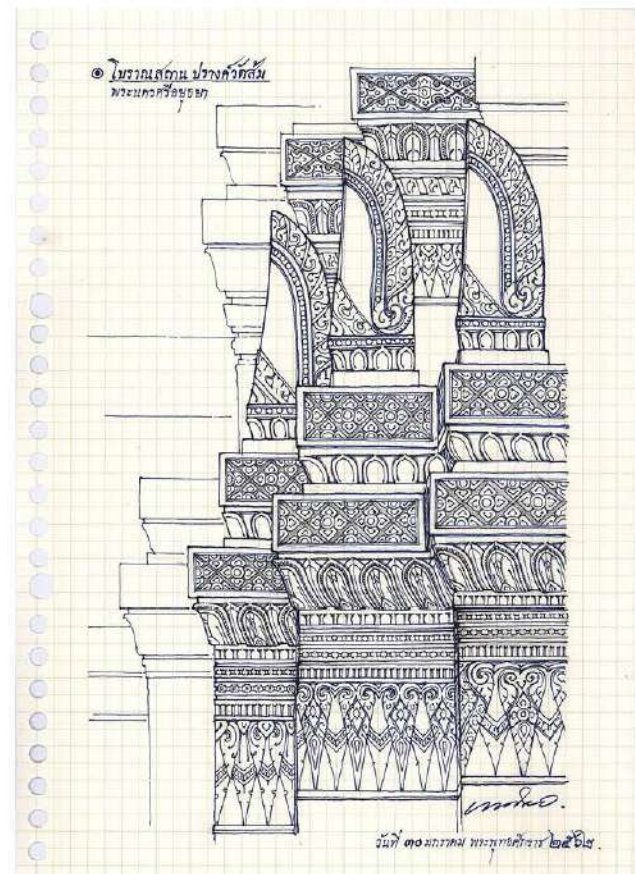
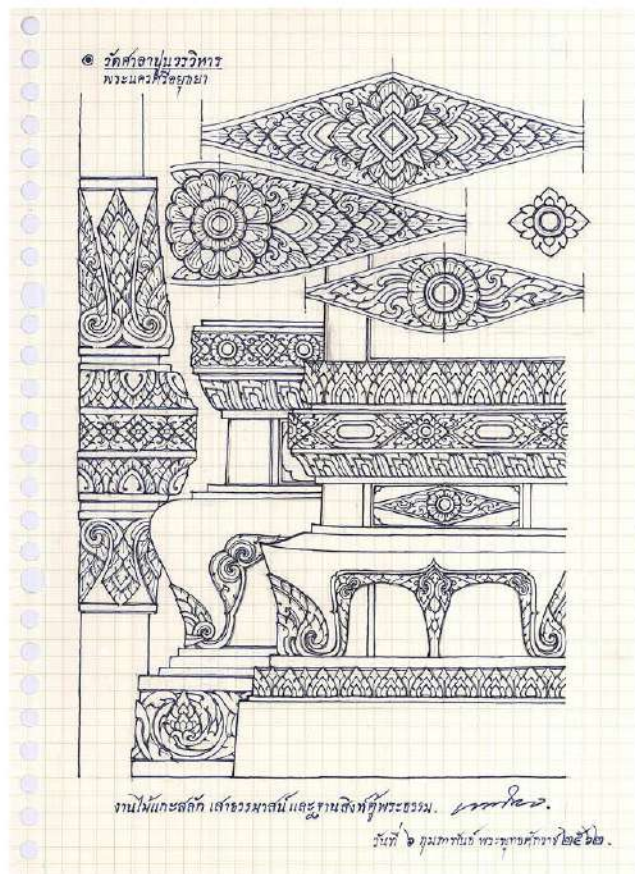

ทักษะการเขียนและข้อสังเกตประเด็นต่างๆ ที่ผู้เขียนได้จากการลงมือคัดลอกภาพองค์ประกอบสถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุต่างๆ จากภาพถ่าย “งานครู” ให้เป็นภาพลายเส้น เป็นพื้นฐานสำคัญที่ได้นำไปสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่ออีกหลายลักษณะ ในโอกาสต่างๆ ตัวอย่างเช่น

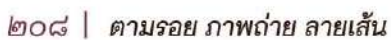
- ใช้ทักษะจากการฝึกฝนการเขียนองค์ประกอบสถาปัตยกรรมและสวดลายประดับตกแต่ง ในการเรียนการสอนของสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย เช่น วิชางานออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งจำเป็นต้องเขียนภาพ เพื่อยกเป็นตัวอย่างประกอบคำอธิบาย พร้อมทั้งเขียนเพื่อแก้ไขในการตรวจแบบร่างของนิสิต

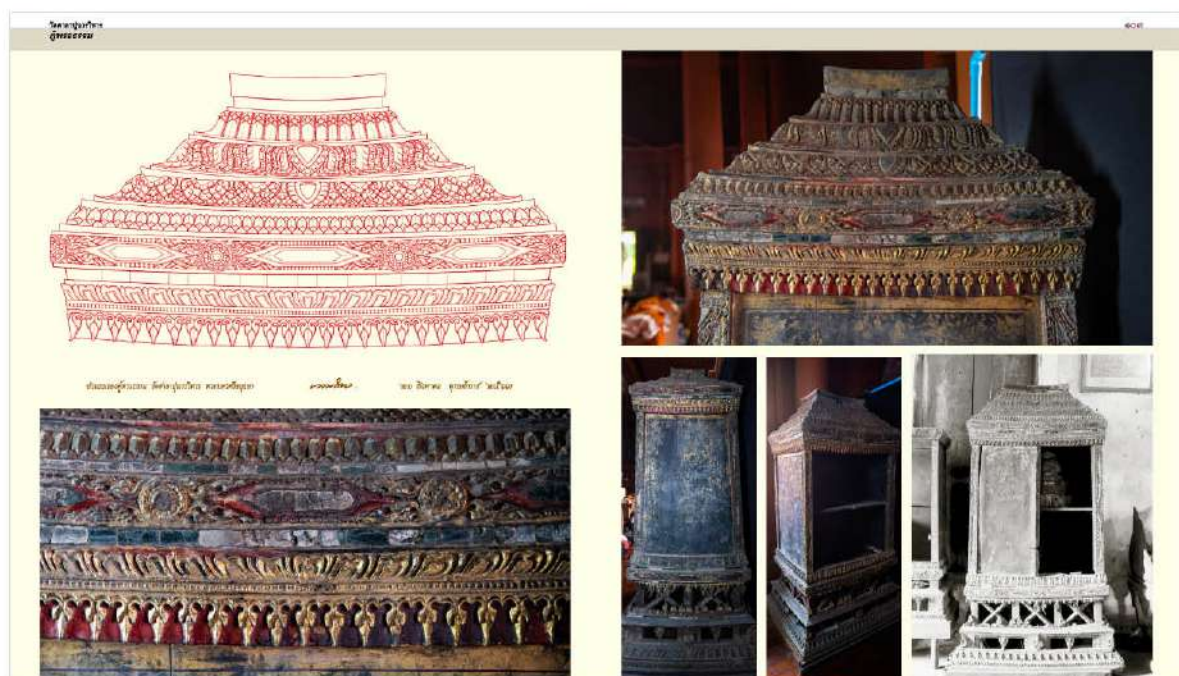
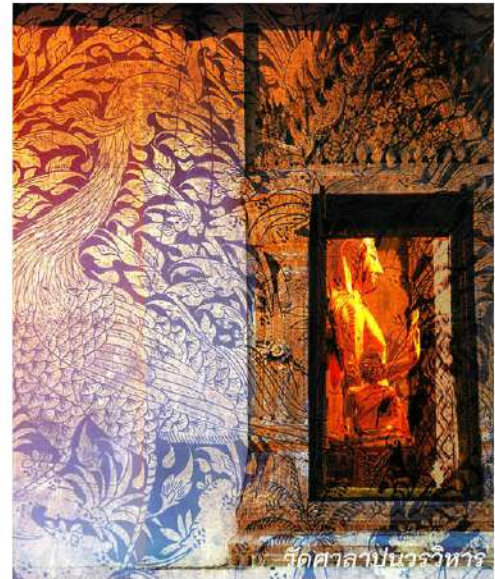

- ๒๐๖ | ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น

- เขียนภาพลายเส้นบันทึกข้อมูลในการเดินทางไปทัศนศึกษา
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

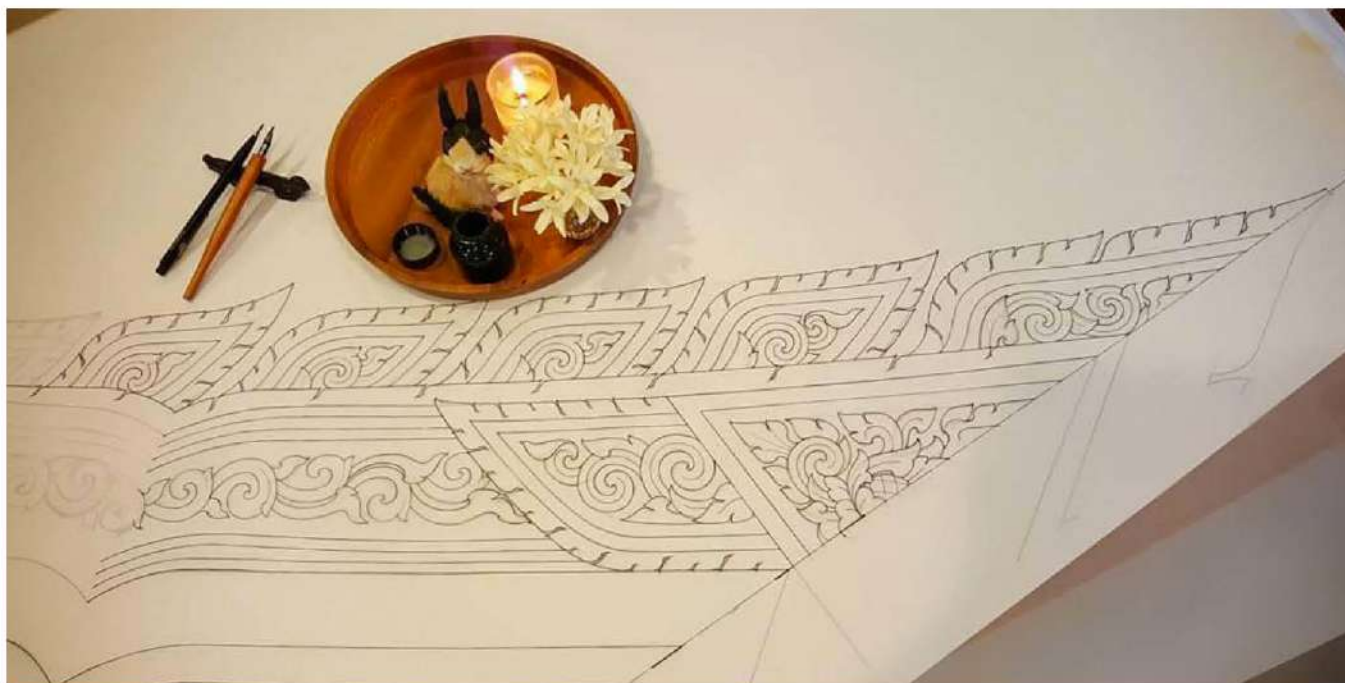
• ในการทำงานออกแบบงานสถาปัตยกรรมไทย ข้อมูลจากภาพถ่าย “งานครู” ประกอบกับทักษะที่ได้จากการฝึกฝนการเขียนภาพลายเส้น เป็นส่วนสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ และความพร้อมให้กับการทำงานออกแบบ ทั้งในส่วนของความต้องการของระเบียบแบบแผนที่สืบทอดมาในลักษณะงานแบบประเพณี ความถูกต้องเหมาะสม และความงดงามของรูปแบบ ขนาดสัดส่วน ลวดลายงานช่างประดับตกแต่ง ไปจนถึงแนวความคิดในการสื่อสารผ่านรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ที่แทรกไว้ในงานออกแบบ ช่วยให้งานสถาปัตยกรรมไทยที่ออกแบบขึ้นใหม่มีลักษณะทางสุนทรียภาพที่สืบทอดคุณค่ามาจากอดีต และสอดแทรกความคิดสร้างสรรค์ในประเด็นต่างๆ ได้ตามสมควร ซึ่งเป็นแนวทางที่ยังต้องเรียนรู้และฝึกฝนปฏิบัติต่อไป

ตัวอย่าง ผลงานออกแบบ ที่ผู้เขียนใช้ภาพถ่าย “งานครู” เป็นข้อมูล และช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน เช่น

งานออกแบบหอพระพุทธรูปประจำองค์การเภสัชกรรม กรุงเทพมหานคร (พ.ศ. ๒๕๕๗)

ทางองค์การเภสัชกรรมได้จัดสร้างพระพุทธรูปขึ้นราชจำลองขึ้น เพื่อเป็นพระพุทธรูปประจำหน่วยงาน จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดสร้างหอพระเพื่อเป็นที่ประดิษฐาน ตั้งอยู่ี่ลานทางด้านหน้าองค์การเภสัชกรรม โดยอาศัยพุทธศิลป์ขององค์พระพุทธรูปขึ้นราชจำลองเป็นประเด็นหลัก ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลจากภาพถ่ายศิลปวัตถุภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และวัดราชบูรณะ เมืองพิษณุโลก ทำการเขียนคัดลอกเป็นภาพลายเส้น แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

งานออกแบบบุษบกประดิษฐานรอยพระพุทธบาท
วัดพระธาตุคุดยสะเกิด จ.เชียงใหม่
(พ.ศ.๒๕๖๕ อยู่ในระหว่างการจัดสร้าง)

วัดพระธาตุคุดยสะเกิดได้จัดสร้างพระมณฑปเป็นที่ประดิษฐาน
รอยพระพุทธบาท ภายในอาคารมีแนวคิดที่จะจัดสร้างบุษบก
ครอบเหน็รอยพระพุทธบาทอยู่ตรงกลางพื้นที่ แบบร่างของบุษบก
ออกแบบให้มีรูปแบบผสมผสาน ระหว่างรูปทรงเส้นสวยทรงจอมแห
แบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีภาคกลาง ร่วมกับองค์ประกอบ
และลวดลายประดับตกแต่งแบบศิลปะล้านนา ผู้เขียนได้ทำการ
ศึกษาข้อมูลจากภาพถ่ายงานศิลปวัตถุแบบศิลปะล้านนาใน
เมืองเชียงใหม่ และลำปาง เช่น วัดพระสิงห์ วัดปราสาท วัดพระธาตุ
ลำปางหลวง เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นต้นแบบและสร้างแรงบันดาลใจ
ในการออกแบบ

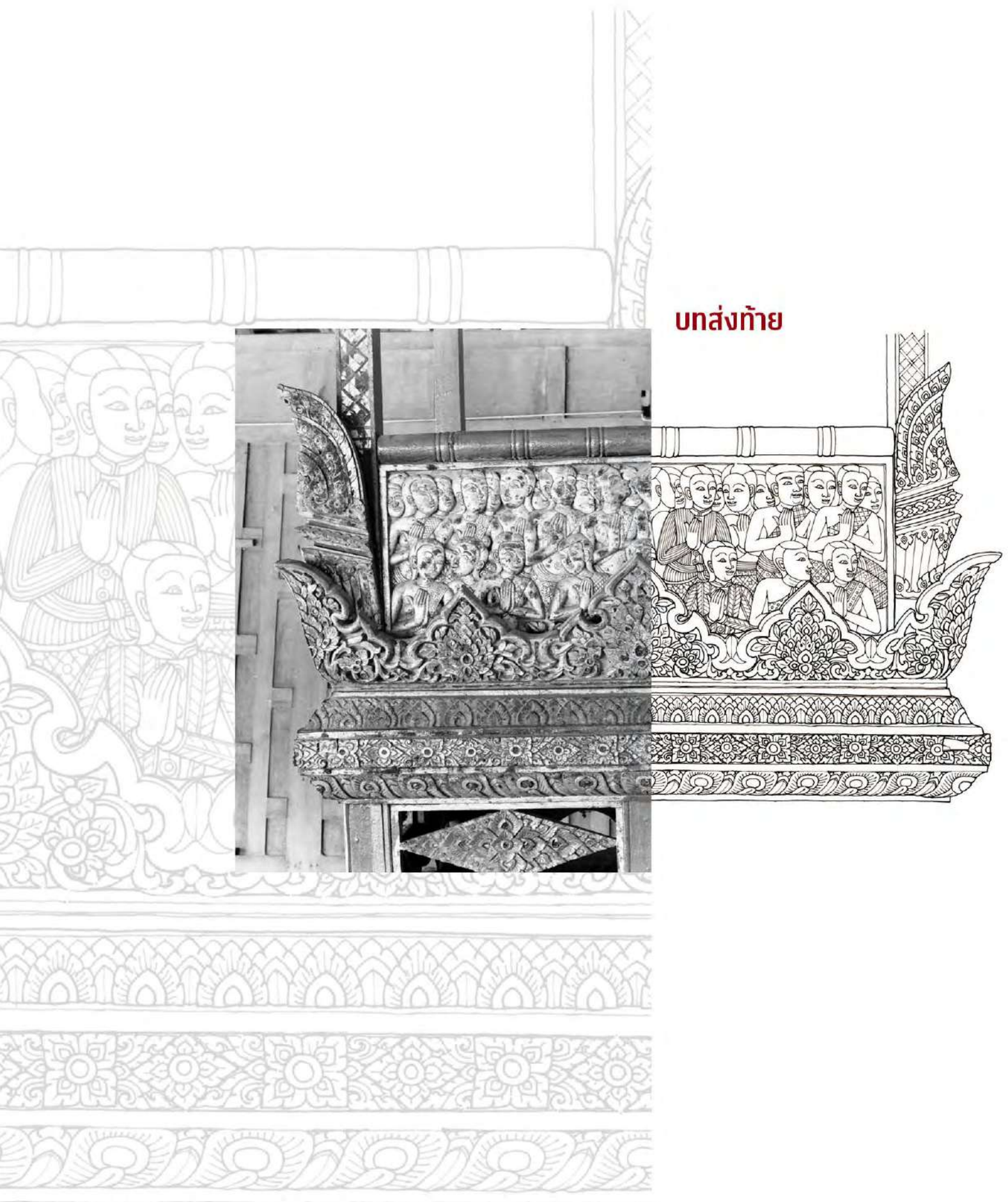

ภาพ. พระมหาธาตุเจดีย์ศรีบรมยพระพุทธรูป
วัดพระธาตุคอกยั้งเกิด นครพิงค์เมืองเชียงใหม่
กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

บทส่งท้าย

บทส่งท้าย

ศาสตร์ด้านงานช่างศิลปะไทยแบบประเพณี มีลักษณะที่เป็นแบบแผน มีกรอบหรือฉันทลักษณ์ที่ช่างในอดีตได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้ ผ่านการทดลองปรับปรุงเสริมแต่ง แก้ไขข้อบกพร่อง ปัญหา และข้อจำกัดต่างๆ รักษาและส่งเสริมข้อดีให้เด่นชัด ทั้งยังสร้างเสริมองค์ความรู้ วิธีการใหม่ๆ เพิ่มเติมเข้าไป ส่งผลให้งานศิลปะไทยแบบประเพณียังคงรักษาความงดงามและคุณค่า ทั้งต่อการใช้สอยและต่อจิตใจ อยู่คู่กับสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

การจะเรียนรู้ ฝึกฝน ศาสตร์ทางด้านศิลปะไทยจนเกิดความรู้ ความชำนาญจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดีได้นั้น จำต้องมี ความอดสาหัส พากเพียรอย่างยิ่ง การฝึกหัดเขียนด้วยตนเองนั้น เป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ แต่อาจใช้เวลาในการทดลอง จนกว่าจะพบวิธีการฝึกหัดที่เหมาะสม ด้วยเหตุดังกล่าวการเรียนรู้ ฝึกฝนเกี่ยวกับศาสตร์ในด้านศิลปะไทยแบบประเพณี-ที่มีองค์ ความรู้สืบทอดมา จึงมักเกิดขึ้นในรูปแบบการเรียนรู้โดยอาศัยครู หรือผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้คำชี้แนะ ทำการอธิบาย ยกตัวอย่าง พร้อมลงมือสาธิต ช่วยชี้จุดบกพร่องให้ปรับปรุงแก้ไข และให้ แนวทางในการฝึกฝนตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง เมื่อผนวก กับความตั้งใจ ความอดสาหัสพากเพียรในการฝึกฝนของการเขียน จึงจะช่วยให้เกิดความรู้ ความชำนาญในศาสตร์นั้นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

“ครู” ในการเรียนรู้ ฝึกฝนด้านศิลปะไทยนั้น มิได้มีเพียงแค่ครู ซึ่งเป็นบุคคล ผู้สอนด้วยการให้คำแนะนำ ดิชม หรือลงมือปฏิบัติ งานให้ดูเป็นตัวอย่างเท่านั้น แต่ยังมีครู ซึ่งเป็น “งานครู” ทั้ง โบราณสถาน โบราณวัตถุ อันเป็นงานศิลปะรูปแบบต่างๆ ที่ครูช่าง ในอดีต ได้สร้างสรรค์ขึ้นและมอบเป็นมรดกให้ไว้ “งานครู” ดังกล่าวนี้นับเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งของที่ไม่มีชีวิต ไม่อาจให้ คำแนะนำแก่ผู้เรียนได้เช่นเดียวกับครูที่เป็นบุคคล การจะเรียนรู้ จากงานครูจึงมีวิธีการที่แตกต่างไป อาจเริ่มจากการทำความเข้าใจ เมื่อแรกเริ่มคงเป็นครูนั่นเอง ที่ชี้แนะแนวทางการคิดสรร “งานครู” ให้ จนเมื่อผู้เรียนเกิดความเชี่ยวชาญแล้วก็จะสามารถคิดสรร “งานครู” ให้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ฝึกฝนของตนต่อไปได้ การทำความเข้าใจ “งานครู” อาจเริ่มจากการมองเห็น พินิจพิเคราะห์ อย่างละเอียดถี่ถ้วน จนทำความเข้าใจ จับแนวทางและลักษณะ ต่างๆ ได้ นับเป็นขั้นพื้นฐาน แต่หากต้องการได้รับคำชี้แนะจาก “งานครู” มีคำสอนจากงานครูประดิษฐานอยู่ในตัว ผู้เรียน จำต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากการสังเกต ด้วยการมอง อันได้แก่ การลงมือ “เขียน” เมื่อตามองเห็น จะเกิด การทำความเข้าใจ และเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจึงจะ

สามารถสั่งให้มือเขียนออกมาเป็นภาพได้ การฝึกฝนด้วยการเขียนภาพ จึงนับเป็นการฝึกทั้งการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ช่วยให้เกิดการจดจำไปพร้อมกับพัฒนาทักษะด้านการเขียน ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการถ่ายทอดความคิด อารมณ์ หรือความหมายที่เป็นนามธรรมต่างๆ ให้เป็นรูปธรรม เป็นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการนำไปปรับใช้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานลักษณะต่างๆ ต่อไป เมื่อประกอบกับความรู้ ความสนใจและประสบการณ์เฉพาะตัวของผู้เรียน ก็จะเกิดแนวทางในการสร้างสรรค์ ทั้งองค์ความรู้รวมทั้งผลงานที่ทรงคุณค่าให้หลากหลายเพิ่มมากขึ้น สร้างประโยชน์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคม และสังคมไว้เพื่อส่งต่อไปให้กับคนรุ่นต่อไป

ด้วยเหตุที่ “งานครู” ที่เป็นผลงานสร้างสรรค์สืบทอดมาจากอดีต เกิดขึ้นจากปัจจัยพื้นฐาน ทั้งองค์ความรู้ เครื่องมือช่าง ตลอดจนวัสดุที่ใช้สร้างชิ้นงาน เมื่อกาลเวลาผ่านไป ข้อจำกัดเรื่องความทนทานของวัสดุ ทั้งไม้ อิฐ ดินเผา และปูน ย่อมส่งผลให้ “งานครู” เกิดความชำรุดเสียหาย ยิ่งไปกว่านั้นหากมีปัจจัยเร่งอันเกิดจากภัยธรรมชาติ การใช้สอย การเก็บรักษา ไปจนถึงการซ่อมแซมบูรณะปฏิสังขรณ์โดยขาดความรู้ ความเข้าใจอันถูกต้องเหมาะสม จะมีส่วนในการลดทอนคุณค่า และสร้างความเสียหายให้กับ “งานครู” ได้มากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาและสาเหตุที่เร่งให้ “งานครู” อันทรงคุณค่าเกิดความเสียหายและสูญสิ้นไปมรดกภาพถ่ายของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา จึงเปรียบได้กับสะพานเชื่อมโยงช่วยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความสนใจ ได้พบกับ “งานครู” ในอดีต ซึ่งยังคงคุณค่าในด้านความสมบูรณ์แท้ของฝีมือช่างบรรพบุรุษ มิได้อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม สูญหาย หรือมีรูปแบบผิดเพี้ยนไป อันเกิดจากการซ่อมแปลงดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

โดยอาศัยคำชี้แนะของ “ครู” ให้ฝึกฝนเรียนรู้จาก “งานครู” ผู้เขียนจึงได้เขียนภาพลายเส้น องค์ประกอบและสวดลายประดับตกแต่งงานสถาปัตยกรรม งานศิลปวัตถุ จากภาพถ่ายของรองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา เพื่อเป็นการฝึกฝนตนเอง ทักษะและผลงานที่เกิดขึ้นมีส่วนช่วยสร้างประโยชน์ในด้านต่างๆ ทั้งยังเป็นตัวอย่างของการสร้างประโยชน์จากการฝึกหัดเขียน เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา ค้นคว้า และฝึกหัดของผู้ที่มีความสนใจ

พระยาอนุমানราชธน (เสฐียรโกเศศ) ดัดริบบิ้นเปิดงาน หมอวิชัยยืนอยู่

พระยาอนุমানราชธน (เสฐียรโกเศศ) เขียนสมุดเยี่ยม หมอวิชัยยืนอยู่

ด้วยความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงงานช่างศิลปะ
สถาปัตยกรรมของชาติไทยให้คงอยู่สืบไป

ดังจะขอยกข้อเขียนของพระยาอนุมานราชธน ที่ได้เขียนไว้เป็น
ส่วนหนึ่งของคำนำ เมื่อครั้งสมาคมสังคมนาจารย์แห่งประเทศไทย
มีดำริให้นำหนังสือชุด “บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ” พระนิพนธ์ใน
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
มาจัดพิมพ์เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๕๐๖ โดยพระยาอนุมานราชธน
ได้กล่าวถึงการที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรม
พระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงมีลายพระหัตถ์ประทานคำอธิบาย
ความรู้ เรื่องต่างๆ แก่พระยาอนุมานราชธนนับเป็นมรดก
อันทรงคุณค่า ที่ตกทอดมาสู่คนรุ่นหลัง มีความตอนหนึ่งว่า

“...เพราะท่านกล่าวว่า คนที่เกิดมามีกรรมก็จ้อยอยู่ ๓ ประการ คือมีหน้าที่
ต่ออดีต ต่อปัจจุบัน และต่ออนาคต ต่อเนื่องกันไป สิ่งใดดีที่อดีตทำให้
เป็นมรดก ปัจจุบันซึ่งเป็นผู้รับ มีหน้าที่จะต้องรักษาไว้ให้จงดี และมีสิ่งปัจจุบัน
ที่ทำไว้ดีแล้วเข้าไป ผนวกบวกเติมกับของอดีต เพื่อมอบให้เป็นมรดกแก่อนาคต
ได้ต่อไป ดีกว่าจะให้อนาคตตำหนิได้ว่า ปัจจุบันซึ่งกลายเป็นอดีตไปแล้ว ไม่ได้
ทำอะไรที่เป็นคุณงามความดีเหลือทิ้งไว้ให้เป็นมรดกแก่อนาคต เพื่อได้สืบๆ
ต่อกันไปไม่ขาดสาย ขาดตอนกลางคัน...”

และ

“...เท่ากับทำให้กระแสนธารวัฒนธรรมไทย ไหลได้เรื่อยไปไม่ขาดตอน...”

บรรณานุกรม

นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยา, ๒๔๐๖-๒๔๙๐.

บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเสฐียรโกเศศ
นาคะประทีป, ๒๕๕๒. เล่ม ๑

นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. **จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก.**

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการฉลองวันประสูติครบ ๑๐๐ ปี วันที่ ๒๘ เมษายน
พ.ศ. ๒๕๐๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๖.

ภิญโญ สุวรรณคีรี, รองศาสตราจารย์ ดร. **สายสัมพันธ์ สัตว์หิมพานต์.** กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

วิศาลศิลปกรรม, หลวง. **ตำราวิชาช่างประดับมุกของสำนักวัฒนธรรมทางศิลปกรรม**

สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๔๗.

สันติ เล็กสุขุม, ศาสตราจารย์ ดร. **กระทันหันในดินแดนไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ ๒๗. กรุงเทพฯ

: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๕.

สุนทรีย์ของชีวิต ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์

วิชัย โปษยะจินดา. กรุงเทพฯ : บริษัท แปลนพรีนติ้ง จำกัด, ๒๕๕๐.

โครงการศูนย์รูปธรรมศึกษา. **หนังสือชุดตามรอยภาพเก่า.** กรุงเทพฯ :

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๕

ชุดินันท์ แสนประเสริฐ. **สายสัญลักษณ์บนบานประตูประดับมุกในสมัยอยุธยา**

ตอนปลาย พุทธศตวรรษที่ ๒๓. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีการศึกษา ๒๕๕๕.

ดัชนี

หน้า ๔๖

๖-024-11.jpg

๖-024-10.jpg

หน้า ๕๐

๖-210-33.jpg

๖-210-34.jpg

หน้า ๕๔

๖-103-30.jpg

๖-103-28.jpg

๖-103-27.jpg

หน้า ๕๘

๖-103-31.jpg

๖-103-32.jpg

๖-103-29.jpg

หน้า ๖๒

๖-104-09.jpg

๖-104-02.jpg

๖-104-01.jpg

หน้า ๖๔

๖-015-11.jpg

๖-212-05.jpg

๖-016-37.jpg

หน้า ๖๘

๖-015-11.jpg

๖-015-10.jpg

๖-015-12.jpg

หน้า ๗๐

๖-๐๘๘-๓๕.jpg

๖-๐๙๓-๐๕.jpg

๖-๐๘๘-๓๗.jpg

๖-๐๙๓-๐๖.jpg

๖-๑๔๕-๒๘.jpg

๖-๑๔๕-๓๒.jpg

๖-๑๔๕-๓๑.jpg

๖-๑๔๕-๒๙.jpg

หน้า ๗๑

๖-๑๔๔-๓๔.jpg

๖-๑๔๕-๒๗.jpg

๖-๐๓๙-๓๔.jpg

๖-๐๓๙-๓๖.jpg

๖-๑๖๔-๓๓.png

หน้า ๘๒

๖-๐๗๖-๑๓.jpg

๖-๐๗๖-๒๗.jpg

หน้า ๘๔

๖-๐๖๘-๓๖.jpg

๖-๐๓๑-๑๘.jpg

๖-๐๓๑-๑๗.jpg

หน้า ๘๖

๖-๐๓๑-๒๕.jpg

๖-๐๖๘-๐.jpg

๖-๐๓๒-๑๔.jpg

หน้า ๙๒

๖-๐๓๔-๐๖.jpg

หน้า ๙๔

๖-๐๗๐-๓๗.jpg

๖-๑๘๑-๑๘.png

หน้า ๙๖

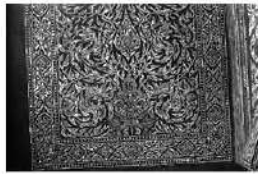
๖-๑๘๑-๓๐.jpg

หน้า ๑๐๐

๖-๑๘๑-๓๐.jpg

หน้า ๑๐๒

ว-181-26.jpg

หน้า ๑๐๔

ว-181-37.jpg

หน้า ๑๐๖

ว-028-18.jpg

ว-028-17.jpg

ว-028-16.jpg

หน้า ๑๐๘

ว-126-10.jpg

ว-126-08.jpg

ว-061-35.jpg

ว-180-28.jpg

ว-180-29.jpg

ว-180-27.jpg

หน้า ๑๑๔

หน้า ๑๑๘

ว-010-37.jpg

ว-010-36.jpg

หน้า ๑๒๐

ว-008-25.jpg

ว-008-24.jpg

ว-073-21.jpg

ว-073-24.jpg

หน้า ๑๒๒

ว-009-03.jpg

ว-179-31.jpg

หน้า ๑๒๔

ว-009-02.jpg

ว-072-32.jpg

ว-009-05.jpg

ว-082-11.jpg

ว-082-12.jpg

หน้า ๑๒๖

หน้า ๑๓๐

ว-085-13.jpg

ว-085-17.jpg

ว-067-09.jpg

ว-067-07.jpg

ว-067-27.jpg

ว-026-15.jpg

ฉ71-01-16กค2515.tif

หน้า ๑๓๖

หน้า ๑๔๐

ว-026-19.jpg

ฉ70-10-16กค2515.tif

หน้า ๑๔๔

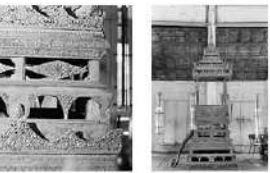
ว-026-22.jpg

ว-063-31.jpg

ว-026-23.jpg

ว-063-31.jpg

หน้า ๑๔๘

หน้า ๑๕๐

๖-141-28.jpg

๖-141-26.jpg

หน้า ๑๕๒

๖-141-29.jpg

๖-141-06.jpg

หน้า ๑๕๖

๖-055-28.jpg

๖-055-32.jpg

หน้า ๑๕๘

๖-147-03.jpg

๖-148-34.jpg

๖-148-22.jpg

๖-148-25.jpg

หน้า ๑๖๐

๖-053-05.jpg

๖-053-01.jpg

๖-053-16.jpg

หน้า ๑๖๔

๖-053-11.jpg

๖-053-10.jpg

หน้า ๑๖๖

๖-064-20.jpg

๖-056-05.jpg

หน้า ๑๖๘

๖-004-11.jpg

๖-027-15.jpg

หน้า ๑๗๐

๖-004-17.jpg

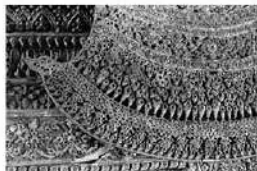

๖-027-17.jpg

หน้า ๑๗๔

๖-004-12.jpg

๖-004-16.jpg

หน้า ๑๗๘

๖-001-16.jpg

๖-001-15.jpg

หน้า ๑๘๐

๖-001-11.jpg

หน้า ๑๘๒

๖-011-08.jpg

หน้า ๑๘๔

๖-011-06.jpg

๖-011-04.jpg

หน้า ๑๘๘

๖-118-06.jpg

หน้า ๑๙๒

๖-118-04.jpg

ประวัติผู้เขียน

พงศกร ยิมสวัสดิ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาระดับสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิตจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สถาปัตยกรรมไทย) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจในงานสถาปัตยกรรมไทยโดยเฉพาะงานประณีตศิลป์ประดับตกแต่ง และลวดลายองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทย

หนังสือ : ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กันยายน ๒๕๖๖

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

พงศกร ยิ้มสวัสดิ์

ตามรอย ภาพถ่าย ลายเส้น. -- กรุงเทพฯ :

พงศกร ยิ้มสวัสดิ์, 2566.

230 หน้า.

ISBN

ขอขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา สุวรรณศิริ

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฉันทวิลาสวงศ์

ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ

ศูนย์บูรณาการศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะทำงาน

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์

ออกแบบรูปเล่ม

อิทธิโชค พิมพ์วิริยะกุล

ผู้สนับสนุน

เพ็ญนภา วงศ์สวัสดิ์

วีรยา บัวประดิษฐ์

นัฐพนธ์ โพธิ์ประทีป

ชุนท์ศิริ ไชยเอี่ยม

อธิภัทร แสงวงผล

จัดพิมพ์โดย : พงศกร ยิ้มสวัสดิ์

พิมพ์ที่ : webiiprint

425/11 หมู่บ้านพาร์คแกลเลอรี ซอยงามวงศ์วาน 47 แยก 39-1

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์: 095 715 2326

ภาพถ่ายลายปกหน้า:

ลวดลายประดับฝาเพดาน มณฑป วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม จังหวัดลำปาง เป็นวัดไถ่บ้าน
ในวัยเด็กผู้เขียนได้อาศัยเป็นที่วิ่งเล่น ได้ฝึกหัดเขียนเส้นสายลวดลายจากงานประดับตกแต่งอาคาร

ภาพถ่ายลายหน้าประวัติผู้เขียน:

ลวดลายประดับฝาเพดาน วิหาร วัดศรีรองเมือง จังหวัดลำปาง เป็นอีกวัดหนึ่งที่ได้แวะเวียน
ไปเที่ยวชมอยู่เสมอตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

“จากนั้นก็ลองถ่ายไปเรื่อยๆ จดและจำ เมื่อรูปที่ปรากฏถ่ายอย่างไร
ค่อยๆ แก่ไปเรื่อยๆ จนในที่สุดคิดว่าถ่ายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
คือบันทึกความงามในอดีตไว้ให้อุชนรุ่นหลัง รู้สึกสนุกสนานและได้
เรียนรู้มากมายจากการอ่านหนังสือโบราณคดี ร่วมไปกับการถ่ายภาพ
ทำให้เข้าใจสาระที่มาของวัดวาอารามต่างๆ มากมาย ด้วยความเป็นจริง
แล้วเห็นว่า การถ่ายภาพเรียนเองได้ถึงจุดหนึ่ง แต่ภาพจะงามหรือไม่
ก็อยู่ที่ตา และความคิดของเราขณะถ่ายภาพนั่นเอง”

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชัย โปษยะจินดา

